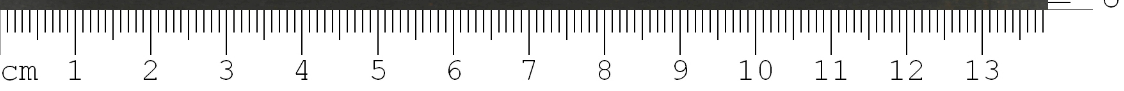
H.C.Andersen
Udvalgte
Skrifter

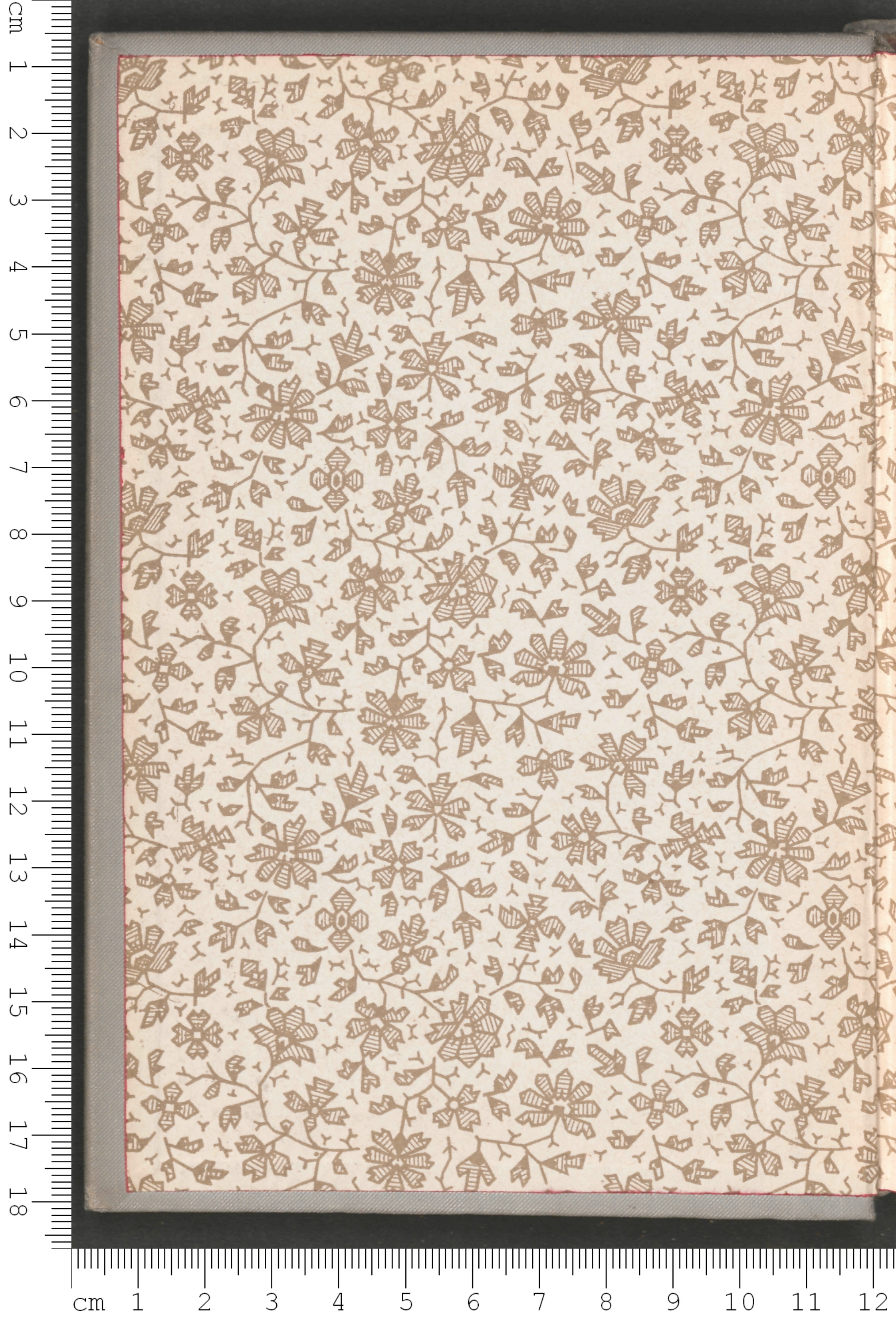
IX

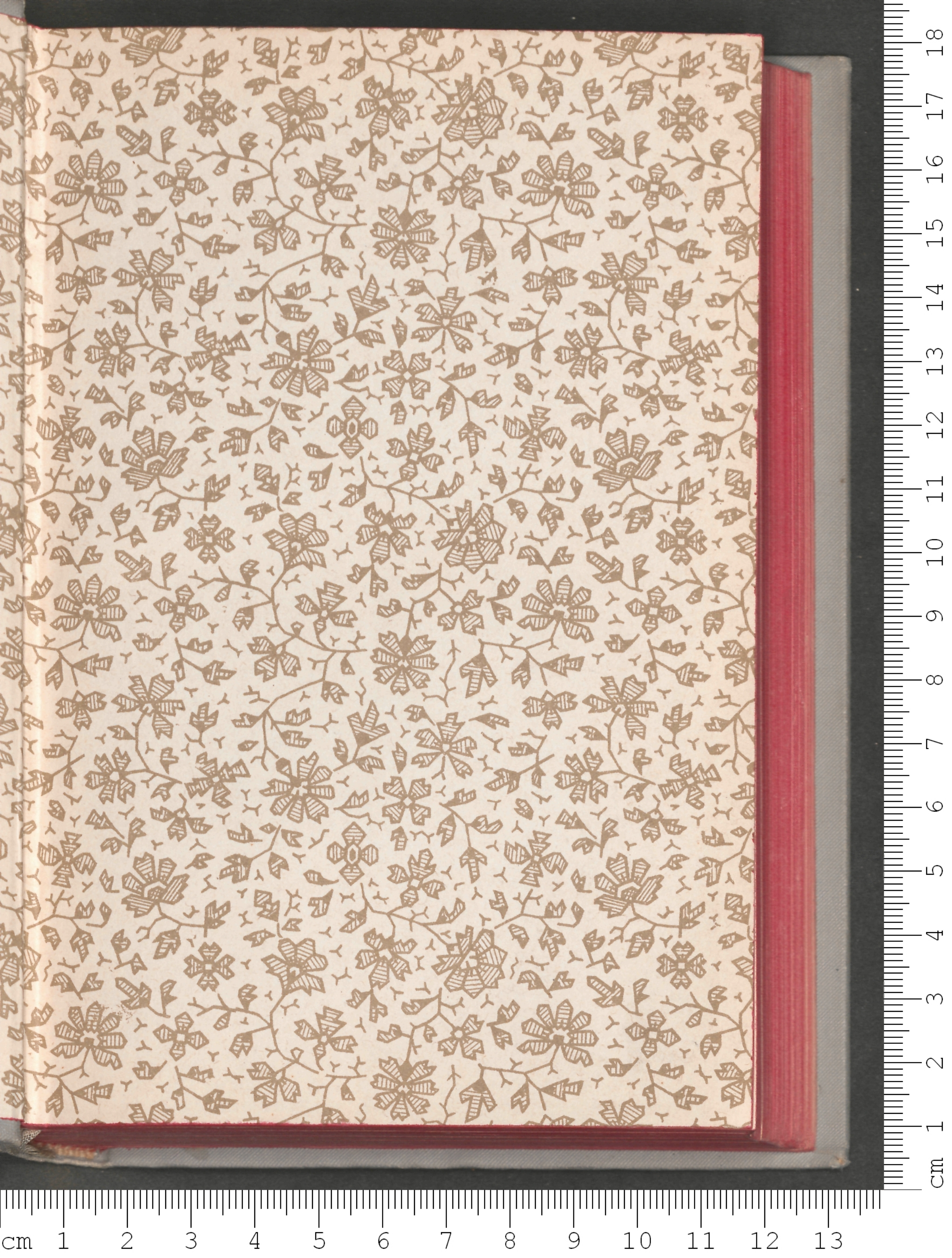

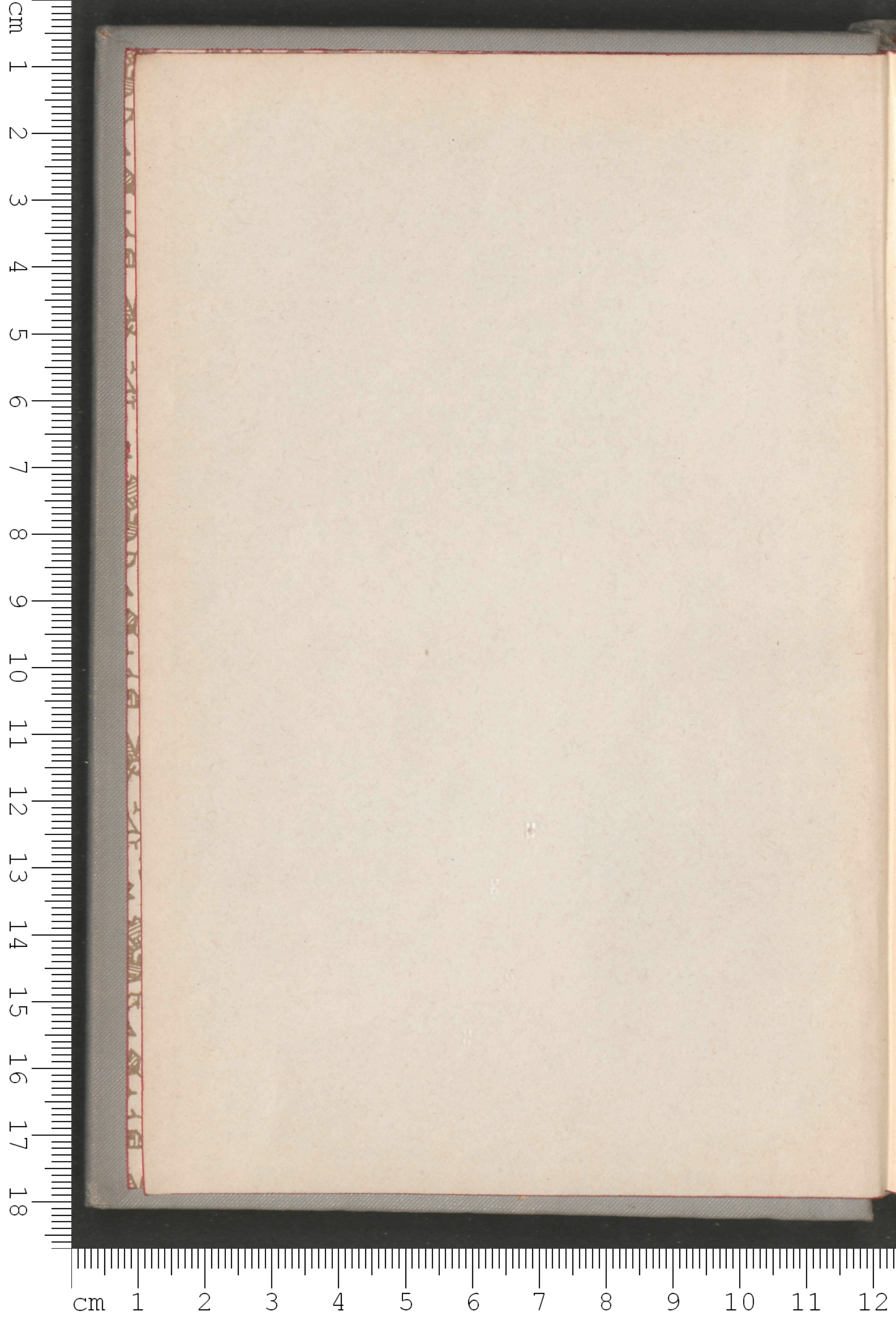

ndersen
gte
ter

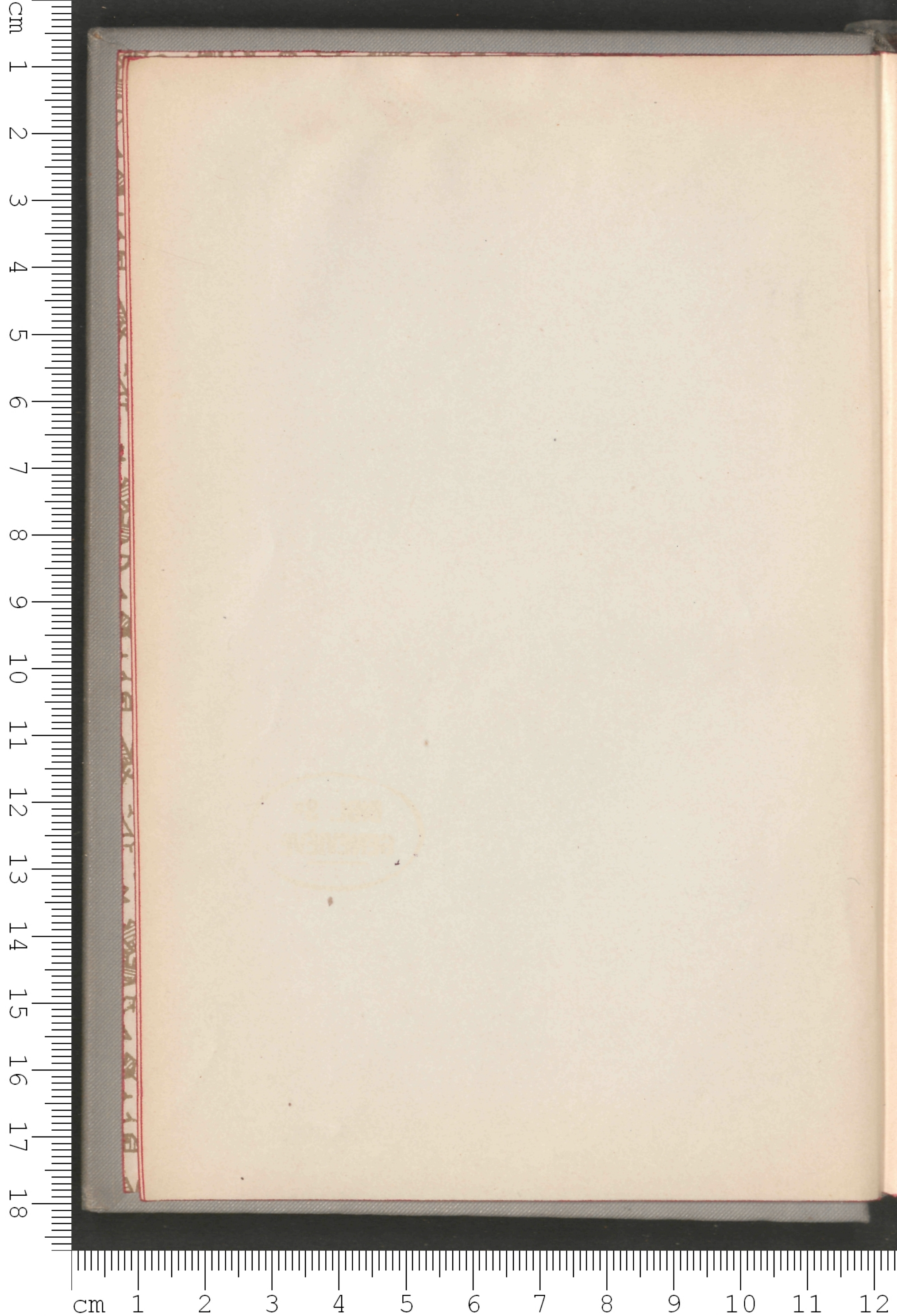

Udvalgte Skrifter.

8sc sup 84078
(9)

H. C. Andersen:

Udvalgte Skrifter.

Udvalget ved

Dr. phil. Vilh. Andersen.

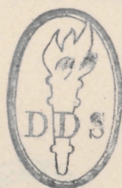

Kjøbenhavn.
Gyldendalske Boghandels Forlag (F. Hegel & Søn).
Fr. Bagges Bogtrykkeri.
1900.

(D 20300)

BIBLIOTHEQUE SAINTE GENEVIEVE

an 35
ud
Bd. 9

ex. 6

H. C. Andersen:

Udvalgte Skrifter.

Niende Bind.

Reiseskizzer.

Kjøbenhavn.
Gyldendalske Boghandels Forlag (F. Hegel & Søn).
Fr. Bagges Bogtrykkeri.
1900.

Indhold.

Af: Skyggebilleder af en Reise til Harzen, det sachsiske Schweiz etc. etc. i Sommeren 1831.

Af: En Digters Bazar.

Tydskland.

Italien.

Grækenland.

Orienten.

Donau-Fart.

Hjemreise.

Af: I Sverrig.

Af: I Spanien.

Af: Et Besøg i Portugal 1866.

I. Af: Skyggebilleder af en Reise til Harzen, det sachsiske Schweitz etc. etc., i Sommeren 1831.

---

1. Indledning.

„Wenn jemand eine Reise thut,
So kann er was verzählen,"

siger Claudius, men om Nogen vil høre det, bliver en anden Sag.

Vi leve i en Tid, hvor store Verdensbegivenheder følge Slag i Slag paa hinanden, hvor der i eet Aar udvikler sig mere, end før i hele Decennier; Meteor følger Meteor paa den politiske Himmel, hvorledes faaer man da Tid til at lægge Mærke til den enkelte, opadstræbende Psyche? — Verden handler nu, den arbeider for den kommende Digterslægt, der skal gjøre vor Nutid udødelig. Men voxer Vingen, vil ogsaa Fuglen flagre, og om der er Krig eller Fred, Bryllup eller Begravelse, synger den sin Sang, til dens Digterhjerte brister; der findes altid een eller anden beslægtet Sjæl, der midt i den store Verdens Travlhed vederqvæges ved dens Toner, og mere kan den lille Himmelborger jo ikke forlange. Men er det nu en forfængelig Fugl, og saadan een ere de fleste unge Poeter, saa vil han trække Tilhørere, være original, og qviddrer da tidt med et ganske andet Næb, end det vor Herre gav ham; det hjelper virkelig

undertiden! jo mere barokke de poetiske Skrig blive, desto Flere lægge Mærke til ham; han samler sig et Publicum; den Ene viser sig mere original end den Anden, thi hvem vil ikke høres, naar han først er traadt op som Sanger.

Det gik mig, naar jeg skal være aabenhjertig, ogsaa ganske saaledes, da jeg tænkte paa at fortælle denne min Reise; det maa blive paa en original Maade, besluttede jeg, og havde ogsaa saaledes arrangeret det Hele, og det før jeg reiste; faaet Læserinderne og Læserne satte ned, og vilde nu give dem hele Reisen dramatisk; dette var, tænkte jeg, en ny Maneer at have en Reisebeskrivelse paa. Det skulde saaledes være et Reise-Drama med Ouverture, Prolog og Mellemacter. I Mellemacterne skulde Publicum være satirisk, men i Prologen vilde jeg selv være det. Ouverturen maatte blive for fuldt Orchester; det forsamlede Folk paa Toldboden vilde jeg bruge som tyrkisk Musik, Bølgerne skulde spille et brusende Crescendo, og Fuglene og de unge Damer paa Langelinie udtone Afskedens bløde Adagio. Paa Dampskibet fandt jeg vel Passagerer, jeg i en Hast kunde gjøre til Instrumenter, og mit eget Hjerte skulde faae Lov til at spille en lille Harpe-Solo. Jeg tænkte, at der saaledes, i denne Ouverture fra Kjøbenhavn til Lübeck, kunde blive Afvexling nok. Ved Travemünde skulde Prologen begynde, og ved Lübeck Stykket selv, hvor da Eventyr ved Eventyr, sceneviis, skulde knytte sig til hinanden. Paa den Maade havde jeg endnu ikke seet nogen Reisebeskrivelse, saaledes skulde denne blive, — og jeg reiste.

Fremmede Steder med fremmede Mennesker fulgte

paa hinanden, en ny Verden aabnede sig mellem Bjergene for mig, Guds herlige Natur omgav mig, der var slet ingen paatagen Originalitet, og dog saae den ganske original ud, idet den kun var sig selv. Mon dette dog i Grunden ikke skulde være det Rigtige, tænkte jeg, og før jeg ret vidste af det, var alle de selvskabte, originale Ideer dampet bort, og jeg tænkte: jeg vil give det, som jeg selv har faaet det, bliver det ikke originalt, saa ligger det i, at jeg selv er en Copie, og det er dog ikke rimeligt; thi naar det ene Blad paa et Træ ikke er Copie af det andet, skulde da Mennesket, i sin hele Naturlighed, være det? Ouverture, Prolog og Mellemacter ere saaledes tabte, men derfor kan man nu gjerne blive siddende; jeg vil aabne mit Hjerte og vise der den brogede Række Billeder, Reisen fremtryllede. Vi spænde ingen Lagen ud paa Væggen, det gjør saa megen Uleilighed, vi have de hvide Blade i Bogen, her staae nu Billederne, rigtig nok kun med løse Træk, men man husker paa, det er jo ogsaa kun Skyggebilleder af Virkeligheden. Man finder Sletter og Bjerge, Byer og Phantasiestykker, selv enkelte smaa Partier, afridsede i en Hast med Pen og Blæk. Digteren viger ikke for Maleren!

En Forgrund med en Smule Grønt,
Et Træ — men det maa være kjønt!
En Luft, og saa er det forbi,
Saa har man strax et Malerie!
Men til et Digt? — Hvad skal der meer?
Her strax man et for Øiet seer.

Men nu gaaer Dampskibet „Prindsesse Wilhelmine“ til Lübeck.

Kysten seiler allerede! mon den vil tage Forspring, for at vi ikke skal løbe fra den? Nei, det er os! den sorte Røgstøtte staaer op af Røret; Hjulene kløve Vandspeilet, og der staaer en lang Fure efter os i Søen!

„O reise! reise!“ det er dog den lykkeligste Lod! og derfor reise vi ogsaa Alle; Alt reiser i det hele Univers! selv den fattigste Mand eier Tankens vingede Hest, og bliver den svag og gammel, tager Døden ham dog med paa Reisen, den store Reise, vi Alle reise. Bølgerne rulle fra Kyst til Kyst; Skyerne seile hen ad den store Himmel, og Fuglen flyver med over Mark og Enge. Vi reise Alle, selv de Døde i deres stille Grave flyve med Jorden rundt om Solen. Ja, „reise,“ det er en fix Idee hos det hele Univers, men vi Mennesker ere Børn, vi ville endogsaa lege „at reise“, midt under vores og Tingenes store, naturlige Reise.

Havet laae for mig som et Speil, ikke en Bølge krusede den store Flade. O det er herligt, at flyve hen imellem Himmel og Hav, medens Hjertet synger sin Længsel og Lyst, og Aanden seer de betydningsfulde, vexlende Klangfigurer, der opstaae ved disse Tonebølger.

Hjertet og Havet er dog underligt beslægtet! Havet er Jordklodens store Hjerte; derfor bruser det saa dybt i den stormende Nat, derfor fylder det vort Bryst med Veemod eller Begeistring, naar den klare Stjernehimmel, dette Evighedens store Billede, viser sig i den rolige Flade. Himlen og Jorden speile sig i Havet, som i vort Hjerte, men Menneskehjertet bliver

aldrig saa roligt som dette, naar først Livets Storme har rystet dets Indre. Dog, vor Levetid her er kun en lille Tid af det store Verdens Legemes; i Dieblikke glemme vi vor Smerte, selv den dybeste, i Dieblikke glemmer ogsaa det store Hav sine Storme, og for et Verdenslegeme ere Uger og Dage kun Dieblikke. Men jeg bliver jo ret snaksom! saaledes fortalte jeg ogsaa engang for et lille Barn, jeg sad med paa Skjødet, mange Historier, som jeg selv fandt smukke, meget smukke! Barnet saae mig ind i Ansigtet med store Dine, jeg troede ret, at mine Historier gjorde det lykkeligt, thi jeg begyndte selv at more mig ved at fortælle for det lille opmærksomme Barn. Paa det interessanteste Sted afbrød jeg mig selv og sagde: „hvad synes Du?“ og Barnet svarede: „Du snakker saa meget!“ Maaskee gaaer det ogsaa saaledes med Dig, kjære Læser? Men tænk, vi have nu ogsaa imidlertid seilet over hele Østersøen, passeret Stevns Klint med sin vandrende Kirke, Møens hvide Kridtbjerge, hvor Skoven alt begyndte at grønnes, og Laaland selv, hvor det røde Fyr brændte i den halvdunkle Nat. Solen er atter staaet op, og det var smukt at see, men de fleste Passagerer sov, idet de vist tænkte som Arv: „Morgenen er meget smuk, naar den kun ikke kom saa tidlig paa Dagen!“

Endelig steeg de da frem fra Underverdenen, den Ene efter den Anden; Dækket blev den frie Conversationssal, hvor man turde gaae og komme, som man vilde; Tankerne gjorde det Samme, og Hjertet nynnede her Et, der et Andet, men jeg hørte det nok.

I den gyngende Baad, paa den svulmende Sø,
Jeg sad hos min Kjærligheds Møe;
Begeistrende Lyst!
Hun lagde Hovedet op til mit Bryst,
Jeg slyngede Armen om hende,
Følte Kyssene brænde,
Brænde paa Læben og Kinden,
Mens Seilet svulmed i Vinden;
Og hun trykked min Haand, og ved Læbe og Blik
Troskab jeg fik.
Vi skiltes — jeg saae hendes Smertens Graad.
Jeg blev ved min gyngende Baad.
— Gud veed, om hun nu har det Hele glemt?
Det var dog slemt!

Paa den speilklare Havflade maa Hjertet drømme om sin Kjærlighed! der er Intet i den hele Natur, der mere viser et legemligt Billede af dette Livets hellige Mysterium, end det store, herlige Hav, der som Himlen omslutter den hele Jord og viser det Uendelige i sin rolige Flade. Kjærlighed er ogsaa et Dyb, som Havet, i hvis Grund Livet og Døden bygger, medens Haabet lader sine rigtladte Snekker flyve fra Kyst til Kyst.

Jeg saae paa det store Hav og følte mig lykkelig, der stod Een ved Siden af mig og gav Vittigheder, — han følte sig ogsaa lykkelig! — Dampskibet foer afsted, vi nærmede os Land, og saa — saa bleve de Andre ogsaa lykkelige!

---

2. Lyneborg Hede.

Fra de tyve Reisende, der droge ud fra Hamborg, vare vi alt sammensmeltede til sex, og sad nu Hjerte ved Hjerte i den store „Postkutsche“; vi dannede paa en Maade en Hjerter-Sex, i det her vare tre Hjerter paa hver Side. Det ene Hjerte, det vil da sige, med legemligt Foderal og Tilbehør, var en ung Student fra Hamborg, fuld af Lune og Indfald; han fandt, at vi just nu udgjorde en lille Familiekreds, og denne burde dog kjende sine Medlemmer indbyrdes. Vore Navne blev der ikke spurgt om, men vort Fædreland; hver fik Navn efter en mærkelig Mand eller Qvinde der, og saaledes udgjorde vi en Kreds af berømte Mennesker. Jeg hedte som Dansk Thorvaldsen; min Nabo, en ung Englænder, Shakspeare; Studenten selv kunde ikke være mindre end Claudius; men med vore tre Gjenboere kom han dog i nogen Forlegenhed, den ene var en attenaarig Pige, der fulgte med sin Onkel, en gammel Apotheker fra Braunschweig; han nødtes tilsidst at kalde hende Frøken Mumme og Onkelen Heinrich Løve; men den sidste af Passagererne blev ganske anonym, eftersom vi ingen berømte Folk kunde finde i den ellers meget saltbringende By Lyneborg, hvor hun var fra. Hun blev altsaa Stedbarn, og det lod, som hun ofte var bleven behandlet saaledes, thi hun smilede ganske forunderlig veemodig, da vi ikke kunde optage hende med et Navn i Samfundet. Just herved kom jeg til at betragte hende nøiere; hun var henimod de Halvtreds, havde en bruun Hud og nogle Ar af Kopperne; men

i det mørke Øie laae der noget interessant, noget dybt veemodigt, selv naar hun smilede. Vi hørte, at hun holdt Skole for nogle unge Piger i Lyneborg, levede stille der, i et lille Huus, og havde nu for første Gang, men kun paa nogle Dage, været i Hamborg. Jeg hørte hende næsten ikke tale et Ord den hele Vei, men hun smilede venligt af vor Spøg og saae ret saa godmodig glad paa den unge Pige, hver Gang denne hjerteligt loe af hvad der blev sagt.

Mellem alle vi andre Snaksomme blev hun mig just interessant ved sin Taushed. Først da vi rullede ind paa Lyneborgs snevre Gader, hvor Husene stode i Maanelyset, saa klosteragtige, saa gamle og spidsgavlede, hørte jeg hende første Gang tale: „Nu er jeg hjemme!“ sagde hun.

Vi stege ud af Vognen, den gamle Apotheker bød hende sin Arm, for at følge hende hjem, det var tæt herved; vi Andre gik med. Klokken var omtrent Elleve, Alt var saa stille i den underlige, gamle By, der var mig saa ganske fremmed; spidsgavlede Huse, Karnapper og Udbygninger rundtom i det skarpe Maaneskin. Vægteren gik med en stor Skralde, som han snurrede med, sang derpaa sit Vers og snurrede igjen. „Velkommen, Jomfru!“ sagde han midt under Sangen, og hun nikkede og nævnte hans Navn, idet hun traadte op af den høie Steentrappe; her boede hun. Jeg saae hende neie til Afsked og forsvinde bag Døren.

Da siden efter Postillonen blæste, og vi skulde ind i Vognen igjen, saae jeg Lys paa hendes Værelse; en Skygge gik over Gardinet, det var hende, der saae efter os ved Vinduet. Nu var den Reise

forbi for hende, som hun maaskee i flere Aar havde glædet sig til, muligt staaer den som et af de lyseste Punkter i hendes Liv, og hun vil sidenefter, mange Gange nyde den i Erindringen. Der ligger virkeligt noget Rørende i saadan en gammel Piges stille Klosterliv; hvem veed, hvilken Orm der gnaver dette Hjerte; der ere Følelser og Tanker, vi ofte ikke kunne betroe vore kjæreste Venner. Imorgen skulde hun maaskee begynde med Skolen igjen, høre Børnene i les verbes réguliers. — „Aimer, aimant, aimé“ — — hvor der dog kan ligge mange Erindringer i saadant et regelmæssigt Verbum.

Vi rullede ud af Lyneborg, uden at have seet nogen af dens Mærkværdigheder; ikke engang Skinken af det berømte Sviin, der for ottehundrede Aar siden opdagede Saltkilderne.

Saltværket og Kalkbrudene saae vi dog i Flugten udenfor Byen, men det var rigtig nok paa samme Maade, som Bürgers Leonore, der saae Byer og Marker flyve forbi i Maaneskinnet.

Vognens eensformige Skuren i Sandet, Vindstødene i Grenene og Postillonens Musik-Stykker smeltede imidlertid sammen til en søvnbringende Vuggesang, den ene af Passagererne nikkede med Hovedet efter den anden, selv vore Blomsterbouquetter, der vare stukne ind i Vogngjemmerne, efterlignede den samme Bevægelse, hver Gang Vognen gav et Stød. Jeg lukkede Øinene og aabnede dem igjen, idet jeg halv blundede og vistnok drømte. Mit Øie faldt især paa een af de store Nelliker i den Bouquet, jeg havde faaet mig i Vierlandene; alle Blomsterne duftede stærkt, men jeg syntes, at den i Duft, som i Farve,

overgik alle de andre; og hvad der var det meest curiøse, midt i Blomsten sad et lille, luftigt Væsen, ikke større end et af dens Blade, og saa gjennemsigtigt, som et Glas; det var dens Genius; thi i enhver Blomst boer en saadan lille Aand, der lever og døer med den. Hans Vinger have samme Farve som Nellikens Blade, men de vare saa fine, at de saae ud, som var det kun det røde Skjær, der faldt fra Blomsten i Maanelyset; guulgule Lokker, finere end Støvfrøet, glede ned over Skuldrene og bølgede i Vinden.

Da jeg nu saae nøiere paa de andre Blomster, mærkede jeg, at han ikke var den eneste, i hver Blomst gyngede et saadant lille Væsen, hvis Vinger og luftige Klædning var som et Farveskjær af den Blomst, hvori de levede. De gyngede hver paa de lette Blade i Duft og Maanelys, sang og loe, men det var, som naar Vinden gaaer sagte hen over den stemte Wolsharpe.

Snart kom hundrede og atter hundrede andre Alfer, i ganske andre Gevandter og Skikkelser, ind af det aabne Vindue paa Vognen; de kom fra de dunkle Graner og fra Hedeblomsterne. Hvor blev der ikke en Snakken, en Syngen og Dandsen! de sprang mig tidt lige over Næsen og undsaae sig ikke ved at opføre en Runddands midt paa min Pande. Disse Gran-Alfer saae ellers ud, som sande Vildmænd med Spyd og Landse, og dog vare de luftige, som den fine Taage, der i Morgensolen dufter fra den beduggede Rose. De deelte sig i forskjellige Partier og spillede nu hele Comedier, som mit Reiseselskab troede at drømme; hver fik sit Stykke.

For den muntre, livfulde Student fra Hamborg var Scenen i Berlin; en heel Skare Alfer formummede sig som tydske Studenter, og nogle vare sande Philistre, med lang Pibe i Munden og en Stok som en Kølle ved Siden af sig; de stode i lange Rækker, det var et Collegium; een af Gran-Alferne steeg som den levende Hegel op paa Cathedret og talte saa lærd og indviklet, at jeg slet ikke kunde følge med.

Et andet Partie legede paa vor Englænders Læber, dandsede og kyssede hinanden, og saa var det for ham, som han kyssede sin Hjertensallerkjæreste, følte hendes Kind hvile op til sin, og saae hende ind i det kloge, kjærlige Øie.

For den unge Pige fra Braunschweig spillede de derimod en alvorlig Scene af hendes eget Liv; Taarerne trillede hende ned over Kinderne, og de smaa Alfer smilede og speilede sig i hver, saa at hver Taare, der faldt i Drømme, viste et uskyldigt Smiil.

Den gamle Apotheker vare de værst ved, fordi han havde traadt en af Blomsterne itu, der var faldet ned i Vognen, og derved dræbt en af de smaa Alfer; de satte sig paa hans Been, og saa blev det for ham i Drømme, som om han slet ingen havde, men hoppede paa Stumpen hen ad Braunschweigs Gader, hvor alle Naboer og Fremmede stode og saae paa ham; men saa gjorde det dog de smaa Skabninger ondt, og de lode ham faae Benene igjen, og ovenikjøbet et Par store Vinger, saa han kunde flyve høit op over Heinrich Løves Kobberløve og St. Blasii høie Kirketaarn, og det fornøiede ret den gamle Apotheker, saa han loe høit i Drømme.

Kjøbmanden fra Dresden havde de skabt den hele

Hamborger-Børs, med Jøder og Christne, og sat Coursen saa høi, som den endnu aldrig bliver, og som kun saadanne luftige Puds kunne bringe i Stand i Drømme. Mig syntes de ikke at lægge Mærke til, før længe efter de Andre; „denne lange, blege Mand," sagde da Een af dem, „er en Digter! skal han da ingen Ting see?"

„Han seer jo os! det kan vist være nok for ham!"

„Skal vi ikke ogsaa lade ham see, hvad vi see! saa vil han synge smukt derom for de andre Mennesker, naar han vaagner."

De holdt ellers noget længe Raad, om jeg var værd at optages i deres Forsamling, men da de nu ingen bedre Digter havde her, saa fik jeg da Adgangskort. De smaa Alfer kyssede mig paa Øinene og Ørerne, og da var det, som blev jeg et nyt og bedre Menneske.

Jeg saae ud paa den store Lyneborgerhede, som jo gjelder for at være saa hæslig, Herre Gud, hvor Folk snakke! ja de tale, som de see og høre til. Hvert Sandskorn var et glimrende Klippestykke; det lange Græsstraa, der hang fuldt af Støv ud paa den brede Landevei, var den nydeligste macadamiserede Vei for de smaa Alfer; fra hvert Blad tittede saadant et lille, smilende Ansigt frem. Granerne saae ud som fuldendte Babeltaarne, der vrimlede af Alfer, fra de nederste brede Grene til den høie Top, hele Luften var opfyldt af de forunderligste Skikkelser, og alle klare og hurtige som Lyset. Fire à fem Blomstergenier rede paa en hvid Sommerfugl, de havde jaget op af sin Søvn, medens andre byggede Slotte af

den stærke Duft og den fine Maanestraale. Den hele store Hede var en Trylleverden, fuld af Underværker; hvor kunstigt var ikke hvert Blomsterblad vævet! hvilken Masse af Liv laae der ikke i den grønne Granspire! hvert Støvgran havde sin forskjellige Farve og særegne Sammensætning, og hvilken Uendelighed i den store Himmel oven over.

Sagnet siger, at kun ved et Menneskes trofaste Kjærlighed og ved den christne Daab kan Havfruen faae en udødelig Sjæl; de smaa Blomster-Alfer forlange ikke saa meget; en Angerens eller Medlidenheds Taare fra det menneskelige Hjerte er den Daab, der kan give dem Udødelighed, og derfor søge Alferne saa gjerne til Mennesket, og naar det fromme, gudhengivne Suk stiger fra vort Bryst, hæve de sig paa dette til Gud, thi ogsaa saaledes komme de ind i den store, deilige Himmel og voxe til Engle under Evighedens mægtige Sollys.

Duggen begyndte at falde, jeg saae de luftiglette Genier tumle sig paa de store Vanddraaber; mange Digtere fortælle, at Alferne bade sig i Duggen; men hvor kan det lette Væsen, der dandser paa Tidslens Fnug, uden at bevæge det, trænge igjennem den haarde Vandmasse; nei, de stode op paa den runde Draabe, og naar denne saa trillede rundt under deres Fødder og det lette Gevandt flagrede i Luften, saae de ud, som det nydeligste Miniatur-Billede af Fortuna paa sin rullende Kugle.

Med Eet følte jeg en sittrende Bevægelse i hele Luften, jeg foer op, og det Hele var forsvundet, men Blomsterne duftede stærkt, og gjennem Karethvinduet bøiede sig nogle friske, grønne Birkegrene. Postillonen

havde pyntet den hele Vogn med Grønt, efterdi det var Pintsemorgen. Den gamle Apotheker strakte sig i Vognen og sagde: „man kan dog drømme her!" men hverken han eller de Andre tænkte paa, at jeg var indviet i deres Drømme.

Solen stod op, vi sadde Alle tause, jeg troer vi stille holdt vor Kirkegang, medens Fuglene sang Pintsehymner og Hjertet selv holdt os den bedste Froprædiken.

I Uelzen gik Folk til Kirke, da vi kom her. Solen brændte som en Ild, vi vare næsten halvdøde, da vi naaede Gifhorn, og endnu vare der fire Mile til Braunschweig. Jeg følte mig saa træt, at jeg neppe gad seet ud af Vognen, da vi kunde øine Harzbjergene med Brocken; endelig vare vi ved Maalet.

---

3. Braunschweig.

„Hvad spilles der paa Theatret i Aften?" spurgte jeg.

„O, ein wunderschönes Stück!" sagde Kjældersvenden. „Drei Tage aus dem Leben eines Spielers."

Jeg vidste, det var et Effectstykke, der havde gjort Opsigt i hele Tydskland, men stærkere end Cardillac troede jeg dog, det ikke kunde være. Skjøndt jeg næsten var halvkogt af Dagens Hede, og saa træt af den velsignede Postkutsche, at jeg knap kunde røre mig, gik jeg i Theatret.

Stykket var ikke inddeelt i Acter, men i Dage, mellem hver var der et Tidsløb af femten Aar. To Dage holdt jeg ud, men saa kunde jeg ikke længere. Tilskuerne bleve formelig spændte paa Pinebænken, og tænk nu mig, arme Menneske, der alt var som mørbanket af Reisen.

Den første Dag endte da med, at Spilleren tog Livet af sin gamle Fader, den anden Dag gik det ud over et ganske uskyldigt Menneske, som han skjød en Kugle gjennem Livet; — jeg følte Blodet koge i mig, og ventede da, at paa den tredie Dag maatte det gaae ud over Tilskuerne med. Jeg var frygtelig tilmode; kun i Galeislaverne har jeg følt noget Lignende.

Jeg gik hjem, men overalt saae jeg Udskud af Menneskeheden, sønderknuste Mødre og fortvivlede Spillere.

Mit Sind var i Oprør, jeg forsøgte paa at synge Vuggeviser for at dæmpe det; ja, jeg satte mig tilsidst ned og fortalte mig selv et Børne-Eventyr, som Du ogsaa maa høre, min Læser.

„Saalænge Kjøbenhavnerne endnu ere ganske smaa Rollinger, og ikke have været længer ude i Verden end til Dyrehaven og Frederiksberg, og deres Bedstemoder eller Amme fortæller dem om fortryllede Prindser og Prindsesser, Guldbjerge og talende Fugle, saa drømmer det lille Hoved om dette deilige Phantasieland, og seer ud over Havet, der gaaer sammen med Himlen, mellem den danske og svenske Kyst. Derude maa det ligge, tænke de, og udmale sig nu saa herligt denne nye Verden; men de blive ældre, komme i Skole, faae fat paa Riises Geographie,

og med Eet slaaer den dem det hele Phantasieland itu. — — Dog, nok herom, vi ville blive ved Phantasielandet. Her levede for mange Tider siden, længe endnu, før man drømte om mit Forfatterskab og „Drei Tage aus dem Leben eines Spielers", en gammel sølvgraa Konge, der havde saadan en Tiltro til Verden, at han ikke kunde tænke sig, at noget Menneske kunde sige en Løgn; ja en Løgn stod ham som saadant et Phantasiebillede, at han i Raadet lovede, at give sin Datter og det halve Rige til Den, der kunde sige ham en Ting, han maatte indsee, dog var en Løgn.

Alle hans Undersaatter lagde sig efter Løgn, men den gode Konge tog Alt for Sandhed. Da blev han tilsidst ganske melankolsk, græd og tørrede Øinene i sin kongelige Kaabe, idet han sukkede: „skal jeg dog aldrig kunne sige: Det er Løgn!"

Saaledes glede Dagene hen; da kom der en Morgen en smuk, velvoxen Prinds, der elskede Prindsessen og var elsket igjen; i ni Aar havde han lagt sig efter Løgn, og haabede nu at vinde hende og Riget. Han sagde til den gamle Konge, at han ønskede sig anbragt som Gartner-Svend, og Kongen sagde: „ja nok, min Søn!" og førte ham ned i Haven.

Her stod især Grønkaalen i en deilig Væxt, men den unge Prinds trak paa Næsen og sagde: „Was ist das?"

„Det er Kaal, min Søn!" sagde Kongen.

„Kaal? — I min Moders Kaalhave er den saa stor, at der kan staae et Regiment Soldater under hvert Blad."

„Det er meget muligt," sagde Kongen; „Naturens Almagt er stor, og der gives megen Forskjellighed i Væxten."

„Ja saa vil jeg ikke være Gartner," svarede Prindsen; „lad mig heller blive din Ladefoged."

„See her er min Lade! har Du seet en større og skjønnere?"

„Større? Jo, saa skulde Du see min Moders! Tænk Dig, da man byggede den og Tømmermanden sad øverst oppe og huggede med sin Øxe, fløi denne af Skaftet, og før den rørte Jorden, havde en Svale bygget Rede i Hullet, lagt Æg og klægget Ungerne ud. Ja, det troer Du vel er Løgn, min Konge?"

„Nei saamænd gjør jeg ei! den menneskelige Kunst gaaer vidt; hvorfor skulde din Moder ikke kunne have saadan en Lade?"

Saaledes gik det fort, men Prindsen fik hverken Riget eller den deilige Prindsesse; de tæredes derfor begge hen af Sorg og Længsel, thi Kongen havde svoret: „Ingen faaer min Datter, uden han kan sige mig en Løgn!"

Aldrig kunde dog hans gode Hjerte troe en saadan; ja, da han tilsidst døde og kom ned i den store Marmorkiste, fik han dog ingen Ro, og man siger, han vandrer endnu om paa Jorden, som en usalig Aand, fordi han aldrig fik sin Længsel stillet."

Saalangt var jeg kommen i Historien, altsaa til Enden, da bankede det paa min Dør; jeg raabte: „Herein!" — og — tænk min Overraskelse! der stod den gamle Konge for mig, med Krone paa Hovedet og Scepter i Haanden.

„Jeg hørte Dig memorere mit Livs Historie,"

sagde han, og dette har kaldt mig til Dig. Veed Du maaskee en Løgn, der kan skaffe mig Ro i Graven?"

Jeg søgte at fatte mig, sagde, hvorledes jeg var kommen til at fortælle mig selv hans Levnet og Bedrifter, og nævnede nu: „Drei Tage aus dem Leben eines Spielers."

„Fortæl mig den!" sagde han, „jeg holder meget af det Frygtelige; jeg er jo selv, som Aand, frygtelig paa mine gamle Dage!"

Jeg begyndte at fortælle, gik Scene for Scene igjennem, og viste ham dette Maleri af Menneskelivet; da forklaredes hans Træk, han greb min Haand og sagde i Begeistring: „Det er Løgn, min Søn! Saaledes gaaer det ikke til i Verden; men nu er jeg forløst!" Og saa forsvandt han.

Da jeg næste Morgen vaagnede, stod hele dette Eventyr for mig som en Drøm, jeg begyndte nu min Udflugt i Staden, der seer meget stille og fredelig ud.

Tredie Dagen efter min Ankomst forlod jeg Braunschweig med „Schnellposten" og kom her i Selskab med to unge Lieutenanter, der reiste Incognito, som Majorer, og strax gjorde mig til Professor, og da det ingen Rangskat kostede, fandt jeg mig deri, med christelig Taalmodighed; desuden havde vi en Tjenestepige med, paa en fyrgetyve Aar, der skulde møde sit Herskab i Goslar, og en gammel, original Skolemester, hvem vi nærmere skulde lære at kjende. Pigen havde en Characteer, der stod mellem det Melankolske og Sanguiniske; hun kom hvert Øieblik

i Taarer over, at der just den Dag var det aarlige, store Skydelag i Braunschweig, som hun saa gjerne vilde have bivaanet, men nu var dette det tredie Aar, at hun paa denne Livsens Dag skulde være paa Reise.

Ved den første Station skiltes jeg ved mit Reise-Selskab paa Skolemesteren nær; vi kom nu ind i en mindre Vogn, hvor der kun var Plads for fire Personer; Hjerterne kom saaledes legemlig nærmere, og jeg havde kun een Figur til at beskjæftige mig med. Han var en Mand paa henved de Treds, en lille, spinkel Skabning, levende Øine og en sort Fløiels Calot paa det smalle Hoved. Det var det udtrykte Billede af Jean Pauls Schulmeisterlein, Wuz fra Auenthal. Min Skolemester her var ellers fra en lille hannoversk Stad, og vilde besøge en gammel Ven i Goslar, og skulde, ligesom jeg, for første Gang bestige Bjerge. Han var eet af de lykkeligste Mennesker, hvis Nøisomhed allierer sig med Phantasien og slynger Blomster om enhver Stub, for hvem den snevre Stue udvider sig til et Feeslot, og som kan suge Honning af den mindste Blomst. Med næsten barnagtig Stolthed fortalte han om sin lille By, der for ham stod, som denne Verdens Centrum; den var ogsaa i den sidste Tid stegen i Culturen, havde et Privat-Theater. —

„Ja," sagde han, „det skulde De see! — Der ere nu ingen Mennesker, der skulde falde paa, at her før havde været en Stald! Baasene ere malede med Violiner og Fløiter af vor gamle Maler; og Musiken selv — ja, den er saamænd ganske god for saadan en lille By! to Violiner, en Klarinet og saa

en stor Tromme; det gaaer meget net! Jeg veed ellers ikke, hvordan det kan være, men Musik gaaer dog løierligt ind til Hjertet, og jeg kan ret tænke mig de smaa Guds Engle i Himmerige. Men vi give os nu heller ikke af med disse Hokuspokus og Trillarier, som de have i Braunschweig og Berlin, nei, vor gamle Graver, som staaer for Musiken, giver os en god ærlig Polsk og en Molinasky mellem Acterne, vore Fruentimmer nynne med, og vi Gamle slaae Tacten paa Gulvet med vore Stokke; det er ret en Fornøielse!"

„Og hvorledes gaaer det nu med Spillet?" spurgte jeg.

„Herligt! og jeg skal sige Dem, for at nu de, som spille, kan faae Mod til at træde frem for os Allesammen, saa blive de forud saa smaat vænnet til det ved Prøverne, og ved Generalprøven maa derfor ethvert Huus levere to Tjenestefolk, for at Bænkene kan være fulde, og de, der spille, kan faae Courage!"

„Det maa jo ret være en Glæde — —!"

„En Glæde!" afbrød han mig, „ja, vi fornøie os Alle i vort Hjertes Eenfoldighed og misunde dem ikke i Berlin. Men vi have ogsaa deilige Tæpper og Presentationer! paa det forreste have vi nu Byens Sprøite; og saa staaer Straalen, ligesom den er i Naturen, lige op af Soufleurens Hul. — Men Altsammen malet, nydeligt malet! Vort Gade-Tæppe er det peneste, der har vi vor egen Byes Torv, og det er saa tydeligt, at Enhver kan see sit eget Huus, der maa saa spilles hvad Stykke det skal være! — Det Værste, vi har, er med den lille Jernlysekrone; Lysene ere saa slemme til at dryppe, saa om der

ogsaa ere nok saa mange Mennesker samlede, bliver der dog altid et stort Hul under Lysekronen. En anden Feil, — for jeg er ikke den Mand, der vil rose Alt — en anden Feil er det, at mange af vore Fruentimmer, naar de agere, og saa de staae paa Theatret og kunne kjende Nogen nede paa Bænkene, saa fnise de strax og nikke ned. Men Herre Gud, det er jo kun ogsaa Fornøielse det Hele! —"

„Men nu, naar der ingen Comedie er om Vinteren, maa det da være meget stille i Deres lille By? — De lange Aftener — —!"

„O, de gaae meget deiligt; min Kone, begge Børnene og Pigen sætte sig da til at spinde, og naar saa alle fire Rokkene gaa, læser jeg høit for dem, saa lider Arbeidet bedre, og vi vide ikke, hvor Tiden bliver af. Juleaften muse vi om Pebernødder og spille om Æbleskiver, medens de fattige Børn synge udenfor Døren om Juleglæden og det lille Barn Jesus, og da kan ret Vandet komme mig i Oinene, skjøndt jeg er saa inderlig fornøiet."

Saaledes gled Talens Strøm hurtig frem, medens Vognen bevægede sig meget langsomt i den sandede Vei. Efterhaanden traadte Bjergene ud af deres Taageskikkelser, som stærke, stolte Masser begroede med mørke Granskove, Kornmarkerne bugtede sig malerisk ind mellem dem, og Goslar, den gamle keiserlige, fri Rigsstad laae for os. Alle Tagene vare belagte med Schifersteen, hvorved Byen, der ligger indesluttet mellem Bjerge, faaer et underligt mørkt Udseende. Her havde engang Sædet været for de tydske Konger og Keisere, her vare Rigsforsamlinger holdte, og Riger og Landes Skjæbne afgjorte — nu, ja nu er

den bekjendt af sit Bjergværk og af Heine's Reise-billeder; her spillede Digteren Blomstertyv og Hjerte-tyv, — en Historie, som de agtbare Borgere i Goslar slet ikke vilde kjendes ved, og gjorde altid et meget suurt Ansigt, naar jeg sagde: Heine. Lad mig derfor være lidt forsigtigere.

Her skiltes jeg fra min hannoveranske Skole-mester, i det Haab, at vi atter skulde samles paa Bloxbjerg.

---

4. Til Eisleben.

Det er en forunderlig Ilen med Alt, der lever i mig, og egentlig udgjør min Grund-Characteer! jo interessantere en Bog er mig, jo mere iler jeg for at have den gjennemlæst, for at have det hele Indtryk; paa selve min Reise er det ikke ret det Nærværende, der glæder mig, jeg iler efter noget Nyt, for atter at komme til et Andet; hver Aften jeg lægger mig til Hvile, higer jeg efter den næste Dag, ønsker, at den var, og naar den kommer, er det dog en Fremtid længer borte, der beskjæftiger mig. Døden selv har mig noget Interessant, noget Herligt, fordi en nye Verden da aabnes for mig. Hvad mon det egentligt er, mit urolige Jeg iler efter?

Livsfrisk og herlig stod den vaargrønne Natur rundt om, og aandede Glæde og Ro, medens der ligesom laae et dunkelt Flor over mit Hjerte; dog,

tænkte jeg, hvorfor misunde de friske, brogede Blomster? Lad dem dufte, de ville om nogle Maaneder være visne; Kilden, som sladdrer nu saa lystig, forgaaer i Havet, og dette selv, der svulmer i sin Storhed, vil dunste bort. Lad Solen spille med sine hede Straaler, ogsaa den vil med Himlen ældes som et Klæde, naar mit Hjerte, der nu smelter hen i Veemod over sine egne Drømme, livsglad, med salig Stigen, jubler mod det Uendelige.

Endnu denne Morgen havde jeg ingen Ro paa mig, jeg forlod Harzgerode; det ene Billede vexlede med det andet. Et af disse, der vistnok for Mange er høist ubetydeligt, og dog staaer ligesaa levende for mig, sam Udsigten fra Brocken og Roßtrappe, ja næsten mere, saae jeg omtrent en Miil fra dette, sidste Sted.

I Klaus, en Landsby, der bestaaer, jeg troer af tre Huse, gik jeg ind i et, Vertshuset, der er det ene af disse tre; Alt var her saa malerisk, men saa ganske af den hollandske Skole, at jeg dog helst ønskede at see det paa Lærredet. En Kattekilling væltede sig foran mine Been, to Hanekyllinger sloges paa Gulvet, og Opvartningspigen, der i Grunden var smuk og ganske bondeklædt og bondesund, rakte mig med saadan en Ligegyldighed et Glas Melk, som det var en Barmhjertigheds Gjerning, og ændsede mig derpaa saalidet, at hun traadte hen for Speilet og holdt sit Toilet, løste sit lange Haar og lod det falde ned over Skuldrene og Ryggen. Jeg seer det levende endnu og ønsker, at Du, min Læser! seer det med; thi det var ikke saa ilde!

I en to à tre Timer gik jeg fort, uden at møde

et Menneske. Snart var Veien saa bred, som ti andre, snart saa smal, at kun een Vogn kunde kjøre der. Jeg løb da ogsaa vild, spurgte derfor to anseelige Bøge, der saae mig ud til at være Landsmænd, om Veien, men de rystede med Toppen og vidste ingen Ting.

Tilsidst kom jeg til en lille Landsby, hvor der, paa en stor Plads udenfor et Huus, var Dands og Lystighed. Det var ganske unge, halvvoxne Piger, der indbyrdes valsede sammen efter Violin, som en gammel, hjulbenet Orpheus spillede paa. Mødrene og alle Byens qvindelige Ældste sadde paa Havebænke rundt om, med Hænderne i Skjødet, og saae derpaa, uden at lægge Mærke til den Fremmede, der stod tæt ved. Maaskee tænkte den ældste Morlille, der sad her med den lille, sorte Hætte over de graae Haar, paa sin faure Ungdom, da hun ogsaa sprang efter Violinen under Guds blaa Himmel. Nu vare de Spring forbi, ja den bedste Dandser laae muligt, for længe siden, og sov under den kjølige Græstørv, og sprang altsaa endnu mindre.

Men Billede paa Billede trætter, Barnet selv bliver kjed af at bladre i den meest brogede Billedbog, vi ville altsaa ikke nu strax see flere, skjøndt det følgende var smukt, meget smukt. Jeg gad nok beskrive det maleriske Leimbach, der laae tæt ved, inde i Dalen, næsten indhyllet i Røg, og skjult bag de høie Banker af sort Affald. Jeg gad nok vise den steile Huulvei, der næsten gik brat ned imod Kirketaarnet, og hvor dog en stor Pakvogn med fire Heste slæbtes opad; men som sagt, det trætter; jeg vil

dennegang fortælle ganske simpelt, paa den almindelige Maneer, for at baade Læseren og jeg kan hvile os.

„Leimbach, en aaben Mediatstadt, med 660 Indvaanere, Kobbersmelteovne, Sølvhytter, Raadhuus etc, etc."

Det følgende Sted tage vi paa samme Maade; det er ogsaa meget beqvemt! „Mansfeld, en halv Fjerdingvei fra Leimbach, har 1600 Indvaanere og et Gjestgiversted: „zum braunen Hirsch." —

— Nu har jeg udhvilet mig! jeg veed ikke, om Læseren har? Vi ere imidlertid nu ved Eisleben.

Mellem høie, grønne Bakker
  Reiser sig den lille By,
Solen kaster lange Straaler,
  Bag den brune Sommersky,
Skinner paa de høie Taarne, —
  Alle Byens Klokker gaae,
Og paa Gader og i Stræder
  Folk i Søndagsklæder staae.
Munkene med Sang og Faner,
  Træde ud af Byen der;
Hvad har dette at betyde?
  Er der Fest og Høitid her?
Hist to høie Herre komme,
  De og Følget er tilhest,
Hertugen med Bispen er det,
  Som i Dag er Byens Gjest.
Hist paa Muren, tæt ved Porten,
  Hvor det dog er broget der!
Mænd og Qvinder, Børn og Gamle,
  Ligge, staae og sidde her.
See, en Bjergmand med sin Kone,
  Stille, midt i Vrimlen staaer;
Deres lille Dreng ved Siden,
  Har et deiligt, hvidguult Haar.

Fromt han folder sine Hænder,
  Seer paa hele Stadsen her,
Fyrstens Sabel, Bispens Kjole,
  De behage ham især;
Underligt hans Hjerte brænder,
  Tanken flagrer hid og did.
— Folk, der boe hiin Side Bjerget,
  Kom for denne Stads at see.

Mellem høie, grønne Bakker
  Reiser sig den lille By,
Solen kaster lange Straaler
  Bag den brune Sommersky,
Skinner paa de høie Taarne,
  — Men det er nu stille her,
Ingen Bisp og ingen Hertug
  Seer jeg holde Indtog der.
Underligt dog Hjertet banker,
  Glemmer for en Stund sin Vee.
Hvad vil jeg, hvad vil de Andre
  I den lille By da see?
„Bispens Kjole, Fyrstens Sabel" —
  Det er nu kun Støv og Gruus!
Nei, vi komme hver som Pil'grim,
  For at see et fattigt Huus.
Snever er den lille Gade,
  Det er ret, som Alt var dødt!
Her de gamle Bjergfolk boede,
  Her den lille Dreng blev født.
— Bisp og Hertug ere glemte,
  Byens Mure er' i Gruus.
Alt igjen sig atter reiser,
  Staaer man i det lille Huus.

Byen havde mig noget saare venligt. En lille Dreng legede udenfor den gamle Kirke, og ridsede med Kridt paa de store Kampestene; maaskee de samme ogsaa have været Luthers Skrivetavle, da han legede her. Raadhuset har et kantet, dunkelt Udseende, ligesom hans Tidsalder; det har rimeligviis seet ganske saaledes ud i hans Tid, som nu; derimod har Huset, hvor han blev født, undergaaet en Deel Forandringer. Det benyttes nu som Skole. Paa et Vindue staae Luther og Melanchton i Glasmalerie, og over Døren læses, rundt om et illumineret Basrelief med Luthers Portrait:

„Gottes Werck es Luthers Lehr,
Darum weyht sie nimmer mehr!"

Der stod en gammel Bonde paa Gaden med sin Kone, han stavede hende Verset, og jeg kunde see paa deres Ansigt, hvilken Masse af dyb og herlig Poesie der laae dem i hvert Ord; thi deres Blik opklaredes forunderligt, og da han sagde det sidste, var det, som han havde sagt en Engels Aabenbaring, og de troede det.

„Luther!" siger Jean Paul, „Du ligner Rhinfaldet! hvor mægtigt stormer og tordner Du ikke! men ligesom Regnbuerne svæve ubevægelige paa dets Strøm, saaledes hviler ogsaa Naadens Bue, Freden med Gud og Menneskene, i dit Bryst; Du ryster kun din Jord, men ikke din Himmel!"

Det er poetisk smukt; men dog laae der mig her, med den Tone og det Udtryk, hvormed den Gamle sagde til sin Kone om Luther: „det var en Mand!" noget langt større, rigtigere og stort. Jeg troer, at

Jean Paul selv vilde have fundet det Samme, om han havde hørt det!

Luther „det var en Mand!“ derfor brød han Pavedømmets Aag; derfor sang han:

„Wer nicht liebt Wein, Weiber und Gesang,
Der bleibt ein Narr sein Leben lang!“

Derfor slog han Blækhuset i Hovedet paa Mørkets Fyrste; thi som en tydsk Digter, jeg troer, Børne, siger: „Blæk og Trykkersværte ere de farligste Vaaben imod Fanden, de ville engang ganske forjage ham fra Verden.“

---

5. Meissen. Dresden.

Efter et Ophold af tre Dage forlod jeg det venlige Leipzig, hvor jeg havde lært at kjende flere, herlige Mennesker.

I den dunkle Aften rullede vi forbi Jagtslottet Hubertsburg, med sin store Have; Mengs's Pensel skal lokke mange Fremmede til Slotscapellet, vi havde ingen Tid, og savnede da heller ikke Malerier, det ene Stykke afvexlede med det andet, naar vi saae gjennem det aabne Vindue paa Vognen. Her var en Kro med Reisende, Karlen stod med sin store Lygte i Døren, — det var et Natstykke, Rembrandt skal have efterlignet denne Maneer. Her saae man en sumpet Eng i Morgenbelysning, nogle Vildænder pladskede mellem de grønne Siv; en Maneer, Ruys-

dael har efterlignet. Her laae en Flekke med halv nedstyrtede Mure; i Forgrunden, under et stort Træ, sad et Par unge Folk og kyssede hinanden, — det var en Maneer — jeg selv gjerne gad efterligne.

Alt som vi nærmede os Meissen, fik Egnen et mere romantisk Udseende. Fjelde begyndte at reise sig, og de havde en ganske anden Characteer, end de i Harzen. I rødgule Steenmasser, begroede med unge Bøge, hang de ud over vort Hoved; paa den anden Side af Veien laae de grønne Viinbjerge, med rødtagede Huse paa, og nedenfor slyngede Elben sig i maleriske Bugter. Skibe bleve ved Folk og Heste trukne op ad Floden, medens andre, med svulmende Seil, pilede ned ad, paa Strømmen.

Meissen selv har snevre Gader, og saae mig saa uhyggelig ud; man maa med den, ligesom med ethvert godt Malerie, ikke sætte Øinene tæt til, man maa betragte det Hele i Afstand.

Domkirken er en herlig, gothisk Bygning, Solen skinnede ind af de høie Vinduer, hvor en lille Fugl, der var kommen ind, flagrede og slog med Vingerne paa Ruden, for at komme ud. Det var min egen Barndomsverden, jeg saae! Barndommen er ogsaa saadan en hellig, stor gothisk Kirke, hvor Solen skinner smukt gjennem de brogede Ruder, hvor enhver dunkel Krog vækker en mægtig Følelse, og hvor det simpleste Billede, ved sin Belysning og ved Sagnet, faaer en langt dybere Betydning. Hverdagslivet viser sig der i sine Søndagsklæder, Gud og Verden ligge der hinanden langt nærmere, og dog flagrer Hjertet, som den lille Fugl her i Kirken, efter den ny Frem=

tid udenfor, hvor maaskee en Jæger venter bag Busken for at skyde den et Hagel gjennem Vingerne.

Veien fra Meissen til Dresden er beplantet med Akasier og Pæretræer, Markerne staae med Kaal og Kartofler, det er en heel Kjøkkenhave; venlige Bjerghøider med Viinranker og Løvskove ligge paa begge Sider, og bag ved danner Meissen selv, der ligger høit med sit Slot og sin gothiske Kirke, det herligste Punkt i hele Billedet, en muret Broe over Elben reiser sig nedenfor Byen, hvor Folk kjøre og gaae, uden at tænke paa, mindre, gjøre sig til af, det Liv de just herved give det Hele.

Jo længere man kommer herfra, deshøiere blive Bjergene, og snart seer man, som gjennem et blaaligt Slør, det tydske Florenz: Dresden, ligge foran med sine høie Taarne og Kupler.

Da jeg kom til Augustusbroen, som jeg kjendte saa godt af Kobber, var det mig, som jeg eengang i Drømme havde været her før. Elben væltede sine gule Bølger hen under de stolte Buer; der var Liv og Færdsel paa Floden, men endnu mere paa Broen; Vogne og Ryttere joge midt ad den, og paa begge Sider var der en stor Forskjellighed af Vandrende; omtrent midt over Floden stod paa een af de Udbygninger, der danne de enkelte Buer, en Christus paa Korset, jeg troer den er af Malm. Nu kom vi da til Altstadt, det egentlige Dresden, de brühlske Terrasser med deres brede Trapper laae tilvenstre og den catholske Kirke med sine Taarne tilhøire, og midt for Porten, der førte os ind i selve Byen.

Dresden stod mig som Overgangspunktet mellem Nord- og Sydtydskland, og det har ogsaa en blandet

Characteer af begge; det var den sidste, store Stad, jeg imod Syd skulde faae at see i Tydskland, denne Tanke faldt mig ind og gjorde, at jeg med et Slags Veemod rullede ind i den kjære By.

Byen havde mig noget indtagende venligt, jeg følte mig strax hjemme. Min første Udflugt var til vor berømte Landskabsmaler Dahl. Jeg havde ingen Anbefalings-Brev med, men som Dansk var jeg inderlig velkommen. Hvor megen Interesse, selv Tidsopoffrelse, viste han ikke mig og sine andre Landsmænd, der vare der paa samme Tid, som jeg. Om Aftenen skulde han med to Nordmænd til Tieck; den store Digter vilde denne Aften læse for en Vennekreds; da jeg nu havde Anbefalings-Brev med til ham, fra Ingemann, desuden før havde skrevet Digteren til, indbød han mig at følge med, men bad mig nu ikke spilde Tiden hos sig, men gaae i catholsk Kirke; — det var just denne Dag Corpus domini Festen; de fleste Ceremonier vare vel nu forbi, men jeg vilde faae Castraterne at høre.

Jeg fandt snart Veien over de brühlske Terrasser, som vrimlede af Spadserende; der var saa meget smukt at see, den store Augustusbro med sin Menneskevrimmel, Elben med sine Skibe og de grønne Viinbjerge langs med den! men jeg havde ingen Tid, jeg maatte skynde mig.

Nu stod jeg i den catholske Kirke. Hvor stor og lys! Musikchoret bruste over mit Hoved; paa alle Altrene brændte Lys, og rundt om i Sidecapellerne og i de store Gange knælede Folket. Den kongelige Familie var i Kirken, jeg saae Kongen bede med megen Iver; tre Præster i Guldmors Dragt

stode ved Alteret, og mange smaa Drenge, i røde Kjoler med en hvid, kort Skjorte over, svingede Røgelsekarrene. Castraterne sang, det var ikke Mandens, men heller ikke Qvindens Stemme; det var underlige bløde Moltoner; der laae noget saa dybt, veemodigt i deres Sang, som var det Hjertets hele Længsel, der udtalte sig i Toner; de gjorde et ganske forunderligt Indtryk paa mig, men jeg følte mig slet ikke glad.

Ved Hovedalteret var en idelig Bevægelse, som forstyrrede det høitidelige Indtryk, det Hele gjorde paa mig. Chordrengene kom og gik med store Lys, og Præsterne bøiede sig hvert Øieblik og ringede med deres Sølvklokke.

Schweitsere i gule Klæder, med store Sølvstokke, gik om i Gangene for at holde Rolighed og passe paa, at Bukkene vel bleve skilte fra Faarene. Folk kom og gik, men Alt skete meget stille. Jeg saae bøhmiske Koner og Piger, der vist havde været paa Torvet med deres Varer, de kom ind i Kirken, med deres Kurv eller Byldt, knælede i Gangen, læste deres Rosenkrands og gik derpaa i største Hast bort.

I Capellerne knælede Mænd og Qvinder for Madonnas Billede, og i mangt et Ansigt saae jeg den inderligste Hengivelse og Tilbedelse. Solen skinnede gjennem Vinduerne og blandede sig underligt med Skjæret af de mange Lys og den duftende Røgelse; der laae virkelig Noget deri, som ved Musikens Tonehav snart fandt Vei til Hjertet.

Klokken var Syv om Aftenen, da jeg med Dahl og de to unge Nordmænd begav mig til Tieck; jeg skulde nu see og kjende den Digter, hvis aandelige Jeg saa

tidt og mægtigt havde beskjæftiget mig; jeg tænkte ikke paa hans gestiefelte Kater og Prinds Zerbinus, hans deilige Alfeverden og de herlige Noveller, nei, Alt smeltede mig hen i Manden selv, i Tydsklands Tieck, den Mand, der staaer som Mester for en heel Skole, den romantiske Poesie, den Digter, der staaer Goethe nærmest i Alder, Værd og Beundring hos sine Landsmænd.

Det var intet stort Værelse, vi kom ind i. Her sad Familien om Theebordet med en Deel Fremmede, meest Udlændinge. Jeg havde Ingemanns „Ole Navnløse“ med fra Digteren selv, samt mine „Phantasier og Skizzer.“ Dahl forestillede de to Nordmænd og mig, som sine Landsmænd, og Digteren hilste os venligt og bød os Velkommen; da jeg derpaa gav ham Bøgerne og Ingemanns Brev, tog han mig venlig i Haanden, spurgte, om det var mig, der havde skrevet „Fodreisen?“ og da jeg bejaede det, sagde han mig noget forbindtligt, bad mig ret velkommen i Tydskland og spurgte til Ingemann, som han holdt meget af. Hvilket Udtryk laae der ikke i hans Blik! aldrig har jeg seet et mere aabent Ansigt; hans Tone var saa godhjertig, og saae man ham ind i de store, klare Øine, maatte man ganske betroe sig til ham; det var ikke blot Digteren, jeg elskede, Manden blev mig nu kjær; ja saaledes havde jeg tænkt mig ham, naar jeg læste Alferne; — men saa ofte har mine Drømme slaaet feil, at jeg undertiden atter tænkte: i Virkeligheden er det maaskee en stiv fornem „Hofrath,“ og dette vilde ganske have stødt mig bort. Saaledes er ogsaa min Forestilling om Goethe, og dette overvandt min Lyst til at see

den store Digter, hvem jeg tænker mig hæver sig herligst, naar man seer ham, ligesom Kirketaarnene, i Afstand.

Selskabet bestod ellers af Folk fra forskjellige Steder paa Kloden, her var Een fra Amerika, en Anden, der havde reist Verden rundt, her var Norske, Tydske o. s. v., jeg var den eneste fra Danmark.

Tieck elsker Holberg, som han har i en gammel tydsk Oversættelse, hvoraf han undertiden oplæser og det ganske fortræffeligt! jeg hørte ham denne Aften læse anden Deel af Shakespeares „Henrik den Fjerde.“ Han bruger, ikke at nævne Personerne, naar han læser, men han spiller hver, saa at man strax hører, hvem det er. Især de comiske Scener gav han ganske mesterlig, og det var umuligt Andet, end lee over Falstaff og Madame Raskenfart.

Da vi brøde op om Aftenen, bad Tieck mig, ofte at besøge sig, imedens jeg var i Dresden, og forberedede mig især paa den Nydelse, der endnu forestod mig med det sachsiske Schweitz og med Billedgalleriet; dette var uheldigviis tillukket, da Malerierne bleve arangerede paa nye, men Dahl havde lovet, næste Morgen at bringe mig derop, hvor dog de bedste Sager alt vare ophængte. Jeg sagde Tieck god Nat, Dahl viste mig paa den rette Vei hjemad — det var den første Dag i Dresden.

II. Af: En Digters Bazar.

Tydskland.

---

1. Lißt.

Det var i Hamborg i Hotellet: Stadt London, Lißt gav Concert! Salen var i nogle faa Oieblikke propfuld, jeg kom for silde, men jeg fik dog den bedste Plads tæt op til Tribunen, hvor Fortepianoet stod, thi man skaffede mig op ad en Bagtrappe. Lißt er en af Kongerne i Tonernes Rige, og til ham førte mit Selskab mig, som sagt, op ad en Bagtrappe, det skammer jeg mig ikke ved at bekjende.

Salen, ja selv Sideværelserne, straalede af Lys, Guldkjæder og Diamanter! ikke langtfra, hvor jeg stod, laae i en Sopha en Jødepige, feed og pyntet, hun lignede en Hvalros med Vifte. Solide Hamborger-Kjøbmænd stode murede op paa hverandre, som var det en vigtig Børs-Sag, der skulde afhandles; der sad dem et Smiil ved Munden, som havde de alt kjøbt Papirer og vundet utroligt. Den mythologiske Orpheus kunde ved sit Spil sætte Stene og Træer i Bevægelse, den nye Orpheus-Lißt havde alt før sit Spil electriseret dem; Rygtet havde med sin mægtige Nimbus aabnet Oine og Ore paa Folket, saa det alt syntes at erkjende og høre det, som vilde følge! jeg selv følte i Straalerne af disse mange flammende Oine, denne forventningsfulde Hjertebanken, Nærmelsen af en stor Genius, der med dristig Finger afpeger Grændsen for sin Kunst i vor Tidsalder!

I London, denne Maskinernes store Verdens-By,

eller i Hamborg, dette europæiske Handels-Contoir, bliver det charakteristisk, første Gang at høre Lißt, da svarer Tid og Sted til hinanden, og i Hamborg skulde jeg høre ham. Vor Tidsalder er ikke længer Phantasiens og Følelsens, den er Forstandens, den techniske Færdighed i enhver Kunst og i enhver Haandtering er nu en almindelig Betingelse for deres Udøvelse; Sprogene ere blevne saa uddannede, at det næsten hører til at skrive Stiil, det at kunne sætte sine Tanker i Vers, der for et halvhundrede Aar siden vilde have gjaldt for en sand Digters Arbeider; i hver stor By finder man i Dusinviis Folk, der exeqverer Musik med en saadan Færdighed, at de for tyve Aar siden kunde have ladet sig høre som Virtuoser. Alt Technisk, saavel det Materielle, som det Aandelige er i vor Tid i sin høieste Udvikling, vor Tid erholder herved en Flugt, selv i de døde Masser!

Vore Verdens-Genier, ere de ikke Mode-Skummet kun af denne Brydning i vor Tidsudvikling, men ægte Aander, maae kunne udholde den kritiske Sønderlemmelse og hæve sig høit over det, der kunde tilegnes; de maae, hver paa deres aandelige Plads, ikke blot udfylde den, men give noget Mere! — de maae som Coraldyret sætte endnu en Størrelse til Kunstens Træ, eller deres Virksomhed er ingen!

I den musikalske Verden har vor Tid to Pianovets Fyrster, der saaledes fylde deres Plads, det er Thalberg og Lißt.

Som et electrisk Slag gik det gjennem Salen, da Lißt traadte ind; de fleste Damer reiste sig, det var, som kom der en Solglands over hvert Ansigt,

som om alle Øine modtog en kjær, elsket Ven! — jeg stod ganske nær ved Kunstneren, det er en mager, ung Mand, et langt mørkt Haar hang om det blege Ansigt; han hilsede og satte sig ved Claveret! Hele Lißts Ydre og Bevægelighed viser strax en af disse Personligheder, man bliver opmærksom paa i og alene ved deres Eiendommelighed; Guddomshaanden har paatrykt dem et eget Stempel, der gjør dem kjendelig mellem Tusinde. Som Lißt der sad foran Fortepianoet, var paa mig det første Indtryk af hans Personlighed, dette Udtryk af stærke Lidenskaber i hans blege Ansigt, at han forekom mig en Dæmon, der var naglet fast til det Instrument, hvorfra Tonerne udstrømmede, de kom fra hans Blod, fra hans Tanker; han var en Dæmon, der skulde spille sin Sjæl fri; han var paa Torturen, Blodet flød og Nerverne zittrede; men alt som han spillede, svandt det Dæmoniske, jeg saae det blege Ansigt faae et ædlere og skjønnere Udtryk, den guddommelige Sjæl lyste ud af hans Øine, ud af hvert Træk, han blev skjøn, som Aand og Begeistring kan gjøre det!

Hans „Valse infernale“ er mere end et Daguerreotyp-Billede af Meyerbeers Robert! — vi staae ikke udenfor og beskue det kjendte Maleri, nei vi sættes ind i det, vi stirre ned i Dybet selv og opdage nye hvirvlende Skikkelser. Det lød ikke, som et Fortepianos Strænge klang, nei, hver Tone syntes klingende Vanddraaber!

Den, som beundrer Kunsten i technisk Færdighed, maa bøie sig for Lißt, den, som det Geniale, det af Gud Givne henriver, bøier sig endnu dybere! vor Tids Orpheus har ladet Tonerne bruse gjennem

Maskinernes store Verdens-By, og man fandt og erkjendte, som en Kjøbenhavner har sagt, „hans Fingre ere lutter Jernbaner og Dampmaskiner,“ hans Genius endnu mægtigere til at drage Verdensaanderne sammen, end alle Jernbaner om Jorden. Vor Tids Orpheus har ladet Tonerne klinge i det europæiske Handels-Contoir og, i det Mindste i Dieblikket, troede Folket Evangeliet: Aandens Guld har en mægtigere Klang end Verdens.

Man bruger tidt, uden at tydeliggjøre sig det, Udtrykket: et Hav af Toner, og et saadant er det, der strømmer ud fra Fortepianoet, hvor Lißt sidder. Instrumentet synes forvandlet til et heelt Orchester, det formaae ti Fingre, der eie en Færdighed, der kunde kaldes fanatisk, de føres af den mægtige Genius; det er et Hav af Toner, der just i sit Oprør er et Speil for hvert glødende Gemyts øieblikkelige Livs-Opgave. Jeg har truffet paa Politikere, der ved Lißts Spil begreb, at den rolige Borger kunde gribes ved Marseillaisens Toner, til at tage Geværet, styrte sig fra Hjem og Arne og kjæmpe for en Idee! jeg har ved hans Spil seet rolige Kjøbenhavnere med dansk Efteraars-Taage i Blodet blive politiske Bacchanter; Mathematikere have svimlet i Klangfigurer og Beregninger om Lyden. Unge Hegelianere, og det de virkelig begavede, ikke de døde Hoveder, der kun ved Philosophiens galvaniske Strøm gjøre en aandelig Grimasse, skuede i dette Tonehav Videnskabens bølgeformige Fremskriden mod Fuldendelsens Kyst, Digteren fandt i den sit hele Hjertets Lyrik eller det rige Klædemon for sine dristigste Skikkelser! — den Reisende, ja jeg slutter fra mig selv, han faaer Tone-

billeder af hvad han seer eller skal see, jeg hørte hans Spil, som en Ouverture til min Reise, jeg hørte, hvor mit eget Hjerte bankede og blødte ved Afskeden fra Hjemmet: jeg hørte Bølgernes Levvel, Bølgerne, som jeg igjen først skulde høre ved Terracinas Klipper; det klang som Orgeltoner fra Tydsklands gamle Domkirker, Gletscherne rullede fra Alpernes Bjerge, og Italien dandsede i Carnevals-Dragt, og slog med sin Brix, medens det i Hjertet tænkte paa Cæsar, Horats og Raphael! Det brændte fra Vesuv og Ætna, Dombasunen lød fra Grækenlands Bjerge, hvor de gamle Guder ere døde; Toner, jeg ikke kjendte, Toner, jeg ei har Ord for, tydede paa Orienten, Phantasiens Land, Digterens andet Fædreland!

Da Lißt havde endt sit Spil, regnede der Blomster ned omkring ham, unge nydelige Piger, gamle Damer, der ogsaa engang havde været nydelige Piger, kastede hver sin Bouquet; han havde jo kastet tusinde Tonebouquetter i deres Hjerte og Hoved. Fra Hamborg vilde Lißt flyve til London! der udkaste nye Tonebouquetter, der dufte Poesi over det materielle Hverdagsliv! den Lykkelige, der saaledes kan reise sit hele Liv! altid see Folk i deres aandelige Søndagsklæder, ja selv i Begeistringens Brudedragt! Mon jeg oftere møder ham? var min sidste Tanke! og Tilfældet vilde, at vi skulde mødes paa Reisen, mødes et Sted, hvor jeg og min Læser mindst kunde tænke; mødes, blive Venner og atter skilles; dog det hører til de sidste Capitler af denne Flugt. Nu drog han til Vittorias By, jeg til Gregor den Sextendes.

---

2. Jernbanen.

Da mange af mine Læsere ikke have seet en Jernbane, vil jeg først see at give disse et Begreb om en saadan. Vi ville tage en almindelig Landevei, den kan løbe lige, den kan slaae en Bugt, det er det Samme, men jevn maa den være, jevn som et Stue-Gulv, og derfor sprænge vi ethvert Bjerg, som stiller sig for den, vi bygge paa stærke Buer en Bro over Sumpe og dybe Dale, og naar da den jevne Vei er for os, lægge vi der, hvor Hjulsporene ville gaae, Jernskinner, om hvilke Vognhjulene kunne gribe fat. Dampmaskinen spændes foran med sin Mester paa, der veed at styre og standse den, Vogn kjædes ved Vogn med Mennesker eller Qvæg, og saa kjører man.

Paa ethvert Sted af Veien vides Time og Minut, naar Vognrækken vil indtræffe, man hører ogsaa milevidt Signalpibens Lyd, naar Toget er i Fart, og rundt om, hvor Biveie for almindelige Kjørende og Gaaende skjære Jernbanen, slaaer den opstillede Vagt Træbommen ned for dem, og de gode Folk maae vente, til vi have passeret; langs Banen, alle de Mile den strækker sig, ere smaa Huse reiste saa langt fra hinanden, at de, som staae Vagt, kunne see hinandens Flag og betids vide at holde Banen reen, at ingen Steen eller Qvist ligger over Skinnerne.

See, det er en Jernbane! jeg vil haabe, man har forstaaet mig.

Det var første Gang i mit Liv, jeg skulde see en saadan. En halv Dag og den paafølgende Nat

havde jeg reist med Diligence den skrækkelige slette Vei fra Braunschweig til Magdeburg, træt kom jeg herhid, og en Time efter skulde jeg igjen afsted med Dampvognen.

Jeg vil ikke negte, at jeg havde forud en Fornemmelse, som jeg vil kalde Jernbane-Feber, og denne var paa sit Høieste, da jeg traadte ind i den stor-artede Bygning, hvorfra Vognrækken kjører ud. Her var en Trængsel af Reisende, en Løben med Kofferter og Natsække, en Susen og Surren af Maskiner, som Dampen væltede ud af. Man veed første Gang ikke ret, hvor man tør staae, at ikke en Vogn eller en Dampkjedel eller en Kasse med Reisegods skal flyve over os; rigtig nok staaer man sikker paa en fremspringende Altan, Vognene, man skal ind i, ligge i Række tæt op til den, som Gondoler ved en Quai, men nedenfor i Gaarden krydser, som Trolddoms-Baand, den ene Jernskinne den anden, og det er ogsaa Trolddoms-Baand, som den menneskelige Kløgt har slagen; til disse skulde vore magiske Vogne holde sig, komme de udenfor Tryllebaandet, ja, saa gjelder det Liv og Lemmer. Jeg stirrede paa disse Vogne, paa Locomotiver, løse Karrer, vandrende Skorstene og Gud veed hvad, de løb som i en Trylleverden imellem hverandre; Alting syntes at have Been! og nu denne Damp og denne Susen i Forening med Trængselen for at faae Plads, denne Stank af Tælle, Maskinernes taktmæssige Gang og den udladte Damps Piben og Snøften forstærkede Indtrykket, og er man her, som sagt, for første Gang, da tænker man paa at vælte, brække Arme og Been, springe i Luften eller knuses ved at støde sammen

BIBL. S^TE GENEVIÈVE

med en anden Vognrække; men jeg troer, at det kun er første Gang, man tænker derpaa.

Vognrækken her dannede tre Afdelinger, de to første ere magelige lukkede Vogne, aldeles som vore Diligencer, kun meget bredere, den tredie er aaben og utrolig billig, saa at selv den fattigste Bonde tager med, det bliver ham mindre dyrt, end om han skulde gaae den lange Vei og styrke sig i Vertshuset eller overnatte paa Reisen. — Signalpiben lyder — men den lyder ikke smukt, den har meget tilfælles med Svinets Svanesang, i det Kniven trænger det gjennem Halsen; man sætter sig ind i den mageligste Kareth, Conducteuren lukker Døren i for os, og tager Nøglen til sig, men vi kunne lade Vinduet gaae ned, nyde den friske Luft uden at frygte for nogen Uleilighed af Lufttrykket; man har det aldeles som i enhver anden Vogn, kun mere mageligt, man udhviler sig her, naar man kort forud har gjort en angribende Reise.

Den første Fornemmelse er en ganske sagte Rykken i Vognene, og nu ere Kjæderne spændte, som holde disse sammen; Signalpiben lyder igjen, og Farten begynder, men langsomt, de første Skridt gaaer det sagte, som om en Barnehaand trak den lille Vogn. Hurtigheden tager umærkelig til, men Du læser i din Bog, seer paa dit Kort, og veed endnu ikke ret, om Farten er begyndt, thi Vognen glider, som en Kane paa den jevne Sneemark. Du seer ud af Vinduet og opdager, at Du jager afsted, som med Heste i Galop; det gaaer endnu hurtigere, Du synes at flyve, men her er ingen Rysten, intet Lufttryk, Intet af hvad Du tænkte Dig ubehageligt!

BIBL. Sᵗᵉ GENEVIÈVE

Hvad var det Røde, der som et Lyn foer tæt forbi? Det var en af de Vagthavende, der stod med sin Fane. See kun ud! og de nærmeste ti til tyve Alen er Marken en piilsnar Strøm; Græs og Urter løbe i hverandre, man faaer en Idee om at staae udenfor Jorden og see denne dreie sig; det piner Øiet at hefte det længe i samme Retning, men Du seer nogle Favne længere bort, da bevæge sig de andre Gjenstande ikke hurtigere, end vi see dem bevæge sig, naar vi kjøre godt, og længere ud mod Horizonten synes Alt at staae stille, man har ganske og aldeles Skuet og Indtrykket af den hele Egn.

Saaledes just skal der reises gjennem flade Lande! Det er, som By ligger tæt ved By; nu kommer een, nu atter een! man kan ret tænke sig Trækfuglenes Flugt, saaledes maae de lade Byerne efter sig. De almindelige Kjørende, som man seer paa Sideveiene, synes at holde stille, Hestene foran Vognene løfte Fødderne, men de synes at sætte dem igjen paa samme Sted, og saa ere vi dem forbi.

Det er en temmelig bekjendt Anecdote om en Americaner, der første Gang kjørte med Dampvogn, at han, ved idelig at see den ene Milepæl fare forbi efter den anden, troede, at han kjørte over en Kirkegaard og saae Monumenter; jeg skulde derfor ikke anføre den, men den charakteriserer ganske Hurtigheden, og jeg havde den i Tanker, skjøndt man her ingen Milepæle seer, de røde Signal-Faner maatte da være det, og den samme Americaner kunde have sagt her: hvorfor ere alle Mennesker i Dag ude med røde Faner!

Jeg vil derimod fortælle, at da vi foer forbi et

Plankeværk, som jeg saae forkortet til en Stang, sagde en Mand ved Siden af mig: „see nu ere vi i Fyrstendømmet Cöthen," og saa tog Manden sig en Priis, bød mig ogsaa Daasen, jeg bukkede, prøvede Tobakken, nøs og spurgte saa: „hvorlænge ere vi nu i Cöthen?" — „O," svarede Manden, „der vare vi ude af, idet De nøs!"

Og dog kunne Dampvognene gaae dobbelt saa hurtigt som her; hvert Øieblik er man ved en ny Station, hvor Passagererne skulle sættes af og andre optages, Farten bliver herved formindsket, man standser et Minut, og ind af de aabne Vinduer række Opvartere os Forfriskninger, lette og solide, ganske som vi behage! de stegte Duer flyve, for Betaling, bogstavelig lige ind i Munden, og saa jager man afsted, sladdrer med sin Nabo, læser i en Bog, eller skotter til Naturen, hvor tidt en Skare Køer med Forbauselse dreier sig rundt, eller nogle Heste rive sig løs og flygte, fordi de see, at tyve Vogne kunne komme frem i Verden foruden dem, og det endnu hurtigere, end om de skulde hjælpe til, og saa er man pludselig igjen under Tag, hvor Vognrækken standser, man har kjørt sine femten Mil i tre Timer, er i Leipzig. Samme Dag, fire Timer efter, gaaer det herfra igjen en lignende Vei-Længde i samme Tid, men gjennem Bjerge og over Floder — og saa er man i Dresden.

Jeg har hørt Flere sige, at ved Jernbanerne var al Reise-Poesi borte, og at man foer det Smukke og Interessante forbi; hvad det Sidste angaaer, da staaer. det jo Enhver frit for at blive, paa hvilken Station han vil, og der see sig om, til den næste

Vognrække kommer, og hvad det angaaer, at al Reise-Poesi forsvinder, da er jeg af en aldeles modsat Mening. Det er i de snevre fuldpakkede Reisevogne og Diligencer, at Poesien forsvinder, man bliver her sløv, man plages i den bedste Aarstid af Støv og Hede, og om Vinteren af slette Veie; Naturen selv faaer man ikke her i større Portioner, men vel i længere Drag, end i Dampvognen.

O, hvilket Aandens Storværk er dog denne Frembringelse! man føler sig jo mægtig som en Oldtids Troldmand! vor magiske Hest spænde vi for Vognen, og Rummet forsvinder; vi flyve som Skyerne i Storm, som Trækfuglene flyve! vor vilde Hest fnyser og snøfter, den sorte Damp stiger ud af hans Næseboer. Raskere kunde ikke Mephistopheles flyve med Faust paa sin Kappe! vi ere ved naturlige Midler i vor Tid lige saa stærke, som man i Middelalderen har troet, at kun Djævelen kunde være det! vi ere ved vor Kløgt komne paa Siden af ham, og før han selv veed det, ere vi ham forbi.

Jeg erindrer kun faa Gange i mit Liv, jeg saaledes har følt mig greben som her, saaledes med al min Tanke ligesom skuet Gud Ansigt til Ansigt. Jeg følte en Andagt, som jeg kun som Barn har følt den i Kirken, og som Ældre i den solbelyste Skov eller paa det blikstille Hav en stjerneklar Nat! I Poesiens Rige ere ikke Følelsen og Phantasien de eneste, der herske, de have en Broder, der er ligesaa mægtig, han kaldes Forstanden, han forkynder det evige Sande, og i dette ligger Storhed og Poesi!

Italien.

1. Reise med Veturin.

Den sædvanlige Maade at reise paa gjennem Italien er at reise med Veturin; han arrangerer det Hele, men saa maa man holde, hvor han vil, spise, hvad han lader sætte paa Bordet, sove det Sted, han behager at vælge for os; Middagsmad og Logie er altid med i Accorden; men Reisen varer altid dobbelt saa længe, som naar man tager med Posten; det er ogsaa ganske characteristisk, at man, efter at være bleven enig med Manden, ikke giver ham Penge paa Haanden, men han derimod giver os! thi han er sikker paa, at vi ikke løbe fra ham, men vi kunne ikke være det med Hensyn til ham, thi bliver der ham budt en høiere Priis end den, vi have accorderet om, da tager han mod den høist Bydende og lader os blive tilbage, med hvad vi have faaet.

Sædvanlig er Afreisen bestemt, før Solen staaer op, men da Veturinen har sine Passagerer at afhente paa forskjellige Steder i Byen og ikke Alle høre til de morgenduelige, Nogle skulle først vækkes, naar han kommer, Andre staae endnu ifærd med Indpakningen, saa bliver det seent paa Morgenen, før den sidste Passageer kan komme i Vognen. Jeg hører nu til dem, der staae op midt om Natten, naar jeg skal afsted i den tidlige Morgenstund, og saaledes var jeg da ogsaa oppe her, havde Alt istand, for at forlade Florents og over Terni reise til Rom, en Reise, der med Veturinen varer hele sex Dage; Veien over

Siena er derimod kortere, jeg kjendte dem begge og valgte den interessanteste, om end den længste. Klokken Tre skulde Veturinen afsted, jeg stod en Time tidligere reiseklædt og stirrede paa Koffert og Natsæk.

Jeg lod Tøiet bære ned, for at man ei skulde vente paa mig. Klokken slog halv Tre, der kom ingen Vogn, Klokken slog Fire, nu rullede det gjennem Gaderne; der kom en Veturin — men han kjørte forbi — der kom en anden — ogsaa han gik forbi — og Alt var stille!

Klokken slog Qvarteerslag og atter Qvarteerslag! Klosterklokkerne ringede til Bøn, Hotellets Klokker ringede til Opvartning. Paa Gaden kom Vogne nok, men ingen til mig. Klokken slog Fem, den slog Sex — jeg var forvisset om, at man havde glemt mig — og saa kom Vognen. Indeni sad en svær Englænder, han havde sovet endnu, da Veturinen vilde hente ham, der sad en romersk Dame, hun havde besøgt sin Datter i „Firenza", og Afskeden havde varet en Time, sagde Veturinen, men nu skulde det gaae i Galop, naar jeg først var kommet ind.

Pidsken smeldede, vi rullede over Arno — og saa holdt vi. Det var udenfor et Kloster; nogle Geistlige kom ud; en ung, bleg Broder af Camaldulenser-Ordenen* steg op i Coupeen hos mig. Han var en Englænder, kunde lidt Fransk, men det var ikke tænkeligt at faae en Samtale med ham, han læste ideligt i sin Bønnebog, slog sig for Brystet, korsede sig og lukkede imellem Øinene, som vilde han hverken have at gjøre med Træer, Bjerge eller Solen, end sige med en Kjætter, som jeg. Ethvert Folks, ja hver Sects forskjellige Maade at nærme sig Gud paa

er mig hellig, jeg føler mig forlegen ved Tanken om, at min Nærværelse gjør dem mindre frie i deres Nærmelse til Gud. Saaledes ogsaa her ved Siden af denne, den ivrigste Catholik, jeg endnu havde mødt; men da jeg efterhaanden mærkede, hvor aldeles han levede i sig og sine Former, blev jeg ogsaa fri, og da han engang lukkede sin Bønnebog og skottede til Naturen, min store, hellige Bibel, pegede jeg paa den deilige Skrift, og de Sentenser, der kunde læses. Gud har jo strøet Aske paa Olietræernes grønne Hoveder, som ydmygbedende fremrakte her de graaegrønne Grene deres rige Frugt! Viinrankerne holdt hinanden fast, skjøndt Verden havde røvet dem deres tunge Druer og Vinden nu plyndrede dem for deres rødbrune Løv. „Værer ydmyge, om I end give Verden en nærende Frugt!“ prædikede Olietræerne, „holder sammen i Enighed, om end Verden røver Eder Alt!“ forkyndte Viinløvet — Saaledes læste jeg i min Bibel, hvad Camaldulenseren læste, veed jeg ikke! men Bibelen kan læses paa mange Maader! Inde i Vognen var Conversationen anderledes livlig! Englænderen talte Fransk med La Romana, og hun loe og oversatte paa Italiensk for sin Gemal, en lille Abateklædt Herre, hvad Englænderen sagde. En ung Præst var fjerde Mand, det var Selskabet.

Vi kom til Incisa. Den unge Præst og den lille tynde Mand svang sig ud af Vognen, og nu kom Signora, Englænderen fulgte endnu besværligere efter med laadne Damestøvler om Fødderne, stort blaat Slag over Skuldrene og tykt uldent Tørklæde rundt om de tynde, røde Bakkenbarter; der var Noget af en Hofmands Bevidsthed og en Spekhøkers Hold=

ning; min engelske Præst, sort klædt, med Støvleskafterne op om Beenklæderne, meget forfrossen og andægtig, vandrede strax til Kirken, vi Andre ledsagede Sir, som førte La Romana op ad den brede, smudsige Trappe til Spisestuen, der frembød fire ikke ganske hvide Vægge, et Muursteens Gulv, nogle Rørstole og et Bord, hvor Dugen havde Farve, som om den var vadsket i Kaffe=Vand. Englænderen underholdt os med at fortælle om alle de Fyrsters Saloner, han havde været i, om to Prindser, der havde siddet ved hans Seng, da han laae syg i Florents — og nu var han saa beskeden at reise med Veturin og det uden at føre Tjener med sig, thi man var jo ei i Italien for sine Folks Fornøielse! Signora neiede for hvert fornemt Navn, han nævnede, og gjentog det for sin lille Gemal, der neiede endnu dybere, og saae paa den unge Præst, der igjen neiede som han.

Nu kom Retterne, som hver af os havde bestilt, Englænderen beskuede disse, greb en Gaffel, og tog saa uden videre det bedste Stykke, han saae: „det er godt!“ sagde han, og vi neiede Allesammen høfligt, Selskabet gjorde det for hans Fornemhed, jeg for hans Originalitet.

Nu tog Signora nogle smaa indbagte Sager frem, som Datteren havde givet hende med; to af de bedste Stykker præsenterede hun vor Gjest, det kunde vi ved Bordet kalde ham. „Disse Kager gjemmer jeg til i Aften!“ sagde han, „de ere delicieuse!“ og han svøbte dem ind i et Papir, stak det i sin Lomme og bukkede: „Men smage dem skulde man dog!“ vedblev han og tog saa et Stykke endnu fra Signora:

„det er udmærket! Superbe!" og saa tog han nok et Stykke.

Signora neiede og lo høit, jeg troer ogsaa, hun begyndte at finde ham original.

Nu bragte Vertinden ham hans Frokost, og den forsvandt, som vore Retter. Til Dessert lod Englænderen os høre en Bravour-Arie, Signora klappede og raabte Bravo, Gemalen ligesaa; Opvarteren tabte af Forfærdelse Tallerkenen, og Englænderens Rørstol gik itu, det var dem begge To formeget hos eet Menneske. Nu gav Signora Tegn, og hendes Gemal sang saa blødt, saa døende, saa ætherisk kan jeg sige, at jeg tilsidst kun paa den zittrende Mund saae, at han endnu fornøiede os med sin Sang. Den gjorde umaadelig Lykke! Saa kom vi da i Vognen igjen. Min bedende engelske Geistlige lod sig tilsyne og krøb op hos mig; hans Frokost havde været Luften og den lille Bønnebog; han bad endnu. Pidsken smeldede, tre Stemmer inde i Vognen hævede sig i Melodie, og saa foer vi afsted. Mod Aften fik vi Regn, og snart gik Regndraaben over i Sneeflokke, der tøede strax paa den vaade leerede Vei, vi kom kun langsomt frem, mørkt blev det, og ikke var der et Huus, hvor vi kunde faae vor Lygte tændt; Signora jamrede af Frygt for Røvere og Gemalen af Frygt for at vælte; Englænderen skjeldte paa Kudsken og Kudsken paa Hestene, og saa blev det i samme Marsch, til endelig et Lys straalede os imøde, vi vare ved et eensomt Vertshuus, hvor vi gjennem Stalden steg op til Gjestestuen, forfrosne og forsultede. Det varede syv lange og syv brede, som man siger, før nogle Pinde og Qviste kom til at

blusse i Kaminen, men i samme Moment kom Englænderen med sine Lagener og slog med dem en Skranke om Kaminen, „de skulle dampes ud!“ sagde han. Lagenerne fik hele Varmen. Det øvrige Selskab taalte det, jeg maatte ogsaa finde mig deri. Englænderen og jeg skulde sove i eet Værelse sammen; jeg traadte ind og fandt ham staaende paa mit Sengetæppe, som han havde bredt ud paa Gulvet, og forhøiede sit Hovedgjærde med to af mine Hovedpuder, hvilke han uden videre havde taget til sig.

„Jeg holder ikke af at ligge lavt!“ sagde han. „Ja, jeg ikke heller!“ svarede jeg. „De tillader!“ og jeg tog dem fra ham; han saae forbauset paa mig.

Det var en utaalelig Sovekammerat; han udbad sig en Opvartning — der tilsidst kun kunde besvares, ved at jeg gik til Sengs, jeg lod, som jeg sov, men jeg saae med halv lukkede Øine, at han arrangerede sig sin Midnats-Mad, opstillet paa en vaklende Rørstol ved Sengen.

Jeg havde længe været oppe næste Morgen, Hestene vare alt for Vognen, og endnu ventede vi Englænderen, han kunde aldrig blive færdig; Signora var ogsaa først i Begreb med at klæde sig paa! „det gaaer langsomt“ sagde Gemalen, „thi hun græder af Længsel efter at see sin Datter.“

Endelig kjørte vi.

Jeg sad igjen hos min gudelige Nabo, der korsede sig, læste i Bønnebog og fastede.

I Arezzo maatte vi gjøre Holdt, thi begge Præsterne skulde bede, og Signora maatte absolut skrifte, sagde hun.

Herfra blev Alt rundt om Olieskove. Den ene Trægruppe aabenbarede sig efter den anden. Olietræet ligner meest Pilen, men Grenene skyde ikke frem i stive Vidier, de bugte sig meer, Bladet er mindre, og Stammen selv seer ud, som om en Kjæmpehaand halv havde revet den fra Jorden, dreiet den rundt, og derpaa ladet den staae, sveiende i Stormen.

Over den graagrønne Olieskov hævede sig paa Klippen det gamle Castellone, een af Italiens meest skidne, men ogsaa mest maleriske Byer. Jeg veed ikke bedre at tydeliggjøre Billedet af den, end at sige, at den seer ud, som om den var opstaaet ved, at man havde taget de Huse og Krinkelkroge, der vare altfor elendige i andre Byer, og kastet dem her bag den gamle Muur, som de dog ragede ud over; disse smaa, hængende Haver ere egentlig kun Billinger af Terrasser, man har klistret som Balkoner under et Vindue eller over en Dør, der paa Huset hvor man mindst ventede det! — En Deel af Byens Muur danner et Slags Forum for Folket, Pladsen her var ganske opfyldt af Mennesker, den steile Vei op til Byens Port vrimlede ligeledes af Ridende og Gaaende, men ingen Kirkeklokker klang, ingen Faner vaiede, ellers vilde jeg have troet, her var en stor Fest. Fra alle Side-Veie og paa Landeveien selv, hvor vi kjørte, mylrede der med Mennesker og med Sviin, store gryntende Flokke.

En tung Sky hang os over Hovedet og sendte sine Draaber; derfor udspændte de Ridende deres Paraplyer, der næsten alle vare guulgrønne og saa colossale, at man kun saae det grønne Tag og Æselets Bagdeel, der hvor en Munk eller en Landsby-Donna

red foran os. Der var en Skrigen, en Grynten og en Lystighed, jo nærmere vi kom til Vertshuset, der ligger tæt under Veien ved Byens Port. I Castellone var Svinemarked.

Signora steg baglænds ud af Vognen, netop idet en heel Hjord af Sviin blev dreven forbi, den halve Drift løb ind under Vognen, det saae ud, som „det sorte Havs“ Bølger; og Signora traadte paa det sorte Hav og gyngede paa det, som en travesteret Venus Anadyomene, hun skreg, Bølgerne skreg, og Driveren skreg. Det var et Livs-Moment for Signora.

I Vertshuset kom vi tilbords; der var en Befalen af Englænderen, en Raaben, saa at hele Huset var forvisset om, at han var en forklædt Prinds, og at der vilde vanke kongelige Drikkepenge, de hørte kun ham, de løb kun for ham, bleve udskjeldte og sparkede, og til Alt, hvad han sagde og gjorde, smilede de og bøiede sig; men han gav slet ingen Drikkepenge. „Thi jeg er meget misfornøiet!“ sagde han. „Jeg er misfornøiet med Maden, med Huset, med Opvartningen!“ og de forbløffede Opvartere bøiede sig endnu dybere, og begge Præsterne toge Hattene af, da han steg i Vognen.

Inde i denne var der snevert og geneert; her var saa behængt med Æsker og Foderaler, at Enhver derinde maatte forholde sig besindig, skulde det gaae godt; den hele Bepakning var Englænderens, og dog, som han pralede af, betalte han Mindst af os Alle; den bedste Plads havde han taget, og kom en Æske eller en Pakke ham for nær, saa blev den skudt over til de Andre, „thi det generer, det Tøi!“ sagde

han; og det gjorde det; men alle Sager vare hans egne, selv det store Foderal, han heftede hen i Nakken paa Signora.

Ved Lago del Perugia forlod vi det toskanske Gebeet og kom ind paa det pavelige. Doganen her saae ud som en forladt Staldbygning, men den ligger smukt paa Bjerg-Siden midt i en Olieskov; som udover Terrasser seer man ned til Søen; Solen kastede stærke, røde Straaler paa Træerne, smukke Bønderpiger med hvide Slør over Skuldrene drev Qvæg forbi; jeg glædede mig ved Beskuelsen af dette levende Billede, mens Dogane-Betjentene beskuede Indholdet af vore Kofferter. —

Det blev mørkt, før vi kom afsted. Veien var tung og vore Heste meget udmattede; kun langsomt gik det fremad; Veturinen sagde, at Veien her var ikke sikker, det vilde sige, vi havde ingen Røvere at frygte for, men Tyve, der kunde skjære Kofferterne bag af Vognen.

Signora græd høit.

To og To skiftedes vi nu til at gaae bag efter for at passe paa. Det var en tung, leeret Skovvei, der kun oplystes af vor tarvelige Vognlygte, nu gik det endogsaa op ad Bakke; Hestene pustede, Englænderen brummede, og Signora sukkede fra sit Hjertes dybeste Dyb.

Sildigt naaede vi Landsbyen Pasignore, der af alle Reisende betragtes som et ægte Røverhul.

To svære, karleagtige Piger, hver saae ud som en Røverbrud, kraftige og blomstrende, vartede os op i det smudsige Vertshuus. Vi fik en Suppe, som vi gav Smag ved at komme meget Salt, Ost og Peber

i, vi fik kogte og derpaa stegte smaa Fisk, hver saa stor som en Finger, Vinen var eddikesuur, Druerne mugne og Brødet haardt som en Steen.

Sengene vare alle ligesaa brede, som de vare lange, de syntes indrettede til fire Personer paa langs og fire Personer paa tværs.

Udenfor skyllede Regnen ned hele Natten.

Da vi om Morgenen skulde forlade Vertshuset, og vi vilde stige ned ad den steile Steentrappe, der gik lodret gjennem to Etager, traadte vor vel indpakkede Englænder i Noget — jeg veed ei hvad — og rutsede nu fra det øverste Trin, nok saa graciøs, ned ad hele Trappen, Trin for Trin, men det satte ham ikke i bedre Humeur.

Til Perugia gaaer Veien opad; vi havde faaet Oxer til Forspænd, de gik Fod for Fod, aldrig syntes vi at skulle naae den gode Stad, der er mere berømt ved Pottemagerens Søn end ved alle sine Bisper*).

Endelig vare vi der.

Gangen i Hotellet var ganske overlæsset med Vaabenskjolde, et var ophængt for hver Fyrste, der her havde tilbragt en Nat; ogsaa de danske Vildmænd fandt jeg her, de syntes især at interessere Signora, da hun hørte af mig, at de vare mine Landsmænd, og ganske naivt spurgte hun, om man i vort kolde Land gik saaledes klædt.

Den forfrosne, bedende Camaldulenser forlod os her; Ingen af os sagde han Farvel.

Nu havde jeg da endelig en god Plads, hele

---

*) Perugia er som bekjendt Raphaels Fødeby.

Coupeen var min; jeg kunde ene ret sidde og see mig om mellem de smukke Bjerge; for to Personer var virkelig denne Plads for lille.

Vi skulde afsted; vor tykke Englænder balancerede op til mig; han vilde nyde Udsigten.

Jeg forsikkrede, at Pladsen ikke var stor nok for ham; „det er ubehageligt!“ sagde han og knugede sig fast, idet han bestandig gav mig Ret i, at her ikke kunde sidde To; han foreslog mig derfor at krybe ind i Vognen, men jeg fortalte ham, at det var just for Naturens Skyld, jeg havde leiet denne Plads.

„Jeg bliver her ogsaa for Naturens Skyld!“ sagde han.

Vi havde kun kjørt en lille Strækning, saa lukkede han Oinene, og bad mig puffe til sig, naar der kom noget Smukt; jeg gjorde det et Par Gange, men saa udbad han sig, at jeg kun vilde puffe, naar der kom noget ganske ualmindeligt Skjønt.

Jeg lod ham sove.

Ved Assisi, den hellige Frans's By, besøgte vi i Landsbyen Kirken del angeli, Signora skulde skrifte.

Vor Englænder lod sig alene føre om og see Mærkværdighederne, „thi han saae ikke godt i Compagnie!“ yttrede han; Munken, der førte ham om, fik hverken Penge eller Tak: „De Karle har intet Andet at gjøre!“ sagde han, da Signora gav ham en Bebreidelse; fra dette Oieblik blev Forholdet mellem dem mere koldt, fra dette Oieblik lød ikke oftere fiirstemmige Sange inde i Vognen.

Aldrig har jeg før mødt et Menneske med en saadan — ja hvad skal jeg kalde det — en saadan

ubevidst Uforskammethed; Alle skulde leve for ham, Alle indrette sig efter hans Beqvemmelighed, aldrig sagde han en Compliment, uden den forvandlede sig i hans Mund til en Grovhed. Jeg kom tilsidst i hans Selskab til at tænke paa Eventyret om den onde Stedmoder, der, efter at hendes Mands Datter var vendt tilbage fra Brønden, hvori hun havde kastet hende, og Guld og Roser sprang ud af Pigens Mund, naar hun talte, kastede sin egen onde Datter i Brønden, men da hun kom op, var hun endnu værre end før, og ved hvert Ord sprang en Frø eller et Fiirbeen ud af Munden. Jo mere jeg saae paa Englænderen, jo mere jeg hørte ham tale, blev jeg vis paa, at han var en kjødelig Broder til Stedmoderens onde Datter.

Hvor gjorde han os ikke Aftenen uhyggelig i det fredelige Spoleto; hvor Ilden brændte saa velsignet paa Kaminen, hvor Musiken lød saa smukt fra Gaden; hvor Folket jublede udenfor Kirken, „e viva Madonna! e viva Jesus Christus!“

Før Solen var oppe, vare vi til Vogns igjen; og saalænge det var ret morgenkoldt, havde jeg min Plads alene. Det var graat Veir, men Bjergene vare smukke, mange Træer stode ganske grønne. Den ene lille By strax ved den anden reiste sig ovenover os, hver laae som en Sphinx paa Bjerget og syntes at spørge: „veed Du, hvad der her lever og rører sig?“ — Vi foer forbi! En Tiggerkone knælede ned paa Veien for os og kyssede Jorden. Vi foer forbi! vi mødte bevæbnede Soldater, som omringede en Karre, paa hvilken fire Røvere laae lænkede, kraftige sortskjæggede Karle; en gammel Kjælling sad hos

dem, hun kjørte baglænds, nikkede til os og syntes at være nok saa lystig. Vi foer forbi. —

Vi vare i Spoleto.

En skrækkelig Karl, i en skiden blaa Kappe og med en lille fedtet rød Calot paa det uredte Haar, nærmede sig vor Vogn; jeg antog ham for en Tigger og viste ham til Selskabet inde i Vognen, han nærmede sig først den ene Side af Karethen, saa den anden, men blev paa hvert Sted afviist.

„Det er en Passageer!“ sagde Veturinen, „det er en Nobile fra Rom!“ men vi protesterede Alle imod at have ham til Nabo! han saae aldeles ud, som salig Job, da han skrabede sig med Potteskaar.

Mennesket steg da op hos Veturinen, og nu var al Udsigt for mig spærret.

Hjemme i sin bløde Sopha drømmer man ikke om at reise saaledes i Italien; da seer man kun smukke Mennesker, da skinner Solen evig mellem Viinranker og Cypresser; Legemet føler ingen Besvær. Selv den friske Luft blev mig fordærvet af Duften fra Nobiles Klæder.

Ved næste Station overlod jeg ham Cabrioletten, satte mig ud hos Veturinen, inddrak Luft og saae paa den herlige Bjergnatur.

Veien gik i Siksak opad monte Somma; vi havde Oxer spændt for Vognen, Kilderne raslede mellem de store Steenblokke; enkelte Løvtræer vare ganske grønne, som i Vaaren, og hvor Træerne vare gamle og bladløse, voxte Epheu-Ranken saa frodig og frisk om Stamme og om Green, og det ud til den yderste Spids, at Træerne syntes i deres rigeste Flor; den hele Krone var et svulmende Grønt.

Smukke Piger løb langs Vognen og tilbød os Frugt. Oxedriveren sang sin Canzonette og fløitede et lystigt Mellemspil dertil. Jeg sprang af Vognen, mit Hjerte jublede ved den maleriske Skjønhed.

Nede i Bjergkløften laae Ruinerne af to Vandmøller! en stor, sort Rovfugl svang sig ud af Tykningen. Alt var vildt og eensomt, Regnskyer hang i Luften over os! Taager løftede sig sagte fra Kløfterne; kun Skridt for Skridt bevægede sig den tungtbepakkede Reisevogn.

Veturinen erklærede, at vi ikke kom saa betids til Terni, at vi kunde besøge Vandfaldet; jeg, der paa en tidligere Reise havde seet det, resignerede, Englænderen derimod rasede, og denne Gang havde han Grund dertil. Han bandede, han støiede, Vandfaldet vilde han see.

Det var bælmørkt, da vi naaede Terni, men Manden vilde have sin Villie igjennem. Han lod en Fører kalde, lod to Lygter tænde, satte sig saa op paa et Æsel og forlangte at føres til Vandfaldet.

„Men De kan jo umuligt see det med to Lygter!" sagde man ham.

„Saa kan vi tage tre!" svarede han og red afsted.

Føreren saae meest fornøiet ud ved det Hele, det var vistnok første Gang, han selv skulde see Vandfaldet ved en saadan Belysning.

Hvorledes de bare sig ad med at stille de to eller tre Lygter ved det kjæmpehøie Fald, veed jeg ikke; men Englænderen sagde, da han kom tilbage, at Vandfaldet ved Terni ikke var Veien og al den

Uleilighed værd; han havde beseet det baade for oven og for neden, men det duede ikke.

Allerede Klokken Tre næste Morgen skulde vi afsted, thi Veien var slem, sagde Veturinen, vi havde vor længste Dagreise at gjøre, og vi maatte, før det blev mørkt, naae Nepi, da Egnen der rundt om var usikker. — En anden Veturin med sit Selskab sluttede sig til os; men vi bleve alligevel ikke mandstærke nok.

Regnen skyllede ned, Veien var dyb og tung, det var bælmørk Nat. Vi hørte en huul, stærk Lyd fra Bjergene, det var Hyrderne, der tudede i Conchylier for at samle deres Hjorder.

I Dagningen passerede vi Fjeldbyen Roccà, den ligger høist malerisk; Egnen havde Udseende af Tyrols Bjerge ved Sommertid; hver Busk, hvert Træ var grønt, Regnen havde forfrisket Græs og Blade. Epheu-Ranken snoede sig i rige Guirlander om Klipperne og om de tykke Træstammer, Byen selv hang, som en Svale-Rede paa Fjeldvæggen; den gule Tiber bugtede sig i Dybet neden under.

Vor Englænder sov, Signora gjorde det Samme; men des livligere steg de siden ud, da vi stode i Atricoli, en By, hvis Brolægning syntes at være bleven lagt, mens et Jordskjælv stod paa; Vertshuset var saa yppigt med Snavs, at jeg foretrak heller at spise i Stalden, hvor Duften dog var reel, end i disse fedtede Stuer. Udsigten derimod var mageløs deilig; Bjergene fortonede sig blaalig-grønne, Dalene udstrakte sig dybe og frugtbare. Denne Deilighed og dette Griseri —! ja man siger jo, at Intet er fuldkomment i denne Verden, men sandelig her

vare begge Dele saa fuldkomne, som det kan tænkes. Englænderen var det ogsaa i sin Art; han gik paa Mad-Streiferi hos det nye Veturin-Selskab og lod sig smage de bedste Stykker, der blev sat for dem. Han blev grov mod vor godmodige, stille Geistlige, og begyndte at tale uhøvisk til Signora.

Ubehageligt Selskab, slet Veir, daarlige Veie og usle Heste, Alt var forenet for at gjøre Reisen til en Bods- og Poenitense-Reise! Solen vilde ikke skinne mig ind i Hjertet og ikke heller skinne paa Landskabet uden omkring mig; og just den Strækning, vi nu passerede, laae i det deiligste Sollys, da jeg sidst var her, men Naturen tænkte som saa, for det Selskab der behøver jeg ikke at see godt ud, og Poeten har jo seet, hvor smukt her kan være; han har besjunget mig, han gjør det ikke bedre! og saa blev den i sit Regnveirs-Phlegma.

Veturinen erklærede nu, at Veien var for slet, til at vi ved Dag kunde naae til Nepi, det var for voveligt at kjøre her i Mørke, vi maatte derfor overnatte i Civitta Castellane.

Vi kom forbi monte Soracte, hvis Snee Horats har besjunget, og vort Natteqvarteer aabenbarede sig, med gamle buskbegroede Mure, der næsten bedækkedes af Hænge-Planterne. Vandet brusede skumhvidt over Fjeldblokkene. Civitta Castellane er en af disse i Flugten skjønne Byer, men et uhyggeligt Opholdssted.

Vi toge ind i Albergo croce di Malta, et gammelt Franciscaner-Kloster, der er gjort om til Kro. Fra Gaden kom vi lige ind i den hvælvede Stald, den saae ud, som om den før havde været en Bede-Sal; en høi, steil Trappe førte til Gjesteværelserne;

Katte og Høns sprang rundt om. Dørene hang kun paa eet Hængsel, eller manglede aldeles. Fruentimmerne der i Huset sad og flettede deres lange Haar og vidste knap, om de vilde tage imod os.

Jeg gik lidt om og besaae Leiligheden, Alt var i den største Uorden; i nogle Værelser stode Senge uden Sengklæder, vaadt Tøi var ophængt paa Stænger; i andre laae sønderslagne Meubler eller der vare opstillede Krukker, med Gud veed hvad. Jeg kom ned i en snever Gaard, den omsluttedes af fire skumle Buegange; midt i Gaarden var en dyb Brønd: Flagermuus fløi i dusinviis over mit Hoved; en lille Trædør stod paa Klem, den kunde hverken skydes frem eller tilbage, jeg stak Hovedet derind, her var en fugtig, kold Kirke, jeg saae de høie Vinduer, men Alt derinde var indhyllet i Mørke; jeg var ikke alene, jeg hørte Trin; — jeg gik til Side, to sorte Mænd, med brede Hatte, som de Jesuiterne bære, kom ind i Buegangen.

„Viva Giesu sangvine!“ sagde de ganske sagte, i det de gik mig forbi. Jeg fulgte langsomt efter.

Da jeg kom op, hørte jeg, at det var faldet i min Lod at dele Værelse denne Nat, enten med Nobile eller med Englænderen, jeg protesterede derimod, tyede ind til den unge Præst, han havde faaet en Art Dueslag at sove i, og jeg spurgte, om jeg ikke kunde hos ham lave mig en Seng paa nogle Stole.

„Men jeg har nogle religiøse Ceremonier, —“ begyndte han.

Jeg bad ham, at han i denne Henseende aldeles ikke vilde tænke paa mig, jeg sov øieblikkelig; — i Hast fik jeg nu et Par Stole sat ved Siden af hin-

anden; Præsten, Signora og Gemalen, alle Tre hjalp de mig med at slæbe Sengklæderne; det var et skrækkeligt Leie! midt under dette Arrangement kom Englænderen, blussende rød og vred, fordi jeg ei vilde sove i Selskab med ham.

„Gaaer De fra mig i dette Røverhul!" sagde han „skal jeg ligge og blive myrdet alene! Døren kan ikke lukkes! der er i Kammeret et Skab med en Trappe! der ligger i Værelset tæt ved en Munk og en Bondekarl, der see nederdrægtige ud! — Skal jeg ligge og myrdes alene! De er ingen god Kammerat! jeg skal ikke tale til Dem paa hele Reisen!"

Jeg takkede ham derfor.

Det var en uhyggelig Aften; og paa den samme, men det vidste jeg naturligviis ikke da, blev i Kjøbenhavn min Tragedie „Maurerpigen" opført første Gang. Publicum har dog vist havt det bedre end Forfatteren.

Uagtet vi vare to Veturinselskaber, der næste Morgen vilde reise sammen, raadede os dog alle Folk i Vertshuset, at tage Bedækning med til Nepi, hvor vi først kunde indtræffe ved Solens Opgang.

Alt Klokken Tre vare vi oppe; fire Rytteres Heste stampede udenfor Hotellet; Regnen skyllede ned! — Vor Englænder vilde ikke blive færdig, og da han var det, begyndte han en Skjændescene med Vertinden, derpaa en med Camerieren.

Endelig kjørte vi; to Ryttere red forud, to bag efter; strax udenfor Byen mødte vi den romerske Diligence, der gaaer over Forli til Bologna; ogsaa den var under Bedækning.

Vi passerede en lang Bro, „ponte del cujoni,"

kaldte Veturinen den og fortalte, at under denne skjulte Kjæltringerne sig, naar de saae, man havde Soldater med. Hvorvidt det var usikkert eller ei, at reise her, tør jeg ikke afgjøre, men jeg ansaae rigtig nok det Hele for en Aftale mellem Vertshuus-Folkene, Veturinen og Soldaterne, disse Sidste fortjente jo en lille Drikkeskilling; hverken nu, tidligere eller senere har jeg kjendt til Overfald i Italien; man reiser vistnok ligesaa sikkert i dette Land, som i England og Frankrige.

Det var næsten lys Dag, da vi kom til Nepi, en By, der kan gjelde for et Pragt-Exemplar af Griseri og Faldefærdighed; de store Paladser saae ud, som om de stode forladte af Mennesker, og overladte kun til Rotter og Flagermuus. Spindelvæv med tykt Støv hang i alle Nicher og Kroge. Her holdt imidlertid Regnveiret op, men som en tung Bly-Kuppel hang den graa Luft over os.

Der var en forunderlig Eensomhed mellem den sidste Forgrening af Bjergene. Endelig var vi ved den sidste Station La Storta, en lille Flekke, der kun ligger nogle Timer fra Rom.

Det første og eneste Vertshuus her saae ud, som hos os en almindelig Stald; Kjøkken og Skjænkestue gaae ud i Eet. Væggene ere malede skrækkeligt med Landskaber, ganske som man seer dem i en daarlig Laterna magica, tykke Streger og Farver gloende og gale som i en illumineret A. B. C. Bog. Al Lysningen kommer ind af Døren. Midt paa Gulvet stod en stor fiirkantet Jernkasse med Ild, og ved Siden af et Træbord og Træbænke for Gjesterne; Knipper af Bregner hang under Loftet for Fluernes

Skyld, rimeligviis for at de ikke skulde fordærve Malerierne. Høns og Flasker havde Plads paa Gulvet; Madlugt opfyldte Værelset, og man saae Alt i en let Betoning af Skorsteens-Røg. Udsigten gjennem Døren begrændsedes af en Gruus-Grav og en Mødding med levende Kalkuner; Veturin- og Pak-Vogne fyldte den øvrige Plads.

Vor Englænder gik øieblikkelig til Skorstenen, betragtede de forskjellige Retter, og tog strax, af hvad der var færdigt, det han syntes bedst om; men Madamen i La Storta dreiede sig paa sin Hæl og rev ham øieblikkelig ud af Hænderne, hvad han havde taget, i det hendes funklende Øine maalte ham fra Top til Taa; han stødte hende til Side, hun spurgte, om han var gal, og viste ham derpaa den Mad, han havde bestilt, og som endnu skinnede ganske raa i Panden. Han kneb hende i hendes fede Arm, og hun hævede sin Kjøkkenkniv.

Hendes Gemal, en lille tyk Mand, sprang til, holdt hende om Livet og løftede hende fra Gulvet; hun strittede med Kniven, og en Strøm af Ord gjennemskingrede Huset. Englænderen blev kogende rød i Ansigtet, han greb en Rørstol og holdt foran sig.

Vi fik imidlertid mæglet Fred, og nu spiste han, spiste for tre Personer; „jeg skal spise, for To!“ sagde han, „jeg skal spise, for jeg har ærgret mig! spise og dog kun betale tre Paoli!“

Vertinden forlangte imidlertid sex Paoli; Veturinen, hvis Kostgjænger Englænderen var ved alle Maaltider, jamrede høit. Vi tog Veturinens Parti, og Englænderen overfusede det arme Menneske. „Han

faaer ingen Drikkepenge!" sagde han, „jeg er misfornøiet med ham! jeg er misfornøiet med Maden! misfornøiet med Selskabet —!"

„Med Selskabet —!" spurgte Signora.

„Ja vist!" sagde han, „hun sladdrer altid! — snurrer —! hvor det gaaer! og hendes Mand er dum, er stum! har ingen Dannelse!"

„Ingen Dannelse!" gjentog Signora; hun blev ganske bleg, satte Armene i Siderne, „ingen Dannelse! — Mand! tag dit academiske Borgerbrev op af Lommen og viis ham, Du har Dannelse!"

Og hendes lille Mand var ligesaa bleg, som hun, han sagde ikke et Ord, hans Øine stirrede ganske vildt, han trak sin Tegnebog op og udfoldede et Papir, som han holdt ud for Englænderen.

„Læs!" sagde Signora, „læs, om De kan! — min Mand ingen Dannelse! — Englænder, see paa mig! ham er det, der er en raa Karl! og han siger mig, at han har levet med Prindser! — Oxer og Hunde har været hans Compagnie! maladetta —!"

„Jeg læser ikke!" skreg Englænderen, midt under hendes Tale, og slog til Papiret, satte sine Hænder i Siden, ligesom Signora, og lod sin Tunge efterligne Kalkunernes Pluddren.

I det Samme stod Vertinden ved Signoras Side; hun hævede sig paa sin ene Fod, hendes Øine lynede, hun holdt et Fad Blomkaal i Haanden, og Kaalen fløi over Englænderens Hoved. Hønsene paa Gulvet flagrede vildt omkring, jeg loe, nogle af Selskabet trommede med Fingrene paa Bordet, og et Par Damer, hørende til den anden Veturins Selskab, flygtede til Sidedøren.

Fra dette Dieblik talte Ingen meer med Englænderen; han satte sig ind i Vognen og lod, som om han sov.

Fra La Storta begynder Roms Campagne; en græsgroet Kirkegaard i det Store, det er det Billede, den frembyder. Ingen Huse, men Grav-Ruiner uden Navn ligge ved Veien; mellem de høie Tidsler dreve Hyrderne deres Hjorder af Faar.

„Neros Grav!“ raabte Veturinen og pegede paa et Monument tæt ved Veien. Vi foer forbi. Jeg øinede St. Peters Kuppel! o hvor bankede mit Hjerte ved atter at gjensee Rom! jeg kjendte det grønne monte mario, vi rullede over ponte molle og indesluttedes nu af Vigniernes hvide Mure, indtil vi holdt udenfor porta del popolo.

Passene bleve afleverede, vi fik vor bulletta, en Soldat satte sig op hos den anden Veturin, medens Officeren bød os følge efter den til Doganen; vi fulgte.

„Ikke til Doganen!“ var det første Ord, vor Englænder sagde; han raabte det ud af Vognen, han befalede, at den skulde kjøre med ham til et Hotel, thi han vilde ikke lade trække om med sig efter Soldater-Bud.

„Til Doganen!“ raabte vi Alle, og Veturinen kjørte derhen.

I Englænderens Koffert fandtes mellem Klæderne en Mængde Stumper af Voxlys. „Dem har jeg fra Vertshusene, jeg har ligget i, de staae betalte paa Regningen, og jeg tager med, hvad mit er.“

Her skiltes vi.

---

2. Mine Støvler.

(En sandfærdig Fortælling.)

Der er i Rom en Gade, som kaldes via purificazione, men man kan ikke sige om den, at den er purificeret! op og ned gaaer den, Kaalstokke og gamle Potteskaar ligge strøede rundtom; Røgen staaer ud af Osteriets Dør, og Gjenboens Signora — ja jeg kan ikke gjøre ved det, men sandt er det — Gjenboens Signora ryster hver Morgen sine Lagner ud af Vinduet. I denne Gade boe mange Fremmede, men i Aar holdt Frygt for Feber og ondartede Sygdomme de fleste tilbage i Neapel og Florents. Jeg boede ganske ene i et stort Huus; ikke engang Vert og Vertinde sov her om Natten.

Det var et stort, koldt Huus med en lille vaad Have, hvori kun voxte en Ærteranke og en halv opløst Levkøi; dog i de høiereliggende Nabohaver stode blomstrende Hækker med Maanedsroser og Træer fulde af gule Citroner. Disse sidste udholdt godt den idelige Regn, Roserne derimod saae ud, som om de havde ligget otte Dage i Havet.

Aftenerne vare saa eensomme i de kolde, store Værelser, den sorte Kamin gabede mellem Vinduerne, og udenfor var Regn og Rusk. Alle Døre vare vel tillukkede med Laase og Jernskodder, men hvad hjalp det, Vinden peb i skjærende Toner gjennem Dørsprækkerne, de tynde Pinde paa Kaminen blussede op, men de sendte ikke deres Varme langt; det kolde Steen-Gulv, de raae Mure og det høitliggende Loft syntes kun at være blevne til for Sommertiden.

Vilde jeg endelig en Gang ret have det hyggeligt, saa maatte jeg først tage uldne Reisestøvler paa, Frakke, Kappe og laaden Hue, ja saa kunde det blive ret luunt! Rigtig nok blev den Side, der vendte mod Kaminen, halv stegt, men i denne Verden maa man vide at vende sig, og jeg dreiede mig som en Solsikke.

Aftenerne vare noget lange, men saa fandt Tænderne paa at give nogle nerveuse Concerter, og det var mærkværdigt, med hvilken Færdighed Foredraget tiltog. En solid dansk Tandpine kan ikke maale sig med en italiensk. Smerten spillede her paa Tændernes Tangenter, som var det en Lißt eller Thalberg, der sad for dem! snart rullede det i Forgrunden, snart i Baggrunden, som naar to krigerske Chor svare hinanden, mens en stor Fortand sang prima Donnas Parti med alle Smertens Zirater, Roulader og høie Spring; der var et Sammenspil, en Kraft i det Hele, saa at jeg tilsidst ikke var Menneske meer!

Fra Aften-Concerter blev det til Natte-Concerter, og det var under en saadan, mens Vinduet rystede af Storm og Regnen skyllede ned udenfor, at jeg kastede et halvt veemodigt Blik til Natlampen; mit Skrivetøi stod tæt ved den, og jeg saae ganske tydeligt, at hen over det hvide Papir dandsede Pennen, som om den blev ført af en usynlig Haand, men det gjorde den ikke, den gik paa egen Haand! den skrev Dictat, og hvo dicterede? Ja, det klinger utroligt, men Sandhed er det! jeg siger det, og man vil tro mig! det var mine Støvler, mine gamle kjøbenhavnske Støvler, der, fordi de vare gjennemtrængte af Regnvand, havde faaet Plads inde i Kaminen ved den

røde Emmer. Led jeg af Tandpine, saa led de af Vandpine! de dicterede deres Selvbiographie, og denne troer jeg vil kaste et Lys over den italienske Vinter Anno 1840 og 41.

Støvlerne sagde:

„Vi ere to Brødre: Støvle til Høire og Støvle til Venstre! Vor første Erindring er den, at vi bleve vel indgnedne med Vox og derpaa særdeles pudsede! jeg kunde speile mig i min Broder, min Broder kunde speile sig i mig, og vi saae, vi vare eet Legeme, en Slags Castor og Pollux, en Art sammenvoxede Siamesere, som Skjæbnen havde bestemt skulde leve eller døe, existere og ikke existere med hinanden. Begge ere vi fødte Kjøbenhavnere.

Skomagerdrengen bar os paa sine Hænder ud i Verden, og dette vakte søde, men falske Forhaabninger om vor Bestemmelse. Han, som vi bleve bragte til, trak os strax i vore Ører, til vi sluttede om hans Been, og saa gik han ned ad Trappen med os. Vi knagede af Glæde! det regnede udenfor, men vi knagede endnu —! dog kun den første Dag.

Ak! hvor der er meget vaadt at gaae igjennem i denne Verden! — Vi vare ikke fødte til Vandstøvler, og følte os derfor ikke lykkelige! Ingen Børste gjengav os vor Ungdoms Glands, den vi eiede, da Skomagerdrengen bar os paa sine Hænder gjennem Gaderne; hvo skildrer derfor vor Lykke, da vi en Morgen hørte, at vi skulde reise udenlands, ja til Italien, dette milde, varme Land, hvor vi kun skulde træde paa Marmor og classisk Jord, inddrikke Sol og sikkert gjenvinde vor Ungdoms-Glands. Vi reiste!

— De længste Router sov vi i Kofferten og drømte om de varme Lande. I Byerne derimod saae vi os ganske godt om, men der var vaadt og raat, som i Danmark; vore Saaler fik Koldbrand, de maatte sættes af i München, og vi fik forlorne Saaler istedet, men de vare gjorte saa godt, som vare de fødte med os. „Vare vi dog over Alperne!“ sukkede vi, „der er mildt og godt!“ og vi kom over Alperne, men der var ikke mildt og godt! det regnede og det blæste, og traadte vi engang imellem paa Marmor, saa var det saa isnende, at Marmoret trak den kolde Sved ud af vore Saaler, og det vaade Billede af dem stod, hvor vi havde traadt. Det var jo ganske livligt om Aftenen, naar Opvarteren numererede alle Hotellets Støvler og Skoe, vi stilledes op mellem disse fremmede Kammerater, og hørte af dem om de Stæder, de kom fra! der var et Par deilige røde Saffians Skafter med sorte Fødder, jeg troer, det var i Bologna, de fortalte os om den varme Sommer i Rom og Neapel, de fortalte om deres Vandring op paa Vesuv, hvor Fødderne vare brændte af dem ved underjordisk Hede; ak! vi fik næsten Længsel efter at døe paa saadan Maade: Vare vi dog over Apenninerne! vare vi dog i Rom — og vi kom der —! Men nu have vi gaaet i Regn og i Søle den ene Uge efter den anden! Alt skal man jo see, og det faaer ingen Ende hverken med Mærkværdigheder eller Skylregn! ikke een varm Straale har vederqvæget, den kolde Vind omsusede os! o Roma; Roma! Første Gang i denne Nat drikke vi Varme fra den velsignede Kamin, og vi ville drikke, til vi revne! Overlæderet er alt gaaet, nu ere vi

paa Skafterne, de briste med! men før vi døe denne salige Død, ønske vi denne vor Historie optegnet, og vore Liig bragte til Berlin, for at hvile hos ham, der har Mod og Mands Hjerte nok til at skildre „Italien wie es ist!" den sandhedskjærlige Nicolai! og saa faldt Støvlerne sammen. Der blev ganske stille, min Natlampe gik ud, jeg selv blundede lidt, og da jeg i Morgenstunden vaagnede, troede jeg, det var en Drom, men jeg saae ind i Kaminen, Støvlerne vare aldeles skrumpne sammen, de stode som Mumier tæt ved den kolde Aske; jeg saae paa Papiret, der laae ved min Lampe, det var et graat Papir, fuldt af Blækklatter, Pennen havde virkelig løbet hen derover, men Alt var ud i Eet, thi Pennen havde skrevet Støvlernes Memoire paa graat Papir, jeg optegnede, hvad jeg erindrede endnu, og man vil huske paa, det er ikke mig, men mine Støvler, der raabe Vee over la bella Italia!

---

3. Udsigt fra mit Vindue.

Det er piazza florentini, vi see; en Plads, netop saa bred, som en almindelig Gade hos os i Norden, og Dybden er som Bredden; ligefor, tæt ved et snevert, bugtet Stræde, udbreder sig Façaden af en lille Kirke, over hvis aabne Forhal Nabomadamerne have hængt Tøi ud at tørre, ligefra Mysterierne, der ikke skulle sees, til de brogede Kjoler, der skulle sees. To unge Præster, læsende i deres Evangeliebog, gaae op og ned i Forhallen. Udenfor

sidder en gammel Moerlille og sælger Penge. Hun er fattig Mands Vexeleer, Pladsen er hendes Contoir, det lille Bord, hvis Blad er en Kasse med Messingtraade over, er hendes Pengekiste, der ligge de smaa Mønter, som hun mod Procenter sælge for de større! men Handelen gaaer dog ikke ret. Tæt op ved hende staaer, broget, som et Billed klippet ud af en A. B. C., en Frugt-Boutik med et Mosaik af Citroner og Apelsiner! Billedet ovenover, hvor Madonna lædsker Sjælene i Skjærsilden, er et passende Skilt. Den hele Plads er brolagt med brede Lava-Fliser, de arme Heste kunne ikke staae fast, og prygles derfor under Skrig og Raab. Ikke mindre end sexten Skomagere sidde og sye der til Venstre; de To nærmest Døren have allerede tændt Lys, de rive Huen af den syndige Dreng og slaae ham med Apelsiner for Maven, han synes at protestere imod, at de anvendes til udvortes Brug. I alle Husene er Stue-Etagen uden Vinduer, men med aabne, brede Boutikdøre; udenfor den ene brændes Kaffe, udenfor den anden koges Suppe paa Kastanier og Brød, og Manden har Søgning; Folk drapperede med Laser spise af et Potteskaar. I Husenes høiere Etager har hvert Vindue sin Balcon, eller denne gaaer langs med den hele Etage og bærer en blomstrende Urtegaard, store Baller med Citron- og Apelsintræer; de modne Frugter i det Grønne skinne jo som Hesperiens Stjerner; en Englænder i Slobrok har sin Gyngestol derude, nu gaaer Stolen bag over, og Britten slaaer Stjernerne med sin stolte Nakke. Men høit over Kirke og Huse hæver sig Klippen med Fæstningen St. Elmo, Aftensolen beskinner de hvide Mure, Taarne og Tele-

graphen. Nu sank Solen, og Klokkerne ringe til Ave Maria; Folk strømme ind i Kirken, Lamperne derinde straale gjennem Vinduerne. Restaurateuren sætter Lys i sin hvide Papirs-Lygte; Skomagerne faae hver sin Lampe, det er jo een heel Illumination! Moerlille lukker sin Pengeboutik, og hendes Dreng lyser hende hjem med et tændt Lys i et Kræmmerhuus. I Kirken synges, paa Gaden støies, begge Dele smelte forunderlig sammen. Men hvad er det? En Procession kommer fra den snevre Gade, hvide, formummede Skikkelser, hver med et stort Lys i Haanden; fire Mænd, ligeledes i hvide Kitler med Hætter over Hovedet, bære paa Skuldrene en med Rødt drapperet Liigbaare; en ung, død Pige, klædt som en Brud, med Slør og med hvide Roser om Panden, ligger paa Baaren; Alle tage Hattene af for den Døde, Skomagerne knæle.

Nu er Toget inde i Kirken, og paa Gaden lyder igjen samme Støi, som før.

Den lille Plads er et tro Billede af det store Neapel, ja et særdeles tro, thi Digteren sad ved sit Vindue og tegnede hvert Træk, Alt hvad han saae dernede.

Henimod Midnat ville vi endnu engang see ud, og Alt er stille paa Pladsen, intet Lys, uden den matte Lampe foran Madonnabilledet, brænder i Kirkens Forhal; nu høres Fodtrin. Een slaaer med sin Stok i Steenbroen, det er en lystig Knøs, han gaaer forbi og synger af La figlia del regimento med fuldt Bryst og med smuk Stemme „viva la gioja!“ og han gaaer at finde den; hans varme Blod, hans glødende Tanke siger ham, hvor den er at finde.

Tys! mange Instrumenter falde ind! den hele Plads er forvandlet til et Orchester, en mandig Bas synger en stor Bravour-Arie! man bringer den Skjønne en Serenade! hør kun hvor smukt: „Te voglio bene assai!“ aabner ikke Vinduet sig? Træder hun ikke ud paa Altanen? Nei slet ikke! Alt er stille i alle Husene; Musiken drager bort; Pladsen er igjen tom! en Skygge bevæger sig langs Huset, nogle faa Accorder klinge fra Guitaren, men ingen Sang! — Alt er roligt i Huset! endnu en Accord, og Gadedøren aabnes ganske sagte, den unge Herre smutter ind! — felicissima notte! — „God Nat, sov vel!“ siger man i Norden; det er en ret god Hilsen! — Den, som sover, han synder ikke! Italieneren siger derimod felicissima notte! og Sydens Sol gløder i dette god Nat!

---

4. En neapolitansk Corricolo.

Man maa see den i dens Flugt, see den bepakket med Mennesker oven og neden, for og bag. Det er en lille Folke-Masse, der ruller her paa to store Karethhjul, trukket af et stakkels Krik, som er saa behængt med Plader og Qvaster, Bjelder og Helgenbilleder, at det kunde tjene som et vandrende Skilt for en Marskandiser-Bod.

Kabrioletten suser os forbi, hen over den med brede Lava-Fliser brolagte Gade. Hvad er det for et Selskab? hvad mon det tænker paa?

Kudsken, med den store Fiskerkutte slængt over

Skulderen og med de halvnøgne, brune Arme, bander i sit Hjerte Dampvognen, der let som en Svale skyder nu henad Veien til Portici, forbi grønne Viinhaver, gyngende Baade og skinnende Villaer.

Der sidde to Madamer tæt ved hans Side, den Ene har et forfærdeligt stort Svøbelse-Barn, hun behandler det, som en Pakke uden Værdi; begge Madamernes Tanker mødes i Kirken: „Sanct Joseph, som klæder de Nøgne," de komme lige derfra. Uldent og Linned, Kjoler og Trøier ere givne Sanct Joseph, Madonna og Bambino; den hele Kirke var behængt med de gode Klæder; det var et deiligt Syn! en heel Boutik! imorgen skulle Klæderne uddeles. Hvem mon der vel faaer den røde, prægtige Kjole med de store Puffer og den brede Garnering. See, det er nok værd at have i Tanker.

Paa samme Sæde i Vognen sidder endnu, foruden Kudsken, de to Madamer og Svøbelse-Barnet, en skikkelig Mand, han pleier at staae ved Døren i Museo-Borbonico; han fortjener der nogle Gran ved hver Stok og Paraply, han forvarer for de mange Fremmede, der komme her daglig at see de prægtige Statuer, Billeder og Opgravningerne; just nu har han faaet den Tanke, om ikke de fleste Fremmede i Gallerierne kunne lignes ved Auctionarer, der kun gaae om og see, for at faae hvert Stykke vel skrevet ind i deres Bog. Det er jo en Tanke!

Foruden Kudsken, de to Madamer, Svøbelse-Barnet og den skikkelige Mand, er der aldeles ikke Plads til Flere, men der sidder dog Een endnu, en ung Knøs, med et Ansigt, saa brunt og smukt, saa ægte neapolitansk, — hvad kunde man ikke i Norden

gjøre med hans Dine! — han sidder ellers ikke godt og har derfor lagt Armen om den ene Signoras Skulder, men Signora er noget gammel, han seer ogsaa til Siden, han tænker paa Posilipo-Grotten, Oldtids-Veien der gaaer igjennem Bjerget under Haver og Villaer, Veien, hvor der vilde være en evig Nat, brændte ikke Lamperne derinde. Nys kom han der igjennem, Vogne brusede forbi; en Flok Geder, alle med Klokker om Halsen, brægede derinde, man hørte ikke Øre-Lyd, og saa red ovenikjøbet en Englænder dog i Trav, man kunde blive ganske fortumlet; det blev ogsaa et stakkels Pigebarn, og sprang forfærdet i Armene paa vor Knøs, hun vilde det slet ikke, men hvad gjør man ikke i Forskrækkelse! Lampen skinnede hende lige ind i Ansigtet, og Ansigtet var deiligt, saa kyssede Knøsen hende, — nu tænker han paa dette Kys og dette Ansigt, og derfor seer han saa fornøiet ud.

Kudsk, Madamer, Svøbelse-Barn, Mand og Knøs, ja det er alt for mange paa eet Sæde, og alligevel sidder dog Een derpaa endnu, en tyk Munk, men hvor han egentligt sidder, det maa vor Herre vide, og hvad han tænker — ja, det tør jeg ikke sige! han har en skrækkelig stor Paraply med; han er Godheden selv, han holder paa Svøbelse-Barnet, mens Madamen løser sit Halsklæde; men nu kan her ikke sidde Flere, og derfor staaer ogsaa den halvvoxne Dreng op lige foran Selskabet, hans mindre Broder sidder paa hans Fødder og dingler med sine tynde Been henimod Hestens Hale. De to Drenge høre til Theatret, det vil sige, til Dukketheatret, hvor der gives Tragedier og store Balletter. De to Drenge

tale Damestemmerne, den Ene skal i Aften føre Ordet for Dronning Dido, den Anden for hendes Søster Anna, see det tænke de paa.

Bag paa Vognen staae to Karle, jeg troer hver staaer paa en Pind, thi den Smule Brædt, der stikker bag ud, er besat af en gammel Fisker, der saaledes kjører baglænds og har sine Øine og Tanker henvendte til en Portechaise, hvori sidder en Madame, pyntet og stram med Flitterguld og Sløifer paa Hovedet, det er en Jordemoder, der bæres over Gaden, jo hun sidder rigtig nok bedre end han.

Den ene af Karlene ved Siden af ham er en Slags — Sendebud, — — hans Tanker ville vi derfor ikke udvikle, den Anden er et Geni af en Lommetyv, hans Tanker ere just nu i det røde Lommetørklæde, der titter ud af en Forbigaaendes Lomme, Karlen ærgrer sig over sin Kjøretour, den koster ham to Gran og — dette Lommetørklæde.

See, nu kan her da ikke være flere Folk, hverken for eller bag, hverken oven eller neden — jeg siger neden —! der have vi ikke seet endnu, og der ligge jo en levende Kalkun og et heelt Menneske! ja i det gyngende Næt under Vognen ligger en Hane og en pjaltet Karl, Hoved og Been af ham stikke udenfor Nættet; han har kun Buxer og Skjorte paa, men for øvrigt et rask Udseende. Han er inderlig fornøiet, — han tænker paa ingen Ting!

See, det er en neapolitansk Corricolo!

---

5. Dampskibs-Fart.

En Digter synger, fordi han, som Fuglen, ikke kan lade være, det svulmer i hans Bryst, og i hans Tanke, Sangen vil ud, den flyver som Lyset, den hæver sig som Bølgen; men ogsaa tidt skydes der et Nodeblad af Naturens store Bog hen for Digteren, og det er en Opfordring til at synge, og han synger da fra Bladet.

For mig laae Neapel og det hele Kystland, som et stort Nodeblad, en Sang uden Ord.

„Det er deiligt at flyve hen over Havet!"

Napoli, Du hvide, solbelyste Stad! Menneske-vrimlen med Sang og med Skrig er Lavastrømmen gjennem dine Gader, det lyder ud til os; som en Slange om Bugten ligger By ved By, Napoli er denne Slanges Hoved, St. Elmo er Kronen, den bærer.

„Det er deiligt at flyve hen over Havet!"

Tunge Skyer omhylle Toppen af Vesuv, de hænge ned til Eremitens Hytte, men det brænder derinde i Bjerget, det brænder dybt under Havet, som det brænder midt i vort Skib og midt i mit Hjerte; Alt er Vulkaner! — See, som en rygende Raket flyver Dampvognen henad Veien langs Golfen. Der mellem Orange-Haverne ligger Sorrento, Pinien skygger ved Havet over Tassos Huus. Lig for-stenede Skymasser vælte Bjergene frem i Havet. Steengeden kravler paa det nøgne Forbjerg. Capri, jeg hilser dig! du eventyrlige Ø! jeg mindes dine Palmer under de vilde Klipper, jeg mindes din

sælsomme, azurblaa Grotte, hvor Havskummet skinner som Roser, hvor Stenene have Farve som Vinterhimlen i Norden, Havet er en Ild. Høit paa Fjeldtoppen gaaer Æselet hen over et Gulv af Mosaik, den sidste Rest af Tibers prægtige Sale. Eremiten knæler her i stille Eensomhed. Capri, Mindernes Ø, vi flyve Dig forbi! Solen gaaer ned, Natten vælder ud med funklende Stjerner! Bølgerne brydes, hver Brydning er som glødende Emmer, Kjølvandet lyser, Himlen lyser!

„Det er deiligt at flyve hen over Havet!"

Nu er det Nat! — Skibsdrengen kalder. Vaagn op! vaagn op! Stromboli flammer! kom dog at see! indhyllede i Kapper staae vi ved Relingen forud, vi see i den mørke Nat over Havet, der lyner i phosphorisk Glands; paa Horizonten stige Raketter, røde, grønne og blaae; nu vælte de frem som Flammer, det er Stromboli, den brændende Ø, der engang opsteg fra Havdybet. Det er et Ætnas Barn, hun dykkede med sine Søstre op fra Havdybet, udenfor Moderlandet. Paa Sindbads Reise, siger det østerlandske Eventyr, steg Søfolkene ud paa en Fisk, som de antoge for en Sandbanke; de gjorde Ild paa den, og Fisken dykkede igjen i Havdybet; de lipariske Øer ere ogsaa hver en Afgrundens Fisk, Menneskene bygge og boe paa dens Ryg — og før de vide det, dykke de under med dem.

Vi komme mere og mere nær! Stjernerne blinke, Vandet er Ild.

„Det er deiligt at flyve hen over Havet!"

Grækenland.

---

1. Akropolis.

Denne fritstaaende Klippe med sine Marmor-Ruiner er Hjertet af det gamle Athen, dens Erindringer strække sig ind i en fabelagtig Tid. Da Arons Mandelstav blomstrede, skjød her Athenes Laurbær-Træ unge Skud, og Neptuns Saltkilde sprudlede frem af Fjeldet.*)

For Enden af den brede Æolusgade strækker sig èn Plads, ujevn, som dèn maa være ved dens nedrevne Leerhytter og omstyrtede Mure; op af Græsset her, halv udgravet, hæver sig Vindenes Taarn, hvor i Tyrketiden Derwischerne boede, to høie Cypresser pege sørgende mod Himlen; et tyrkisk Badehuus med mange Kupler, en eensom Palme og en pladskende Kilde ud af en gammel Muur, er det meest Maleriske i den nærmeste Omgivning.

Jeg vandrede over Pladsen; ved Kilden stod en smuk Grækerpige med sin Leerkrukke paa Skuldrene, det var et lille Maleri, men et mere storartet laae for mig; ovenover de uregelmæssigt henkastede Huse foran hævede sig op mod Kalkklippen en grøn Bakke, hvor en Flok Faar græssede i Selskab med fem à

---

*) 1400 Aar før Christi Fødsel førtè Cecrops en Coloni fra Sais til Grækenland og reiste paa Fjeldet her Borgen Cecropia. Cecrops og Erecteus Grave fandtes her. Paa Perikles's Tid blev det nuværende Parthenon opført af Phidias og Bygmesterne Iktinos og Kallikratides.

sex unge Kameler, der løftede deres lange Halse iveiret og udvidede stolt Næseborene, idet de sloge med Nakken; Ruinen af en ødelagt Fæstnings-Muur strakte sig over denne Grønning, Stien snoede sig langs med den over Gruus og Steen, forbi dybe Brønde, uden Rækværk, den ene tæt ved den anden; jeg fulgte denne Sti, og snart laae By og Huse bag ved mig.

Hver Plet er her historisk, ved hvert Skridt træder man her paa en ved Minder hellig Jordbund; det mægtige Klippestykke til Venstre, der synes ved store Naturkræfter løsrevet fra Akropolis, er Stedet, hvor Apostlen Paulus talte til Athenienserne; nu sad en eensom Hyrde der med sine to Hunde og saae ud over den udstrakte Slette, hvor Olieskovene groe; men kun flygtigt betragtede jeg dette Maleri, let gled mit Oie hen over Klippegrunden med de udhugne Trappetrin, Stedet, hvor Solon og Plato have talt; Akropolis var Maalet for min Vandring, Akropolis havde al min Tanke, kun det udstrakte Hav og Moreas maleriske Bjerge standsede mig en enkelt Gang.

Gjennem en aaben Port, hvis gamle, jernbeslagne Dør hang paa det ene Hængsel, traadte jeg indenfor Befæstnings-Muren fra Tyrkernes Tid; et Par Liigstene af Marmor med Indskrift tjene til Karnis for Porten. Lige nedenunder ligger, endnu, med høie Buer af mægtige Qvaderstene, dannende en Halvcirkel, det saakaldte Herodes-Theater.

Endnu en lille Forgaard, dannet af ødelagte Fæstningsværker, maatte jeg gjennemvandre, et Seilgarns Baand hang paa den skrøbelige Port, Træ-

klinken sprang op, og jeg stod i en noget større Gaard, hvor man af sønderbrudte Marmor-Søiler, lemlæstede Basreliefs og Muursteens-Brokker havde opført et lille Vagthuus; græske Soldater, halv paaklædte, Enkelte med den grove Militairfrakke løst kastet over Skuldrene, laae i forskjellige Grupper og røg deres Papirs-Cigar; En spillede Mandolin og sang en græsk Vise. Et Par Skridt endnu og Veien gaaer mellem opdyngede Marmorblokke, omstyrtede Colonner; den ubevingede Seirsgudindes Tempel, de mægtige Propylæer og et faldefærdigt gothisk Taarn fra Middelalderen ligger for os.

Denne Opgang er og har altid været den eneste, som førte til Akropolis, fra alle andre Sider hæve Klipperne sig steilt, og stærke Mure øverst oppe gjorde det end mere utilgjængeligt.

Under Tyrkerne vare Propylæernes Søilegange tilmurede og udgjorde en Deel af Batteriet, nu staae de riflede Marmorcolonner frit, og knuste Marmorbilleder, opgravne af Gruset, ere opstillede i Række paa det sneehvide Gulv. Det blæste stærkt heroppe, Vinden susede mellem de mægtige Søiler, der i Sollyset kastede stærke Skygger.

Jeg traadte gjennem Propylæerne og stod nu paa en Plads, forstyrret, ødelagt, som jeg aldrig har seet Sligt. Det var, som et Jordskjælv havde rystet de gigantiske Colonner og Karnisser mellem hinanden; her var egentlig ikke længer Vei eller Sti; jeg gik over Rudera af ødelagte Leerhytter fra Tyrkernes Tid, hvor Græs og Acanthus skjød frodigt op; hist og her saaes ødelagte Cisterner, hist og her stode Brædeskuur, i hvilke man havde henkastet Menneske-

knokler og opstillet Vaser, Basreliefs og Gibs=Afstøbninger; her laae rustne, søndersprængte Bomber fra Venetianernes Tid; nogle Heste gik paa Græs heroppe; og som i en Gruus=Grav til Venstre stod Erecteus=Templet med sine Caryatider; en faldefærdig Muursøile fylder Pladsen for den Caryatide, som Elgin har røvet for det engelske Museum. Skelettet af et Æsel laae foran de udgravede Marmortrin. Lidt til Høire viste sig Parthenon, Pragtruinen paa Akropolis, der ved sin Storhed, Stiil og sine Reliefs endnu forbauser! det er et Tempel for alle Templer, men hver Søile barbarisk sønderskudt, hvert Basrelief i Frontespice og Frise lemlæstet; og dog er det forbausende, hvor meget det er, her staaer endnu; under Venetianernes Beleiring fløi en Deel med Krudtmagasinet i Luften, i Frihedskrigen var Parthenon Maalet for Kugler og Bomber! og dog have disse Rester endnu en Storhed, man kun begriber, ved at staae her mellem disse pragtfulde Colonner, der bære Kjæmpeblokke af Marmor, som var det kun et svævende Bjælkeværk. En faldefærdig Moskee ligger paa tværs inde i Templet, den tjener nu som Skuur over Guders og Keiseres Marmorbilleder! Paa den Side, som vender ud til Havet, har Tiden givet Søilerne et rødguult Anstrøg, men de andre og fleste staae saa hvide, som de i Aar vare huggede i Paros's Marmorgrube.

Hele Tempelruinen laae i det stærkeste Sollys, idet jeg traadte herind, og som Baggrund hævede sig hiin Side Dalen Bjerget Hymettos, over hvis guulgraa Steenmasse, uden Spor af Vegetation, en mørk Sky kastede sin Slagskygge. Evige Gud, at dog alle

Mennesker kunde see denne Storhed og Herlighed. Tanken bliver stor i store Omgivelser! hver smaalig Følelse var død i mit Bryst, jeg var opfyldt med en Glæde, en Ro, en Lyksalighed, og jeg bøiede mine Knæ i den store Eensomhed.

Faa Skridt fra mig, mellem de sprængte Marmorblokke, hvor den vilde Tidsel skjød frem, laae Menneskeknokler, man havde henkastet et Dødningehoved paa den hvide Marmorblok; det gjorde et forunderligt mægtigt Indtryk paa mig! Taarerne strømmede mig ud af Øinene!

Stormen susede mellem Colonnerne; sorte Rovfugle fløi hen over Dalen ved Hymettos; lige under Klippen strakte Athen sig ret anseelig med sine hvide Huse med de røde Tage; paa Pentelikon og Parnes-Bjergene var faldet Snee! hvilket Skue rundt om, dog skjønnest var det mod Havet; det skinnede saa stort og udstrakt, saa uendelig blaat og bar de hvide Seilere. Luften var saa gjennemsigtig, at jeg troede at overskue det hele Peloponnes, jeg saae de fjerne Bjergtoppe om Sparta, og til Høien, hvor Korinth ligger, syntes Veien kort, og dog er den til Lands hele Dagsreiser; med blotte Øine saae jeg Akro-Korinths hvide Fæstnings-Mure, hvert Hjørne de gjorde, Slagskyggen de kastede.

Da jeg steg ned, mødte jeg min Reisekammerat Perseren fra Herat; han nikkede fortroligt, rakte mig sin Haand og viste ud over Havet. Det var vor Afsked.

Under mit Ophold i Athen, ved Solskin og Regn, besøgte jeg daglig Akropolis! her feirede jeg ved et Besøg min Fødselsdag; her læste jeg mine

Breve fra Hjemmet, Akropolis var det sidste Sted ved Athen, jeg besøgte, da jeg skulde bort; paa Akropolis dvæler min Tanke længst, naar den gjester Grækenland. Paa dette Sted ligesom hvilte Naturen og Kunsten ved mit Hjerte, her følte jeg intet Savn, uden det, at ikke alle mine Kjære kunde dele dette Skue med mig!

En Solnedgang, seet heroppe, er det meest Ophøiede, jeg kjender! Jeg har seet en saadan, jeg sad paa Trinene til Parthenon; Alt var øde og dødt henimod Hymettos, sorte Fugle fløi hen over Dalen, hvor en eensom hvid Colonne staaer; et Æsel skreg dernede, som Schakalen skriger; Solen sank bag Salamisbugten, og Bjergene straalede i de stærkeste Farver, Ægina var blaa som de friskeste Violer. De samme Farver, de samme Bjergformer, som jeg saae dem, have Plato, Socrates og hine Verdens Store seet fra samme Sted. Det var den samme Scene, de betraadte; jeg følte et Dieblik en Tanke af at være traadt tilbage i Tiden for hine store Minder og Begivenheder! — Solen gik ned, og uden Skumring mylrede de funklende Stjerner frem over de gigantiske, sønderbrudte Templer! Naturen og Kunsten ligesom hvilte ved mit Hjerte, og det følte, Guds Værk er evigt, Menneskets falder i Gruus, men af begge inddrak jeg en Livs-Poesi, der, lader Gud den blomstre og dufte, skal qvæge Menneskets Hjerte.

---

2. En Regnveirsdag i Athen.

Vaade, tunge Skyer hang langs hen ad Bjerget Hymettos; Veiret var graat og koldt; den ubrolagte Gade stod i et guult Dynd fra Regnen om Natten; de tynde Vægge i Husene drev med Vand.

Landets vigtigste Post, en Græker, der rider med Breve og Penge over Land til Patras, kom i sin tunge, vaade Uldpels, han trak den belæssede Hest, ladte Pistoler hang over dens Hals, den slæbte Benene efter sig. Ved Apotheket blev gjort Holdt, Dyrets syge Been indgnede de med Salve.

Regnen faldt i store Draaber og kom snart i en Skylle. Tre forskjellige Faare-Hjorder stode paa den snevre Plads foran Kirken, de knugede sig tættere og tættere sammen. Hyrderne støttede sig til deres lange Stave; midt i Regnen, tæt indsvøbte i tykke, brune Kitler, med de klodsede Hatte trukne over Hovedet, saae de mere ud som Grønlændere, end som vi tænke os Grækere; barbenede stode de i det gule Dynd. Regnen skyllede ned, først henimod Aften blev den til Stænk; Blæsten rev Skyerne sønder og drev dem afsted som Taager.

Jeg vovede mig ud. Et Par sorte Familier, der under Tyrkerne havde været Slaver, saae jeg krybe frem af deres lave Jordhuse. Konens hele Paaklædning bestod i en Slags Slaabrok og et smudsigt Skjørt, hun laae og øste Vand ud over Dørtrinet, medens de smaa, sorte Børn, det ene havde kun en rød Uldskjorte paa, dandsede i Dyndet.

Vildsom, uden Vei eller Sti, syntes den hele

Strækning fra dette det yderste Huus i Gaden og ud til Pentelikon og Parnes-Bjergene. En Mand i en Faareskinds Pels red, med Pibe i Munden, hen over Heden; Konen og den voxne Datter løb bag efter; Konen bar paa sin Ryg et lille Barn i en Pose; under sin ene Arm havde hun en Jerngryde og under den anden en tømt Svinehud, hvori der havde været Viin. Datteren slæbte paa en stor Bylt. De talte høit og glade; Manden vendte sig gravitetisk om og nikkede, red saa raskere til, og Kone og Datter holdt Hesten i Halen, for at de kunde vinde med. Alt var i sin bedste Orden, Hver fandt sig, efter Vanen, paa den rigtige Plads.

Hvilket Billede! disse nøgne Bjerge, hvor Skyen ligger vaad og tung, som vilde den vælte ned i Dalen, og Dalen selv, uden Hytter, uden Hyrdens Blus, kun med sin bleggraa Timian, og denne vandrende Familie —! Er dette Grækenland! hvorfor hvile Fædrenes Misgjerninger paa Børnene i hundrede Led!

Hvor den brede, befarne Vei gik, hvor unge, aandfulde Athenienfere jublende vandrede til Platos Academie, rider nu i de høie Hede-Urter, halv sløv, den fattige Bonde, Æselet kjender Sporet, det skal følge. Den Plads, som ved en Plato er bleven hellig, den Plads, hvorfra Aandens Lys strømmede ud over det øvrige Europa, fremviser nu kun en Hob vantrevne Olietræer. Gruus-Høien tæt ved er Kolonos, hvortil Oedips udødelige Navn knytter sig.

Jeg tog Veien derhen, over den vaade Hedestrækning. En Vand-Rende, der kun paa enkelte Steder rager lidt over Jordfladen og da har en

Slags Steen=Bedækning, er nu Athens Vandledning fra Bjergene. Man bliver kun opmærksom paa den der, hvor den er halvt ødelagt, idet Hyrderne have, for at skaffe deres Qvæg Vand, taget flere af de overliggende Stene bort og kastet dem til Siden; den løsnede Jord flyder efter Regnskyllet ned i Vandet og plumrer det.

Jeg stod paa Kolonos. En muret Grav, i Form af en stor Liigkiste, findes heroppe. Her har man jordet den for kort siden afdøde Tydsker K. O. Müller, hvem Videnskaben skylder saa meget. Hans Støv hviler i det Land, hvor han følte sig lykkeligst! den Jordbund, han elskede, modtog hans Støv. Ung og tilfreds, midt i sin Stræben, medens ingen Forventninger om ham vare skuffede, fandt han Døden! hvad kunde være lykkeligere.

Jeg støttede mig op til den vaade Grav, ønskede, hvad jeg altid har ønsket: et kort, et lysende Liv! — Og Vinden blæste koldt og skarpt fra Bjergene, vaade Skyer joge mig forbi, men selv i denne nordlige Colorit førte Intet mine Tanker mod Norden. I det hele Landskab laae en Storhed, som ikke selv Schweiz eier; der trykke Bjergene, her ere Dalene store som Bjergene; Grækenlands Natur er i sin Sorg for stor, til at man kan græde, man opløftes ved den!

---

3. Paaskehøitid i Grækenland.

Catholikernes Paaske i Italien og navnlig i Rom er storartet, henrivende! det er et opløftende Syn, paa den store Peters=Plads at see den hele Menneskemasse synke i Knæ og modtage Velsignelsen. Paaskehøitiden i det fattige Grækenland kan ikke saaledes optræde med Pragt, men efter at have seet begge, kommer man til den Erkjendelse, at i Rom er det en Fest, der i Pragt og Glorie gaaer fra Kirken ud over Folket, men i Grækenland en Fest, der strømmer fra Folkets Hjerte og Tanke, fra hele deres Leven; Kirken er kun et Led deri. Forud gaaer en lang og streng Faste, der holdes meget nøie; Bønderne leve saa godt som kun af Brød og Hvidløg og Vand.

Den athenienſiſke Avis udkom Langfredag med sorte Kanter i Anledning af, at Christus var død, Titel=Vignetten fremviste en Sarkophag med Grædepiil, og øverst stod et Passions=Digt af Sutzos. Festen selv begyndte denne Aften; jeg gik til Hovedkirken, den var pragtfuldt oplyst, aldeles overfyldt med Mennesker; foran Altret stod en Liigkiste af Glas, sammenføiet ved Sølvplader. Kisten gjemte friske Roser, de skulde antyde den døde Christus. En forunderlig Summen af de Bedende lød gjennem dette Guds=Huus! brogetklædte Præster og Biskopper kom og gik foran Altret, hvor de læste deres Bønner. Klokken Ni om Aftenen begyndte en Sørgemusik, og Toget tog sin Begyndelse fra Kirken gjennem Hovedgaden til Slottet. Fra mit Vindue saae jeg i Mag

den langsomt fremskridende Procession, een af de høitideligste, jeg har oplevet. Det var en glimrende stjerneklar Aften, saa mild og blikstille; rundt om paa alle Altaner og ved de aabne Vinduer stod enhver Tilskuer med sit brændende Lys i Haanden, Musiken klang til os fra Sidegaden; Duften af Røgelsen opfyldte Luften. En stor Menneskevrimmel bevægede sig fremad, hver Enkelt festligt klædt, hver, selv de mindste Børn, med et langt, tyndt brændende Lys i Haanden. Militair Sørgemusik lød, som bar Folket deres Konge til Graven. Omgivet af Præsterne førtes Kisten med de friske, røde Roser; over den hang et langt Sørgeflor, der blev holdt af Landets fornemste Embedsmænd og høiere Officerer. En Skare af disse, og derpaa den store Menneskevrimmel, Alle, som sagt, med brændende Lys, sluttede Toget. Der var en Stilhed, en tilsyneladende Sorg eller Andagt, der maatte gribe ethvert Gemyt. Udenfor Slottet, hvor Kongen og Dronningen stod, holdt Biskoppen en kort Tale, og Kongen kyssede den hellige Bibel. Under hele Ceremonien lød en eensformig Klokkeringning, altid kun to Slag og derpaa et kort Ophold; Nat og Dag var Kirken opfyldt med Mennesker. Midnat, før Paaskedagen, var Kongen, Dronningen og det hele Hof her, Præsterne stode bedende og sørgende om den med Blomster fyldte Kiste; det hele Folk bad stille. Klokken slog Tolv, og i samme Nu traadte Biskoppen frem og forkyndte: Christus er opstanden.

„Χριστὸς ἀνέστη!" jublede hver Tunge; Pauker og Trompeter bruste, Musiken spillede den lystigste Dands! Alle Mennesker faldt hinanden om Halsen,

kyssedes og jublede: Christus er opstanden! Udenfor lød Skud paa Skud, Raketter steg i Veiret, Blus blev tændt; Mænd og unge Karle, hver med sit Lys i Haanden, dandsede i en lang Række gjennem Byen; Konerne gjorde Ild paa, slagtede Lam og stegte dem paa Gaden, smaa Børn, der alle havde faaet nye Feß og nye røde Skoe, dandsede i bar Skjorte rundt om Ilden, kyssede hinanden og sagde, som de Ældre: Christus er opstanden! O, jeg kunde trykke eet af disse Børn til mit Hjerte og juble med det *Χριστὸς ἀνέστη!* det var rørende, opløftende og skjønt.

Man vil sige, det var Ceremonie det Hele, man vil tilføie, og vistnok med nogen Sandhed, at det var den menneskelige Glæde over, at den strenge Faste var forbi, og at de nu ret kunde spise deres Lam og drikke deres Viin, som gjorde dem saa glade, nu vel! lad dette indvirke Noget, men jeg tør troe, her var noget Mere, her var en sand, en stor, religiøs Jubel! — Christus var i deres Tanke som paa deres Læbe. „Christus er opstanden" lød Budskabet, og det var ikke en gammel Begivenhed, nei det var, som om det havde fundet Sted i denne Nat, i dette Land! det var, som Budskabet derom i dette Øieblik naaede deres Øre!

Alt var Musik og Dands i Kongestaden, og i hver lille By over det hele Land! alt Arbeide hvilte, Enhver tænkte kun paa Glæden; ude ved Theseus-Templet og under Zeus's Marmorcolonner var Dands og Lystighed. Mandolinen klang, de Gamle istemte Sange, og under Glæden lød til Velkomst og Afsked: „Christus er opstanden!"

Orienten.

1. Dardanellerne og Marmorhavet.

I Morgenstunden seilede vi ind i Dardanellerne, de Gamles Hellespont; paa europæisk Side laae en By, der syntes at have eet Tempel for Gud, men derimod flere for Bugen, her stod eet Minaret og fem Veirmøller, op til Byen laae en smuk og, som det syntes, pyntelig Fæstning; paa asiatisk Side en lignende, Afstanden mellem begge forekom mig at være omtrent mellem en halv og en heel Sø-Miil. Begge Kyster frembøde Gruus-Skrænter og flade, grønne Marker; paa europæisk Side laae, i nogen Afstand fra hinanden, usle Steenhytter, hvor Vindue og Dør kun vare Huller i Muren; hist og her voxte en Piniebusk og paa den eensomme Sti langs Stranden vandrede et Par Tyrker; paa asiatisk Side saae det mere venligt og sommerligt ud; her strakte sig grønne Marker med bladfulde Træer.

Foran os laae i Asien Abydos, i Europa Sestos, mellem hvilke Leander svømmede over den stride Strøm, der skilte ham fra Hero. I Stormen slukkedes den brændende Lampe, som Kjærlighed holdt, i Stormen blev et brændende Hjerte isnende koldt. Byron gjorde som Kunststykke her den samme Svømmetour.*)

---

*) Xerxes slog her to Broer; Afstanden mellem Dardanelslottene angives til 750 Favne.

Afstanden her mellem Kysterne af de to Verdensdele forekommer mig ikke stor, jeg saae i det Mindste med blotte Øine hver enkelt Busk og hvert Menneske, dog Luftens Gjennemsigtighed gjorde meget; begge Smaabyerne havde brune Tage, høie, spinkle Minareter og foran hvert Huus en grøn, blomstrende Have.

Strømmen var vort Dampskib imod, men med henved 200 Hestes Kraft kommer man nok frem i Verden.

Vi styrede over mod Asiens Kyst hen mod den store Dardanel=By, paa hvis Fæstning den ene Kanon laae ved Siden af den anden, uden at hilse os. Europæisk klædte Soldater, dog med røde, høipullede Feß, kiggede frem mellem Kanonportene. Rundt om vort Dampskib krydsede Baade med Tyrker og Tyrkinder. Alle Skibe rundt om førte Flag med Halvmaanen paa, selv Dampskibet, som foer forbi, var tyrkisk. Dækket der var opfyldt af Muselmænd og deres tilhyllede Qvinder. Vind og Strøm var dem gunstig, Storseilet var heiset, Røgen hvirvlede tyk og sort ud af Skorstenen, og Skibet med sine brogede Passagerer skjød en flyvende Fart mellem de grønne Kyster. En Deel af vort Selskab forlod os her, men nye Gjester kom istedet, over Hundrede, Alle Tyrker med Feß eller Turban, bevæbnede med Pistoler og Geværer. En Officeer, maaskee nogle og tyve Aar gammel, havde hele sit Serail med, Konerne og deres Tyende fyldte en heel Baad, da de kom. Jeg stillede mig ved Trappen, hvor de steg op til os; tre Koner, tre sorte Slavinder, to Børn og en Opvarter udgjorde hele Familien. Qvinderne trak

strax Sløret for deres Ansigt, selv de sorte Slavinder skjulte deres begsorte Skjønhed. Deres Opvarter, klædt, som Herren selv, i militair Frakke, Feß paa Hovedet og Tøfler paa Støvlerne, udbredte ved Relingen brogede Hynder; paa disse lagde Fruentimmerne sig med Ryggen ud mod os og Ansigtet ind mod Rækværket; Alle havde de gule Saffians Støvler og over disse røde Tøfler, de bare rummelige Silkebeenklæder, et kort, broget Skjørt og en kegleformet Kappe med sort Bræmme; et stort, hvidt Mousselins Slør, der bedækkede Bryst, Hals, Hage og Mund, hang derpaa frem over Hovedet til Øienbrynene. Næse og Øine vare saaledes frie; de lange, mørke Øienhaar hævede Glandsen af de sorte Øine; det Hvide i disse var her blaaligt; Mousselinet sad saa fast og gjennemsigtigt, at man tydelig fik Begreb om Ansigtsformen; det er kun, naar de ere gamle og stygge, lærte jeg senere i Constantinopel, at Sløret er af et tættere Stof; man seer Form, Farve, de røde Læber og de skinnende hvide Tænder, naar de lee; den yngste af Qvinderne her var meget smuk.

Før vi seilede, maatte alle Tyrkerne, vi fik ombord, først skyde deres Pistoler og Geværer af; det knaldede lystigt og gav Eccho fra Abydos og Sestos. Alle Vaaben bleve lagte i Hobe midt paa Skibet, der i nogle faa Minuter fra Bugsprydet til Roret, hele Dækket over, var blevet belagt med brogede Hynder og Tæpper, paa hvilke de mange asiatiske Gjester strakte sig; Nogle røg Tobak, Andre drak Kaffe, og atter Andre aabnede Skaftet paa deres Dolke, i hvilket var Blækhuus og Røret til at skrive med; de opsatte nu lange, tyrkiske Notitser, men om

disse vare paa Vers eller Prosa, skal jeg ikke kunne sige.

Der laae endnu tæt ved Maskineriets Skorsteen fire Sække med Kul, paa en af disse sad en ung, lystig Tyrk, klædt i en mørkeblaa, skindbræmmet Pels og med en prægtig Shawls=Turban; han improviserede Vers, og fortalte Historier for en heel Skare, der havde sat sig paa Hug rundt om ham, de loe og tilraabte ham Bifald; her var en Lystighed, ganske forskjellig fra hvad jeg havde tænkt mig hos den gravitetiske Tyrk. — Capitainen og et Par Franker stode op paa Hjulkasserne og beskuede Kysten. En Kirkegaard med hvide Monumenter laae paa europæisk Side, man skulde troe, at det var en stor Eng med Bleg. Paa asiatisk Side var deiligt Foraar. Jeg tog Plads mellem Tyrkerne, som lyttede til Improvisatoren, og de viste mig, hvor langt anderledes beqvemme, end mine, deres Klæder vare til at ligge ned med; Beenklæderne sluttede snevert om Anklerne, men op mod Knæet posede de sig vidt; lige saa magelige sad deres Trøier. Den unge Tyrk, som fortalte, forærede jeg nogle Frugter, han takkede med et velsignet, venligt Ansigt, hans Øienhaar vare mørke og lange, men Øinene meget lyseblaae; der laae i dem et saare godlidende og dog polisk Udtryk; han greb sit Skriverør, rev et Blad Papir ud af en Tegnebog og skrev, idet han idelig nikkede til mig og smilte; han overrakte mig derpaa Bladet, med et tyrkisk Vers; jeg viste det til en Franker, der kunde Tyrkisk, og han oversatte det for mig; der stod den unge Tyrks Navn, han drog til Wallachiet, for at kjøbe prægtige Heste, men først skulde han see Stam=

bul! han gjorde Reisen med det udmærkede Dampskib Rhamses, og paa dette havde han truffet mig, der kom saa langveis fra, som tre Gange til Mecca. Jeg takkede ham for Verset, og han bad mig skrive sig nogle Ord i mit Sprog; jeg skrev et lille dansk Vers til ham, og det blev vendt og dreiet af ham og hans Kammerater, ligesom jeg vendte op og ned paa hans tyrkiske Digt.

Jeg stillede mig senere ved Relingen af Skibet, hvor de tyrkiske Qvinder sad, Kysten vilde jeg see paa, men jeg saae ogsaa paa Fruentimmerne; de spiste og havde derfor taget Sløret fra Munden; de betragtede ogsaa mig! den Yngste og Smukkeste syntes at være et lystigt Gemyt, hun gjorde sikkert sin Bemærkning over mig og hviskede den til en Ældre, der bevarede den største Alvor og kun svarede med et Nik. Under denne gjensidige Betragten kom en ung Tyrk og indlod sig i Samtale med mig paa Fransk; i Løbet af denne sagde han i en halv spøgende Tone, at det var imod Landets Skik at see dets Qvinder uden Slør; syntes jeg ikke ogsaa, at Ægtemanden betragtede mig med alvorlige Blik! hans ældste, lille Datter opvartede ham med Pibe og Kaffe, den mindre løb imellem ham og Qvinderne. Vil man staae sig godt med Forældre, saa skal man give sig af med deres Børn, det er en Viisdoms-Regel! jeg vilde have fat paa den mindste af Smaapigerne, give hende Frugt og spøge med hende, men hun var som et vildt Kid, hun foer strax hen til en af de sorte Piger, klyngede sig til denne og skjulte sig, paa Ansigtet nær, med dennes lange Slør; det lille, lystige Barn loe der og rakte Munden frem

som til Kys, hvinede saa høit og styrtede derpaa hen til Faderen; den ældste Søster, vistnok sex Aar gammel, og særdeles smuk, var mere tam, en nydelig lille ubesløret Tyrkinde, med røde Saffians Tøfler over sine gule Støvler, lyseblaa Silke-Beenklæder, der posede vidt omkring Benene, en rødblomstret, kort Tunica og en sort Fløiels Trøie derover, der gik ned om Hofterne; hendes Haar hang over Skuldrene i to lange Fletninger med Guldmønter i, og paa Hovedet sad en lille Hue af Guldstof; hun opmuntrede den lille Søster at tage Frugterne, jeg bød, men hun vilde ikke, jeg lod Tjeneren bringe Syltetøi, og strax blev den ældste og jeg de bedste Venner; hun viste mig sit Legetøi, en Leerkrukke til at drikke af, den var formet som en Hest og havde en lille Fugl bag hvert Øre; havde jeg kunnet tale Tyrkisk, skulde jeg strax have digtet et Eventyr om den og fortalt hende det. Jeg satte hende paa mit Skjød, og hun tog mig med sine smaa Hænder om mine Kinder, saae mig saa fortroligt og kjærligt ind i Øinene, og saa maatte jeg tale til hende, jeg talte Dansk, og hun loe, saa Hjertet hoppede i Livet paa hende, aldrig havde hun hørt saa sælsom en Tale, hun troede bestemt, at det var et tyrkisk Kragemaal, jeg lavede for hendes Skyld; hendes fine, smaa Negle vare som de andre Qvinders malede ganske sorte, en sort Streg gik midt ind over det Indre af Haanden. — Jeg pegede paa den, og hun tog een af sine lange Haarfletninger og lagde inden i min Haand, for at danne en lignende Streg over den, vinkede derpaa af den yngre Søster, der talte med, men altid i tilbørlig Afstand. Faderen kaldte, og

idet han med det venligste Ansigt tog til sin Feß paa frankisk Maade og hilste mig, hviskede han den Lille nogle Ord i Øret, hun nikkede klogt, tog en Kop Kaffe af Tjenerens Haand og bragte mig den; en stor, tyrkisk Pibe præsenteredes mig, men da jeg ikke ryger Tobak, tog jeg kun mod Kaffen og lagde mig paa Hyndet hos den venlige Ægtemand, hvis lille Datters Hjerte jeg alt havde vundet. Det smukke Barn hed Zuleika; og jeg kan sige med Sandhed, at idet jeg seilede fra Dardanellerne ind i Marmorhavet, fik jeg et Kys af Asiens Datter.

Til Venstre laae Byen Gallipoli, den saae forunderlig mørk ud, havde ganske Charakteren af en nordlig svensk By, naar jeg undtager de hvide, høie Minareter; alle Huse, — ved hvert Huus var en lille Have — havde spidse røde Tage, ganske som i Norden, og alle saae mørke og gammeldags ud, med rødmalede Træ-Altaner, og Karnapper; der var noget mørkt og forfaldet ved den hele Stad; flere Bygninger hang ud over Søen, hvor der gik stærke Bølger; det blæste inderligt koldt, paa hele Reisen i Syd har intetsteds Havet bragt en saa isnende Vind som her, jeg syntes, jeg følte Marmoret; et Fyrtaarn var bygget paa asiatisk og europæisk Side; lave, men vilde og nøgne Klipper strakte sig ved Gallipoli, derpaa kom flade, grønne Marker, som i Danmark, paa Asiens Kyster hævede sig Bjerge, flere Rækker bag hinanden. Strøm og Vind var os imod, Marmorhavet saae mørkt og skummende ud, Bølgerne sloge mod Forstavnen af Skibet og stænkede hen over Tyrkerne, som der havde taget Plads; En af dem fik en ganske artig Overhaling og rystede nu sin

røde Mantel og tog sine tre Hovedbedækninger af, hvoraf den yderste var blevet fyldt med Vand; alle Tyrkerne have som bekjendt deres Hovedhaar afragede, paa en lang Top nær, ved hvilken Livets Engel paa Dommens Dag skal drage dem op af Graven; først bar denne her en hvid Nathue, oven over igjen en lille rød Feß og atter paa denne en større Feß med Silkedusk. Jeg følte mig imidlertid søstærk, men Vinden var utaalelig kold, som i Norden. Snart øinede vi ikke mere Kystlandet, hverken i Europa eller Asien, rask styrede vi lige mod Marmorøen, der malerisk og storartet hævede sig midt i det urolige Hav. Efter Middagsbordet vare vi under dens Kyster, her gik Søen mindre stærk, Solen var ved at gaae ned og belyste den smukke Ø, med dens grønne Træer og de skinnende hvide Marmorfjelde; jeg tænkte paa „Tusind og een Nat", og i hvor koldt det var, følte jeg mig her paa Scenen for dets forunderlige Eventyr, jeg troer ikke, det vilde have forundret mig meget, om den lille Leerhest med Fuglen bag Øret havde faaet Liv og var svulmet til en stor Hest, der kunde have baaret mig og den lille Zuleika og fløiet med os over til Marmorøen, og at hun, naar vi berørte Jorden der mellem Myrterne, var bleven en voxen Jomfru, yndig, som hun var det som Lille, og glødende som den Sol, der havde lagt sine Straaler i hendes sorte Øine; men Leerhesten fik ikke Liv, og der skete ingen Flugt. Søen gik mere og mere stærkt; jeg maatte lægge mig i min Køie, skjøndt Klokken endnu ikke var mere end halv Otte om Aftenen. Den kolde Marmor-Sø knugede Skibet, saa at det knagede i dets Sidebeen, det var

igjen, som om Plankerne skulde skilles fra hinanden. Tiden krøb med Sneglegang, hver Gang jeg saae paa Uhret, var Viseren neppe avanceret en halv Time, o det vilde blive en lang Nat! — og saa sov jeg, medens Skibet dandsede over Skummet af mare di marmora! —

---

2. Bazarerne*).

Den Fremmede bør først af Alt i Constantinopel besøge Bazarerne; det er da med Eet at træde ind i den uhyre Stad; man overvældes ved Skuet, Pragten og Tummelen; det er en Bistade, man kommer ind i, men hver Bi er en Perser, en Armenianer, en Ægypter, en Græker. Orient og Occident holder her stort Marked. En saadan Trængsel, en saadan Forskjellighed af Costumer, en saadan Grupperen af Handels-Artikler opviser ingen anden Stad.

Naar man fra Pera i en Baad er sat over Bugten til Constantinopel, gaaer Gaden, der fører til Bazarerne, bestandig opad, snever, kroget og bugtet; Stue-Etagen i Husene paa hver Side ligner Træ-Boutiker paa vore Markeder, man seer lige ind i Værkstedet til Skomager og Snedker; man troer at gaae midt igjennem Kjøkken og Bageri, saaledes koger, bager, damper og dufter det fra Skorstene og

---

*) Besestan, det vil sige bedækket Torv, kaldes her Bazarerne; her gives egentlig tre; Sidegaderne kunne betragtes som Forhaller.

Ovne i de aabne Huse. Brød og alle Slags Madvarer ere udstillede.

Vi staae nu udenfor den store Bazar, om hvilken forgrene sig smalle, halvbedækkede Gader, eet Qvarteer her frembyder alle Arter af Grønt og Frugter, baade friske og syltede, et andet Qvarteer har Skaldyr og Fisk af de meest forskjellige Farver og Former; fra Boutik til Boutik er trukket over Gaden store Stykker Seil eller gamle Tæpper som et Tag; Brolægningen er slet, og midt i Strædet løber Rendestenen.

En lang Halle, meest af Brædder, og ganske opfyldt med Pibehoveder, Piberør og Mundstykker af Rav, fører ind i Bazaren, der er opført med tykke, ildfaste Mure. Det er en heel By med Tag over; hver Nation har her sit Qvarteer, Jøderne deres, Ægypterne deres o. s. v.; hver Handels-Art har sin Gade, hver Haandtering sin, Skomagerne een, Sadelmagerne een, og saaledes i det Uendelige. Hver Gade er en Hvælving bemalet med Blomster og Indskrifter af Alkoranen; Lyset kommer ned ovenfra. Boutik er klistret ved Boutik og synes en omvendt Kasse, i hvis Baggrund, ind i den tykke Muur, er hugget en Aabning, der gjemmer de Varer, som ei ere lagte til Skue.

Ægypternes Qvarteer: Missr-tscharschussi, synes et heelt Apothek, udstrakt gjennem to Gader; alle Indiens og Arabiens Specerier, Lægedoms-Urter og kostbare Farver udsende her en blandet Duft; en guulbruun Ægypter i lang Talar staaer bag Disken, han seer ud, som man giver Billedet af en Alchymist.

En anden Hvælving frembyder aldeles Udseendet

af at være Forhallen til Alverdens Rustkammer, her er Sadelmagernes Buegang; Sadler og Tømmer af Saffian og Bøffel-Skind, fra de meest udarbeidede og kunstigt syede til de simpleste og næsten klodsede, hænge her paa Væggene og ligge udbredte paa Disk og Gulv.

En anden Buegang er Juvelerernes; Guldkjæder blinke, Armbaand funkle, kostbare Ringe, dyrebare Juveler blende Øiet.

Nu kommer man mellem lutter Parfumeurer, her dufter af Rosenolie, her sælges Moskus-Punge, Røgelse og duftende Rottehaler. Vi gaae ind i den næste Bue og see lutter Støvler og Skoe, alle Farver, alle Former, Tøfler, der prange med Perler og ægte Broderie; en Buegang krydser tæt her forbi, i den er lutter Kramvarer, Mousseliner, Lommetørklæder, broderede med store Guldblomster, prægtige Stoffer; den næste Bue blinker af Vaaben, Damascenerklinger, Dolke, Knive, Geværer og Pistoler.

Det er høist interessant at betragte den characteristiske Maade, hvert Folkeslag her aabenbarer sig paa. Tyrken sidder alvorlig, gravitetisk med den lange Pibe i sin Mund, Jøden og Grækeren er geskjeftig, raaber og vinker; imidlertid bevæger sig den brogede Menneskevrimmel gjennem disse hinanden krydsende Buer, Persere med lodne, spidse Huer, Armenianere med omvendte, kegleformede, sorte Hatte, Bulgarer i Faareskinds Pelse, Jøder med et laset Shawl om den sorte, høipullede Turban, pyntede Grækere og tilslørede Qvinder; her er en Trængsel! og midt i denne rider nok saa gravitetisk en fornem Tyrk, der hverken seer til Høire eller Venstre.

Paa givet Signal om Aftenen bortfjerne sig Kjøbere og Sælgere; en Slags Vægter, hvem det er overdraget at vaage i Bazarerne, lukker alle Indgange og aabner dem først igjen næste Morgen paa en bestemt Tid; Sælgerne finde da deres Boutiker, ganske som da de forlode dem. Om Dagen selv lukkes den enkelte Bod ikke anderledes, end at Eieren hænger et Næt for eller trækker et Par Seilgarns-Traade paa Kryds; Ingen vover at stjæle der.

Palais Royals prægtige Boutiker ere mod Constantinopels Bazarer kun en rigt pyntet Grisette mod Orientens Datter i sine rige Stoffer, med Haaret duftende af Rosenolie og Myrrha.

---

3. Derwischernes Dands.

Det er noksom bekjendt, at Tyrkerne, det vil sige den raa Hob af Nationen, ansee alle Sindssvage for inspirerede af en guddommelig Aand. Derfor have de Vanvittige Plads i Mosfeerne, de skrækkelige Isaui ere Gjenstand for Ærbødighed og Ærefrygt; i en Tilstand som disse komme Derwischerne ved deres Dands, der er en sand Selvpiinsel; en Slags berusende Rod, som de tygge paa, forhøier Vildheden.

Derwischerne, som have deres Kloster i Scutari, kaldes „Ruhanis", som betyder „de Hylende"; Derwischerne i Pera have Navnet „Mewlewis", det er „de Dreiende"; de dandse sædvanlig Torsdag og

Fredag; jeg har seet disse Dandse og vil forsøge at give en Skildring af disse og det Indtryk, hele Ceremonien i deres Klostre gjorde paa mig.

En Reisende, med hvem jeg seilede over til Scutari for at see Derwischerne, stemte mig særdeles forud ved sine Fortællinger om de beslægtede Dandse af Isaui; den Reisende kom fra Tripolis, hvor der, som paa hele den afrikanske Kyst, i alle Moskeerne findes under en Slags Bevogtning hele Skarer af disse Skabninger; paa en vis Dag om Aaret bekjendtgjøres, at Isaui ville dandse gjennem Gaderne, og da lukker Enhver sin Dør, og ingen Christen eller Jøde vover sig ud, han kunde ellers, ved at møde dette vilde Tog, der vel er under Bedækning, blive levende sønderslidt; Hunde, Katte, alt Kræ, de møde, rive de ihjel og de sluge de blodige Stykker.

„Jeg var just sidste Aar paa denne de Gales Dag i Tripolis,“ sagde den Fremmede, „jeg havde hos vor Consul Plads paa Husets flade Tag; i hele Gaden vare alle Porte og Døre vel tillukkede; Toget nærmede sig; en Skare velbevæbnede Soldater til Hest omringede de Rasende, der, paa et Bælte nær, vare aldeles nøgne, deres lange, kulsorte Haar hang dem ned om Skuldren. De gjorde sælsomme, smaa Hop og udstødte vilde Hyl, i det de idelig kastede Hovedet nu forover, nu tilbage, saa at de lange Haar snart skjulte Ansigtet, snart omflagrede det i skrækkelig Vildhed; de fæle Skrig bleve ledsagede med Musik af Haandtrommer og Sækkepiber, og altsom de sprang fremad, greb de stundom ned i Gaden, tog der de løse Flintestene og skar sig med dem dybe Flænger i Bryst og Arme. Udenfor Huset, hvor vi

stode, havde vi, for at see Isauis Vildhed, ladet en maurisk Tjener binde en levende Ged; idet Skaren kom, fik Maureren Befaling at dræbe Dyret, han jog sin Dolk i Halsen paa det og sprang saa bag Døren; Geden sprællede i sit Blod, og i samme Nu trængte de hylende Isaui frem, og een af dem jog sin Haand ind i det blodige Saar, løftede, med Hyl, Geden op i Veiret, sønderrev den og slyngede de blodige Indvolde op ad Husets Muur. Hele Skaren styrtede sig over Dyret og aad bogstavelig Kjød, Hud og Haar!"

Under denne Skildring satte vi over Bosporus; jeg gjengiver det her Fortalte, som det Præludium, der stemte min Phantasi for Klosteret og Dandsene, jeg her skulde see.

Vi vare i Scutari, en By, der har halvandet hundred tusinde Mennesker, altsaa en halv Gang saa mange, som Kjøbenhavn, dog ansees den kun som en Forstad til Constantinopel; her er Alt gammelt Mahomedansk, her boe, om man saa tør kalde dem, de orthodoxe Tyrker. Et Par stærkt bevæbnede, halvnøgne Arabere drev deres belæssede Kameler fra Strandbredden, gjennem Gaden, ud mod den store Kirkegaard; en lang Reise begyndte; vi fulgte efter og standsede i Udkanten af Byen ved et fattigt, ubetydeligt Huus, saavidt jeg husker Bindingsværks, det var Derwischernes Kloster.

Døren var endnu ikke aabnet, vi kom for tidligt, og gik derfor hen til de nærliggende tyrkiske Cafeer, der grændse lige op til den milevidt udstrakte Cypres-Skov, hvor de Døde hvile. Udenfor Cafeerne under de grønne Løvtræer sad en Mængde Tyrker, militaire

og civile, en Deel af dem var her for at tage Deel i Derwischernes Dandse, eller som vi, at see derpaa. En hæslig gammel Dverg sad her, han skulde være en ivrig Ruhanis, sagde man, jeg skulde snart faae ham at see mellem de Dandsende; han skulde være meget rig og have tolv smukke Koner i sit Serail; sin lille Søn havde han med i Cafeen, en deilig Dreng, der var ligesaa høi, som Faderen.

Endelig aabnedes Døren til Klosteret. Vi gik derover og kom ind i en bred Forstue, der med et halvt opheftet, uldent Tæppe var deelt i to Dele, her saae ud, som i vore Provinds-Byer Skuret foran det Baghuus, hvori fremvises vilde Dyr. Enhver maatte drage sine Skoe eller Støvler af, og disse bleve da opstillede bag Gardinet.

Min Ledsager, den Reisende, der havde været i Tripolis, tog et Par Saffians Tøfler op af sin Lomme, drog disse over Støvlerne og gik saaledes ind, men Tyrkerne saae vred paa ham og talte indbyrdes; jeg havde Remme syet fast i Beenklæderne, saa det var vanskeligt at kaste Støvlerne, men da man bør følge Lands Skik eller Land flye, tog jeg ihast en Kniv, skar Remmene itu og spadserede, som Tyrkerne, paa mine Hosesokker; en gammel Mand med Turban klappede mig paa Skuldrene, nikkede mildt og sagde Noget, min Tolk oversatte mig, at jeg var et godt Menneske, der agtede Religionen og fortjente at være en Tyrk! „Gud oplyse Dig!" vare hans sidste Ord.

Jeg traadte nu ind i selve Templet, om det kan kaldes saa; det dannede en fiirkantet Sal, foroven med veltilgittrede Gallerier for Fruentimmerne

forneden rundt om en Skranke af uhøvlede Brædder, indenfor var Dandsepladsen, der for Øieblikket laae bedækket med røde, hvide og blaafarvede Skind; hen over disse laae paa Maven en Mængde Derwischer, klædte som Tyrkerne sædvanligviis, dog var her ogsaa mange i den nyere reglementerede Dragt, militaire Frakker og høie, store Feß; Gulvet berørte de med deres Pande; imellem hævede de Hovedet, men hurtigt, som om Noget forskrækkede dem, slog de igjen Hovedet ned; jeg stod med Hosesokker paa det kolde Steengulv og skiftede med at sætte den ene Fod paa Bristen af den anden, for at holde Varme; det var slet ikke behageligt.

Henad den midterste Væg hang i Ramme store, tyrkiske Indskrifter og Billeder, som forestillede Bygninger; her hang Tambouriner, Bækkener og Jernsvøber med skarpe Pigge, til at hudflette sig med. Midt i Væggen var, som i de tyrkiske Moskeer, en Niche, der tjente som Alter, og ud for denne stod en Præst i blaa Talar, grøn Turban og med et langt, hvidt Skjæg, han svingede et Røgelse-Kar og udstødte med en forunderlig Strubelyd nogle tyrkiske Ord; nu begyndte enkelte Stemmer en Sang med Chor; jeg siger en Sang, men det er ikke det rette Ord for Sligt, det var Lyd, der dannede noget saa eiendommeligt vildt, der afvexlede i forskjellige Rythmer, en Slags Scala, et forunderligt Løb med Struben, ganske som en Vildmand med musikalsk Gehør vilde efter første Gang at have hørt en stor Bravour-Arie, paa sin Maade efterligne den kunstige Sang. Det var mere grueligt at høre, end egentlig uharmonisk.

Efterat Derwischerne flere Gange havde berørt Gulvet med deres Pande, reiste de sig, kyssede Præstens Haand og stillede sig nu i en Halvkreds langs den Skranke, udenfor hvilken Tilskuerne stode.

Dandsen begyndte; i det Samme kom et Menneske, det meest gruopvækkende, jeg endnu har seet; to Derwischer fra Pera, kjendelige paa deres høipullede, skyggeløse Filthatte, ledsagede ham; han var en Eremit fra Egnen om Medina, sagde min Tolk; aldrig har jeg seet noget Menneske, hos hvem Vanvid saaledes lyste ud af Øinene, som hos denne; de andre Dandsende havde lagt deres Turban og Feß foran paa Nichen, og hver taget en hvid Filt-Kalot paa; med en saadan traadte Eremiten ind, et sort, stridt Haar hang ham langt ned over Ryg og Skulder; han bar en hvid Kappe, paa hvilken var syet med rødt Tøi to bevingede Heste; han stillede sig midt i Halvkredsen; Alle stode de, som om Fødderne vare naglede fast, men som om en Dampmaskine satte de andre Lemmer i Bevægelse; hvert Ledemod bevægede sig i samme Retning og paa samme Tid, først forover, saa tilbage, nu tilhøire, saa tilvenstre; og Alt under en Sang eller en Ramse, hvad man nu vil kalde det, først langsomt og derpaa i mere og mere hurtigt Tempo, saavel Sang, som Bevægelse; de Dandsende kom i vilde, næsten uteerlige Stillinger.

To unge Tyrker sad paa Hug udenfor Halvkredsen og ledede Sangen, der bestandig steg med en eensformig Betoning paa den tredie Stavelse, hele Mohameds Slægt gik de igjennem fra Abdallah til Mohammed, og Choret svarede: „La illah! ilallah!“

Det klang tilsidst som et dump Hyl, en Snorken eller Dødsrallen. Nogle vare dødblege, Andre saae ud som Blod, Vandet haglede dem Alle ned af Ansigtet. Eremiten kastede sin store Kappe og stod nu i en rød, ulden Blouse med lange Ærmer ud over Hænderne og med nøgne Been; snart kom han i Raseri og sønderrev den snevre Blouse, de nøgne Arme slog han mod Brystet; hans ene Haand var vissen, rimeligviis har han engang selv lemlæstet den; hans Mund var eet blodigt Saar; nylig vare begge Læberne afskaarne, saa at de hvide Tænder loe, det var skrækkeligt at see paa! hans Mund sprang op at bløde, hans Øine rullede, Aarerne i Panden svulmede. Dandsen blev meer og meer voldsom, og dog rykkede Ingen en Tomme fra sin Plads. De Dandsende syntes ikke Mennesker, men Maskiner, de udtalte ikke længere Ordene, disse tabte sig i korte Hyl: Jehova, lød som Je — hú! i den øvrige Ramse klang Ja — med! o hjelp! meest tydeligt. Det var som en Dødsstønnen, det var skrækkeligt, og jo meer jeg saae paa de Dandsende, desmere følte jeg mig at være i en Daarekiste mellem Gale. „Ja — hú! ja — hú!“ lød det hylende vildt.

Min Ledsager tilhviskede mig: „For Himlens Skyld, lee ikke, da ere vi ulykkelige! de myrde os!“ „Lee!“ svarede jeg, „o, jeg er færdig ved at græde! det er rystende, det er grueligt! jeg udholder det ikke længere!“ ihast søgte jeg Udgangen, og samme Øieblik sank et Par af de Dandsende til Jorden.

Udenfor paa Gaden hørte jeg endnu det vilde Hyl: „Ja — hú! ja — hú!“

Hvor smukt, hvor varmt var der ikke ude i det

klare Solskin. Den lette Baad, tynd som en Spaan, foer fra Asiens Kyst mod Europa over stærke Strømninger forbi Seilskibe og Baade; det mindste Stød og vi maatte kantre, men det var ikke i min Tanke, vi kom fra Skrækkens Bolig; Alt var Natur og Livslyst.

Dagen efter besøgte jeg Mewlewis, de dreiende Derwischer i Pera; disse havde deres egen Dragt og et luftigt, smukt Kloster. Alt tyder paa, at de indtage en høiere Rang end Ruhanis. Ud mod Peras Hovedgade, nærved Kirkegaarden, er Indgangen til Klosteret; i Gaarden staae nogle høie Cypresser. Klostret selv er afsondret fra Tempel-Bygningen, hvor de dandse.

En gammel Armenianer ledsagede mig herhen. Gaarden var opfyldt med Qvinder, Templet selv tør de ikke betræde. Gjennem de aabne Vinduer i Kloster-Bygningen saae jeg flere unge Derwischer øve sig i at dreie rundt.

Soldaterne, som holdt Vagt, vinkede ad os, da vi bleve staaende i Gaarden; men vore Støvler maatte vi tage af, og saa bleve vi førte ind i det rundt om Salen anbragte Gallerie, der var belagt med Maatter; Alt herinde var reenligt og smukt; Skuet gjennem de aabne Vinduer til Scutari og de fjerne, asiatiske Bjerge bidrog vel en Deel til Skjønheden; hvert et Vindue frembød et prægtigt Diorama.

Galleriet, hvor jeg traadte ind, var ganske opfyldt med Tyrker, men da de saae mig, en Fremmed, gjorde Alle strax Plads, puffede hinanden til Side, for at jeg ret kunde komme hen til Skranken. Her og overalt maa jeg rose Tyrkernes Høflighed.

Nu begyndte Festligheden. En Skare Derwischer traadte ind; de havde Alle bare Fødder, og vare indsvøbte hver i en stor, mørkegrøn Kappe; en hvid Filthat, vistnok en Alen høi og aldeles uden Skygge, bedækkede Hovedet. Een af de Ældste, med et langt, hvidt Skjæg, stillede sig i Midten af Salen, lagde Armene overkors og læste en Bøn, hvortil lød en sagte, eensformig Musik, to Toner paa Fløite og ideligt kun een og den samme Tone paa Trommerne, det lød næsten som en Kildes eensformige Pladsken; alle de andre Derwischer gik langsomt i Kreds om den Gamle.

Nu kastede de deres Kapper og stode hver i en aaben, mørkegrøn Trøie med lange, snevre Ærmer, et langt Skjørt af samme Tøi og Farve hang ned til Anklerne og faldt i store Folder omkring deres Been; de bredte Armene ud og dreiede sig rundt altid til den samme Side; deres Skjørt stod i Luften som en Tragt omkring dem.

Midt i Kredsen dreiede sig to Derwischer, bestandigt paa den samme Plet, bestandigt til den samme Side; uden om disse dreiede de Andre sig i hvirvlende Dands, den ældste med det lange Skjæg spadserede roligt mellem de yderste og de To i Midten. Dandsen skulde forestille Planeternes Gang.

Fra et lukket Gallerie over os lød en sagte, eensformig Sang; Trommen og Piben vedblev sin søvnbringende Musik, de Dandsende fortsatte uafbrudt deres Dreienrundt altid til samme Side, altid i samme Tact; de saae aldeles ud, som livløse Dukker; ikke en Mine forandrede sig, men de vare dødblege.

Ved et stærkt Slag paa Trommen stode de

pludseligt stille, som ramte af et Lyn, de mumlede en kort Bøn, den eensformige Musik begyndte igjen, og atter dreiede de sig Alle til samme Side, som før, man blev svimmel af at see derpaa, de dreiede og dreiede, nu vaklede Een, da lød Piben og Trommen i et hurtigere Tempo, og den Vaklende hvirvlede endnu hurtigere rundt, altid vildere, altid hurtigere, det var ei til at holde ud! en heel Time varede denne Dands; men den havde Intet grueligt! den kunde næsten kaldes graciøs; man maatte kun glemme, at det var Mennesker, troe, at det var Dukker; Dandsen i Forening med den svage, eenstonende Musik gav det Hele Characteren af en stille Vanvid, der mere rørte end rystede. Opbyggelig kunde den hele Handling neppe kaldes, den forekom mig som et Slags Ballet, hvorimod Dandsen af Derwischerne i Scutari hang i min Erindring som et Billede af en Daarekiste.

---

4. En tyrkisk Skizze.

Naar man fra Pera stiger ned mellem Kirkegaardens Cypresser, kommer man til et lille Qvarteer, som nok maa regnes til Galata, skjøndt det ligger udenfor dettes Mure! her er en ægte tyrkisk Gade, hvor den nyere Tids Indvirkning endnu ikke spores; den gaaer noget kantet, dens Bredde er saa stor, at et Æsel med Oppakning kan komme igjennem, den er ikke brolagt og synes, efter Regnveir, at være en dyndet Bæk, hvori er nedrammet Pæle, mellem hvilke

er lagt et Bræt; alle Husene ere af Træ og to Etager; den underste forestiller en aaben Boutik, uden Vinduer og Dør, en omvendt Kasse, og her sidder paa det ophøiede Gulv Tyrken med sin lange Pibe, og rundt om hænge hans Handelsvarer. I brogede, lange Klæder, som oftest med et herligt Ansigt og Skjæg, sidde her de gamle Tyrker! her er ingen Snakken! hvert Huus kunde gjælde for Træskuret foran et Voxcabinet, og Voxdukken udenfor har man i Eieren selv. En Flok herreløse Hunde slaaes midt i Gaden, en anden Sværm slider i et Aadsel, der ligger her. Jeg giver Billedet, som jeg har seet det. Fem, sex, smaa Tyrke-Drenge, saa godt som nøgne, den ene i det Mindste har kun en Turban paa, hoppe med vilde Hyl omkring en død Hest, der, da Skindet er flaaet af, ligger ganske blodig, og i et Hjørnehuk af denne Gade strækker alle fire Been iveiret, den nøgne Unge sætter sig op at ride paa det blodige Dyr — og springer saa omkring; det er et eget Skue! — Men findes her ingen Straale af Poesi i hele dette Uvæsen! jeg svarer Jo, thi jeg husker de store Viinranker, der ved enkelte Huse strække deres tykke Stammer op ad Trævæggen, og brede sig som et Løvtag hen over Gaden til Naboens Huus, som den pynter med sit Grønt! — Jeg husker den veltilgittrede, høiere Etage, der omslutter Qvinderne og skjuler dem for den Fremmedes Blik! her er Poesi! Tyrken selv, den gule Opiums-Spiser, der sidder i røde Buxer og brandguul Kaftan med grøn Turban, er et levende Digt; han sidder med Benene overkors, med halvaabnede Øine og zittrende Læber, mit Øie

læser de zittrende Blade, den henaandede Skrift; og saalunde lyder den: —

„See, hvor Viinranken snoer sig! dens Blad er grønt, som min Turban, dens Saft er rød, som mit Blod! — Men Saften og Blodet skal ikke blandes, har Propheten sagt! — At drikke Viin er en Synd, Viin er for Christne og Jøder! men Opiums-Rod er Salomons Ring! den bliver i min Mund langt bedre end Viin, den bliver et Bjerg med Druer og Solskin! hver Sorg dufter bort! jeg føler mig saa karsk, jeg bliver saa glad, jeg bliver ellevild, jeg seiler og svæver! Propheten veed, hvad jeg gjør! jeg favner min Kone, jeg favner ti, tolv! — jeg hælder mit Hoved til Marmorbrystet, et Marmor, som svulmer med Ild og Flammer, man bliver selv til Flammer! hver Nerve er et Lyn! det knittrer, det knittrer! Allah er stor!"

---

5. Kirkegaarden ved Scutari.

Tyrkerne betragte sig som Fremmede i Europa, de ville derfor hvile i deres Fædreland, og det er Asien; ved Scutari er Constantinopels største Kirkegaard. Der, hvor Een er jordet, lægge Tyrkerne aldrig et nyt Liig, den Dødes Grav er hans Hjem, og det er fredet; saaledes maa Kirkegaarden voxe, den ved Scutari strækker sig milevidt. For hvert Barn, som fødes, plantes en Platan, for hvert Men-

neske, der døer, plantes en Cypres, Kirkegaarden ved Scutari er derfor en udstrakt Skov, den er gjennemskaaret med Veie og Stier. Her ere de rigeste Gravmonumenter, den største Afvexling af Mindesøiler over de Døde. Paa de Grave, der dækkes af en flad, udstrakt Steen, er midt i denne anbragt en Fordybning, hvori Regnvandet kan samles, de herreløse Hunde lædske her deres Tørst, og Tyrken, som seer det, finder heri et Tegn paa, at den Døde er salig i Mohammeds Paradiis.

Tæt paa hinanden, som Stubbene paa en afmeiet Ager, staae under de høie Cypresser de Dødes Gravstene, hver med en Turban eller Feß hugget i Stenene; man kjender let, hvor Derwischen og Tyrken af den ægte, gamle Tro hviler, og hvor den nye, halv europæiserede Slægt er bragt til Hvile; paa Stenene staaer med gylden Indskrift den Dødes Navn og Stand; en sindrig Gravskrift melder om Livets Forgjængelighed eller opfordrer til, at bede for den Døde; hvor Qvinden hviler, sees kun udhugget et Lotus-Blad, smykket med Guld, intet Ord taler om hende — ogsaa i Døden er Qvinden her tilsløret, ukjendt for den Fremmede.

Intet Hegn indeslutter denne Skov med de Dødes Grave, eensomt og stille er her under disse mægtige Cypresser; den brede Landevei gaaer hen over de omstyrtede Grave; Araberen driver sine Kameler forbi, Klokken paa Dyrets Hals er den eneste Lyd i denne store Eensomhed.

Stille, som de Døde under Cypresserne, ligger for os Marmorhavet og viser os sine farveskjønne

Øer*); den største der synes et lille Paradiis med vilde Fjelde, Viinhaver, Cypres-, Platan- og Pinie-Skove! Hvilken Herlighed sees fra de Dødes Have! denne Herlighed var Forviisningsstedet for styrtede Keisere, Prindser og Prindsesser under det byzantinske Rige; i Klostrene paa disse Øer maatte de sukke, som fattige Munke og Nonner! der er bedre hos de Døde! det Forkrænkelige sover der uden at drømme, det Evige stræber mod Gud.

Hvilken Stilhed mellem disse Grave under Cypresserne! i den maaneklare Aften ville vi vandre her. Hvilke mørke Træer! Natten slumrer over Gravene; hvilken lysende Himmel! Livet strømmer ud fra den.

Hen over den ujevne Vei bevæger sig et hvidt og et rødt straalende Punkt, som var det skinnende Roser; det er kun to Papirslygter, en gammel Tyrk holder dem i sin Haand, idet han rider gjennem de Dødes Have; han tænker ikke paa de Døde, nei, de Levende er i hans Tanke; de smukke, de lystige Qvinder i det hyggelige Hjem, hvor han snart skal strække sine Lemmer paa de bløde Hynder, spise den hede Pilaf, dampe sin Pibe, mens den yngste af Konerne klapper hans Kind, og de andre give ham et „Skyggespil", en lystig Comedie, som Tyrkerne have dem i Huset med Karagøf og Hadschi Aiwat**). Under de sorte Cypresser mellem Graven

---

*) Prindse-Øerne.

**) Tyrkerne have det dem fra China bragte „Schattenspiel", Hovedpersonerne i dette er Karagöf ɔ: Harlequin, Hadschi Aiwat ɔ: Pantalone, der taler i Vers og med Sententser, og Hopa-Thelebis ɔ: Petit-maitre.

tænker den Gamle paa Livet — og Livet er Nydelse!

Det er atter stille! nu høres Fodtrin, — ingen Lygte lyser, ingen Hest traver forbi, en Knøs, ildfuld og stærk, deilig som Ismael selv, da han trykkede den første Qvinde til sit Hjerte, kommer der, han kommer med samme Tanke! Maanen beskinner hans straalende Ansigt, han ønsker i Elskov at skifte, som den, han ønsker at bygge sin Rede i hvert Huus og hvert Krat —! som det glødende Liv vandrer han over de Dødes Grave til et natligt Stevne. Hvilke Tanker flyve gjennem hans Sjæl —! ja det er en Tyrk!

Der er stille i de Dødes Have! der er stille i Hytten ved mare di marmora, men indenfor mødes to Læber, som Muslingskallerne mødes, der indeslutte Kjærligheds Perle!

---

6. Steppe-Reise mellem det sorte Hav og Donau.

Kostendsche frembyder en lav Kyst, hvis Skrænter ere Kalkjord med Conchylier; ikke et Træ, ikke en Busk er at see; her laae et Par Hytter, uden Vinduer, med Rørtaget ned mod Jorden, og omsluttede af en Steen-Indhegning. Et Flag vaiede, en Gruppe vel tilslørede Qvinder betragtede vor Ankomst.

Gjennem en stærk Brænding satte vor Baad i Land, hvor nogle skrigende Tartarer modtoge os.

Landings-Stedet bestod af nedstyrtede Steen-

blokke, mellem hvilke Folkene, for dog at jevne lidt, havde kastet en Hob Græstørv; Træhytterne hernede syntes reiste i største Hast; hele Kysten bebudede en Ørken, hvor der i Gaar eller i Dag var blevet opslaaet Boliger. I et Par Vogne, trukne af Oxer, kastede de vort Tøi, og nu gik det mod Vertshuset; det var ret anseeligt i disse Omgivelser, og indbød især ved sin Reenlighed. En Balcon, med et Rørtag ud over, førte til det bedste Værelse, der tildeeltes Passagererne af første Plads.

Medens Maaltidet blev tillavet, gjorde vi en Vandring gjennem Byen.

Kostendsche blev 1809 aldeles ødelagt af Russerne, Alt her saae ud, som om denne Ødelæggelse var skeet for nogle Uger siden; usle, halv nedfaldne Huse dannede Hovedgaden, der var temmelig bred; hist og her laae af Marmor og Graasteen Søiler, der syntes at tilhøre en ældre Tid. Paa flere Huse blev Taget eller den fremspringende Etage understøttet af en Træbjælke, der hvilte paa et antikt Marmor-Capitæl. Minaretet ved Byens eneste og halv nedfaldne Moskee var reist af Planker og kalket hvidt. En Café manglede uaturligviis ikke, men dens Udseende var, som Gjesternes, høist ussel; her paa den fremspringende Altan laae nogle Tyrker, de røg deres Pibe, drak deres Caffe, og syntes ikke at tage Notits af os Fremmede.

Et Par skrækkeligt lasede Mandfolk med langt Skjæg, Turban, Kaftan og Saffians Tøfler gik paa Gaden og samlede Skarn til Brændsel; thi Træ findes ikke her i mange Miles Afstand.

Tæt ved Byen vare ikke ubetydelige Rester af

Trajans Muur, der skal have strakt sig her fra det sorte Hav til Donau; saavidt omkring vi saae, øinede vi kun Hav eller en uhyre Steppe, ikke et Huus, ikke Røgen fra en Hyrdes Blus, ikke Qvæghjorder, intet levende Punkt; Alt var en uendelig, grøn Mark. Nær ved Byen viste sig nogle Pletter, uden al Indhegning, hvor der groede Korn, ikke høiere end Græsset og med samme Farve.

Jeg vandrede til Havet; tæt ved dette, lige under Skrænten, var en død Stork det Første, mit Øie faldt paa; den laae med sin ene Vinge udstrakt, Halsen bøiet; jeg blev ganske veemodig ved at betragte den! — Storken har altid været mig den interessanteste Fugl, den har beskjeftiget mig, da jeg var Barn, den spøger jo i mine Romaner og Eventyr, og den var nu den første, jeg saae, i det jeg over Havet vendte hjemad, den havde netop naaet disse Kyster og var død. Jeg fik en overtroisk Tanke, og Ingen kan vist i sit hele Liv sige sig ganske fri for en saadan: maaskee ogsaa jeg netop naaer over Havet, og min Livsbane er endt. — —

I det jeg betragtede Fuglen, jog igjen den vaade Taage hen over Hav og Kyst, saa tyk og tæt, at jeg øieblikkelig frygtede for ikke at finde tilbage til Vertshuset; jeg kunde ikke see fire Skridt fra mig, og gik da i lige Retning, klavrede over et Steengjærde og kom saaledes en ganske anden, men kortere Vei til Vertshuset, hvor et fortræffeligt Maaltid ventede, saa fortræffeligt tilberedt, at om end alle Læsere sige: skulle vi nu høre om Mad, det hjælper dog ikke, de maa høre det, Maden, — — Alt var fortræffeligt og, hvad vi Dagen efter lærte, utrolig billigt, Ingen

af os havde oplevet Sligt; vi opskrev ogsaa Vertens og Vertindens Navn og lovede at rose og udbrede det; jeg vil gjøre Mit dertil og fortælle, at Manden er en Østerriger, Thomas Radicsevitch, og boer paa Hjørnet af det sorte Hav.

Efter Maaltidet blev vort Tøi ompakket paa store Vogne, ganske af Træ, det skulde nu afgaae til Donau og vilde, da det kom frem trukket af Oxer, bruge hele Eftermiddagen, Natten og den følgende Dag, for at naae Czernawoda, vi derimod skulde blive i Kostendsche Natten over, og vilde da, ved at jage afsted i Morgenstunden, indtræffe paa samme Tid, som Tøiet. Wallachiske Bønder, iførte Faareskinds Pelse og med sorte Filthatte, hvis uhyre Skygge bogstavelig hang som en Paraply over Ryg og Skuldre, fulgte med Vognen. Man forsikkrede os, at Landet i denne Strækning var aldeles roligt, og at vi paa vor Steppe-Reise ikke vilde træffe Andre end wallachiske Nomader.

En tyk, vaad Taage væltede igjen fra Havet ud over den hele Egn; de belæssede Vogne, som nu kjørte bort, forsvandt som i en Sky nogle Skridt fra os; her var koldt, som midt ude paa Havet.

Verten fortalte os om disse stærke Luftomvexlinger, om den sidste Vinters skrækkelige Storme og om Kulden; Isen havde ligget flere Mile ud i Havet, man kunde kjøre paa det fra Kostendsche ned til Varna. Han fortalte os om Sneestormen, der jog Hyrderne med deres Hjord hen over Steppen, fortalte om de herreløse Hunde, af hvilke vi saae flere. Gjennem hele Bulgarien og Rumelien drage især ved Vintertid disse hylende Skarer. Ofte træffe de

sammen med Ulvene, og Angrebet er lige heftigt paa begge Sider; en enkelt Ulvinde, der forvilder sig mellem Hundene, tages tidt til Naade; Ungerne, hun da kaster, ere ikke at skjelne fra hendes egen Slægt, og hun dier dem paa det Bedste; men naar de blive nogle Dage gamle, slæber hun dem ned til Floden, og indslikke de da, paa Hundens Maade, Vandet med Tungen, da river hun dem ihjel; Instinktet siger hende, at de ere hendes Slægts værste Fjender.

Henimod Aften var Veiret smukt; jeg vandrede med Ainsworth langs Havbredden, for at samle Stene og Conchylier; vi kom forbi den døde Stork; tæt ved den laae et andet stakkels dødt Dyr, som jeg vel havde seet forrige Gang, men ikke videre lagt Mærke til, og dog var det maaskee interessantere end Storken, det var en stor Pudel, vistnok kastet ud fra et Skib og her drevet mod Land; der kunde skrives om de to en Sø- og en Luft-Roman, af de sidste have vi endnu ingen, men de komme bestemt med Ballonerne.

Paa Hjemveien besøgte vi een af disse usle Tartarhytter, hvis Rørtag gaaer ned til Jorden; egentligt krøb vi ned i Stuen, der aldeles tog sig ud som en stor Skorsteen; Væggene glindsede af Sod, Alt ovenover os tabte sig i Røg. En ubesløret Tartarpige stod ved Ilden og stegte Kjød paa en Stok, smuk var hun just ikke, Trækkene vare saa grove, Øinene for lyseblaae, men hendes Figur og Holdning tog sig ud; en Maler kunde have taget Motiv her til et eiendommeligt Billed med dobbelt Belysning, Ilden inde i Hytten og Aftensolen, der skinnede blodrød ind ad den lave Dør.

Vi traadte udenfor, og Maanen svævede rund og stor hen over Havet; i Vertshuset dampede en Bolle Punsch paa Bordet; en hyggelig, lystig Aften tilbragte vi herinde, tydsk Bevertning, tydsk Sprog og Beqvemmelighed lod os troe, at vi med Eet vare flyttede fra Orienten midt ind i Tydskland.

Langs Væggene under Vinduerne, Værelset rundt, strakte sig brede Divaner med Sivmaatter, paa disse var vort Leie! jeg kunde ikke sove; Brændingen lød som Torden; jeg saae gjennem Vinduet det udstrakte Hav, bestraalet af den klare, runde Maane.

Tidlig næste Morgen var Afreisen bestemt. Bønder kom med muntre, wallachiske Heste, der dandsede udenfor vor Dør, to rev sig løs, sprang over Steen-Indhegningerne og sloge bag ud; der var en Skrigen og Raaben, jeg gik imidlertid endnu eengang ned til Havet for at sige Farvel; det aabne, salte Hav, som jeg elsker, skulde jeg jo nu ikke gjensee, før under de danske Kyster.

Endelig var Toget ordnet; vor Vert i sin østerrigske, gamle Uniform red forud, og vi Andre fulgte i rask Fart gjennem Byen ud paa den aabne, uendelige Steppe; til Venstre, hele vor Dagreise, strakte sig Søen Kurasu, der angives for Levninger af den Canal, ved hvilken Trajan forbandt Donau og det sorte Hav; den maa let kunne sættes istand igjen; dog mindre bekosteligt endnu vilde det vist blive, paa denne jevne Udstrækning at lægge en Jernbane; den eneste Vanskelighed for Udførelsen af et saadant Projekt kunde være den, der muligt blev gjort fra tyrkisk Side; det skal have været besværligt nok for Donau-Dampskibs-Comiteen, at erholde Tilladelsen at

oprette her Vertshuus og Contoir, og at deres Reisende kunde tage denne kortere Vei gjennem Landet. Tilladelsen, sagde man mig, lød paa den østerrigske Donau-Dampskibs-Comitee, Familie og Venner.

Vi kom forbi nogle Forskandsninger fra den sidste russiske Krig; de vare ganske underminerede af vilde Hunde, som i disse Huler finde Kjøling om Sommeren, naar Solen brænder paa den skyggeløse Steppe, og Ly og Varme om Vinteren, naar Storm og Snee pidsker hen over deres Hoveder.

Endelig naaede vi en Landsby, hvert Huus saae ud som en Bunke Gjødning paa en Steendysse; til Høire kneisede et Par Graasteens-Colonner af et ødelagt Kloster.

Vi foer forbi, og kun den grønne, eensomme Steppe udstrakte sig foran og til alle Sider. Tre Tyrker i brogede Klæder, med Turban og flagrende Kaftan kom til Hest i vild Flugt lige mod os, det var aldeles et Maleri, som Horace Vernet giver os det. „Allah Ekber!“ var deres Hilsen.

Midt paa den tause Steppe laae en forladt, tyrkisk Kirkegaard, med hvide, sønderslagne Liigstene, kun paa enkelte endnu var Turbanen at see; ikke en Cypres, ikke en Busk skyggede over de Døde, Landsbyen, som her havde ligget, var udslettet af Jorden.

Paa hver eensformig Flade vækker selv den ubetydeligste fremtrædende Gjenstand vor Opmærksomhed; en stor Ørn sad i Græsset og forlod ikke sin Plads, før vi kun var et halvhundrede Skridt fra den. Vi saae Hjorder af Qvæg, de toge sig i Afstand ud, som en heel opstillet Krigshær. De wallachiske Hyrder lignede aldeles Vildmænd, de bare

lange Faareskinds Pelse, hvor Ulden vendte udad, uhyre Hatte eller en snever Hue af laadent Skind, et langt, stridt sort Haar hang dem ud over Skuldrene, Alle bare de en tung Øxe. Solen brændte, som jeg endnu aldrig har følt det! Varmen væltede ud over os, vi næsten vansmægtede af Tørst; de Fleste bredte deres Tørklæder over nogle smaa Vandpytter, der vrimlede af Dyr, og indsugede nu Vandet, jeg kunde kun formaae at væde Læberne, og midt i denne Varme, midt i den brændende Solhede stode de wallachiske Hyrder i deres tunge Skindpelse, støttende sig til deres Øxer; de stakkels Nomader! jeg hørte deres Sange, Melodien klinger mig endnu for Øret, jeg maa lægge en Text under den:

„Du grønne Piil med de hængende Grene!"

„Hvor Kosakken støtter sig paa Landsen i Czarens Land, hvor Solen blinker paa østerrigsk Sabel og paa Mohammeds Minaret, hvor to Floder skille tre Keiseres Lande, stod min Faders hængende Bjælkehuus mellem Sivene, nærved groede de grønne Pile! — jeg vogtede Hjorden, jeg drev den ind paa Besarabiens Stepper; eensom og ene! men Natten har Stjerner, Hjertet har Tanker! — Du grønne Piil med de hængende Grene!"

„Jeg vogtede Hjorden paa Steppen, da Vaarsolen brød frem, men Skyerne seirede, Regnen strømmede ned, Regnen blev i Luften til Snee, og Stormen smedede Iispile, der foer mig i mit Ansigt, Iispile, der trængte gjennem Faarenes tykke Uld, Hjorden blev sky, den flygtede for Stormene, vi løb og vi fløi ved Dag og ved Nat, hvorhen Stormene vilde; kun de Døde blev tilbage — Du grønne Piil med de hængende Grene!"

„Hvor er Ly, hvor er Læ paa den udstrakte Steppe! Stormene drev os afsted, Hjord og Hyrde, vi kunde ei vende vort Ansigt mod Stormens Mund, hvorfra Iispilene fløi! foran os var Havet under den bratte Klint! hvilken Flugt, hvilken Skræk! en fygende Snee, en flygtende Hjord! — men der var Hytter ved Skrænten, der var kraftige Mænd, den hele Hjord

blev reddet, og jeg gjensaae atter de to Floder, der skille tre Keiseres Lande! Du grønne Piil med de hængende Grene!"

„Solen brænder hedt i Tyrkernes Land! jeg sover i Hulen, de vilde Hunde have gravet, jeg seer fremmede Mænd og Qvinder jage mig forbi, de synes jagne, som jeg blev jaget i Sneestormen! tænke de vel, hvad jeg den Gang tænkte, og hvad jeg nu tænker, lænet til min Øxe her i den hede Sol. Nei, de have Ingen, der ligner hende, jeg veed, og Du veed — Du grønne Piil med de hængende Grene!"

De fattige Nomader! vi jage dem forbi! en lille for os opreist Khan indbød, Kaffen blev kogt, de medbragte Varer fortærede, vi vare selv baade Gjester og Vert! Ingen boede her; Døre og Vinduer bleve tillaasede igjen, da vi havde hvilet, og saa gik det med fornyet Flugt fremad i samme Retning som før; Egnen blev nu mere høinet, og som et grønt Hav ud mod Horizonten viste sig det græsgroede Wallachie.

Bakkerne, vi passerede, vare begroede med lave Løvtræer, Bøg og Birk; Alt havde en dansk Characteer, saa mildt og smilende; nu vare vi i Czernawoda, der er et Pragt-Exemplar af en forfalden By; det ene Huus syntes i denne Slags maleriske Skjønhed at ville overbyde det andet; paa eet bestod Taget kun af tre, fire Lægter, hvor der hang en Visk Rør; et andet Huus var derimod ene og alene Tag, der gik lige ned til Jorden. En stor Vrimmel Børn væltede frem fra hver Dør eller rettere Hul, de fleste Smaa vare aldeles nøgne, een havde vel en Faareskinds Calot paa Hovedet, men det var ogsaa hele Stadsen, en Dreng havde sin Faders store Kaftan om sig, men Kaftanen stod aaben, og man saae, han havde ikke Andet end den paa.

Donau var trængt høit op over Engen, Vandet

pladskede under Hestenes Fødder. Det østerrigske Flag vaiede paa Dampskibet Argo, der vinkede os som et Hjem. Herinde var en Sal med Speile, Bøger, Landkort og elastiske Divaner, Bordet stod dækket med dampende Retter, Frugter og Viin, Alt var godt og vel indenborde.

Donau=Fart.

---

1. Vi seile!

Morgenen er saa smuk! hvilken udstrakt grøn Slette! hvilken Duft af Hø! er vi i Danmark! see, hvilken Vrimmel af Blomster! see, græsgroede Høie, Kjæmpegrave, som i Sjælland, Menneskehaand har formet disse! Alt er saa idyllisk, saa sommerligt dansk — og dog ere vi ikke i Danmark! den grønne Slette, hvor Høet dufter, er wallachisk, Kjæmpehøiene til Høire staae i Bulgarien. Tæt ved Bredden ligger en Hytte, den er kun en Sivmaatte lagt over to Pæle, Hyrdefamilien sidder udenfor, den store Hund gjøer af vort brusende Fartøi.

Her ere nye Ansigter ombord, Rustschuk har i Nat sendt os mange Gjæster. Hvilket broget Folke=færd! Tyrken knæler og holder sin Morgenbøn, hans Pande berører Skibsdækket; tæt ved sidder en Jøde, i Sølvmors Kjole med purpurfarvet Turban; hans gule Tøfler staae foran ham! han holder en Knæk=

Parasol over sig, skjøndt Solen ikke skinner paa ham; han tager et lille Haandspeil, seer sig deri, smiler og nipper saa imellem med et lille Jern de graae Haar ud af sit Skjæg.

Vi flyve forbi bulgariske Byer! hvad hedder denne! det er Verdun! naar jeg hører Nattergalen synge mellem vildt blomstrende Sirener, vil jeg huske dens Søstre paa denne Plet! — atter en By! det er Sistowa, høit over denne kneise Murene af et Kastel; Tyrker med lange Piber strække sig paa Husenes Træbalconer og see ligegyldige paa Dampskibets Flugt, som paa Røgen fra deres Pibe. Nu en By til Høire, en wallachisk By, med usle Jordhytter og en lang, dødsstille Qvarantaine-Bygning, det er Simnitza! vi optegne dit Navn og glemme Dig dog! —

Hvad skinner forude, hvilke hvide Skrænter paa bulgarisk Side! meer og meer træde de frem; — det er dansk! det er Møens Kridtklinter, der ere reiste mig imøde! jeg kjender jo alle Formerne, jeg kjender det Sommergrønne høit oppe paa de hvide Skrænter! — dog det er kun Buske, Møen har Skove, Møen har under sig det klare, det blaagrønne Hav, og ikke disse Donauens bruungule Bølger. Der ligger en Stad deroppe, det er Nicopoli, Trajans By, Bajazets Trophæ. Vi glide tæt under de hvide Klinter; Skipperen peger op paa en Række dybe Indhugninger i Skrænten; de synes store Skydehuller i en Fæstningsmuur! det er Oldtids Grave! — Hvo vare de Helte og Fyrster, som her faldt i Støv, mens den gule Flod uforandret væltede sine Bølger mod Klippegrunden! Ingen veed det! — nu bygger Svalen i Heltenes Gravkamre. —

Mellem de hvide Klinter og den wallachiske, grønne Slette staaer spændt høit over Floden, der løfter sine Bølger som paa en Indsø, en deilig Regnbue. Hvor glødende, hvor prægtig! mangen Regnbue har hvælvet sig her, seet af Paschaer og Bojarer, men den maatte forgaae, ingen Maler eller Digter saae den! — Du herlige, luftige Billed paa den mørke Sky! gid jeg var Maler!

Er det Sommerskyer høit i Horizonten af Bulgarer-Landet? Saaledes saae jeg tidt i Danmark Skyerne over de grønne Marker! er det Bjerge med Snee? Saaledes see vi Alperne fra Baierns Hovedstad! — Det er Balkanbjergene! den dalende Sol bestraaler de hvide Sneetoppe! — Herlige Bjergland, din Storhed stemmer Sjælen til Andagt! — — Tæt ved mig knæler Tyrken, han bøier sit Ansigt mod Jorden, mumler sin Aftenbøn; — — Solen er nede! der er Fred i Naturen, Fred i mit Hjerte! — Aftenen er saa lys, vi seile! Natten er klar — vi seile!

---

2. Serviens Dryader.

En lille Flod, der falder i Donau, gjør Grændsen imellem Bulgarien og Servien; hele dette Land synes een uhyre Egeskov! ja, her er Dryadernes store Forum med mægtige Minder og et Folks dybe Sange. Det grønne Træ er helligt for Folket, Hvo som omhugger Træet, sige de, tager et Liv. Det grønne Træ synes at være af langt større Betydning for

Manden, end Qvinden er ham, hun staaer i sit eget Huus ydmyg og tjenende, hun opvarter sin Mand og Gjesterne, hun staaer med korslagte Arme nederst ved Bordet og venter, for at opfylde deres Ønsker. Saaledes er det i Bondens Hytte, saaledes er det i Fyrstens Slot.

Som et charakteristisk Tegn paa Folk og Cultur viste sig strax her paa Grændsen de forskjellige Vagthuse, der ligge hinanden saa nær, at Soldaterne kunne raabe over til hinanden.

Paa Wallachiets flade Græsmark, med sin leerede Skrænt mod Donau, laae en ussel Leerhytte uden Vinduer; den havde Rørtag og en Skorsteen af Rør, men høi og rummelig, som var det et lille Taarn paa Taget; Karle i lange Skind-Kitler dannede Gruppen her; paa bulgarisk Side, hvor Naturen omtrent havde samme Characteer, som i Wallachiet, laae et sort Huus af Steen, lig vore Kartoffelkjældere; en tyk Tyrk i Trøie, med en Holdning som en Mops, der skal staae paa Bagbenene, var Grændsesoldaten. I Servien derimod skovgroede Bjerge, hvert Træ værdigt at omslutte en Dryade. Vagthuset var et venligt, hvidt Huus med rødt Tag, Alt smilte saa livligt og grønt tæt derved; Soldaten viste sig halv Kriger, halv Hyrde.

„Farvel Bulgarer-Land!“ raabte vi og glede frem under Serviens Skove.

Den første By her, i hvor lille den var, flyttede os ved sine røde Tage, sit reenlige Ydre, midt ind i Tydskland; ni Storke gjorde deres Promenade i det Grønne; Afrikas Sol-Aander havde maaskee her nys

redet Sommer i By paa dem; her var tredive Graders Varme!

Som der er Blade i disse Skove, er der Sange paa dette Folks Læber, og som de frodige, grønne Grene minde den Danske om hans grønne Øer, minde disse Sange ham om hans Folkeviser. Naar Servieren synger om Stojan, der ei kunde vinde den stolte Søster til Iwan, da troe vi at høre een af vore Kjæmpeviser, vi tænke paa Hr. Peder, der kastede Runer; — den serviske Stojan skrev fire Elskovsbreve, kastede det ene i Flammerne og sagde: „Du skal ikke brænde, men Iwans Søster, hendes Fornuft skal brænde!“ det andet kastede han i Vandet: „Du skal ikke skylle Brevet bort, men bortskyl hendes Fornuft!“ det tredie gav han til Vinden: „før ei dette paa din Vinge, men flyv med hendes Fornuft!“ det fjerde lagde han om Natten under sit Hoved, idet han sagde: „ei skal Du hvile her, men Iwans Søster!“ og da det blev Nat, bankede det paa hans Dør, og hun stod der udenfor og raabte: „luk op! for Himlens Skyld! Flammerne fortære mig, Vandet river med sig! forbarm Dig, luk op! Stormen bærer mig bort!“ og han aabnede Døren for Iwans stolte Søster. Og Servieren elsker sine Træer, som Schweizeren sine Bjerge, som den Danske elsker Havet. Under Træets Kroner samledes aarlig med Fyrst Milosch Byernes Affendinger; Træerne hvælve sig til Retssal! under Træet dandser Brudgom og Brud! Træet staaer i Kampen som en Kjæmper selv og strider mod Serviens Fjende; de duftende, grønne Træer hvælve sig over de legende Børn, det grønne, duftende Træ er den Gamles

Gravmonument. Dette Skovland er den livsgrønne Green paa det osmanniske Træ, men Grenen hænger kun ved en let Sammenslyngning fast ved det næsten udgaaede Træ, Grenen har slaaet sin Rod og vil voxe dristigt, som et af Europas bedste kongelige Træer, faaer det Lov at staae! det sang Serviens Dryader, da vi seilede forbi, og da vi hvilede paa Græstæppet under Skjærmen af deres duftende, flagrende Haar.

Ovenfor Radeciwecz, hvor Tartaren Hasan forlod os under de bedste Ønsker: levende og lykkelig at naae til Constantinopel, begynder med et prægtigt Skovparti Øen Ostrava, den er tolv italienske Miglier lang; paa wallachisk Side hævede sig her de første store Træpartier, vi endnu havde seet, ja, der kom dyrkede Viinhaver; det var, som Serviens Skovrigdom og Cultur kastede en Glands, ikke blot over Donau-Øen, men selv til den wallachiske Kyst. Fuglene sang, som jeg kun har hørt dem synge i de danske Bøgeskove; vi beseilede en smal Arm af Donau, det var, som glede vi gjennem en herlig Skov, Sollyset bævede mellem de grønne Grene og zittrede paa den stride Strøm. En ung, servisk Pige, med røde Baand paa den hvide Halvjakke og skinnende Mønter om sin røde Hue, stod med sin Vandkrukke ved Strømmen, det var en levende Vignet til den serviske Vise: „Den unge Pige gik at hente Vand, hun bøiede sig imod det, og sagde da stille de Ord til sig selv: Stakkels Barn! o, hvor Du er smuk! Med en Krands saae Du endnu langt smukkere ud, turde elske Hyrden, den unge Hyrde, der gaaer foran Hjorden, som Maanen foran Stjernernes Hær!“

Hos et krigersk Folk, hvor Qvinden ei er Amazone, men ganske Qvinde, maa hun tie og ydmyge sig; de serviske Qvinders underordnede Stilling tillader dem ei at udtale Hjertets dybeste Stemme; det aabenbarer sig characteristisk i alle deres Elskovs-Sange.

„Da igaar vi vare i Herberg, spiste vi herlig Nadvere, og vi saae en Pige, saa ung og smuk, Perle-Tulipaner bar hun i Haaret! jeg gav til hende min raske Hest, og hun sagde til den: siig mig, Du Brune, er din Herre gift; og Hesten svarede med en Vrinsken: Nei, smukke Pige, han er ei gift, men til Høsten tænker han paa at føre Dig til sit Hjem! Og Pigen sagde glad til den Brune: ifald jeg vidste, det var Sandhed, vilde jeg strax smelte mine Spænder, og med dem beslage din Grime, jeg vilde smelte mit Halssmykke, for at forgylde dit rene Sølv!"

Det er Fyrst Milosch, der i de sidste Aar har ladet samle en rig Skat af disse Landets mange Sange, den Enkeltes Leven, det hele Folks Heltegjerninger. I Servierens Huus, hvor der tidt leve flere Ægtepar, men under et af dem selv valgt Overhoved, som bestyrer Formue og Huusvæsen, lyder om Aftenen lystig Musik af Violin og Sækkepibe; i hvert Huus findes Een, der kan spille og med Instrumentet ledsage deres Heltesange; saaledes lære Børnene Historien, saaledes styrkes den Ældre i Kjærlighed til sit Land. De mindes da deres kongelige Tid, Belgrads Stifter Stephan Dussan, Corbelitza og Johannes Hunyades.

Aftenen var saa stille og mild, Donaufloden løber jo her i Bredegrad med Arno, Stjernerne

glimrede, og Serviens Skove stode høit mod den gjennemsigtige Luft; Natten var saa klar, at vi kunde seile bestandig fremad; et stort Stykke var lagt tilbage, da jeg næste Morgen kom paa Dækket, vi passerede da netop paa servisk Side den tyrkiske Fæstning Fetisland; Taget paa det store Taarn var ganske nedfaldet, kun Lægterne stode; det var en ynkelig Fæstning at see til; en Deel af Besætningen sad i Muurhullerne, røg Tobak og stirrede efter os. Klokken Otte vare vi ved Gladova. Passagerer og Gods bleve omskibede i en stor, smukt malet Baad med Trætag. Her begynder den saakaldte „Jern-Port“, der hos de fleste Reisebeskrivere omtales som et Parti af Donau, der næsten ikke er til at befare; her ere stærke Fald, her ere mægtige Hvirvler, der have opslugt Baade og sønderslaget Skibe; rundt om den fraadende Strøm strække sorte Klipper deres knusende Fingre op i Luften; men beseile „Jern-Porten“ kan man dog, jeg finder Seiladsen mellem Orsova og Drencova langt mere vild og farlig.

Vor flinke Capitain stillede sig forud i Baaden, der ved et Toug med Jernkjæde droges op mod Strømmen af et halvhundrede Serviere, der paa Landjorden gik og halede. Under Kysten laae en Mængde Flodskibe, de trækkende Serviere maatte, som Steengeder, springe fra Skib til Skib, hale og hale, derpaa springe i deres tynde Baade og med Touget om Livet roe sig og os frem.

Vi holdt os tæt ind til servisk Kyst, midt ude i Strømmen var nogle Fald, Vandet sprøitede mod Baadens Forstavn; et Par Steder hævede sig Kysten i lave, men lodrette Fjelde; i disse vare da slagne,

som en Slags Gelænder, Touge, ved hvilke vore Serviere i de smaa Baade holdt sig fast og saaledes arbeidede mod Strømmen, de sprang da igjen i Land, og vor lille Baad gik som et Dampfartøi mod den stærke Flod. Farligt saae det slet ikke ud, det var eiendommeligt. Gamle Træer hang ud fra Fjeldene, Nattergale sang, og vort store Flag med den dobbelte Ørn viftede i Vinden. Lidt ovenfor den lille By begynder den farligste Deel af Seiladsen gjennem „Jern-Porten"; alle Passagerer steg i Land, og kun to Matroser og Capitainen blev tilbage. Det var ikke det Farlige, der forjog os, men det var den grønne Skov, som indbød; her var friskt, duftende og deiligt; serviske Grændsesoldater, der vare fulgt med fra Gladova, passede paa, at vi ikke skulde komme i nogen Slags Berørelse med Landets Beboere.

Det alene at betræde Land, efter i flere Dage, — det korte Besøg i Widdin undtagen, — kun at have vandret op og ned ad Skibets Dække, var en Vederqvægelse, og dobbelt stor her, midt i en duftende Skov paa et Græstæppe, som vrimlede af Blomster, vi plukkede os Alle en Bouquet. Bag Træerne hævede sig høie Klipper med Buske; Guldregn spættede det Grønne. Vi kom under et stort Træ, og man sagde os, at her havde den forrige Pascha af Orsova daglig taget sin Frokost, og da ikke sjelden, netop paa disse Grene, ladet ophænge nogle Christne; ikke langt herfra stod et Kors, det var det første Kors paa aaben Mark, jeg havde seet, siden jeg forlod Italien, det hilsede mig som et kjært, helligt Tegn udenfor Halvmaanens Land; dette Grønne,

disse Blomster og Fuglenes Sang, o det var en Festdag i Naturen, vi vandrede mellem Serviens Dryader; vor Vagt havde nok at gjøre med at holde Selskabet samlet, En vilde have en Green med Guldregnen, en Anden vilde plukke Blomster, en Tredie drikke af Kildevældet, og vi turde jo ikke skilles fra hinanden, vi skulde holde Skridt med Baaden, der rigtig nok her kom langsommere frem, vippede lidt, ja blev endogsaa stundom besprøitet af en Bølge, som den skar igjennem. Hyrder og Qvinder, som vi traf paa, flyede og betragtede os i tilbørlig Afstand.

Vi kom forbi en Svovlkilde, en fattig Sti førte hen til den, og maaskee om ikke mange Aar ligger her et prægtigt Badested, Gjesterne vandre under disse løvfulde Træer. Vor flinke Skipper sad ved Roret; Baaden vippede som en Spaan over Brænding og Struddel; og den Gamle nikkede til os, naar Vandet sprøitede i Veiret. Vinden susede i Træerne, og Dryaderne sang om en ligesaa kjæk Skipper paa en endnu farligere Flod, Politikens; Dryaderne sang om Landets Fyrste Milosch, den ægte Servier. Træ staaer jo ved Træ i dette Land, som i Amerikas Skovstrækninger, Dryade fortæller Dryade om, hvad der rører sig i de indesluttede Dale, og i den mørke Tykning; det klinger i vor Tid som et Eventyr, at op til Ungarns Sletter, tæt ved den svulmende Donau, lever et krigersk og dog patriarchalsk Folk, hvis Fyrste som Dreng vogtede sin Faders Hjorder, hvis Fyrste reiste som Knøs Handels-Reiser gjennem Landet; da den sorte Georg brød Tyrkernes Lænker, kjæmpede han med Folket for dets Frihed, han var den modigste Kriger, den lykkeligste Sejr-

herre. Den sorte Georg drog som Flygtning bort med de Tabende; den unge Kriger gik med sine Helte dybere ind i de mørke Fjelde. Klippehulen var da Milosch's Kongeborg, der ventede Fyrstinden ham, der stegte hun selv det Lam, der skulde sættes for ham og Vennerne; han kom, men som Flygtning, og dristig, som den vordende Drots Hustru, som Moderen til Heltens Børn, standsede hun ham og spurgte, om de skulde omkomme, om Fædrelandet skulde falde, og bød ham vende om, — og han vendte om til Seir. Europas Fyrster have erkjendt Milosch som Fyrste*), de tyrkiske Soldater og Paschaer i Serviens Fæstninger ere kun en Skygge af Magt, en Skygge, hvori Serviens Børn søge Kræfter. I Milosch's Kongeborg er det Fyrstinden og Døttrene, som opvarte Fyrsten og hans Gjester, det gaaer til i Fyrstens Borg som i Bondens Hytte, og Sækkepibe og blanke Vaaben ere de første og vigtigste Gjenstande, vi der møde.

---

3. Det er Søndag i Dag.

Det er Søndag i Almanakken, Søndag i Guds Natur! afsted ud i Bjergene til Mehadia, Ungarns skjønnest liggende Badested! Hvilken Mylren af Blomster i det grønne, høie Græs! hvilket Solskin paa Bjergenes

*) Den første Juni 1839 blev Milosch nødt til at resignere, den ældste Søn Milan fik Regjeringen til den ottende Juli 1839, nu hersker den yngre Søn Michael Milosch.

skovbegroede Sider! Luften er saa blaa, saa gjennemsigtig! Det er Søndag i Dag! og derfor ere alle Folk, vi møde, saa festligt klædte. Pigernes opflettede, sorte glindsende Haar prange med levende Blomster, en Green af Guldregn eller en mørkerød Nellike; de store Særkeærmer ere broderede med Grønt og Rødt; Skjørtet synes lange Fryndser, røde, blaae og gule! — selv den gamle Moerlille er klædt i Fryndser og har sin Blomst paa det hvide Liin. Knøse og Drenge have Roser paa Hatten, den mindste seer jo prægtig ud! hans stumpede Skjorte hænger ham ud over de mørke Beenklæder, en Green Guldregn ligger om den store Hat, der glider ham halv over Øinene! jo, det er Søndag i Dag!

Hvilken Ensomhed i disse Bjerge! Liv og Sundhed sprudler i Vandet fra disse Kilder! Musik bruser fra den pyntelige, store Balsal! — Nattergalen synger i det klare Solskin, mellem de duftende Træer, hvor de vilde Viinranker snoe sig! Du deilige Guds Natur! min bedste, min helligste Kirke! her siger mit Hjerte mig: „det er Søndag i Dag!"

Vi ere atter i Orsova! Messingkuglen paa Kirketaarnet skinner i Solen, Døren staaer paa Klem! hvor eensomt herinde! Præsten staaer i Messedragten og hæver sin Stemme, det er Pater Adam! den lille Antonius knæler og svinger Røgelsekarret; den ældre Dreng Hieronimus har Plads midt i Gangen og forestiller hele den armeniske Menighed.

Udenfor Kirken, paa Torvet, hvor Lindetræerne staae i Blomster, er stor Dands af Gamle og Unge; midt i Kredsen staae Spillemændene, den Ene blæser paa Sækkepibe, den Anden gnider Violinen. Kredsen

dreier sig først til Høire, saa til Venstre. Alle ere i deres bedste Pynt, i Fryndser, Blomster og bare Been; det er Søndag i Dag!

Nogle smaa Drenge løbe i bar Skjorte, men en stor Mandfolke-Hat har de paa Hovedet, og paa Hatten en Blomst; Honoratiores, Herrer og Fruer ganske wienerklædte vandre forbi og se paa Folket, det dandsende Folk! den røde Aftensol skinner paa det hvide Kirketaarn, paa den guulbrune Donau, og paa de skovbegroede, serviske Bjerge; gid den maae skinne i min Sang, naar jeg synger herom! hvor smukt og livligt! hvor frisk og eiendommeligt! Alt tyder paa en Fest, Alt tyder paa: det er Søndag i Dag!

---

4. Svinehyrderne.

Udenfor Hytten, klinet af Leer og Straa, sidder en gammel Svinehyrde, en ægte Ungarer, altsaa en Adelsmand, tidt har han lagt Haanden paa Hjertet og sagt sig det selv*). Solen brænder hedt, derfor har han vendt den uldne Side af Faareskinds-Pelsen ud ad; et sølvhvidt Haar hænger ned om det charakteristisk brune Ansigt; han har faaet sig et nyt Stykke Linned, en Skjorte, den tumler han efter sin Skik, gnider den ind med Flesk, saa holder den sig

*) Den lavere Adel i Ungarn er meget talrig, selv i de usleste Hytter leve de som Bønder, see Ellrichs: „Die Ungarn wie sie sind."

længer reen, kan vendes og atter vendes. Sønnesønnen, en blomstrende Knøs, med sit lange, sorte Haar glindsende af samme Slags Pomade, som den Gamle giver sit Linned, staaer tæt ved, lænet til en Stav; en langagtig Læder-Vadsæk hænger ham over Skuldrene; han er ogsaa Svinehyrde, og skal i Aften ombord paa Fartøiet, der, slæbt af Dampskibet Erós, fører en stor Ladning Sviin til Keiserstaden.

„I fem Dage er I der!“ siger den Gamle, „da jeg var en Knøs, som Du, brugte vi sex Uger dertil! Skridt for Skridt gik vi, gjennem mosede Veie, gjennem Skove og over Klipper; Sviin, der de første Dage vare saa fede, at et Par Stykker revnede af Marschen, bleve tynde og elendige, før vi kom til Stedet! — Nu gaaer Verden frem! Alting bliver lettere!“

„Vi kunne ryge vor Pibe!“ siger den Unge, „ligge i vor Pels, i den varme Sol, Byer og Enge fare os forbi, Svinene flyve med og blive fede af Reisen! Det er et Herreliv!“

„Hver har sit,“ siger den Gamle, „jeg havde mit! i Besværligheden er der Lystighed. I Skoven, naar jeg saae Zigeunerne koge og brase, maatte jeg være snild, at ikke mit bedste Sviin kom i Gryden. Jeg oplevede mangen Spads, jeg maatte tænke, maatte snoe mig og imellem slaae en Næve. Paa Sletten mellem Fjeldene, hvor Du veed Vindene er lukket inde, drev jeg min Hjord, jeg drev den over Marken, hvor Vindenes usynlige Slot er reist. Man saae hverken Huus eller Tag; Vindenes Slot kan kun fornemmes! jeg drev Hjorden gjennem alle de usynlige Stuer og Sale; jeg mærkede det fuldt vel,

Væggen var Storm, Døren Hvirvelvind! Sligt er værd at have prøvet! det giver Noget at fortælle! hvad har I, som dovne i Solskin paa den store, svømmende Svinesti!" — Og som den Gamle taler, gnider han ivrigt sit nye Stykke Linned.

„Gaae med til Donau!" siger den Unge, „der skal Du see en Dands af Sviin, fede, som om de skulde revne hver og een. De vil ikke ud paa Skibet, vi drive dem med Kjeppe, de knuge sig sammen, stille sig paa tværs, strække sig paa Jorden, kravle paa Ryggen af hinanden, i hvor tunge de end ere! det er en Dands at see! Du vil lee, saa Du ryster, der er en Hvinen, alle Ungarns Musikanter kunne ikke faae saadanne Toner ud af deres Sækkepiber, om de klemme dem nok saa stærkt! nu glindser din Skjorte saa velsignet af Flesk, Du kan ikke faae den bedre; følg med til Donau, jeg giver at drikke, gamle Fatter! om fire Dage er jeg i Keiserstaden, jeg skal see Pragt og Stads, jeg kjøber Dig røde Buxer og forsølvede Sporer!

Og den gamle Svinehyrde løfter stolt sit Hoved, seer med funklende Øine paa den unge Magyar, hænger Skjorten op paa Knagen i den lave Leerhytte, hvor der kun er Bænk, Bord og Trækiste; han nikker og mumler: Nemes-ember van, nemes ember én és vagyok!*).

---

*) „Han er en Adelsmand, jeg er ogsaa en Adelsmand!"

5. Markeds-Gjester.

Vi forlade Mohács. Vort Skib var aldeles overfyldt med Mennesker, vi vare over tre Hundrede, og der kunde endnu ventes flere, før vi naaede Pesth! Kister, Sække, Bylter og Pakker laae opdyngede, saa høit som Hjulkasserne ragede i Veiret, og rundt om paa Dækket og under Dækket søgte Folk at skaffe sig en Plads, om ikke at sidde, saa at staae; bedst havde det en tyrkisk Hebræer, der var fulgt med fra Semlin, han holdt ufortrøden den Plads, han engang havde indtaget; nok saa lystig, Bajads for hele Forsamlingen, sad han paa et udbredt Tæppe og holdt mellem sine Been en stor Dunk med Viin! hvert Øieblik drak han en Skaal, nikkede og sang, galede som en Hane og sukkede som en Jomfru; en Heiduk i røde Buxer og stor, hvid Kappe stod uforandret fra Morgen til Aften, med Ryggen op til Capitainens Kahyt, og smøgede sin Pibe; nogle gamle Jøder læste for sig selv høit af hebraiske Bibler. Paa nogle opstablede Bylter sad et Par Familier og spiste Løg og Brød samt spillede et Slags Kort eller dovnede; en ung Militair gjorde idelig Cour til et Pigebarn, mens to andre Officerer spøgte med den lille armenianske Dreng Antonio, og til stor Forfærdelse for Pater Adam sagde Drengen, at det var ikke godt at være Munk! de viste ham deres Sabel, pegede paa deres Moustacher, satte ham deres brogede Hue paa, Drengen smilte, Pater Adam rystede med Hovedet. Der var en Lystighed, en Skrigen, en Snurren og Murren, baade oven og neden. „Mein Parapleem!

Parapleem!" skreg en Jøde, som Paraplyen var blevet borte for. „Felix faustumque sit!" raabte en sortklædt „Oskolamestre", som mødte sin Collega! — Den stakkels Jomfru, som fulgte os fra Constantinopel, svømmede i Taarer over den store Folkemasse, og, som hun sagde: det skrækkelige Selskab i anden Kahyt; det var ogsaa til at lee eller græde over; Alt dernede var indhyllet i Tobaksrøg; Folk stod op paa hinanden, men der var ogsaa Mange, som sad, og det ikke blot paa Bænkene, men paa Enden af Bordene; hele Dagen sad de her, for at have en Siddeplads til Natten. To unge Madamer af den mosaiske Troesbekjendelse stode midt i Trængselen, de holdt hinanden om Livet og lugtede til en Citron.

I første Kahyt var ikke meget bedre Plads, kun var man fri for Tobaksrøg. Midt imellem Damerne sad, nok saa ugeneert, Herrerne og spillede Makau, et meget høit Hasardspil; en Semliner-Handlende i grøn Kasseking og med sort Filthat, som han aldrig tog af, selv naar han sov, havde alt spillet Uhr og Penge bort. Champagnen knaldede, her duftede af Beuffsteg —! og ud paa Aftenen blev det værre endnu: der maatte soves paa Borde og Bænke, ja under Bord og Bænke, selv i Kahytsvinduerne; Nogle laae paaklædte, Andre gjorde sig det mageligt og bildte sig ind, de skulde i deres egen gode Seng hjemme. Inde hos Damerne var ligesaa overfyldt; et Par af de ældste tog, som man kalder det, Mod og Mands Hjerte til sig og satte sig indenfor Døren hos os! Andre toge Plads paa Trappen, den Ene over den Anden. Hele Dækket var en stor Søster-

Seng, og her gik Folk tilsengs allerede med Solen. man kunde ikke gjøre et Skridt, uden man traadte paa dem! her var en Mumlen, en Sukken, en Snorken, og saaledes havde vi to Nætter! Man glemte ganske Naturens Poesi for Hverdagslivets. Rige, frugtbare Landstrækninger, Viinbjerge og store Landsbyer med nye og lyse Kirker foer vi forbi. Endelig den tredie Morgen efter Afreisen fra Mohàcs heisedes det ungarske Flag*), i luftig Taage laae Pesth for os! Ofen skjultes af det høie St. Gerhardsbjerg**), hvor øverst oppe paa Taarnet et Flag heisedes for at hilse Dampskibet, der bragte Markedsgjester.

Hjemreise.

1. Silhouetter.

Wiens større Pladse og Hovedgader frembyde Skuet af et helt Billed-Gallerie, hver Boutik har sit smuktmalede Skilt, enten Portraitet af en navnkundig

---

*) Det ungarske Flag har foroven en rød, for neden en grøn og midt i en hvid Stribe. I Feltet til høire ere Floderne Drau, Sau og Theis, i Feltet til Venstre tre Bjerge: Tatra, Fatra, Matra og over Feltet en Krone, hvis Kors er bøiet som paa den virkelige ungarske Kongekrone, der er en Gave af Pave Sylvester til Stephan den Hellige. Ingen, som ei har baaret den, faaer Navn af Ungarns Konge.

**) Herfra styrtede Hedningerne den hellige Gerhard i Donau.

Person eller et allegorisk Stykke. Hver Plads og hver Gade giver, ved sin levende Vrimmel og sine forskjellige Grupper, Motiver til Malerier, der kunne smykke et heelt Gallerie. Dog Skizzer af denne Art ere alt fremviste i stor Mængde, vi kunne til en Forandring klippe et Par Silhouetter af bekjendte Personer, og man vil huske paa, at Silhouetter ikke give mere end netop en Skygge af Lighed.

Vi ere i Volksgarten! Herrer og Damer i livlig Samtale vandre under de grønne, duftende Træer; Opvarterne springe i krydsende Flugt og sørge for, der kommer lidt Iis om de brændende Hjerter. Et heelt Musikchors Toner bruse gjennem Haven. Midt imellem Musikanterne staaer en ung Mand, af mørk Ansigtsfarve, hans store, brune Øine flyve rundt om i urolig Flugt, Hovedet bevæger sig, Armene, hele Legemet, det er, som om han var Hjertet i dette store Musiklegeme, og gjennem Hjertet, veed man, strømmer Blodet, og det er her af Toner; i ham fødtes disse Melodier, han er Hjertet, og det hele Europa hører dets musikalske Pulseslag, dets egen Puls slaaer stærkere derved — Manden hedder — Strauß.

— Vi ere i een af Forstæderne, et lille Slot ligger midt i en engelsk Park, her boer Fyrst Didrikstein; vi gaae gjennem en Række smukke Værelser; et Fortepiano lyder os imøde; her er rigt og smukt! her er en deilig Udsigt over Havens Terrasser. Tonerne, vi høre, fødes ved een af Pianoets Heroer. Saaledes spiller Lißt ikke! — Han og denne ere lige mægtige og lige forskjellige. Lißt forbauser, man rives med af de hvirvlende Bacchanter, her derimod staaer man høit paa Bjerget i Guds klare Sol, fyldes

med en Storhed, qvæges af en Ro og Ynde —; man føler sig glad i den fri Naturs hellige Kirke, hvor Hymnerne blande sig med de dandsende Hyrders Sang. Hvo er denne Pianoets Behersker? Betragt ham, han er ung, smuk, ædel og elskelig! kjender man ikke min Silhouet, jeg maa da skrive under den Navnet — Sigismund Thalberg.

Vi kjøre ud til Hitzing, Wienernes Frederiksberg; vi staae ved et lille venligt Sommerlyststed; Haven er rig paa Træer og Blomster, den gamle Dame der inde er dens Gartner, hvert Træ har hun plantet, hver Blomst har hun selv sat, her er Gran og Birk, her er Tulipantræ og duftende Linde. Blomstrende Rosenhække danne Rabatterne om den friske Græsplet. En rank, kraftig gammel Kone træder os imøde; hvilken Klogskab i Øiet, hvilken Mildhed i hvert Træk! hvo er hun? Vi træde ind i Stuen! paa Bordet staaer en prægtig Vase, med Billeder af en Lyre, der omslynges af en Laurbærkrands, dens Blade ere deels forgyldte, deels grønne. Navne paa Skuespil læses paa disse Blade; de forgyldte angive de Stykker, hvori hun især som Kunstnerinde henrev et heelt Folk, de grønne bære hver Navnet paa et af hendes egne dramatiske Arbeider; hun satte Guld paa de andre Digteres Laurbær, hendes egne staae altid grønne, det er Betydningen! Vasen er en Gave fra hendes Kunstbrødre og Kunstsøstre, nederst læses hendes Navn — Johanne von Weissenthurn.*)

*) Efter min Hjemkomst til Danmark har den høithædrede Kunstnerinde taget Afsked fra Publicum; hun spillede den sidste Aften i to forskjellige af hendes egne Stykker. Paa den danske Scene har især af hende „Godset Sternberg,"

Vi ere inde i Wien! vi gaae op ad brede Steen-trapper, mellem tykke, kolde Mure! store Jerndøre med Hængelaase for vise sig til begge Sider, derinde gjemmes Penge og vigtige Papirer; vi træde ind i et lille Kammer; Væggene ere skjulte med Reoler, hvori staae store Folianter, rundt om ligge Pakker af Skrifter, alle Forretnings-Sager. En høi, alvorlig Mand sidder foran Pulten, det er slet ikke poetiske Sager, der beskjæftige ham! Det barske Udtryk i hans Ansigt forvandler sig til Veemod, han seer paa os, der er Sjæl og Tanke i dette Blik! hvor tidt har han ikke heftet det paa Guds Natur, og den afspeilede sig deri; i sin Ungdom sang han for os om Kampen i hans Sjæl; hans Musa aabenbarede sig spøgelseagtig, og dog som den friske, blomstrende Mø, Billedet var: „Die Ahnfrau.“ I sin Manddom bragte han os: „det gyldne Skind,“ — det er ophængt i Musernes Tempel, — hans Navn pranger derpaa, Grillparzer.

---

og „Hvilken af dem er Bruden“ gjort Lykke. I den sidste Tid endnu optraadte hun ofte, ikke blot paa Burgtheater, men paa Slottet Schönbrunn; hun fortalte mig, at hun for nylig havde spillet den første Gang i „Pariserdrengen“ den gamle Moders Rolle; men i det Øieblik Drengen springer op paa Stolen, sætter Papirshatten paa Hovedet, lægger Armene overkors og efterligner Napoleon, overvældedes hun saaledes af Erindringer fra dette Sted, fra denne Skueplads, saa at hun øieblikkelig nær var kommet ud af sin Rolle; netop her paa dette samme lille Theater havde hun spillet for den virkelige Napoleon, der i samme Stilling havde seet paa hende, den tydske Skuespillerinde.

2. Haandværkssvenden.

(Skizze fra Böhmen.)

Vi have ikke blot forladt Keiserstaden, — vi ere endog komne midt ind i Böhmen. Kornrige Marker, Lindetræer og Helgenbilleder, det er Treklangen her.

Det er Solnedgang, vi see „Riesengebirge,“ ak, hvor smaa, hvor taagede, jeg synes at see Kullen fra Sjællands Kyst! det er ikke de græske Bjergconturer! her er ikke den græske Luft med sin Gjennemsigtighed. Men jeg kjender jo denne Plet, Skuet af disse lave Bjerge, den udstrakte grønne Mark, Lindetræerne og denne Steendysse tæt ved Veien! for flere Aar siden har jeg seet den, og netop i samme Belysning, som nu! ikke en Blomst, ikke en Busk synes den mere at have vundet, siden jeg sidst foer her forbi; i min Tanke og Hjerte er et nyt, et rigere Blomsterflor end da, Blomster fra Norden, Syden og Orienten! Stedet her har endogsaa tabt; Hovedfiguren, som i min Erindring hører med til dette Landskab, mangler. Her paa denne Steendysse sad da en ung Haandværkssvend, i blaa Blouse, Voxdug over Hatten, Stok i Haanden, Randsel paa Ryggen; han var Billedet paa Ungdom og Sundhed.

Hvor i Verden mon han nu vandrer? Eller har han maaskee alt fundet et roligt Hjem, sidder med Hustru og Barn, just nu i denne Time, og fortæller dem om sine Vandringer gjennem Böhmerland; der er Meget at høre, Vandre-Liv er et broget Liv!“ — Mon han husker sin Hvile her paa Steendyngen, husker Diligencen, der da foer ham forbi, en Fremmed

kiggede ud af Vognen og lod ham, som den bedste Figur i Landskabet, afspeile sig i Tanken. Nei, det husker han ikke! han slynger Armen om sin Kone, kysser sin deilige Dreng —, den Reisende er endnu ikke videre i Verden end ved Steendyngen, der hvor Haandværkssvenden sad! —

---

3. En Grav.

Høit paa Bjerget med Udsigt over Stad, Flod og skovbegroede Øer ligger det gamle Hradschin, Kirken her gjemmer i en prægtig Sølvkiste St. Nepomuks Liig; hvilken Pragt herinde, hvilken Naturpragt ude, og dog er dette ikke det Sted i Prag, den Danske først besøger; nede ved Torvet ligger en lille, fattig Kirke, en Buegang og en snever Gaard fører derind. Præsten messer foran Altret, Menigheden knæler og mumler et: „bed for os!“ det klinger som et huult, hendøende Suk fra Afgrunden, det vælter frem som en Smertens Bølge, et Jammerskrig. Den Danske vandrer gjennem Gangen mod Høire; en stor, rødbruun Steen, hvori er hugget en Ridder i Rustning, er muret i Søilen. Hvis Been smuldre derinde? En Landsmands! en Dansk, en Aandens Stormand, hvis Navn kaster Glands over Danmark, — det Land, som forjog ham. Hans Borg derhjemme er sjunket i Gruus, Plougfuren gaaer hen over den Plet, hvor han i den lune Stue granskede Skrifterne og modtog Kongens Besøg; Maagerne

flyve gjennem Luften, hvor han fra Taarnet læste i Stjernerne! hans Livs og Lyksaligheds Ø er i fremmede Hænder, Danmark eier den ikke, Danmark eier ikke hans Støv, men Slægten nævner hans Navn i deres onde Tid, som gik der en Banstraale ud fra det; „det er Tycho Brahes Dage!" sige de.

Den Danske græder i fremmed Land ved Tychos Grav, vredes over en uskjønsom Tidsalder: „Danmark! Du har Hjerter i dit Skjold, hav det ogsaa i dit Bryst!" — Stille, Søn af en yngre Slægt! maaskee Du selv, havde Du levet paa hans Tid, vilde have miskjendt ham, som de Andre! hans Storhed vilde have oprørt din Forfængeligheds Grums, og Du havde kastet det i hans Livs Bæger! Slægt ligner Slægt, deri aabenbarer sig Slægtskabet.

En Solstraale falder paa Gravstenen, maaskee ogsaa en Taare! — Menigheden mumler sit hendøende smertelige: „bed for os!"

---

4. Flugt mod Norden.

Snart er det Vaar, Trækfuglene drage da mod Syden; jeg flyver Nord paa; Dampen er min susende Vinge! paa Dampskib og Dampbaad gaaer det fra Böhmens Kongestad hjemad! brogede, kjendte Billeder glide forbi, en sommerskjøn Natur, venlige Ansigter, Toner klinge, Timerne forsvinde, og før jeg veed det, er jeg i Norden.

Dog endnu seer jeg Hradschin straale i Solen,

høit over blomstrende Agre og deilige Trægrupper. Du smukke Morgen, udslet Erindringen om Aftenen igaar, Vandringen i „Baumgarten", Pragernes Dyrehave; den forekom mig som en Kirkegaard, hvor Folk vilde være lystige, men ikke kunde; skikkelige, men kjedelige Borgerfamilier sad og drak Øl under Træerne, hvor ikke en Fugl qviddrede; stygge Bajaderer med megen Stivelse i Kjolen gik op og ned; Marionet-Theatret selv var i trist Humeur, Ingen talte for Dukkerne, de fægtede med Armene, og en Liigkiste spillede Hovedrollen.

Hvorfor hefter det Uskjønne sig saaledes fast i Tanken, Prag har saa meget eiendommeligt og smukt! Du friske, duftende Morgen, udslet alle graae og uskjønne Erindringer.

Flaget vaier paa „Bohemia!"*), som en Fisk gjennem Vandet skyder det ned ad Strømmen mellem maleriske, skovgroede Fjelde; paa hver Ruin og ved hver lille By, vi flyve forbi, vaier en Fane, man hilser os med Musik, Folket svinger med Hattene, smaa Kanoner knalde, og Eccho svarer; det er en deilig Fart!

Vi have ombord en Kjøbenhavner med sin Datter! „det er nysseligt!" siger hun, „men Vandet er saa fælt gult! her er ikke vore Bøgeskove —!"

„Det er nogle skrækkelige Bjerge!" siger Faderen, „see hvilken Karl! jeg skal ikke op paa den! man seer den da ligesaa godt nedenfra!"

---

*) Dette er det første Dampskib, der er gaaet mellem Prag og Dresden, det begyndte sine Toure, omtrent en Maanedstid før min Ankomst.

Det gjør man ikke! stig op paa Fjeldet! lad den friske Bjergluft omsuse Eder, og vær glad ved det Store ude og ved — det Smukke hjemme!

Hirniskretschen hilser os, vi ere paa sachsisk Grændse! „Trakten är vacker! hvad som finnes og försvinner för ögat i Italien, gör nu en stor effect; små strömmar, små berg! det er Ehrensvårds hele og træffende Skildring af det sachsiske Schweits!

Naar Naphtakilden har holdt op at strømme, skatter man just de sidste frempiblende Draaber! Farvel, I grønne, skovbegroede Fjelde, jeg ombytter Eder for den udstrakte Slette med Kløver og Bøge ved den aabne Strand.

Dresden ligger foran os i den tunge Luft, Nordtydsklands Firenze! hvor Madonna, den jomfruelige Moder staaer med Himmelbarnet paa den svævende Sky; Protestanten bøier sig for det Guddommelige i Kunsten! Dresden er en Ven, man ikke gjerne slipper, han har noget, hvad skal jeg kalde det, halv borgerligt, halv romantisk; hans Have er Fjeldnaturen med Königstein og Bastei, hans Studeerkammer Galleriet med de herlige Malerier; det nye Theater er en Billedbog, saa broget og prægtig, med Guld og Snirkler; ja herinde er man selv midt i Billedbogen; man overvældes af den brogede Pragt! Digteres Portraiter prange i Loftet; Logerne ere forgyldte og svævende; den Skjønne sidder her paa Muslingskallen, som hendes Søster Venus Anadyomene saa tidt har gjort; Fortæppet giver os Parnas, hvor kjendte Skikkelser vise sig, Calderon, Moliere, Gozzi, Schiller, Goethe og flere Aandens Stormænd. Borden danner en Arabesk af dramatiske Characterer, her er Romeo

og Julie, Kong Lear, Faust, Mephistopheles og saaledes i en uendelig Række. Ja, Theatret er en ægte Billedbog, Skuespil og Opera er Texten, gid den maa bringe os til at glemme Billedpragten.

Her er godt at være, men vi ere paa Reiseflugt, endnu et Haandtryk af de Kjære — Dahl, Vogel, Winckler! — og Dampmaskinen bruser afsted over Mark og Eng til Leipzig, til Magdeburg og atter med Damp til det yderste Hjørne af Tydskland, det mægtige Hamborg, det er en kort Flugt, Timerne kunne tælles; men vi standse paa Veien, standse i Dage. Melodierne have en sælsom Kraft, Venskab og Beundring er ligesaa mægtig — Mendelsohn Bartholdy boer i Leipzig.

Hvor hyggeligt og godt var der ikke i hans Hjem; en smuk og venlig Hustru, og Alt saa festligt for den Fremmede. En lille Formiddags-Concert, hvor jeg ogsaa hørte David*) blev givet i Mendelsohns Stue; den aandrige Fru Goethe fra Weimar og jeg vare de lykkelige Gjester! I Kirken, paa det samme Orgel, som Sebastian Bach spillede, gav Mendelsohn mig een af dennes Fugaer og et Par af sine Digtninger! Bjerg og Dal, Himmel og Afgrund brusede sin Hymne fra Orgelpiberne; det var Kirke-Concert! — Du har spillet for mig, jeg bringer derfor Dig min fattige Sang.

Dampvognen flyver med Svalens Flugt! vi ere

---

*) Clara Schumann, født Wieck, var da ikke i Leipzig; først i Danmark hørte jeg hende. Lißt spiller „Erlkönig" og vi see og høre: „er Du ei villig, da bruger jeg Magt," Clara Schumann spiller det samme Stykke, og vi ride med Fader og Søn gjennem Skoven i den maaneklare Nat.

i Magdeburg! vi sove her en Nat, og — vi ere atter paa Elben.

Dampskibet er smudsigt og tungt, det standser strax i sin Flugt, gaaer saa et lille Stykke, løber paa Grund og gaaer igjen; den skjønne Natur rundt om aabenbarer sig i et Piletræ og en Græsmark! her er koldt og graat! Digteren maa hjælpe paa Naturen, altid hjælper den ham. Her læses paa Skibet; det er en heel Læsesal! hvad er det for en Bog, som To paa eengang ere saa fordybede i, det er en Bog af en Dansk. Siig ikke, Danmark har ingen Bjerge, dets Literatur er et Bjerg høit og skovbegroet, det sees fra Nabolandene blaanende i Horizonten. Vær os velkomne, gjennemvandrer vor aandelige Bjergnatur, her strækker sig Oehlenschlägers mægtige Urskove, Grundtvigs Kjæmpegrave, hvor Stenene klinge som Memnonssøilen; her ligge Holbergs Byer med levende Mennesker, som vi kjende dem endnu, her dufter det frisk afmeiede Hø paa Christian Winthers Kløvermark, — Ingemann fører Dig ved Maaneskin gjennem de duftende Bøgeskove, hvor Nattergalen slaaer og Kilden fortæller om gamle Minder, Hertz og Heiberg ville lære Dig, at det danske Sprog har Toner, at det kan smeddes til susende Pile, til flammende Sværd. Der rører sig et Liv hos den unge Slægt. Hør ham, som sang om Venus og Amor og Psyche, ham, der fortæller en Broders Levnet! følg ham, som Du læser her paa Skibet*), — og hvo er han? En Pseudonym,

*) Det er, som man seer, en fragmentarisk Udsigt, betydende Navne mangle, Boye, Blicher, Hauch, Holst etc. etc.

en Carl Bernhard, den yngre Broder til Hverdags-historiens Digter, den yngre Broder, der er i Stigen, som den ældre er i Aftagen; det unge Træ skyder hver Gang nye friske Grene, den ene kraftigere end den anden, det ældste Træ har mistet sin Livsfriskhed, dets nye Grene ere tørre og udgaaede; de falde af sig selv fra Kronen, der dufter i „de lyse Nætter“ i „Drøm og Virkelighed.“

Snart er Elbfarten endt; det er den sidste Aften! hvor graat, hvor koldt! Svalerne flyve tværs over Floden til deres Huller i Jordskrænten, til deres Rede under Husets Tag.

I Vaaren kommer Svalen fra de varme Lande, Instinctet driver den mod Nord; det leder den gjennem Luftens Ørk til dens Rede. Ved den gule, rullende Flod med de fattige, grønne Bredder staaer et lille Huus med en blomstrende Hyldebusk; „der maa jeg hen!“ qviddrer Svalen, „der drager Længselen mig fra den høie Palme, den skyggende Platan! Hyldebusken dufter saa sødt; paa Dørtrinet sidder den gamle Bedste-moder i det varme Solskin og seer ud paa Skibene; en lille Pige sidder paa en Skammel og glæder sig over det blomstrede Tøi i Bedstemoderens Skjørt!“ Du stakkels Svale! Du kommer tilbage! den blom-strende Hyld er omhugget, den gamle Bedstemoder er i sin Grav, den lille Pige ude i Verden hos Frem-mede. Huset selv, hvor Du byggede, er oppudset og pyntet, den nye Eier taaler ingen Svalereder — ak hvor forandret!

Det er Morgen! indsvøbte i kold, raa Taage ligge Hamborgs Taarne for os! vi ere i Norden!

Elben vælter sine melkefarvede Bølger mod vort stygge Dampskib. Vi lande; — vi kjøre gjennem de snevre, mørke Gader! — Her er Musik, stor Musikfest. Iaften skal Alt straale med Lys, hen over Alsteren og under de grønne Alleer! — Lißt er her! jeg skal høre ham igjen i samme Sal, som da jeg reiste ud, høre igjen hans valse infernale! skulde man ikke troe, min hele Reise-Flugt var en Drøm kun under Lißt's brusende Phantasier! — Ikke Maaneder, men kun Minutter ere forsvundne. „Nei, Tiden er skreden fremad," sige mine mange Landsmænd, som jeg møder paa „Jungfernstieg"! „vi ere, mens De var paa Reise, gaaet meget fremad, vi have faaet Omnibus i Kjøbenhavn!" — Ja, det gaaer fremad! siger jeg selv, idet jeg paa min Vandring seer Heibergs Navn bragt til Hjørnet af Altona. Jomfru Sichlau har med „Emilies Hjertebanken" ført hans Navn til Elben, der staaer det paa Placaten, som er klistret paa Gadehjørnet; en dansk omreisende Trup giver heibergske Vaudeviller i Altona. Er hans Navn først ved Elben, let flyver det da over den, — saa kommer han i Humeur, og det er godt for ham selv og for os med!

Toner klinge! Raketter stige! Farvel —! — over det svulmende Hav til de grønne Øer!

Aldrig kjendte jeg Hjemvee, uden det er Hjemvee, at Hjertet opfyldes af en forunderlig Kjærlighed ved Tanken om de Kjære i Hjemmet! en uendelig Vellyst, der udmaler det Øieblik, første Gang igjen at see dem i den kjendte Omgivning! det træder saa levende frem, at Taarerne komme i Øinene, Hjertet bliver blødt og maa med Magt rive sig løs fra disse Tanker! — Er

dette Hjemvee, ja, da kjender jeg den ogsaa! Hjemkomstens første Dieblik er dog Bouquetten af den hele Reise!

III. Af: I Sverrig.

---

1. Vi reise.

Det er deiligt Foraar; Fuglene synge, — Du forstaaer ikke deres Sang? Saa hør den da i fri Oversættelse.

„Sæt Dig paa min Ryg!“ siger Storken, vore grønne Øers hellige Fugl, „jeg bærer Dig over Sundet. Sverrig har ogsaa friske duftende Bøgeskove, grønne Enge og Kornmarker; i Skaane, ved de blomstrende Æbletræer bag Bondens Huus, vil Du troe, Du endnu er i Danmark!“

„Flyv med mig,“ siger Svalen, „jeg flyver over Hallands Aas, hvor Bøgeskoven slipper, jeg flyver høiere mod Nord end Storken. Du skal see Muldjorden gaae over i Klippegrund, see venlige Byer, gamle Kirker og Gaarde, hvor der er hyggeligt og godt, hvor Familien staaer i Kreds om Bordet og siger deres Bøn, hvor den mindste af Børnene læser før, og Morgen og Aften synges en Psalme; jeg har hørt det, jeg har seet det, som Lille, fra min Rede under Taget.“

„Kom med! kom med!“ skriger den urolige Maage

og flyver i ventende Kredse. „Kom med til Skjærgaardene, hvor tusindviis Klippe-Øer med Fyr og Gran ligge som Blomsterbede langs Kysten, Fiskerne drage der de fyldte Net!"

„Hvil Dig mellem vore udspændte Vinger!" synge de vilde Svaner. „Lad os bære Dig op til de store Søer, de evigt brusende piilsnare Elve, hvor Egeskoven længst slipper, og Birken bliver lille. Hvil Dig mellem vore udspændte Vinger, vi flyve op til Sulitelma, Ø̈ens Øie, som Bjerget kaldes, vi flyve fra den foraarsgrønne Dal op over Sneedriverne til Bjergets Top, hvorfra Du øiner Nordhavet hiin Side Norge. Til Jemteland flyve vi, hvor Bjergene ere høie og blaae, hvor Fossene bruse, hvor Blussene tændes som Budstikke, at Færgen ventes. Op til de dybe kolde, ilende Vande, hvor Midsommersolen ikke gaaer ned, hvor Aftenrøde er Morgenrøde!"

Det er Fuglenes Sang! skulle vi lægge den paa Hjertet? Skulle vi følge med, i det mindste et Stykke! vi sidde ikke op paa Svanens Vinger eller Storkens Ryg; vi skride frem med Damp og Heste, ja ogsaa paa vore egne Been, og skotte saa imellem fra Virkeligheden ud over Gjærdet i Tankens Rige, der altid er vort nære Naboland, plukke der en Blomst eller et Blad, de komme med i Mindebogen, de sprang jo ud paa Reisens Flugt, og høre ogsaa med til den; vi flyve og vi synge: Sverrig, Du herlige Land!

Sverrig! hvor i Oldtid hellige Guder kom fra Asiens Bjerge; Land, der endnu har Straaler af hine Udødeliges Glands, den strømmer fra Blomsterne i Navnet Linné, den straaler for det ridderlige Folk

fra Carl den Tolvtes Banner, den lyser fra den opreiste Steen paa Marken ved Lützen! — —

Sverrig! Du Land for den dybe Følelse, de inderlige Sange, Hjem for de klare Elve, hvor vilde Svaner synge i Nordlysskjær. Du Land, paa hvis dybe, stille Søer Nordens Fee bygger sine Søile-gange, og hen over Iisspeilet fører sine kjæmpende Skygge-Hære. Herlige Sverrig med den duftende Linnæa, med Jennys sjælfulde Sange. Til Dig ville vi flyve med Stork og med Svale, med den urolige Maage og den vilde Svane, din Birkeskov dufter forfriskende sund! under dens hængende, alvorsfulde Grene, paa Træets hvide Stamme skal Harpen hænge, Nordens Sommervind suse i den!

---

2. Trollhättan.

Hvem traf vi ved Trollhättan? Ja, det er en mærkelig Historie, og den ville vi fortælle.

Vi stege i Land ved den første Sluse, og stode som i et engelsk Have-Anlæg; de brede Gange ere belagte med Gruus, og hæve sig i korte Terrasser mellem den solbelyste Grønsvær; her er venligt, yndigt, men slet ikke imponerende; vil man derimod betages paa denne Maade, da maa man gaae lidt høiere op til de ældre Sluser, der dybe og smalle ere sprængte gjennem den haarde Klippeblok. Det seer storartet ud, og Vandet bruser til Skum dybt nede i det sorte Leie. Her oppe overseer man Dal og Elv; Flod-

bredden paa den anden Side hæver sig i grønne bølgeformige Høie, gruppercde med Løvtræer og rødmalede Træhuse, der begrændses af Klipper og Granskov. Gjennem Sluserne stige Damp- og Seilskibe, Vandet selv er den tjenende Aand, der maa bære dem op over Fjeldet; fra Skoven summer, bruser og larmer det. Troldhättafaldenes Drøn blande sig med Larmen fra Saugmøller og Smedier.

„Om tre Timer ere vi gjennem Sluserne," sagde Capitainen, „i den Tid kunne De see Faldene. Ved Vertshuset deroppe træffes vi igjen."

Vi gik ad Stien gjennem Skoven, en heel Skare barhovede Drenge omringede os, Alle vilde de være vore Førere; den ene skreg i Munden paa den anden, hver gav sin modsigende Forklaring, hvor høit Vandet stod, og hvor høit det ikke stod, eller kunde staae; der var ogsaa her stor Uenighed blandt de Lærde. Og snart standsede vi paa en lyngrød Klippe, en svimmelgjørende Terrasse; foran os, dybt nede, det brusende Vand: Helvedsfaldet, og over dette atter Fald ved Fald, den rige fuldtstyrtende Elv, Udløbet af Sverrigs største Indsøe. — Hvilket Skue, hvilken Brusen, foroven, forneden, det er som et Havs Bølger, som et Hav af skummende Champagne, af kogende Mælk; først ombruses to Klipper, saa Vandstøvet løfter sig som Engtaage, nedenfor trænges Vandet mere sammen, styrtes igjen, skyder fremad og gaaer i Cirkel tilbage som smult Vande, og vælter da i Helvedsfaldet sit lange, halvtunge Fald. — Hvilken Orkanbrusen i Dybet, hvilket Syn! man har ikke Ord!

Og det havde her heller ikke vore skrigende smaa Førere, stumme stode de, og da de igjen begyndte

med Forklaringer og Fortællinger, kom de ikke langt dermed, thi en gammel Herre, Ingen af os havde tidligere lagt Mærke til ham, men han var nu mellem os, trængte anderledes igjennem med sin forunderlige klingende Stemme; han vidste Besked om Stedet og om gamle Dage, som om disse havde været igaar.

„Her paa Klippeholmene,“ sagde han, „var det i hedenske Tider, som de jo kaldes, at Kjæmperne afgjorde deres Strid. Kjæmpen Stærkodder boede i denne Egn, og syntes godt om den smukke Pige Ogn Alfafoster, men hun kunde bedre lide Hergrimer, og saa blev han af Stærkodder fordret til Strid her ved Faldet og fandt sin Død, men Ogn sprang til, tog sin Brudgoms blodige Sværd og stak det i sit Hjerte; Stærkodder fik hende ikke. Saa gik der hundred Aar og atter hundred Aar igjen, Skoven var da tyk og tæt, Ulve og Bjørne gik her, Sommer og Vinter; onde Røvere huserede, Ingen kunde finde deres Skjul; derhenne var det; ved Faldet udfor Topøen, paa norsk Side, var deres Hule, nu er den styrtet sammen. — — Klinten deroven over —!“

„Ja, Skrædderklinten!“ raabte alle Drengene, „den styrtede i Aaret 1755.“

„Styrtede!“ sagde Manden, ligesom i Forundring over, at Andre end han kunde vide det. — „Alting styrter en Gang, og Skrædderen strax. Røverne havde stillet ham op paa Klippen og forlangte, at vilde han løses fra dem, da skulde hans Løsepenge være, at han deroppe ihast syede en Klædning færdig; og han prøvede ogsaa paa det, men ved det første Sting, idet han trak Traaden ud, svimlede han ned i det brusende Vand; og saa fik Klippen Navn af

Skrædder-Klinten. En Dag fangede Røverne en ung Pige, hun forraadte dem; hun tændte en Ild derinde i Hulen, Røgen blev seet, Hulen fundet og Røverne fangne og dræbte; Tyvfaldet hedder det der udenfor, og der, nede under Vandet, er endnu en Hule, Elven styrter sig der ind og koger tilbage; man seer det nok heroppe, man hører det, men det høres bedre inde under Bjergmandens Loft!"

Og vi gik videre, langs Faldet, henimod Topøen, altid paa siirlige, med Saugspaaner belagte Gange til Polhems Slusen, en Sprængning i Fjeldet for det først paatænkte Slusenværk, der ikke bragtes istand, men hvor Kunsten derved har skabt det meest imponerende af alle Troldhättans Fald; lodret i det sorte Dyb falder det ilende Vand. Fjeldsiden her er sat i Forbindelse med Topøen ved en let Jernbro, der synes som kastet hen over Afgrunden; man gaaer paa det gyngende Gulv hen over det henflyvende knusende Vand, og staaer da paa den lille Klippeø, mellem Fyr og Gran, som skyde frem fra Revnerne; foran os styrter et Havs Bølger og knuses mod Steenblokken, hvor vi staae, overstænkede af den fine, evige Regn; paa hver Side flyver Strømmen, som skudt ud fra en Kjæmpekanon, og brydes i Fald ved Fald; vi see ud over dem alle, og gjennemfyldes af de harmoniske Drøn, de samme altid, gjennem Aartusinder.

„Over til Øen der kan da aldrig Nogen komme?" sagde Een af vort Selskab, pegende mod den større Ø ovenfor det øverste Fald.

„Jeg veed dog Een," sagde den Gamle og nikkede med et eget Smiil.

„Ja, det kunde min Bedstefader," sagde den største

af Drengene, „men ellers kommer der knap Nogen hvert hundred Aar. Korset, der er sat op derovre, har min Bedstefader sat. Det havde været en haard Vinter, hele Wenern var lagt til, Isen dæmmede Udløbet, og saa blev her mange Timer tør Bund, Bedstefader har fortalt det, han gik med to Andre over, satte Mærket op og kom tilbage, men saa knaldede det saa frygteligt, ligesom det var Kanoner, Isen gik, og Elven kom over Engen og Skoven. Det er sandt, hvert Ord jeg siger."

En af de Reisende citerede Tegnérs:

„Vildt Göta störtade från Fjällen,
„Hemsk Trollet från sit Toppfall röt!
„Men Snillet kom och sprängd stod Hällen,
„Med Skeppen i sitt sköt!"

„Stakkels Trold," vedblev han, „det gaaer tilagters med din Magt og Herlighed! Menneskeaanden overflyver Dig, Du kan gaae i Lære hos den."

Den snaksomme Gamle gjorde en Grimasse, mumlede Noget i Skjægget — — men vi vare netop ved Broen udfor Vertshuset, Dampskibet gled gjennem den aabne Vei, Enhver skyndte sig med at komme ombord, og snart tog det Fart hen ad Elven oven for Faldet, som om dette slet ikke var.

„Og dette lader sig gjøre!" spurgte den Gamle. Han kjendte slet ikke til Dampskibe, havde aldrig før i Dag seet et saadant, og derfor var han ogsaa snart oppe, snart nede; nu stod han ved Maskineriet og stirrede ned paa den hele Sammensætning, som skulde han tælle Nagler og Skruer, nu var han høit paa Hjulkasserne eller halv over Relingen. Canalveien

syntes ham noget ganske nyt, Kortet over den og Reisebøgerne vare ham ganske fremmede Gjenstande, han vendte dem, han dreiede dem, læse troer jeg ikke han kunde. Men Besked i Egnen vidste han, det vil sige Besked fra gamle Tider.

Hele Natten paa Wenern sov han ikke; han studerede Dampskibsfarten; og da vi i Morgenstunden fra Søen steg op ad Sluse-Terrasserne, høiere og høiere fra Sø til Sø, hen over Høisletten, høiere, altid høiere, var han i en Travlhed, der syntes ikke at kunne blive større; og vi naaede Motala. — Den svenske Forfatter Tørneros fortæller om sig selv, som Lille, at han da spurgte engang, hvad det var, der dikkede inde i Uhret, og man svarede ham: „det er Blodløs!“ — En Rædsel som den, der da greb ham og bragte Barnets Pulse i Feberslag og Haaret til at reise sig med Isnen paa Hovedet, øvede ogsaa i Motala sin Kraft over den Gamle fra Trollhättan. Vi gik om i Motalas store Fabrik. Hvad der dikker i Uhret, slaaer her med stærke Hammerslag. Det er „Blodløs“, der drak Liv af Mennesketanken, og ved den fik Lemmer af Metaller, af Steen og Træ; det er Blodløs, der ved Menneskctanken vandt Kræfter, som ikke Mennesket selv physisk eier. I Motala sidder Blodløs, og gjennem de store Haller og Stuer strækker han sine haarde Lemmer, hvis Led og Dele ere Hjul ved Hjul, Kjæder, Stænger og tykke Jerntraade. — Træd herind og see, hvor de gloende Jernstykker presses til lange Jernstænger, Blodløs spinder den gloende Stang. See, hvor Saxen klipper i de tunge Metalplader, klipper saa stille og saa blødt, som var det i Papir; hør, hvor han hamrer, Gnisterne flyve fra

Ambolten! see, hvor han knækker de tykke Jernstænger, knækker efter Længde-Maal, det gaaer, som var det en Stang Lak, der brødes. Foran dine Fødder rasle de lange Jernstykker, Jernplader høvles i Spaaner; foran Dig dreie sig de store Hjul, og hen over dit Hoved løbe levende Jerntraade, svære, tunge Jern-snore, det hamrer, det surrer, og søger Du ud i den aabne Gaard, mellem store omkastede Kjedler til Dampskibe og Bane-Vogne, da strækker ogsaa Blodløs her ud en af sine favnelange Fingre og haler afsted. Alt er levende, Mennesket staaer kun og stiller af og stopper. Vandet springer En ud af Fingerspidserne ved at see derpaa, man dreier sig, man vender sig, staaer stille, bukker og veed ikke selv, hvad man skal sige af bare Ærbødighed for den menneskelige Tanke, der her har Jernlemmer, og imidlertid gaaer bestandig den store Jernhammer med tunge Slag, det er som den sagde: „Banko, Banko! mange Tusind Daler Banko i reen Fortjeneste! Banko, Banko!" — hør det, som jeg hørte det, see det, som jeg saae det; — den gamle Herre fra Trollhättan gik op i bare Be-skuelse, sveiede og svingede sig, krøb paa Knæ og stak Hovedet ind i Kroge og mellem Maskiner, han vilde nu kjende alting saa nøiagtig, see Skruen paa Propél-Fartøiet, forstaae dens Mekanisme og Virken nede under Vandet, og Vandet selv haglede ham ned ad Panden; han gik ubevidst baglænds i mine Arme, ellers var han gaaet i Maskineriet og knækket over; han saae paa mig, han trykkede min Haand.

„Og Alt dette gaaer naturligt til," sagde han, „simpelt og begribeligt. Skibene gaae mod Vind og

mod Strømmen, seile op over Skove og Bjerge, Vandet maa løfte, — Dampen maa drive?"

„Ja," sagde jeg. — „Ja," sagde han, og atter ja, med et Suk — — det forstod jeg ikke dengang, men Maaneder efter forstod jeg det, og til den Tid vil jeg strax gjøre Springet, og vi ere igjen ved Trollhättan. Jeg kom her i Høsten paa min Tilbagereise, blev nogle Dage i denne mægtige Natur, hvor det travle Menneskeliv meer og meer trænger ind og forvandler lidt efter lidt det Maleriske til det Fabriknyttige. Trollhättan maa gjøre Gavn, sauge Bjælker, drive Møller, hamre og bryde; den ene Bygning voxer op ved den anden, om halvtredsindstyve Aar er her en Stad. — Men det var ikke Historien! jeg kom som sagt her tilbage i Høst; den samme Brusen, de samme Drøn, den samme Stigen og Synken i Sluserne, de samme sladrende Drenge, der førte Reisende til Helvedsfaldet, til Jernbroen, Øen og til Vertshuset. Her sad jeg og bladede igjennem en Række af Aar samlede Bøger, hvori Reisende havde nedskrevet deres Navne, Følelser og Tanker ved Trollhättan; næsten altid det Samme, Forbauselse udtalt i forskjellige Sprog, sædvanlig paa Latin og da med de Ord: „veni, vidi, obstupui!" Een har skrevet: „jeg har seet Naturens Mesterstykke vandre gjennem Kunstens!" en Anden kan ikke sige, hvad han saae, og hvad han saae, kan han ikke sige. En Brugspatron gaaer ind paa det Nyttige og har skrevet: „Med største Fornøielse seet dette for os i Wermland nyttige Arbeide Trollhättan." En Provstinde fra Skaane, saaledes underskrev hun sig, har holdt sig til Familien og kun tegnet i Mindebogen som

sin Følelse ved Trollhättan: „Gud give-min-Svoger Lykke, Forstand har han!" Enkelte have til de Andres Følelser føiet flaue Vittigheder, dog som Perle paa denne Skrift=Dynge glindser Tegnérs Digt, af ham selv nedskrevet her den 28de Juni 1804

„Götha kom i dans från Seves fjällar,
Kölar spelte på dess lugna flod;
Plötsigt ur en borg af hällar
Trollhättan i hennes förväg stod.
Skum och fasa Trollet kring sig spydde,
Seglarn såg, och bäfvade och flydde.
Snillet kom — med mäktig hand
Slog det klippan, som föll ner och lydde.
Ock knöt så ihop, i evigt band
Ocean och fjällboens land."

Jeg saae op fra Bogen, og hvem stod foran mig, stod for at gaae igjen — den Gamle fra Trollhättan; medens jeg havde flakket om heelt op til Siljans Bredder, havde han bestandigt gjort Canalreiser, seet Sluser og Fabriker, studeret Dampen i al dens Tjeneste=dygtighed, han talte om de paatænkte Jernbaner i Sverrig, Banen mellem Hjelmaren og Wenern. — Jernbaner havde han imidlertid endnu aldrig seet, jeg beskrev ham derfor disse udstrakte Veie, der snart løfte sig som Volde, snart som taarnhøie Broer, snart som milelange Haller, sprængte gjennem Fjeldene, talte om Amerika og om England.

„Man spiser Frokost i London, og samme Dag drikker man The i Edinburgh."

„Det kan jeg," sagde Manden, og det sagde han, som om Ingen uden han kunde det.

„Jeg kan ogsaa," sagde jeg, „og jeg har gjort det."

„Og hvem er da De?" spurgte han.

„En sædvanlig Reisende," svarede jeg, „en Reisende, der betaler for Befordringen. Og hvem er De?"

Da sukkede Manden. „De kjender mig ikke, min Tid er forbi, min Magt er ingen, Blodløs er stærkere end jeg." — — Og saa var han borte.

Da begreb jeg, hvem han var! ja hvor en stakkels Bjergaand maa være tilmode, der kun hvert Aarhundred kommer op for at see, hvorledes det gaaer fremad paa Jorden. Det var Bjergaanden og ingen Anden, thi i vor Tid er ethvert oplyst Menneske betydeligt klogere; og jeg saae med en Slags stolt Følelse paa min Tidsalder, med de susende Hjul, de tunge Hammerslag, Saxen, der klipper saa blødt i Metalplader, de tykke Jernstænger, der knækkes som en Stang Lak, og Musiken, hvor Hammerslaget lyder: „Banko, Banko, hundredtusind Banko!" og alt ved Damp — ved Aanden og Aanden.

Det var Aften; jeg stod paa Høiden ved Trollhättas gamle Sluser, saae Skibene med udspændte Seil glide hen over Engen, som Spøgelser, store og hvide. Sluseportene aabnedes med Tyngde og Brag, som man fortæller om den hemmelige Rets Kobberporte. Aftenen var saa stille; i den dybe Ro hørtes Troldhätta-Faldene, som var det et Chor af hundrede Vandmøller, altid een og samme Tone, kun een, og i den klang et dybt, mægtigt Bulder, der syntes at forplante sig gjennem Jorden, og just ved Alt dette føltes den uendelige Stilhed i Naturen. Pludselig fløi en stor Fugl ud fra Træerne, saa tung fløi

den ind i Skoven, ned mod Faldene. Var det Bjergaanden? — Vi ville troe det, det er interessantest.

---

3. Wadstena.

Ovre i Sverrig er det ikke blot paa Landet, men selv i flere af Kjøbstæderne der, at man seer hele Huse af Græstørv eller med Græstørvs Tag, ja enkelte ere saa lave, at man let kan springe derop og sidde paa det friske Grønsvær. I det tidlige Foraar, naar endnu Markerne ligge med Snee, men denne derimod er smeltet paa Taget, frembringer dette den første Foraars Forkyndelse, det unge, spirende Græs, hvor Spurven qviddrer: „Vaaren kommer!"

Mellem Motala og Wadstena, tæt ved Landeveien, er et Græstørvs Huus, et af de meest maleriske; det har kun eet eneste Vindue, mere bredt end høit, en vild Rosengreen danner et Gardin udenfor; vi see det i Foraaret, Taget er saa deiligt med Græs, det har ganske Skær af Fløiel, og tæt ved den lave Skorsteen, ja ud af Siden paa den, voxer et Kirsebærtræ, der staaer fuldt af Blomster; Vinden ryster Bladene ned paa et lille levende Lam, der er tøiret til Skorstenen. Det er Husets eneste Lam; den gamle Moerlille, som boer her, løfter det selv derop i Morgenstunden, og løfter det ned igjen om Aftenen, for at give det Plads i Stuen. Taget kan netop bære det lille Lam, men heller ikke mere, det er en Erfaring og Vished. Sidste Høst — og paa den

Tid staae Græstørvs-Tagene med Blomster, meest blaae og gule, Sverrigs Farver — voxte her en Blomst af en sjelden Slags, den skinnede i Øiet paa den gamle Professor, der botaniserende kom her forbi; hurtig var Professoren paa Taget, og ligesaa hurtig var først det ene af hans bestøvlede Been igjennem det, og saa det andet Been, og derpaa den halve Professor, den Deel, hvor ikke Hovedet sidder, og da Huset ikke havde Loft, svævede Benene lige over Moerlilles Hoved, og det i meget nær Berørelse. Men nu er Taget atter helet, det friske Græs voxer, hvor Lærdommen sank, det lille Lam bræger deroppe og Moerlille staaer nedenunder i den lave Dør, med foldede Hænder, med Smiil om Munden, riig paa Erindringer, Sagn og Sange, riig ved sit eneste Lam, som Kirsebærtræet strøer sine Blomsterblade paa i den varme Foraarssol.

Til Baggrund for dette Billede ligger Wettern, den efter Folketroen bundløse Sø, med sit gjennemsigtige Vand, sine havstore Bølger, og i Stille med Luft-Syn paa den staalblanke Flade. Vi see Wadstena Slot og By, „de Dødes Stad", som en svensk Forfatter har kaldt den, „Sverrigs Herculanum", Mindernes By. — Græstørvs-Huset være vor Loge, hvorfra vi see de rige Minder svæve os forbi, Minder fra Helgenkrøniken, Kongebogen og Elskovsvisen, der endnu lever hos Moerlille, som staaer i sin lave Huusdør, hvor Faaret græsser paa Taget. — Vi høre hende, og vi see med hende, vi gaae fra Græstørvs-Huset hen til Byen, til de andre Græstørvs-Huse, hvor fattige Qvinder sidde og kniple, engang her, i Klostrets rige Tid, de fornemme Nonners berømmelige Arbeide. Hvor her er stille og eensomt og græs-

begroet i disse Gader. Vi standse ved en gammel Muur, i Aarhundreder allerede skimlet grøn, derinde laae Klostret, nu staaer kun er Fløi deraf; derinde i den nu fattige Have blomstrer endnu Sanct Brittas Løg og andre, engang sjeldne Blomster. Derinde vandrede en Aften Kong Johan og Abbedissen Anna Gylte, og Kongen spurgte listeligt: „om Jomfruerne i Klostret aldrig anfægtedes af Kjærlighed," og Abbedissen svarede, idet hun pegede paa en Fugl, som just fløi over dem: „det kan vel hænde. — Man kan ikke svare for, at Fuglen flyver over Urtegaarden, men vel forhindre, at den der bygger Rede!"

Saaledes tænkte den fromme Abbedisse, og der har været Søstre, der tænkte og handlede som hun; men ogsaa det er vist, at i samme Have stod et Pæretræ, Dødens Træ kaldet, og om det lød Sagnet, at hvo som nærmede sig og plukkede af dets Frugt, maatte snarlig døe. Gule og røde Pærer tyngede Grenene mod Jorden, Stammen var usædvanlig stor, Græsset voxede høit omkring, og mangen Morgenstund saae man det nedtraadt. Hvo havde været der om Natten?

Der reiste sig om Natten en Storm fra Søen, og om Morgenen efter laae det store Træ omkastet, Stammen var knækket over, og ud af den var væltet spæde Menneskebeen; i Græsset laae skinnende de hvide Been af dræbte Nyfødte.

Den fromme, men kjærlighedlidende Søster Ingrid, denne Wadstenas Heloise, skriver til sin Hjertenskjær Axel Nilsson, Krøniken har opbevaret os det.

„Bröderne och Systrarne leka på Spil, dricka Vin och dansa med hvarannan i Trädgården!"

disse Ord kunne tyde os Pæretræets Historie, man kommer til at tænke paa Nonne-Phantomernes Orgier i Robert, Syndens Døttre paa hellig indviet Grund. — Men dømmer ikke, saa skulle I heller ikke dømmes, sagde den Reneste og Bedste, en Qvinde har født! vi læse Søster Ingrids Brev, hemmelig sendt til ham, hun trofast elskede, i det ligger os Manges Historie, klar og menneskelig. „Jag djerfves för ingen, utan for Dig allena bekänna, att jag förmår illa ända mitt Ave Maria eller läsa mitt Pater Noster, utan Du kommer mig ihågen. Ja! i sjelfva messen kommer mig före Ditt täckeliga ansigte och vårt kärliga omgänge. Jag tycker jag kan icke skrifta mig for någen annan menniska. Jungfru Maria, St. Birgitta och himmelens Härskaror skola kanske straffe mig härför? Men Du vet väl, hjertans käraste, att jag med fri vilja och uppsät aldrig dessa reglor samtyckt. Mina föräldrer hafve väl min kropp i detta fängelset insatt, men hjertat kan intet så snart från verlden återkallas!"

Hvor rører de unge Hjerters Nød; den lyder til os fra det muldne Pergament, den klinger i gamle Sange, bed den graae Moerlille i Græstørvhuset synge Dig om den unge, tunge Sorg, om Frelsens Engel — og Engelen kom i mange Skikkelser. Du vil høre Visen om Klosterrovet, om Hr. Carl, der lagde sig syg og død; den unge Nonne traadte ind i Vaagestuen, satte sig ved hans Fod og hviskede, hvor inderligt hun havde elsket ham, og Ridderen reiste sig fra Baaren og bar hende bort til Bryllup og Glæde i Kjøbenhavn. Og alle Klostrets Nonner hørte, at en Engel havde baaret hende bort, og alle

Klostrets Nonner sang: „Christ give, at en saadan Engel kom og tog baade mig og Dig!“

Den Gamle synger Dig ogsaa om Skjøn Agda og Olof Tyste, og Klosteret staaer i sin Pragt, Klokkerne ringe, Steenhuse reise sig, de stige selv fra Wetterns Vande; den lille By bliver stor, med Kirker og Taarne; Gaderne vrimle med alvorlige, velklædte Borgere; ned ad Trappen paa det gamle Raadhuus, vor Tid har det endnu, stiger med Sværd ved Siden og i foret Kaabe den rige Mickel Kræmmer, Wadstenas mægtige Borger; ved Siden af ham gaaer hans unge, deilige Datter Agda, rigklædt og glad; Ungdom i Skjønhed, Ungdom i Sind. Alle Dine see paa ham, den Rige, og glemme dog ham for hende, den Skjønne. Livets bedste Lykke blomstrer for hende, høit flyver hendes Tanke, høit flyver hendes Sind; hendes Fremtid er Lykke, det er Mængdens Tanke; og mellem de Mange saae En paa hende, som Romeo saae paa Julie, som Adam saae paa Eva i Paradisets Have, denne Ene var Olof, den smukkeste unge Mand, men fattig, som Agda var riig; — og han maatte dølge sin Kjærlighed; men da han kun levede i den, kun vidste at tale om den, blev han stum og stille, — efter Maaneders Forløb kaldte Byen ham Olaf Tyste.

Nætter og Dage kjæmpede han mod sin Elskov, Nætter og Dage leed han i unævnelig Qval, men tilsidst — der behøves kun een Dugdraabe, eller een Solstraale, for at den fuldmodne Rose aabner sig, — Agda maatte han sige det, og hun hørte hans Ord og forskrækkedes og sprang sin Vei; men Tanken blev hos ham, og Hjertet gik efter Tanken og blev

der. Hun elskede ham igjen, saa fast, saa tro, men i Tugt og Ære, og derfor kom den fattige Olof til den rige Kræmmer og beilede om Datterens Haand. Men Mickel slog Skodde for sin Dør og for sit Hjerte med, han hørte hverken Graad eller Bøn, men kun sin egen Villie, og da liden Agda ogsaa holdt fast ved sin Villie, satte hendes Fader hende i Wadstena Kloster, og Olof maatte døie, som det staaer i den gamle Vise, at de kastede

„— den svarta mull
Ällt öfver skön Agdas arm!“

Hun var død for ham og Verden.

Men en Nat i ondt Veir, mens Regnen strømmede ned, kom Olof Tyste til Klostrets Muur, kastede Rebstigen over den, og hvor høit end Wettern løftede sine Bølger, fløi Olof og liden Agda denne Høstnat hen over det bundløse Dyb.

Om Morgenen tidlig savnede Nonnerne liden Agda; hvor blev der en Raaben og Skrigen: Klostret er vanæret! — Abbedissen og Mickel Kræmmer svore, at Hævn og Død skulde ramme de Flygtende. Linköpings strenge Biskop Hans Brask udslyngede Banstraalen over dem, men de vare alt over Wetterns Vande, havde naaet Wenerns Bred, de vare paa Kinnekulle hos en af Olofs Venner, der eiede det smukke Hellekis.

Her skulde deres Bryllup staae; Gjesterne vare indbudne, og en Munk fra det nærliggende Husaby hentet for at vie dem; da kom Budgaffelen med Bispens Banlysning, og denne, men ikke Vielsen, læstes for dem. Forfærdet vege Alle for dem, Husets Eier, Ungdomsvennen, pegede mod den aabne Dør

og bød dem strax søge bort. Olof bad kun om en forspændt Kærre, hvorpaa den afmægtige Agda kunde komme hjem, men de sloge efter dem med Kjeppe og Steen, og Olof maatte paa sine Arme bære bort, langt ind i Skoven, sin stakkels Brud.

Tung og bitter var deres Vandring — tilsidst fandt de dog et Hjem; det var i Guldkroken i Wester-götland; et skikkeligt gammelt Ægtepar forundte dem Hvile og Arnested; de bleve der til Julen; og den hellige Aften skulde der ret være Juleglæde. Gjester vare indbudne, Grøden sat frem, og nu kom Sognets Geistlige for at læse Bønnen, men medens han læste, kjendte han Olof og Agda, og Bønnen blev Forbandelse over de To; Angst og Skræk kom over Alle; man jog de Banlyste ud af Huset, ud i den stærkeste Frost, hvor Ulvene gik i Flokke og Bjørnen ikke var nogen Fremmed. Og Olof fældte Ved i Skoven og tændte der et Baal, for at skræmme Udyrene bort og holde Agda i Live; han troede, hun maatte døe, og just da var hun stærkest.

„Vor Herre er almægtig og naadig, han vil ikke slippe os!" sagde hun. „Han har En her paa Jorden, En, som kan frelse os, En, der har prøvet som vi at vandre om mellem Fjender og vilde Dyr; det er Kongen. — Kong Gustav Wasa har vansmægtet som vi, gaaet vildsom i Dalarna i den dybe Snee. Han har lidt og prøvet, han veed det — han kan og han vil hjelpe."

Kongen var i Wadstena, derhen havde han samlet Rigets Stænder; han boede i selve Klosteret, der hvor liden Agda, hvis ikke Kongen gav hende Naade,

maatte lide, hvad den vrede Abbedisse turde raade; Bod og Pinselsdød ventede.

Og gjennem Skove og ad ubanede Veie, i Stormveir og Sneefog, kom Olof og Agda til Wadstena; — de bleve seete, Nogle viste Skræk, Andre haanede og truede dem. Klostervagten slog Kors foran sig ved Synet af de to Syndere, der vovede at bede om Adgang til Kongen. „Jeg vil modtage og høre Alle!" var hans kongelige Bud, og bævende sank de To for hans Fødder.

Og Kongen saae med Mildhed til dem, og da hans Hu alt længe stod til at ydmyge den stolte Biskop af Linköping, kom det dem ei til Skade; Kongen hørte deres Liv og Liden, og gav dem Ord paa, at Banlysningen skulde blive hævet, lagde deres Hænder sammen og sagde, at Præsten snart skulde gjøre det med, idet han lovede dem sin kongelige Beskyttelse og Naade. Og den gamle Kræmmer Mickel blev af Skræk for Kongens Vrede, hvormed han truedes, saa mild og spag, at han, som Kongen bød, aabnede sit Huus og sine Arme for Olof og Agda, ja lod alle sine Rigdomme prange paa det unge Pars Bryllupsdag. Vielsen stod i Klosterkirken, hvorhen Kongen selv ledte Bruden, og hvor, paa hans Befaling, alle Nonnerne maatte være tilstede for at give Festen endmere kirkelig Pragt; og stille nynnede vist mangt et Hjerte der den gamle Vise om Klosterrovet, og saae paa Olof Tyste;

„Krist gif en sådan Engel
Kom' tog' båd' mig och dig!"

Nu skinner Solen gjennem den aabne Kloster=port, — det er i vore Dage, — lad Sanddruheden lyse ind i vore Hjerter, lad os erkjende ogsaa Klo=strets Deel af Gud! ei hver Celle var just et Fængsel, hvor den fangne Fugl slog fortvivlet mod Ruden, ogsaa her fandtes Solskin fra Gud i Hjerte og Sind; ogsaa herfra udgik Trøst og Velsignelse; om de Døde kunde opstaae af Graven, de vilde vidne derom; om vi saae dem i Maaneskinnet løfte Ligstenen og skride frem mod Klostret, de vilde sige: „velsignet være disse Mure!“ om vi saae dem i Sollyset svæve paa Regnbueskjær, de vilde sige: „velsignet være disse Mure!“

Hvor forandret er Du nu, Du det rige, mæg=tige Wadstenakloster, hvor Landets fornemste Døttre vare Nonner, Landets unge adelige Sønner bare Munkekutten! herhid gik Valfarter fra Italien, fra Spanien; langveis fra, i Snee og Kulde kom Pile=grimen barfodet til Klostrets Dør; herhid fra Rom bare paa deres Hænder fromme Mænd og Qvinder den hellige Birgittas Liig, og alle Kirkeklokker i alle Lande og Byer, de droge igjennem, ringede, da de kom.

Vi gaae hen imod Klosterbygningen, den gamle Rest der endnu er tilbage, vi træde ind i St. Bir=gittas Celle, den staaer uforandret endnu; lav, snever og lille er den; fire smaabitte Ruder er hele Vinduet, men man seer derfra ud over Haven, hen over Wet=tern, det samme skjønne Landskab, Helgeninden saae som Ramme om sin Gud, medens hun læste sin Morgen= og Aftenbøn. I Gulvets Teglsteen er ind=gravet en Rosenkrands; foran den, paa sine nøgne

Knæ, læste hun ved hver antydet Perle et Paternoster. Her er ingen Kamin, ingen Plads for den, koldt og eensomt er det og var det, her hvor Nordens berømteste Qvinde boede, hun som ved sit eget Snille og af Tidsalderen hævedes paa Helgenindens Trone.

Fra den fattige Celle træde vi ind i en endnu ringere, en endnu mere snever og kold, hvor det ringe Daglys falder ind af en lang Sprække i Muren; aldrig var der Glas for, Vinden blæser herind; hvo var hun, som engang boede her?

Vor Tid har indrettet lyse, lune Værelser tæt ved, en heel Række aabner sig langs den brede Gang, man hører lystig Sang, — men ogsaa Latter og Graad, underlige Skikkelser nikke til os. Hvo ere disse? Sanct Birgittas rige Kloster, hvorhen Konger valfartede, er nu Sverrigs Daarekiste; og her paa Muren skrive Reisende i Mængde deres Navne. — Vi skynde os bort, ind i den mægtige Klosterkirke, Blaakirken, som den kaldes af sin Blaasteens Muur, og her, ogsaa her, hvor Gulvets store Stene gjemme mægtige Herrer, Abbedisser og Dronninger, træder kun eet Monument frem; høit foran Alteret hæver sig, hugget i Steen, en ridderlig Figur, det er den vanvittige Hertug Magnus. Fra de Døde ligesom træder kun han frem og melder om det Liv, der nu rører sig, hvor St. Britta herskede.

Træd let hen over Gulvet, din Fod træder paa Frommes Grave! den flade prunkløse Steen her i Krogen gjemmer den ædle Dronning Philippas Støv — hun, det mægtige Englands Datter, denne ved sit Hjertes Storhed udødelige Qvinde, som med

Klogskab og Mod værnede om sin Gemals Throne, han, som med Raahed og Mishandlinger stødte hende bort. Wadstenas Kloster gav hende Ly, Graven her gav hende Hvile.

Een Grav søge vi, den kjendes ikke, glemt er den, som hun i sin Levetid blev det; og hvo var hun? Klostersøsteren Elisabeth, den holsteenske Grevedatter, engang Kong Hakon af Norges Brud! hun seilede alt med Brudesmykke og Hofstat op til sin kongelige Gemal, da kom Kong Waldemar, og ved Vold og List standsede han hendes Reise, og fik Hakon til at gifte sig med den elleve Aars Margrethe, som derved fik Norges Krone; Elisabeth sendtes til Wadstena Kloster, der spurgtes ikke om hendes Villie. Da siden Margrethe, der med Ret indtager en stor Plads i Nordens Historie, men en mindre i Hjertets, sad paa Herskerstol, mægtig og anseet, og besøgte det blomstrende Wadstena, hvor Sanct Brittas Datterdatter, Barndomsveninden, var Abbedisse, kyssede hun hver Munk paa Kinden, — man kjender Sagnet om ham, den smukkeste, der bluedes derved, — kyssede hver Nonne paa Haanden, ogsaa Elisabeth, hende, som hun just her vilde see; hvis Hjerte bankede vel stærkest ved dette Kys? Stakkels Elisabeth! Din Grav er glemt, men ikke den Uret, Du leed.

Vi træde ind i Sacristiet; her under dobbelte Kistelaag hviler Resterne af en Tidsalders Helligste i Norden, Wadstena-Klostrets Glands og Krone, St. Birgitta. Den Nat, hun fødtes, viste sig paa Himlen, siger Legenden, en straalende Sky, og paa den stod en majestætisk Jomfru, som sagde: „af Birger er født en Dotter, hvis beundringsværdige Røst skal

høres over hele Verden." I sin Faders, Ridder Birger Brahes Borg, voxte det fine, egne Barn; Syner og Aabenbarelse viste sig for hende, og disse tiltoge, da hun kun tretten Aar gammel ægtede den rige Ulf Gudmarsson til Ulfåse og blev Moder til mange Børn. „Du skal være min Brud og mit Redskab!" hørte hun Christus sige, og enhver af hendes Handlinger var, som hun sagde, efter hans Forkyndelse; efter den drog hun til Nidaros til St. Olafs hellige Skriin, efter den gik hun til Tydskland, Frankrig, Spanien og Rom. Snart hædret, snart spottet drog hun om, selv til Cypern og Palæstina. Døende naaede hun tilbage til Rom, hvor hendes sidste Aabenbarelse var, at hun skulde hvile i Wadstena, og dette Kloster især have Guds Yndest og Kjærlighed. Nordlysets Pragt naaer ikke saa vidt om Jorden, som denne Helgenindes Glorie, der nu er et Sagn kun. Vi bøie os med stille, alvorsfulde Tanker mod Skrinet her med de smuldne Rester af Sanct Birgitta og hendes Datter, den hellige Katarina; men selv om disse slukkes Erindrings-Glorien, thi der gaaer et Sagn i Folket, at i Reformationens Tid førtes de ægte Levninger bort til et Kloster i Polen, man veed ikke hvilket; Wadstena gjemmer ikke St. Birgittas og Datterens Støv.

Stor og herlig var engang Wadstena. Stor Klostrets Vælde, som St. Birgitta i Døden saae den; hvor er nu Klostrets Magt? Gravstenen gjemmer den, kun Gravene tale om den. Her, under vor Fod, kun faa Trin fra Kirkedøren, er i Stenen hugget fjorten Ringe, de melde, at fjorten Gaarde bleve skjænkede Klostret, for at han, som smuldrer

her, kunde faae denne Plads fjorten Fod indenfor Kirkedøren; det var Bo Jonsson Grip, en stor Synder, men Klostrets Magt var større end al Syndens, Stenen paa hans Grav har jo Maal og Mæle derom.

Gustav den Første Wasa var Herskermagtens Sol, i den maatte Klosterstjernen blegne. Endnu staaer i Steenomrids Wadstenas rige Slot, som han reiste med Taarn og Spiir tæt ved Klostret. Fjernt ude fra Wettern sees det, som stod det endnu i sin Herlighed; nærved, i maaneklare Nætter, synes det uforandret det samme, thi de favnetykke Mure staae, Udhugningerne over Vinduer og Porte hæve sig i Lys og Skygge, Voldgravene rundt om, der kun ved den smalle Kjørevei skilles fra Wettern, optager som Speilbilled den mægtige Bygning.

Vi staae foran den ved Daglyset; ikke een Rude findes, Brædder og gamle Døre ere slaaede fast i Vindueskarmen; kun paa de to Taarne staae Kuplerne, tunge, brede, lignende kolossale Paddehatte. Den Enes Jernspiir kneiser endnu rankt i Veiret, det andet er bøiet, og som Viseren paa en Solskive viser det Tiden — Tiden, der er gaaet. De andre to Kupler ere nedfaldne, Faar springe mellem Bjælkeresterne, og nederst er Rummet benyttet til Kostald.

Vaabenet over Porten har ei Brøst eller Plet, det synes hugget igaar, Murene staae faste, Trapperne see ud som ny. Inde i Slotsgaarden høit over Porten aabnes den store Fløidør, hvorfra Musikanterne traadte ud og blæste Velkomsthilsen fra Balkonen, men denne selv er nedbrudt; vi gaae gjennem det store Kjøkken, fra hvis hvide Vægge endnu

i Rødkridt Billed-Ridsning af Wadstena Slot, Skibe og blomstrende Træer drager Øiet til sig. Her, hvor der kogtes og brasedes, er nu det tomme, store Rum, Skorstenen selv er borte, og fra Loftet, hvor tunge, tykke Bjælker ligge op til hinanden, hænger det støvbetyngede Spindelvæv, som var det Hele en Masse sortgraa Drypsteen. Vi gaae fra Sal til Sal, og Trælugerne aabnes, at Daglyset kan falde derind. Alt stort, høit, rummeligt, prydet med gamle Kaminer, og fra hvert Vindue en herlig Udsigt over den klare, dybe Wetter. I Stuen her sad Nætter og Dage den vanvittige Hertug Magnus, hvis Steenbilled vi nys saae fremrage i Kirken; gjennemrystet ved at have underskrevet sin egen Broders Dødsdom, drømmende forelsket i Billedet af Skotlands Dronning Maria Stuart, som han ogsaa beilede til, sad han her og ventede at see Skibet med hende glide hen over Søen mod Wadstena; og hun kom, syntes han, hun kom i Havfruens Skikkelse, løftede sig høit paa Vandet, vinkede og kaldte, og den ulykkelige Hertug styrtede sig ud fra Vinduet ned til hende. Vi staae ved dette Vindue, og see under os den dybe Voldgrav, hvori han sank.

Vi gaae ind i Drabant-Salen og til Rigssalen, i hvis Vindues-Fordybninger, paa hver Side, er malet Drabanter i sælsomme Klædninger, halv Dalkarlenes, halv romerske Krigeres. I denne engang rige Sal knælede Svante Stenson Sture for Sverrigs Dronning Margareta Leijonhufvud; hun var Svante Stures Brud, før Gustav Wasas Villie gjorde hende til sin Dronning. De Elskende mødtes her; Væggene tie med, hvad de talte, da Døren aab-

nedes og Kongen traadte ind, saae den knælende Sture og spurgte, hvad det betydede; og Margareta svarede klogeligst i Hast: „han begjærer min Søster Märta tilægte!“ og Kongen gav Svante Sture den Brud, Dronningen lod ham begjære.

Her staae vi i det kongelige Brudekammer, hvorhen Kong Gustav førte sin tredie Gemalinde, Katarina Stenbock, ogsaa en Andens Brud, Ridder Gustavs. Det er en veemodig Historie.

Gustav af de tre Roser blev i sin unge Alder af Kongen hædret med at sendes i Ærinde til Keiser Carl den Femte; smykket med dennes kostelige Guldkjæde kom han tilbage; ung, smuk, livsglad og prægtig paaklædt kom han hjem, og vidste at fortælle om fremmede Landes Herlighed. Ung og Gammel hørte ham gjerne, men helst hørte den unge Katarina, ved ham blev hende Verden dobbelt saa stor, rig og smuk; de fik hinanden kjær, og Forældrene velsignede deres Kjærlighed. Ja-Ordet skulde drikkes, da kom Budskab fra Kongen, at den unge Riddersmand ufortøvet igjen skulde bringe Brev og Hilsen til Keiser Carl. De Forlovede skiltes med tunge Hjerter og med Løfte om gjensidig ubrødelig Tro. Da indbød Kongen Katarinas Forældre at komme til Wadstena Slot, Katarina maatte følge med; her saae Kong Gustav hende første Gang, og den gamle Mand blev kjær i hende. Julen feiredes i Glæde, der var Sang og Strængespil i disse Sale, og Kongen selv spillede Luth. Da Tiden kom til Afreise, sagde Kongen til Katarinas Moder, at han vilde ægte den unge Pige. „Men hun er Ridder Gustavs Brud,“ stammede Moderen. „Unge Hjerter glemme snart deres Sorg,“

meente Kongen; ogsaa Moderen meente det, og da netop samme Dag og Time kom Brev fra Ridder Gustav, saa kastede Fru Stenbock det i Kaminen; alle Breve, som siden kom, alle Breve, som Katarina skrev, brændtes af Moderen; der hviskedes Tvivl og onde Rygter til den stakkels Brud, at hun var glemt ude af sin unge Beiler; men Katarina var tryg og fast i sin Tro paa ham. I Foraaret sagde Forældrene hende Kongens Andragende og priste hendes Lykke. Hun svarede alvorligt og bestemt sit nei, og da de gjentog for hende, at det skulde og maatte skee, skreg hun i Smerte „nei, nei!“ og sank afmægtig, ydmyg bedende ned for Fader og Moder. Og Moderen skrev til Kongen, at det gik godt, men at Barnet var bly. Nu meldte Kongen sig paa Torpa, hvor Stenbocks boede. Med Jubel og Fest blev Kongen modtaget, men Katarina var forsvundet; man søgte overalt, og Kongen selv var den Heldige, der fandt hende; hun sad, opløst i Graad, under det vilde Rosentræ, hvor hun havde sagt sin Hjertensven Levvel. Der var lystig Leeg og Glæde i den gamle Gaard, kun Katarina blev sorgfuld og stille. Moderen havde bragt hende alle sine Smykker, men ingen af dem vilde hun bære, sin simpleste Klædning tog hun paa, men just i denne henrev hun endmere den gamle Konge, og før han reiste bort, vilde han, at Forlovelsen skulde skee. Fru Stenbock vristede Ridder Gustavs Guldring af Katarinas Finger, og hviskede hende i Øret: „det gjælder din Ungdomsven, hans Lykke og Liv, Kongen kan Alt!“ Og Forældrene førte hende til Kong Gustav, viste ham, at Ringen var af Jomfruens Haand, og Kong Gustav satte sin

Guldring istedet. I August Maaned vaiede Flag paa den kongelige Jagt, der bar over Wettern den unge Dronning. Prindser og Riddere i kostelige Klæder stode ved Strandbredden, Musiken klang, og Folket jublede: Katarina holdt sit Indtog paa Wadstena Slot. Dagen efter stod Vielsen. Og Slottets Vægge vare behængte med Silke og Fløiel, med „Silfverdug“ og Gyldendug. Det var en Fest og en Glæde! stakkels Katarina!

I November hjemkom Ridder Gustav af de tre Roser; hans kloge, ædle Moder Kristina Gyllenstjerna mødte ham ved Landets Grændse, forberedte ham, trøstede og mildnede hans Sind; i langsomme Reiser fulgte hun ham til Wadstena, hvor de begge af Kongen bødes at blive Julen over. De adløde, men at komme til Kongens Taffel eller andet Sted, hvor Dronningen fandtes, dertil var Ridder Gustav ikke at bevæge. Julen nærmede sig. En Søndagaften sad Gustav trøstesløs, Natten blev lang og søvnløs, ved Daggry søgte han ind i Byens Kirke til Stammemoderen Sanct Birgittas Grav. Da saae han nogle Skridt fra sig en Qvinde knæle ved Philippas Grav. Det var Dronningen, han saae; deres Øine mødtes, og Gustav skyndte sig bort; da nævnede hun hans Navn, hun bad ham blive, hun bød ham det: „Jeg befaler det, Gustav!“ sagde hun. „Dronningen befaler det.“ Og hun talte til ham, de talte sammen, og det blev dem begge klart, hvad der var gjort og skeet mod dem og med dem; og hun viste ham en vissen Rose, som hun gjemte paa sit Bryst, og hun bøiede sig imod ham og gav ham et Kys, det sidste — til evig Afsked, og saa skiltes de

ad. Hans Død fulgte snart, men Katarina var stærkere, dog ikke stærk nok over sit Hjertets dybe Sorg; i Sovekammeret her, i urolige Drømme, siger Historien, forraadte hun i Søvne Kongen sit Hjertets stadige Tanke, sin Ungdoms Kjærlighed, idet hun sagde: „Kung Gustav . . . hållar jag mycket kär, men . . . Roosen . . . forgättar jag . . . aldrig!“

Fra en Løndør træde vi ud paa den aabne Vold, nu græsse Faarene der; Qvæget drives ind i et af de forfaldne Taarne; vi see Slotsgaarden og fra den op til eet Vindue. Kom, Du Birkeskovens Drossel og slaae din Trille, syng, mens vi mindes Elskovs Bitterhed i de raa, de ridderlige Tider. Under dette Vindue, en kold Vinternat, stod her svøbt i sin hvide Kappe den unge Grev Johan af Østfriesland. Hans Broder havde ægtet Gustav Wasas ældste Datter, og drog med hende til sit Hjem; hvorhen de kom paa Reisen, gjordes Gilde og Fest, men prægtigst dog paa Wadstena Slot. Cecilia, Kongens yngste Datter, havde fulgt sin Søster herhid, og var her, som overalt, den Første, den Skjønneste, ved Jagt som ved Tournering. Strax ved Ankomsten til Wadstena var Vinteren begyndt, Kulden stærk og Wettern lagt til. En Dag red Cecilia ud paa Isen, og den brast; hendes Broder Prinds Erik kom jagende derud til Hest. Johan af Østfriesland var allerede derude, og bad Erik springe af Hesten, da han ellers paa denne endnu mere vilde bryde Isen. Erik vilde ikke høre, og da Johan saae, at der var ikke Tid til at trættes, rev han Erik af Hesten, sprang saa selv i Vandet og frelste Cecilia. Prinds Erik

var rasende af Vrede, Ingen kunde formilde ham. Cecilia laae i Feber, og under den voxte hendes Kjærlighed til ham, der havde frelst hendes Liv; hun blev rask, de forstode hinanden, men Skilsmissens Dag stundede til. Det var om Natten forud, at Johan i sin hvide Kappe steg fra Steen til Steen holdende sig i Silkestigen, og naaede ind af Vinduet; i Tugt og Ære vilde de tale føie Tid sammen, tale om Atterkomst og Bryllup til næste Aar; og som de sad der, huggedes med Øxe Døren itu, Prinds Erik traadte ind, løftede Mordvaabenet mod Østfrieslands unge Herre, Cecilia kastede sig imellem dem, og Erik lod Beileren gribe, lægge i Jern og kaste ind i et mørkt lavt Hul i den kolde Frostnat, og næste Dag, uden at unde ham en Bid Brød eller Vands Draabe, smide paa en Bondeslæde og føre til Kongens Dom. Selv kastede Erik sin Søsters skinnende Navn og Rygte i Sqvalderens boblende Kær, og Fruer og Borgerkoner tvættede det fine Lin i Bagtalelsens gustne Vande.

Kun naar de store Træluger aabnes i Salene, falde Solstraalerne herind; i deres dreiende Søiler svæver Støvet, der løftes af Lufttrækket. Herinde er nu Oplag af Korn. Fede, store Rotter bygge i disse Haller. Edderkoppen spinder til Sørgefaner under Bjælkerne. Det er Wadstena Slot.

Veemodige Tanker opfylde os. Vi vende Øiet derfra henimod det lave Huus med Græstørvtaget, hvoroppe det lille Lam græsser under Kirsebærtræet, som bestrøer det med sine duftende Blade. Ned til Græstørven bøier Tanken sig fra det rige Kloster, fra det stolte Slot, og Solen slukkes over Græs=

tørven, og den gamle Moerlille gaaer at sove under Græstørven; under den ligge Wadstenas mægtige Minder.

4. Skjærgaardene.

Canalreisen gjennem Sverrig gaaer først bestandig opad, gjennem Elve og Søer, Skov og Klippeland; fra Høiden seer man ud over Skovstrækninger og Vande, og lidt efter lidt synker Fartøiet igjen ned af Bjergterrassen; ved Mem er man igjen nede ved den salte Fjord; et eensomt Taarn løfter sig mellem lave, tykke Muurrester, det er Stegeborgs Ruiner. Kystlandet strækker sig med melankolske sorte Skove, der omslutte smaa græsgroede Dale; skrigende Maager omflyve vort Fartøi, vi ere ved Østersøen, vi mærke den friske Søvind, den lufter som i de gamle Heltetider, da Vikingerne, høibyrdede Fædres Sønner, her øvede deres Daad. For os, som for dem, viser sig Havfladen, den samme, med sine talløse Øer; i tusindviis ligge Klippe-Øer, og Steenblokke her strøede i Vandet langs den hele Kyst; Dybet mellem disse og Fastlandet er det, vi kalde „Skjærgaarde", de flyde i hinanden med vexlende Pragt. Vi see dem i Solskin og Havblik, og det er som et stort engelsk Have-Anlæg, men Grønsværs-Gulvet er her det dybe Hav, Blomsterbedene deri ere Klipper og Skjær, der prange med Fyr og Gran, med Egetræer og Løvbuske; see det, naar Vinden

kuler fra Øst og Søen brydes over blinde Skjær og sprøiter tilbage fra Klipperne; gjennem Skibet selv føle dine Lemmer Søens Magt, Du løftes som af overnaturlige Hænder.

Vi flyve mod Vind og Sø, som var det Havgudens egen fnysende Hest, der bar os, fra Skjærgaard til Skjærgaard: Signalskud skydes, og fra det eensomme Træhuus kommer Lodsen. Snart see vi den aabne Sø, snart glide vi igjen ind imellem sorte Steenøer; de ligge som Kjæmpe-Uhyrer i Vandet, een har Form af Skildpaddens buede Skal, en anden har Elephantens Ryg og skruppede graa Farve. Smuldrende hvidgraa Klipper forkynde, at Aartusinders Vind og Veir pidskede hen over dem. Vi nærme os større Fjeldøer og Fastlandets graa, brokkede Urklipper, hvor forkuede Granskove voxe under idelig Kamp med Blæsten; snart er Skjærgaarden en snever Kanal kun, snart en udvidet Sø, bestrøet med Smaaholme, alle af Steen, tidt kun en ringe Steenblok, hvor et enkelt lille Fyrretræ klamrer sig fast; skrigende Maager omflagre de opstillede Sømærker. Nu sees en enkelt Gaard, hvis røde Malning skinner frem fra den mørke Grund; en Gruppe Køer ligger og soler sig paa Steenfladen nær en lille, smilende Græsgang, der synes opelsket her, eller skaaret ud af en Eng i Skaane. Hvor eensomt maa det ikke være at leve paa denne lille Ø! Spørg Drengen, som sidder ved Qvæget, han vil kunne fortælle. „Her er levende og lysteligt!" siger han.

„Dagen er saa lang og lys, Sælhunden sidder derude paa Stenen og gøer i den tidlige Morgen, og alle Dampskibene fra Canalen maa her forbi! jeg

kjender dem allesammen! og naar saa om Aftenen Solen gaaer ned, er det en heel Historie at see ind i Skyerne over Landet; i Sølv og i Guld, i Rødt og i Blaat staae Bjerge med Slotte, seilende Drager, der have Guldkam, eller en gammel Kjæmpe med Skjæg til Maven, altsammen af Skyer, og altid skifte de. Ved Efteraarstid kommer Stormveiret, da er det nu tidt en Angst, naar Fader er ude at hjelpe Skibe i Havsnød, men man bliver ligesom et nyt Menneske derved. Om Vinteren ligger Isen fast, og man kjører fra Ø til Ø og til det faste Land; og faae vi Besøg af Bjørnen og Ulven, saa tage vi hans Skind til Vinterpels! varmt er der i Stuen, og der læses og fortælles om gammel Tid!"

Ja, gamle Tid, hvor ruller Du op med Erindringer just her i disse Skjærgaarde. Gamle Tid, da Alt tilhørte den Tappre. Disse Vande, disse Klippeøer og Strande saae Helte, mere storvirkende end godvirkende, de svingede, til Banehug, Øxen, den hvinende Jetteqvinde, som den kaldes. Her kom Vikingerne med deres Skibe; paa Næsset hist øvede de Strandhug, det græssende Qvæg blev slagtet og slæbt bort; smuldrende Klipper, havde I Mæle, I fortalte om Holmgangen og om Kjæmpernes Færd. I saae Helten hugge med Sværd og kaste med Spyd, hans venstre Haand forstod det saa godt som hans høire. Sværdet rørte sig i Luften, saa at det syntes at være tre. I saae ham, naar han i sine Hærklæder sprang forlænds og baglænds, høiere end han selv var høi, og sprang han i Søen, svømmede han som en Hval. I saae de kjæmpende To; den Ene kastede sit Spyd, den Anden greb det i Luften og drev det tilbage,

saa at det fløi gjennem Skjold og Mand ned i Jorden. Kjæmper med skarpe Sværd og vrede Hjerter saae I! Sværdet hug ned for at ramme ved Knæet, men Manden sprang i Veiret, saa Sværdet susede under hans Fodsaaler. Mægtige Sagn fra gamle Dage! smuldrende Klipper, kunde I mæle derom.

Disse dybe Vande bar Vikingens Skib, og naar den Stærke i Kampen løftede Jernankeret og kastede det mod Fjendens Fartøi, saa Planken gik itu, styrtede I Eders mørke, tunge Søer ind i Rummet, saa Skuden sank. Den vilde Bersærk, der med Brystet nøgent stod imod Fjendehug, galen som en Hund, hylende som Bjørnen, sønderslidende sit Skjold, styrtede sig mod Havbunden her og hentede Steen, som Mænd ikke kunde løfte. Historien befolker os disse Vande, disse Klippeøer, en kommende Digter vil mane dem fast til dette nordiske Archipel, meisle de sande Skikkelser ud af de gamle Sagaer, det Djærve, det Raa, Tidens Storhed og Brøst i dens meest fremtrædende Øieblikke.

Da hæver sig for os igjen paa Øen derhenne, hvor Vinden nu suser i den unge Fyrreskov, Huset af Bjælker, Taget med Bark; gjennem Lufthuller hvirvler Røgen fra Ilden paa den brede Steen i Hallen, hvor tætved Mjødkarret staaer, Hynderne ligge paa Bænken foran de lukkede Sengesteder, Dyrhuder hænge over Bjælkevæggen, smykkede med Skjolde, Hjelme og Brynier. Gudebilleder, snittede paa Sætstokkene, staae foran Høisædet, hvor den ædle Viking sidder, en høibyrdet Faders yngste Søn, stor i Rygte, men større i Gjerning; Skjalde og Fostbrødre sidde

ham nærmest. De beskjærmede Landsmændenes Kyster og den fromme Qvinde, de hentede fra England Hvede og Honning, de gik til det hvide Hav efter Zobel og Pelsværk; Sangen fortæller deres Eventyr. Vi see Gubben ride i Hædersklædning med guldsømmede Handsker og med Hat fra Garderike; vi see Ungdommen med guldknudet Pandebaand, vi see dem paa Thinge, vi see dem i Kamp og Leeg: det gjælder at kunne hugge Oienbrynene af hverandre uden at ridse Huden eller blinke med Oinene, ellers er Straffen at rømme Gaarden og miste sin Lønning. I Bjælkehuset sidder Qvinden ved Væven, og i de silde, maaneklare Aftener komme Gjengangerne af de Faldne og sætte sig om Ilden, hvor de ryste de vaade, dryppende Klæder; men Trællen sover i Asken og paa Stegersets Bænk, og drømmer, at han dypper sit Brød i den fede Sod og slikker Fingrene.

Du kommende Sanger, Du meisle af Sagnene de forsvundne Skikkelser, Du befolke disse Oer, og lade os ved Aandens Kraft glide forbi Oldtidsminder, klare og sande, som vi ved Dampens Magt nu flyve forbi det faststaaende Sceneri, det svulmende Hav, Fastland og skovgroede Oer.

Vi ere alt Braavigen forbi, hvor de talløse Skibe laae fra Nordens Riger, da Upsalas Konge Sigurd Ring mødte, æsket af Harald Hildetand, der gammel og graa frygtede Straadøden og vilde falde i et Slag; og Fastlandet dundrede under Hestehov, som Marathons Slette under Kampen. Skjalde og Skjoldmøer omgav Dannerkongen; høit paa sin Vogn reiste sig den blinde Olding, hans sølvhvide Haar og Skjæg fløi for Vinden, Hestene gav han frit Løb og huggede

ind; — Odin selv var Hildetands Kjøresvend og — Bane; Baalet tændtes, Kongen lagdes paa det, og Sigurd opmandede Alle at kaste Guld og Vaaben, det Kostbareste, de eiede, ind i Ilden, og Skjaldene sang dertil og Skjoldmøerne sloge med Spyd paa de blanke Skjolde, men Upsals Drot Sigurd Ring blev Konge over Svithiot og Danmark, saa lyder Sagaen, der klang over Land og Vand fra disse Kyster.

Oldtids-Minder gjennemflyve Tanken! Oldtids Skueplads for Idræt og Stordaad flyve vi forbi! fra Skjærgaard til Skjærgaard kløver Skibet med Jernskovler de stærke Vande.

---

5. Stockholm.

Vi kaste Runer her paa Bladet, og fra den hvide Grund hæver sig for Dig Billedet af Birger Jarls sexhundredaarige Stad.

Runerne trille! seer Du. I den hvidgraa Morgentaage komme skovgroede Klipper tilsyne; talløse Skarer af vilde Fugle bygge deres Rede her, hvor Mälarens søde Vande styrte sig i Saltsøen. Vikingeskibet kommer; i Stavnen staaer Kong Agne, han bringer som Bytte den finske Kongedatter. Egetræet hvælver sig her over deres Brudekammer; Egetræet bærer ved Daggry Kong Agne, hængt i sin

lange Guldkjæde; det er Brudens Værk, og Skibet seiler bort igjen med hende og de frelste Finlændere.

Skyerne jage forbi, Aarene som de.

Jæger og Fisker reiser sig en Hytte; — den staaer igjen forladt her, hvor kun Søefuglene have hjemme; hvad skræmmer saa disse talløse Flokke? Maage og Vildand flyve skrigende om, der hamres og pæles, Olof Skjødkonning lader store Bjælkestokke bore ned i Grunden, stærke Jernkjæder fæstes hen over Strømmen: „fangen est Du, Olof Haraldsson*) fangen med Skibe og Mandskab, hvormed Du hærgede Kongestaden Sigtuna, ei slipper Du ud fra den tillukte Mälarsøe!" Det er een Nats Værk kun; den samme Nat, da Olof Haraldsson med Jern og med Ild sprænger sig Vei i den haarde Grund; før Dagen gryer, vælter sig der Mälarens Vande; gjennem det skaarne Kongedyb i Øst seilede den norske Prinds Olof bort. Bjælkestokkene, hvor Jernkjæderne hænge, maae bære Forskandsninger; Borgerne fra det nedbrændte Sigtuna reise sig et Bolværk her, og paa Stok-Holmen bygge de deres ny, lille By.

Skyerne gaae, Aarene gaae. Seer Du, hvor Gavlene voxe, der kommer Castel og „Kärna". Birger Jarl gjør Stockholm-Byen til Fæstning, Vagten staaer med Piil og Bue deroppe paa Muren, speider over Sø og Fjord, over Brunkeberg Sand-Aas. Derhenne, hvor Aasen skraaner fra Rørstrands-Søen, bygges Clara Kloster, og mellem det og Byen voxer der en Gade, der voxe flere, en udstrakt Stad, snart Partiernes Kampplads, hvor Ladulås's Sønner plante

---

*) Siden kaldet Oluf den Hellige.

Banneret, og hvor tydske Albrechts Svende brænde Svenskerne levende inde. Stockholm er dog Rigets Hjerte, det veed de Danske nok, det veed de Svenske, og der er Strid og blodig Kamp. Blod flyder for Bøddelhaand, Danmarks Christian den Anden, Sverrigs Bøddel staaer paa Torvet — —! ruller, I Runer, see, hvor paa Brunkebergs Sandaas, hvor den svenske Almue beseirede den danske Hær, Maistangen reises, det er Midsommer-Aften, Gustav Wasa holder sit Indtog i Stockholm. Om Maistangen voxer op Frugt- og Kaalhaver, Huse og Gader, de svinde i Flammerne, de reise sig igjen; det skumle Castel med „Kärnan“ forvandles til et Slot, og Staden staaer prægtig med Taarne og Vindelbroer; paa Sandaasen voxer en By for sig, paa Klipperne mod Syd voxer frem en tredie; de gamle Mure falde paa Gustav Adolfs Bud, de tre Byer ere een, udstrakt og stor, malerisk broget med gamle Steenhuse, Træboder og græstagede Hytter, Solen skinner paa Taarnenes Messingkupler; en Skov af Master ligger i den sikkre Havn.

Fra Versailles' sminkede Guddom gaae Skjønheds-Straaler ud i Verden, de naae til Mälarens Strande, ind i Tessins Slot, hvor Kunst og Videnskab bydes til Gjest hos Kongen, Gustav den Tredie; støbt i Malm staaer hans Billed ved Stranden foran det prægtige Slot. Det er i vore Dage, Akasien skygger over Slottets høie Terrasse, paa hvis brede Rækværk Blomster prange i sachsisk Porcellain; brogede Silkegardiner hænge halv ned for de store Glasvinduer, Guivene ere bonede glatte som et Speil, og under Buen hist, hvor Roserne voxe mod Muren,

lever evig i Marmor Grækenlands Endymion; som Æresvagt staaer her Fogelbergs Odin, Sergells Amor og Psyche.

Vi stige ned af den brede Kongetrappe; foran den, hvor fordum Olof Skjødkonning spændte Jernkjæder over Mälarens Løb, er nu en prægtig Bro med Boutiker foroven og „Strømparterren" forneden; just derhen styrer det lille Dampskib „Necken", opfyldt med Passagerer fra Djurgården til „Strømparterren". Og hvad er „Strømparterren"? Det er i Smaat, i meget Smaat, Stockholmernes Villa reale, vil Neapolitaneren sige; det er i Smaat, i meget Smaat, Stockholmernes „Jungfernstieg", vil Hamborgeren fortælle. Det er en ganske lille, halvcirklet Ø, hvorpaa Broen støtter sine Buer, en Have fuld af Blomster og Træer; man seer fra Broens høie Brystværn ned over den. Damer og Herrer spadsere om dernede; Musikanter spille, Familier sidde i Grupper og nyde Forfriskninger i de hvælvede Haller under Broen, og see mellem det Grønne ud over det aabne Vand, til Huse og Gaarde, men ogsaa til Skov og Klipper; man glemmer, man er midt inde i Byen.

Det er Broen her, som forbinder Stockholm med Norrmalm, hvor største Delen af den fornemme Verden boer i to lange, berlineragtige Gader; dog af alle de store Huse ville vi kun besøge eet, og det er Theatret.

Vi gaae ind paa Scenen selv, den har historisk Betydning. Her ved første Coulisse fra Lamperækken tilhøire, idet vi see ned mod Tilskuerpladsen, blev Gustav den Tredie myrdet paa Maskeraden; der over i det lille Værelse, tæt ved Scenen, blev han bragt,

medens alle Udgange besattes, og de brogede Skikkelser, Harlekiner, Polichineller, Vildmænd, Guder og Gudinder, med aftaget Maske, blege og forfærdede knugede sig sammen; den dandsende Ballet-Farce var blevet en virkelig Tragedie.

Dette Theater var Jenny Linds Barndomshjem, her har hun, som lille Pige, sunget med i Choret, her er hun først fremtraadt og opmuntrende hilset som Barn; her har hun fattig og sorrigfuld, da Stemmen forlod hende, udgydt Taarer, opsendt fromme Bønner til sin Gud; herfra fløi Nordens Nattergal ud over Landene og forkyndte Kunstens Reenhed og Hellighed. Hvor det er smukt, fra Vinduet heroppe at see ud over Vandet til Strømparterren, til det store, prægtige Slot, til Ladugårdslandet med de store Caserner, til Stibsholmen og Klipperne, der stige steilt op af Vandet med Sødermalms Haver, Landsteder, Gader og Kirkekupler mellem grønne Træer. Skibene ligge derhenne, saa mange og saa tætte, med vaiende Flag. Det Skjønne, som en Digters Øie seer, maa Verden ogsaa see; ruller, I Runer! Der staaer den hele brogede Udsigt, en Regnbue spænder sig som Ramme derom. See dog! det er Solnedgang, det graaner over Sødermalm, det Graa bliver mere og mere mørkt, en beegsort Grund, og paa den staaer en dobbelt Regnbue; Husene ere bestraalede af et saa stærkt Sollys, at Væggene synes et Transparent; de nys udsprungne Linde i Haverne træde frem som frisk, ung Skov; fra de gothiske Bygninger paa Øen skinne de lange, smalle Vinduer, som ved en festlig Illumination, og mellem de mørke Graner falder fra Ruderne bagved et Skin, i tusinde Flammer,

ſom om Træerne ſtode med blusſende Julelys; ſtærkere og ſtærkere blive Regnbuens Farver, Grunden mere og mere ſort, og de hvide Maager flyve ſolbelyſte forbi. Regnbuen ſætter ſin ene Fod høit oppe paa Sødermalms Kirkegaard. Hvor Regnbuen berører Jorden, ligge Skatte begravne, ſiger Folketroen. Regnbuen ſtøtter ſig paa en Grav deroppe, Stagnelius hviler her, Sverrigs herligſte Sanger, ſaa ung og ſaa ulykkelig; og i ſamme Grav er Nicander lagt, han, ſom ſang om Kong Enzio og om „Lejonet i öcknen“ *), ſang med blødende Hjerte; det friſke Drueblad kjølede Vunden og dræbte Sangeren. Fred med Støvet, Sangene leve evigt! Vi gaae til Eders Grav, hvor Regnbuen peger. Herligt er Skuet deroppe. Terrasſeformigt løfte ſig Huſene i de brolagte, ſteile Gader; gjennem ſmalle Gyder, op ad Bjælketrapper, kan Fodgjængeren forkorte ſig Veien, og altid Nedſigt og Udſigt til Vand, Klipper og Grønt. Her er ſmukt at boe, her er ſundt at boe, men det er ikke fornemt, ſom ved Brunkebergs Sandaas; dog det bliver det nok! paa Sødermalms Klippegrund ſkal engang Stockholms „Strada Balbi“ reiſe ſig.

Vi ſtaae heroppe. Hvilken anden Verdens By har en bedre Udſigt over den ſalte Fjord, over den friſke Sø, over Taarne, Kupler, ſammendyngede Huſe og et Slot, ſom Kong Enzio ſelv kunde have bygget det, og rundt derom de ſorte, alvorlige Skove med Ege, Gran og Fyr, ſaa nordiſk, drømmende i den ſynkende Sol. Det er Dæmring, det bliver Nat,

---

*) „Løven i Ørkenen.“

Lysene tændes i Byen dernede, Stjernerne tændes paa Himlen deroppe, og høit mod Stjernegrunden løfter sig Taarnet fra Ridderholms-Kirken, Stjernerne skinne der igjennem; det er som af Kniplinger, men hver Traad er af støbt Jern og bjælketyk.

Derned, derind gaae vi i den stille Aften. En Aandeverden hersker herinde. See, i de hvælvede Gange sidde paa træudhugne Heste Rustninger, der engang bares af Magnus Ladulås, Christian den Anden, Carl den Niende. Tusinde Faner, der engang vaiede under Spil og Klang, under Pilekast og Kanontorden, smuldre her, i lange Laser hænge de fra Stangen, og Stænger ligge henkastede, hvor Fanerne længst ere blevne Støv. Indenfor disse Mure blunde i Sølv- og Kobberkister næsten alle Sverrigs Konger. Fra Alterets Gang sees gjennem den aabne Gitterdør ind imellem de opstablede Trommer og ophængte Faner; her gjemmes en blodig Kjortel, og i Kisten smuldrer Gustav Adolph. Hvo er den døde Gjenboe i Capellet tvers ovre i Kirkens anden Sidegang? Der bag Glaslaag ligger en gjennemstudt Klædning, paa Gulvet et Par tunge, tykke Støvler, — de tilhørte Heltekongen, Vandreren, hvis Rige nu er denne snevre Kiste, Carl den Tolvte.

Hvor her er helligt under disse Hvælvinger! Aarhundreders Mægtige samledes her, forgjængelige som de mølædte Faner, stumme og dog saa talende. Og udenfor rører sig Livet; Verden gaaer sin gamle Gang, Slægter skifte i de gamle Huse, Husene skifte, men altid er dog Stockholm Sverrigs Hjerte, Birgers Stad, hvis Aasyn bestandig forynges, bestandig forskjønnes.

Djurgården.

Djurgården er et heelt Stykke Land, af vor Herre selv gjort til Have. Kom med derover, vi ere endnu i Byen, men foran Slottet ligger den hugne, brede Steentrappe ned til Vandet, hvor Dalkullen staaer og ringer med Malmklokken; ombord! her er Baade nok at vælge imellem, alle med Hjul, Dalkullerne dreie det. I grovt, hvidt Linned, røde Strømper med grønne Hæle og utroligt tyksaalede Skoe med Overlæder heelt op af Skinnebenet, staaer Dalkullen; grønne Grene smykker hendes Baad, nu skyder den afsted. Huse og Gaarde løfte sig, Kirker og Haver komme frem, Sødermalm bærer dem høit over Skibsmasterne; Sceneriet minder om Bosporus ved Pera; Dalkullens brogede Dragt er ganske orientalsk, og hør, Vinden bærer melankolske Skalmeietoner ud til os, to fattige Dalkarle gjøre Musik i Havnen; det er de samme melankolske, lange Toner, der blæses af de bulgariske Spillemænd i Peras Gader. Vi træde i Land i Djurgården. Hvilken Vrimmel af Equipager i Rækker gjennem den brede Allee, hvilken Skare pyntede Spadserende af alle Classer. Man tænker paa Villa-Borghese, naar i Viinhøstens Tid Romerfolk og Fremmede der lufte sig. Man er i Borghesernes Have, man er ved Bosporus og dog høit i Norden. Fri og stor løfter Granen sig, Birken hælder sine Grene, som ellers kun Grædepilen mægter det, og hvilke mageløst skjønne, store Ege, Grenene selv ere mægtige Træer, deilige at afmale; prægtige grønne Græssletter vise sig i stor Udstrækning, og

tæt forbi ruller Fjorden sit grønne, dybe Vand, som var det en Flod; store Skibe med bugnende Seil, det ene høit over det andet, Dampfartøier og Baade i broget Mængde komme og gaae.

Kom med til Byströms Villa; den ligger paa Steenklippen deroppe, hvor de store Egetræer klamre sig fast; see herfra den hele tredeelte Stad, Södermalm, Nordmalm og Øen med det storartede Slot. Paa Klippen her er deiligt at bygge, og Bygningen staaer, og det næsten heelt af Marmor, et Casa santa d'Italia, som baaret gjennem Luften herop til Norden. Væggene derinde ere pompeiansk malede, men tungt, Intet er genialt; rundt om staae byströmske Marmorbilleder, de have ikke Antikens Sjæl, Madonna slæber paa sit marmortunge Drapperi, Pigen med Blomsterguirlanden er en grim Unge, ved Hero med den grædende Amor tænker man paa en Ballet-Stilling. Dog hen til det Smukke. Amorinsælgersken er smuk, hos de badende Qvinder bøier Stenen sig til det bløde Liin; een af dem føler sig for med Foden, idet hun træder ud, og man har med hende Fornemmelsen af, at Vandet er koldt. Marmorsalens Kjølighed virkeliggjør denne Følelse, en Isnen gjennemfarer os! — kom ud i Solskinnet, op paa Naboklippen, der løfter sig over Gaarde og Huse; i Klipperevnerne skyde frem de vilde Roser; mellem prægtige Graner og graciøse Birke falde Solstraalerne smukt paa det høie Græs foran Bellmans kolossale Bronzebuste; denne Plads var just den nordiske Improvisators Yndlingssted, her laae han i Græsset, digtede og sang sine anakreontiske Sange; her holdes aarligt i

Sommertiden hans Fest. I den røde Aftensol ville vi reise dit Altar, det er en brændende Bolle høit paa Tønden, der er krandset med vilde Roser. Movitz proberer sit Valdhorn, det som i Krostuen var Oberons Horn, og Alting dandsede, fra Ulla til Mutter paa Tuppen, de stampede med Fødderne, klappede med Hænderne og Ølkrusets Tinlaag:

„hej kära själ, fukta din aska!"

Et Teniers Billede fik Liv og lever endnu i Sangen. Movitz blæser i Hornet paa Bellmans Plads om den brændende Bolle, og hele Skaren dandser i Kreds, Unge og Gamle, Karetherne med Vogne og Heste, fyldte Bouteiller og klapprende Kruus; melodisk klinger den bellmanske Dithyrambe, Lune og Lavhed, Veemod — derimellem, om

„— hur ögat gret
Vid de cypresser, som ströddes".

Maler, grib Pensel og Palet og mal Mænaden, men ikke hende, der træder Viinsækken, mens Haaret flyver for Vinden og hun synger Henrykkelsens Sange, nei Mænaden, der stiger fra den bellmanske rygende Bolle, en Punschens Anadyomene, hun med høie Hæle under de røde Skoe, Sløifer paa Kjolen og med flagrende Slør og Saloppe, flagrende, altfor flagrende! Poesiens Roser river hun af sit Bryst og sætter i Ølkandens Tud, klapprer med Laaget, synger om Valdhornklang, Buxer og gamle Skoe, mens vi

fornemme Duften af Rosen og see to Menneskeøine skinne, de melde om Menneskehjertets Veemod og Lyst*).

---

7. Sala.

Sverrigs store Konge, Tydsklands Redningsmand, Gustav Adolph, anlagde Sala; den lille Skov nær herved fredes endnu ved Sagn om Heltekongens Ungdoms-Kjærlighed, hans Møde her med Ebba Brahe. Sala Sølvgruber ere de største, de dybeste og ældste i Sverrig, de naae ned til hundred og halvfjerdsindstyve Favne, altsaa næsten til Østersøens Dybde. Dette er allerede en Deel til at vække Interesse for en lille By; hvorledes seer den nu ud. „Sala“, siger Reisebogen, „ligger i en däld, uti en flack och föga angenäm nejd“. Og saaledes er det ogsaa. Der var ikke videre yndeligt ad den Kant, og Landeveien førte lige ind i Byen, der er en By uden al Physiognomi. Den bestaaer af en lang Gade med Knude paa og saa nogle Trevler; Knuden er Torvet og Trevlerne er de Par Stræder, som hænge ved. Den lange Gade, det vil da sige lang i en lille By, var aldeles menneskétom, Ingen traadte ud fra Dørene, Ingen saaes i Vinduerne. Det var derfor en Glæde endelig ved en Isenbod, hvor der i Vinduet hang et

---

*) Paa Clara Kirkegaard i Stockholm er Bellman begravet, men Ingen veed Stedet, hans endnu levende Samtidige kunne ingen Oplysning give om det.

Brev Knappenaale, et Tørklæde og to Theepotter, at see et Menneske, en eensom, stillestaaende Boutiksdreng, som heldede sig over Disken hen imod den aabne Dør og saae ud. Visselig skrev han til Aften i sin Dagbog, havde han en: „i Dag kjørte her en Reisende igjennem Byen, vor Herre kjendte ham, jeg ikke!“ ja det sagde Boutiksdrengens Ansigt, og det var et ærligt Ansigt.

I Vertshuset, hvor jeg kom, var samme Gravstilhed, som paa Gaden; Porten var vel lukket, men inde stode alle Døre paa viid Gab, Gaardhanen gik midt i Stuen og galede, for dog at vise, at der var Nogen hjemme; iøvrigt var Huset ganske malerisk, det havde aaben Altan ud til Gaarden, ud til Gaden havde været altfor livligt. Der hang det gamle Skildt og knagede i Blæsten, det var, ligesom det var levende. Jeg saae det fra mit Vindue, jeg saae ogsaa, hvor Græsset paa Gaden havde faaet Magt over Brolægningen. Solen skinnede klart, men som i Pebersvendens eensomme Stue og paa den gamle Jomfrues Balsamine i Urtepotten; det var stille, som paa en skotsk Søndag, og det var en Tirsdag; man blev stemt for Youngs Nattetanker.

Fra Altanen saae jeg ind i Naboens Gaard; der var ikke en Sjæl at see, men der havde leget Børn derinde; der var lavet en lille Have af bare tørre Pinde, de vare stukne ned i den bløde Jord og vandede; Potteskaaret, der vist havde været Vandkande, laae der endnu. Pindene betød Rose og Geranium. Det havde været en deilig Have! ak ja! vi store voxne Mennesker vi lege jo ligesaadan, lave os en Have med Kjærlighedens Rose og Venskabets

Geranium, vi vande dem med vore Taarer og med vort Hjerteblod — og dog er og bliver det tørre Pinde, uden Rod. Det var en trist Tanke, jeg følte det, og for at faae de tørre Pinde i min Tanke til at blive blomstrende Aronstave, gik jeg ud; jeg gik i Trevlerne og i den lange Traad, det vil sige i de smaa Stræder og i den store Gade, og her var mere Liv, end jeg turde vente; jeg mødte en Flok Køer, som kom hjem eller gik ud, det veed jeg ikke, de gik uden Fører. Boutiksdrengen stod bag Disken endnu, heldede sig ud over den og hilsede, den Fremmede tog Hatten af igjen; det var dens Dags Begivenhed i Sala. Tilgiv, Du stille By, som Gustav Adolph byggede, hvor hans unge Hjerte følte den første Kjærlighed, og hvor Sølvet ligger i de dybe Schachter, det vil sige udenfor Byen, „uti en flack och föga angenäm nejd!“

Jeg kjendte Ingen her i Byen, Ingen førte mig, saa gik jeg med Køerne og kom til Kirkegaarden; Køerne gik forbi, jeg steg over Stenten, og stod mellem Gravene, hvor Græsset voxte høit, og næsten alle Liigstene laae med udslettede Indskrifter, kun paa en og anden var læseligt, „Anno —“ ja hvad da? Og hvem hvilede her? Alt var udslettet paa Stenen, udslettet som Jordlivet af den, der nu her var Jord i Jorden. Hvilket Livsdrama have I Døde spillet i det stille Sala? Den nedgaaende Sol skinnede hen over Gravene; intet Blad rørte sig paa Træerne; Alt var stille, dødsstille i Sølvminernes Stad, der for den Reisendes Erindring kun er Ramme om Boutiksdrengen, der heldte sig ud over Disken.

---

8. Sæther-Dalen.

Alt var istand, Vognen vel seet efter, selv en Pidsk med en god Snært var der sørget for! to Pidske vilde være bedst, sagde Isenkræmmeren, der solgte den, og Isenkræmmeren havde Erfaring, det har tidt den Reisende ikke! en heel Pose „Slanter", det vil sige Kobbermønter af ringe Værdi, stod foran, til Bropenge, Tiggere, til Hyrdedrenge eller hver Den, der skulde aabne os de mange Markled, som lukke Landeveien; men vi maatte selv gjøre det! Regnen skyllede ned, saa det pladskede efter; Ingen havde Lyst til at komme i dette Veir. Sivene i Sumpene neiede og sveiede, det var ordentligt Regngilde for dem, og det susede fra Sivtoppene: „vi drikke med Foden, vi drikke med Toppen, vi drikke med den hele Krop, og staae dog paa et Been, Hurra! vi drikke Dus med den hældende Piil, med de drivvaade Blomster paa Skrænten, Skaalen løber over for dem! Nøkrosen, den fine, hvide Frøken, kan bedre holde ud! Hurra, det er Gilde! det skyller, det skyller! vi suse og vi synge! det er vor egen Vise! imorgen qvække Frøerne den efter, og sige: „den er splinterny!"

Og Sivene svinglede, og Regnen skyllede, saa det pjadskede efter. Jo, det var et Veir at komme i til Sætherdalen og see dens berømte Deilighed. Nu gik Smældet af Pidsken; det blev bundet paa, og igjen bundet paa, og hver Gang blev det kortere, og tilsidst var der slet ingen Smæld og slet ingen Skaft, thi Skaftet gik efter Smældet, eller seilede efter det.

Veien var aldeles feilbar og gav fuldstændig Idee om Syndflodens Begyndelse. Nu trak det ene Krik for meget, nu trak det andet for lidt, og saa knak Hammelen. Tak Skjæbne! Det var en deilig Kjøretour. Læderet foran bar i sin Fold en dyb Dam med Afløb ned i Skjødet. Nu sprang der en „Mutter“ af Vognen, som Karlen kaldte den, nu løsnede sig Snoeningen i Skaglerne, og Bringetøiet blev kjed af at holde. Herlige Verthuus i Sæther, hvor længes jeg nu mere efter Dig, end din berømte Dal! Og langsommere gik Hestene og stærkere faldt Regnen, og saa — — ja, saa var vi endnu slet ikke i Sæther.

Taalmodighed, Du slunkne Edderkop, som i Forgemakket spinder rolig din Væv hen over den Ventendes Fod, spind mine Øienlaage til i en Søvn, saa stille som Hestenes Gang. Taalmodighed, — nei den var ikke med paa Vognen til Sæther. Men derhen, til Vertshuset ved Veien, tæt ved den berømte Dal, kom jeg da mod Aften.

Og Alting flød i Gaarden saa chaotisk gemytligt, Gjødning og Markredskaber, Staver og Straa; Hønsene sad vaskede til Skygger, eller i det Høieste, som opstillede Hønsehamme, og Ænderne knugede sig mod den vaade Muur, mæt af det Vaade. Holdkarlen var tvær, Pigen endnu tværere, møisommeligt var det at faae Gavn af dem; Trappen var skjæv, Gulvet skraat og lige nylig vasket, tykt Sand strøet paa, Luften fugtig og kold; men udenfor, neppe tyve Skridt paa den anden Side af Veien, laae den berømte Dal, Naturens selv tillavede Have, hvis Ynde bestaaer i Løvtræer og Buske, Kilder og sprudlende Bække. Det var et langt Hul, jeg saae Trætopperne rage op

og Regnen slog sit tætte Slør henover det. Hele den lange Aften sad jeg og saae derhen under denne Skylle af alle Skyller, jeg troede, Wenern, Wettern og et Par Søer til løb gjennem et uhyre Sold fra Skyerne. Mad og Drikke havde jeg bestilt, men jeg fik ingen; de løb op, og de løb ned, det brasede paa Skorstenen, Pigerne sladdrede, Karlene drak Sup, Fremmede kom, bleve indqvarterede og fik baade Stegt og Kogt; flere Timer gik hen, jeg holdt en Krafttale til Pigen, og hun svarede phlegmatisk: „Herren sidder og skriver i eet væk, saa kan han jo ikke æde!"

Det var en lang Aften, „men Aftenen gik," som der staaer i „den nye Barselstue"; der var blevet ganske stille i Vertshuset! alle de Reisende, paa mig nær, vare igjen afsted, vist for at finde bedre Natteleie i Hedemora eller Brunbäck. Nede i den smudsige Skjænkestue — havde jeg seet gjennem den halvaabne Dør, sad et Par Karle og spillede med fedtede Kort, en stor Hund laae under Bordet og gloede med store, røde Øine, Kjøkkenet stod tomt, Stuerne øde, Gulvet vaadt, Stormen ruskede, Regnen pladskede — „og nu i Seng!" sagde jeg.

Jeg sov en Time, jeg sov vel to, og vaagnede saa ved et Vræl ude fra Landeveien. Jeg foer i Veiret, det var Tusmørke, Natten paa denne Tid blev ikke mørkere! Klokken var henimod Eet. Jeg hørte, at der blev taget med stærke Tag i Porten, en dyb Mandsstemme raabte høit, og der blev slaaet med en Prygl mod Portplankerne. Var det en Beskjænket eller en gal Mand, der vilde ind til os. Nu kom Porten op; der blev ikke vexlet mange Ord; jeg hørte Fruentimmer hvine himmelhøit af Skræk;

der blev en Rumsteren; de løb med Træskoe paa over Gaarden, Qvæget brølte, grove Mandsstemmer blandede sig deri; jeg sad allerede paa Sengefjælen. Ud eller ind! Hvad var her at gjøre? Jeg saae ud af Vinduet, nede paa Veien var der ikke Noget at see, og det regnede endnu. Med eet kom der Nogen med tunge Trin op ad Trappen, de aabnede Døren til Værelset tæt ved — nu stode de stille! — jeg lyttede; en stor Jernkrampe var for min Dør. Nu gik de herinde over Gulvet, nu ruskede de i Døren og stødte saa til den med et Fodspark, — og under Alt dette pidskede Regnen paa Vinduerne, og et Vindstød ruskede i dem.

„Er her Reisende!" raabte en Stemme, „her er Ild paa Huset." Nu kom jeg i Klæderne og ud af Døren og hen til Trappen, Røg var der ikke at see, men da jeg stod i Gaarden, — hele Gaarden var af Træ, lang og udstrakt, saae jeg Flammer og Røg. Ilden var kommet fra Bagerovnen, som Ingen var ved, en Reisende, som tilfældig kom her forbi, saae det, vrælte, dundrede paa Porten, og — Qvinderne hvinede og Køerne brølte, da Ilden stak sin røde Tunge ud mod dem.

Nu kom Sprøiten, Ilden blev slukket; det var den lyse Morgen; jeg stod paa Veien, neppe hundrede Skridt fra den berømte Dal. Man kan ligesaa godt springe i den, som gaae i den, og jeg sprang, og Regnen skyllede, og Vandet piblede, det var en eneste Kilde det Hele. Løvtræerne vendte Vrangen ud af bare Skylregn, og de sagde, som Sivene igaar: „vi drikke med Toppen, vi drikke med Foden og med den hele Krop, og staae dog paa eet Been, Hurra!

det regner og det skyller, vi suse og vi synge, det er vor egen Vise, og den er splinterny!"

Ja, det sang ogsaa igaar Sivene, men det var den samme og det samme. Jeg saae — og saae — og om Sæther-Dalens Skjønhed veed jeg kun, — den har vasket sig!

---

9. Tro og Videnskab.

(Prædiken i Naturen.)

Sandhed kan aldrig stride mod Sandhed, Videnskaben aldrig stride mod Troen, vi tale naturligviis om dem begge i deres Reenhed; de mødes og de bestyrke Menneskets herligste Tanke: Udødelighed. Og dog siger Du: jeg var roligere, jeg var tryggere, da jeg som Barn lukkede mine Øine ved min Moders Bryst og sov ind, uden Grublen, rullede mig ene ind i Troen. Denne Forudvidenhed, denne Forstands Sammensætning i Alt, det ene Leds Gribenind i det andet, fra Evighed til Evighed, river en Støtte fra mig, min Tillid til Bønnen, den, som er Vingerne til min Gud! løsnes de, da falder jeg afmægtig i Støvet, uden Trøst og Haab. Vel bøier jeg mig for Kundskabens Lys, stort og herligt, men jeg synes deri er en Menneske-Hovmod, at ville være kloge som Gud. „Det skulle I blive!" sagde Slangen til Menneskene, da den vilde forføre dem til at æde af Kundskabens Træ. Gjennem min Forstand maa jeg erkjende Sandheden af, hvad Astronomen lærer og be-

viser; jeg seer den forunderlige, uendelige Guds Forstand i Verdens hele Bygning, i det Smaa og i det Store, hvor det slutter sig til hinanden, griber ind i hinanden til en uendelig harmonisk Heelhed, — og jeg skjælver i min høieste Nød og Sorg, hvad kan min Bøn forandre, der hvor Alt er Love fra Evighed til Evighed.

Du skjælver, idet Du seer Almagten, der aabenbarer sig i Alkjærligheden, det Væsen, hvor, efter Menneske-Udtryk — Forstand og Hjerte er eet; Du skjælver, idet Du veed, at han har kaaret Dig til Udødelighed.

Jeg veed det i Troen, i Bibelens hellige, evige Ord. Videnskaben lægger sig som en Steen over min Grav, men min Tro er det, som sprænger den.

Det er ikke saa! den mindste lille Blomst prædiker fra sin grønne Stilk, i Videnskabens Navn: Udødelighed, hør den! ogsaa det Skjønne fører Beviset for Udødelighed, og med den Forvisning fra Tro og Videnskab vil den Udødelige ikke skjælve i sin høieste Nød, Bønnens Vinger vil ikke løsnes, Du vil tro, paa Kjærlighedens evige Love, som Du troer paa Forstandens Love.

Naar Barnet river Blomster af Marken og bringer os den hele Haandfuld, hvor een sidder op, een ned, kastede mellem hverandre, da er det i hver enkelt vi see Skjønheden, denne Harmoni i Farver og i Former, som gjør vort Øie saa vel. Instinktmæssigt ordne vi, og hver enkelt Blomst smelter sammen i en Skjønheds Heelhed, saa at vi see ikke paa den, men paa den hele Bouquet. Opfattelsen af Skjønheds-Harmonien er et Instinkt i os, den ligger

i vort Øie og i vort Øre, disse Broer mellem vor Sjæl og det Skabte om os. I alle vore Sandser er en saadan guddommelig Gjennemstrømning i vort hele Væsen, en Stræben efter det Harmoniske, som det viser sig i alt det Skabte, selv i Luftens Pulseslag, synliggjorte i Klangfigurer.

I Bibelen staaer det Udtryk: „Gud i Aand og Sandhed,“ og herfra kunne vi meest betegnende finde Udtryk for den Erkjendelse, vi kalde Følelsen af det Skjønne; hvad andet er vel den, end „Aand og Sandhed“, denne Aabenbarelse af Gud, og ligesom vor egen Sjæl lyser ud af Øiet og i den fine Bevægelse omkring vor Mund, saaledes lyser, i det Skabte, Billedet frem af Gud i Aand og Sandhed. Der er Harmoni-Skjønhed fra det mindste Blad og Blomst, til den store, fyldige Bouquet, fra vor Jord selv, til de talløse Kloder i Himmel-Rummet; saavidt som Øiet seer, saa langt Videnskaben naaer, er Alt — Smaat og Stort — Skjønhed ved Harmonien.

Men see vi nu til Mennesket, for hvem vi have det høieste, det helligste Udtryk „skabt i Guds Billede“, Mennesket, der formaaer at optage og opfatte i sig al Guds Skabning, da synes Harmonien i det Skabte her at være brudt. Idet vi fødes, ere vi Alle lige! som Skabninger staae vi lige i: „Intet at kunne fordre som Ret.“ Hvor forskjelligt tildeler Gud os Evner! Enkelte faae saa uendelig store, Andre saa ringe; i Hjem og Forhold stiller Gud os ved Fødselen, og hvor uendeligt Mange af os tildeles ikke de haardeste Kampe; vi blive der satte,

der indførte, hvor Mange kunde ikke med Ret sige: „det var mig bedre, om jeg aldrig var født!“

Menneskelivet, det Høieste her paa Jorden, kom altsaa ikke under Harmoniens Skjønheds Love! det er utænkeligt, det er en Uret, og kan saaledes ikke finde Sted.

Livets Disharmoni ligger i, at vi kun see en lille Deel af vor Tilværelse, nemlig den her paa Jorden; der maa være et fortsat Liv, en Udødelighed.

Det prædiker Du for os, Du mindste Blomst, som Alt hvad skabt er i Skjønhed og Harmoni. Hørte vor Tilværelse op i Døden her, da var det Fuldkomneste af Gud ikke fuldkomment, Gud ikke Retfærdighed og Kjærlighed, som Alt i Naturen og Aabenbaringen besegler det; og peger man os hen paa den hele Menneskehed, som den, hvori Harmonien vil aabenbare sig, da synker al vor Stræben og Virken hen til Coraldyrets Virksomhed; Menneskeheden bliver da kun et Storheds Monument for Skaberen, han viser da kun sin Herlighed, men ikke sin høieste Kjærlighed. Alkjærlighed er ei Selvkjærlighed! — Udødelighed eie vi!

I denne rige Bevidsthed løftes vi mod Gud, grundsikkre i, at hvad der skeer med os, skeer til vort Bedste! vort jordiske Øie formaaer kun at see til en vis Grændse ind i Rummet, vort sjælelige Blik naaer ogsaa kun til et vist Maal, men hiin Side det maae de samme Alkjærlighedens Love herske, som her. Den evige Forstands Forudviden kan ikke ængste os; vi Mennesker kunne i os selv fatte et Begreb om den. Vi vide fuldkomment, hvad Udvikling der i de for=

skjellige Aarstider maa finde Sted, vi vide Tiden for Blomsterne og for Frugterne, hvilke Arter der ville fremkomme og trives, Modenhedens Tid, naar Stormene maae herske, og naar det er de visse Regntider. Gud maa, og det i en uendelig høiere Grad, have samme Kundskab til sine Skabte: Universets Kloder, som vor Jord, og Menneskeslægten her; han maa vide: — og her blive Aartusinder for ham, som en Dag for os, — da maa den Udvikling, den Blomstren i Menneskeslægten finde Sted, da vil de Lidenskabens, de Udviklingens Storme herske og under disse Characterer komme til Udvikling, Personer blive mægtige Drivhjul, hver være et født Guds Menneske. Historien viser os dette, Led griber ind i Led, i Aandens Verden som i det materielt Skabte; Viisdoms-Øiet, Fader-Øiet omfatter det Hele! — og skulle vi da ikke kunne, i Hjertets Nød hernede, bede med Fortrøstning til denne Fader, bede som Frelseren bad: tag denne Kalk fra mig, dog skee ikke min, men din Villie! — disse sidste Ord glemme vi ikke! og vor Bøn vil opfyldes, er den til vort Vel, og er den ikke det, da lad os, som Barnet her, der i sin Sorg kommer til sin jordiske Fader, og hos ham ikke faaer Ønsket opfyldt, dog vederqvæges ved milde Ord og Fornuftens kjærlige Tale, saa at Øiet græder Sorgen blød og Barnesmerten mildnes. Det vil ogsaa i Bønnen skjænkes os! Øiet vil faae Taarer, Hjertet Fortrøstning! og Hvo er vel trængt saa dybt ind i Sjælenes Veie, at han tør benegte, at Bønnen er Vingen, der hæver os til den Indskydelsens Sphære, hvorfra Gud vil række os Hjelpens og Naadens Oliegreen.

Just ved at vandre med aabne Øine paa Videnskabens Vei see vi Forkyndelsens Herlighed. Menneskeslægtens Viisdom er kun et Spand paa Aabenbarelsens høie Søile, der bærer Gud, men dette korte Spand vil voxe gjennem Evigheden, i Troen og med Troen. Videnskaben er som en chemisk Prøve, der siger, at Guldet er ægte.

---

10. I Skoven.

Vi ere et langt Stykke over Elven, vi have forladt Kornmarkerne og ere netop komne ind i Skoven, hvor vi holde ved det lille Vertshuus, som til Midsommersfest er pyntet over Dør og Vinduer med grønne Grene. Hele Kjøkkenet er pyntet med Birk og blomstrende Rønnebærgrene; Knækkebrødet hænger paa lange Stænger under Loftet, Skovørkenens Manna svæver over Hovedet paa den Gamle, som just staaer og skurer sin Messingkjedel blank. Skjænkestuen, hvor Bønder sidde og svire, er ligesaa stadselig pyntet med Grønt. Midsommer reiser overalt sin Løvhytte, dog størst er den i Skoven selv; milevidt strækker den sig, milevidt gaaer vor Vei, der, uden at vi øine et Huus eller muligt møder Kjørende, Ridende eller Gaaende. Kom! Holdkarlen spænder friske Heste for Vognen, kom med ind i den store Skov-Ørk, vi have jevn, banet Vei at fare, Luften er sommervarm, og Duft af Birk og Linnéa. Det gaaer Bakke op og ned, altid i Bugter og der-

ved i Afvexling, men dog altid Skoven, den tætte, tykke Skov; vi komme forbi smaa Søer, de ligge saa dybe og stille, som om de gjemte Natten og Søvnen bag deres mørke Glasflade. Nu ere vi ved en Skovslette, hvor rundt omkring kun staae forkullede Træstubbe oven over Roden; sort, afbrændt og øde er den lange Strækning, ikke en Fugl sees flyve hen derover. Nu hilses vi igjen af høie Hænge-Birke; et Egern springer legende over Veien og op ad Træet; vort Øie speider hen over den skovgroede Bjergside, der saa langt, langt, skraaner opad, men der øines endnu intet Huus, intetsteds stiger den blaalige Røgsky, der viser, at her findes Mennesker. Solen skinner varm, Fluerne dandse om Hestene, sætte sig paa disse, flyve igjen op, dandse for paany at hvile og sidde stille, de tænke maaskee da: „nu gaaer det ikke mere fremad, der er ingen Bevægelse, vi sidde jo stille!“ de tænke, som mange Mennesker tænke, og huske ikke, at Tidens Heste altid flyve frem med os! Hvor her er eensomt! velsignet eensomt! man er saa deiligt ene med Gud og sig selv. Som Sollyset strømmer hen over Jorden og over de udstrakte, eensomme Skove, saaledes strømmer Guds Aand over Mennesket og ind i Mennesket. Ideer og Tanker udfolde sig fra Sjælens Dyb, det uendelige, uudtømmelige, som han er det, som Magneten, der tildeler Jernet af sine Kræfter, og selv ingen mister derved. I Skovnaturen her, paa den lange, eensomme Vei gjennem den bliver der just Færdsel paa Tankens Landevei gjennem vort Hoved. Underlige, rige Caravaner drage forbi fra Digternes Værker, fra Erindringens Hjem, og nye, som Øieblikkets Omgivelse føder. Der komme

fromme Barneprocessioner med vaiende Faner og glade Sange; der komme dandsende Mænader, Blodets vilde Bacchanter. Solen brænder hedt her i den aabne Skov, det er, som om Sydens Sommer havde lagt sig her op i nordisk Skov-Eensomhed, udsøgt sig en Skovdal, hvor den hviler paa Solens hede Straaler og sover; derfor denne Stilhed, som var det Nat, ingen Fugl høres, ingen Green rører sig? Hvad drømmer Sydens Sommer her oppe i Nord mellem Graner og duftende Birke? I Oldtids-Skrifter fra Sydens classiske Jordbund meldes der Sagn om mægtige Feer, som i Svaneham fløi op mod Norden, til Hyperboreernes Land, „oven om Nordenvinden", deroppe i de stille, dybe Søer badede de sig og vandt foryngет Skikkelse. Vi ere i Skoven her ved disse dybe Søer, vi see Svaner i Flok flyve hen over os, svømme paa de stride Elve og paa de stille Vande. Mod Vest og mod Nord strækker sig Skoven, altid større, altid tættere; Kjøreveiene slippe, og kun til Hest kommer man didhen ad den eensomme Sti til Grændsen. — Sagn om „Digerdødens Tid" rinder her i Tanken*), da Pesten drog gjennem Landene, og forvandlede dyrkede Marker og Byer, hele Sogn til Vildmark og Skov. Forladt og glemt, overvoxet med Mos, Græs og Buske stode, i Aaringer, Kirker dybt i Skoven. Ingen vidste om dem meer, indtil i et nyt Aarhundred en Jæger forvildede sig hid, hans afskudte Piil faldt tilbage fra den grønne Muur, hvis Mos han løsnede, — og Kirken var fundet. Skovhuggeren fældede Ved, hans Øxe

*) 1530.

slog mod den overgroede Klippevæg, og den gav efter for Slaget; Fyrreplankerne faldt, og en Kirke fra „Digerdøden" var fundet, atter skinnede Solen klart gjennem Dør og Vindues-Aabning ind paa Messingkronen og Alteret, hvor Nadverkalken endnu stod. Gjøgen kom og satte sig og kukkede: mange, mange Aar skal Du leve.

Skov-Eensomhed, saadanne Billeder opruller Du her for Tanken. Skov-Eensomhed, gjennem dine hvælvede Sale drager Folket med Qvæg og Huusgeraad, nu ved Sommertid; Børn og Gamle drage til den eensomme Græsgang, hvor Echoet boer, hvor Folkesangen springer frem, som den vilde Bjergblomst.

Lifligt de synge:

Klang! sade bjälla
Långt bort i fjella.
Der gal göken,
Der vexer löken.
Der springer svala,
Der är godt att vara,
Dit sk'a vi fara!*)

Seer Du Toget! mal det, om Du kan. Den brede Pindevogn, høit belæsset med Kister og Tønder, med Stol og med Krukke; den blanke Kobberkjedel og Tinfadet skinner i Solen. Øverst paa det hele Læs sidder den gamle Mormo'er og holder paa sin Spinderok, der slutter Pyramiden. Fader kjører He-

---

*) Melodien til denne og flere Sange fra Dalarne findes i Svenska vall visa och hornlåtar, utgifna af Richard Dybeck 1846.

sten, Moder bærer paa Ryggen det mindste Barn, syet ind i et Skind; Skridt for Skridt gaaer Toget; Qvæget drives af de halvvoxne Børn, de have stukket een af Køerne en Birkegreen mellem Hornene, men den synes ikke stolt af denne Pynt, den gaaer i samme stille Gang som de Andre, og slaaer med Halen efter de næsvise Fluer. Bliver Natten kold paa den eensomme Græsgang, da er her Ved nok, Træet falder af sig selv, det falder af Ælde og ligger og raadner derinde. Men vogt Baalet vel, frygt Ildaanden i Skovørkenen, han kommer fra det ikke slukkede Baal, han kommer fra Tordenskyen, ridende paa den blaa Lynstraale, der tænder Jordens tykke, tørre Mos; Træer og Buske tændes, Flammen slaaer fra Træ til Træ, det er som et Sneefog af Ild, Luen flyver op i Toppen af Træerne, hvilken Knagen og Brusen, som var det Havet i sin Gang. Fuglene flyve i Skarer op og synke ned qvalt af Røgen; Dyrene flygte, eller brændes op omspændte af Ilden. Hør deres Skrig! Ulvens og Bjørnens Skrig, kan Du kjende det. Kun Vindstille, Regndage og Skovsletterne selv mægte at begrændse Ildhavet; den brændte Skov staaer da forkullet i sorte Stammer og sorte Stubbe, som vi saae det her i Skoven ved den brede Hovedvei; paa denne holde vi os, men slettere og slettere bliver den, og er egentlig slet ikke Vei, den bliver først til nu; store Stene ligge halv udgravede hvor vi kjøre, store Træer ere omkastede og netop faldne, hvor vi skulle frem; vi maae af Vognen, Hestene spændes fra; Bønderne hjelpe med at løfte og skyde Vognen over Grøfter og ubanet Sti. Solen skinner ikke mere, der falder enkelte Regndraaber, og

snart er det en jevn Regn, — men hvor Birken dufter derved! Der er i Afstand reist Hytter af løse Træstammer og friske grønne Grene, og inde i hver brænder en stor Ild; see, hvor den blaa Røg hvirvler gjennem det grønne Løvtag, Bønderne staae derinde i Arbeide, hamre og smede; der synges iblandt:

„Stackars du min gosse,
Som uti skogen står!
Åh, utan skor och tofflor!
Det går väl, som det går.“

Hist holdes Maaltid, her er man ifærd med at lægge en Mine for at sprænge Klippestykket; — — og stærkere og stærkere falder Regnen, og prægtigere dufter Gran og Birk.

Det er deiligt i Skoven!

---

11. Billeder i det Uendelige.

Ja, Billeder i det Uendelige, en Rigdom af Skjønhed er der i Verden om os, og det selv i det Smaa, i det øieblikkeligt Forsvindende, det, som Mængden slet ikke agter paa.

Vanddraaben fra den stillestaaende Vandpyt har en heel levende Verden i sig, men Døgnets Draabe af Hverdagslivet har ogsaa i sig en Verden af Billeder i Skjønhed og Poesie, luk bare dit Øie op for den.

Seeren, Digteren skal pege hen herpaa, og lige-

som synliggjøre den med Mikroskopets Klarhed og Bestemthed, og da vil ogsaa Mængden see den, og siden paa sin egen Livsvandring selv blive den vaer, og som Seende glæde sig, thi Livet er ligesom blevet rigere — rigere paa Skjønhed.

Det stillestaaende Huusliv har sin Billed=Rigdom, hvad maa da ikke Reiselivet have den! selv der, hvor det kaldes trivielt, Billed ved Billed i det Uendelige oprulle, dog, om endogsaa Alt kun i det Smaa, i det meget Smaa, manglende alle store Momenter, dem man kalder Begivenheder, Landskaber, historiske Grupper, kort Blomsterne i Reise=Guirlanden; men denne selv er der dog — og af den ville vi give lidt, af dette Bladgrønne, disse i hinanden glidende Smaabilleder, der komme og forsvinde, poetisk hver, malede hver, og dog ikke nok til at stilles ene paa Staffeliet for at beskues.

En Times Tid fra Reisen give vi, een af de Timer, hvor, det kan der ogsaa siges, der egentligt ikke passerede Noget, ingen Ting var at see, til at fortælle om, det var — ligefrem gjennem Skoven hen ad Landeveien.

Intet at fortælle og dog saa Meget.

Tæt ved Veien var en høi Banke, overgroet med Enebærbuske; de ligne i deres friske Tilstand Cypressen, men her vare de alle visne, og havde aldeles Farve som Mephistopheles's Haar; forneden myldrede der med Sviin, magre og fede, smaa og store; midt paa Banken stod Svinehyrden, laset og barfodet, men med en Bog i Haanden, han var saa fordybet i Læsningen, at han ikke engang saae op,

da vi kjørte forbi; maaskee en kommende Lærd, for de kommende Tider.

Vi kjørte forbi en Bondegaard, og netop idet vi kom forbi den aabne Port og saae ind til Hovedbygningen, hvis Tag var af Græstørv, og hvor en Mand laae ovenpaa og pudsede af, blev et lille Træ, som vist i et Par Aar havde voxet paa Taget, hugget om; vi foer forbi, lige i det at Øxen blinkede i Solen, og det lille grønne Træ faldt.

I Skoven var hele Jorden overvoxet med Lillieconvaller, der blomstrede og duftede, det var næsten bedøvende. Solstraalerne faldt stærkt mellem nogle høie Fyrretræer, netop ned paa en Edderkops colossalt udspændte Væv, hvori alle Traadene, der paa langs og paa tværs med mathematisk Nøiagtighed nærmede sig hverandre, glindsede som fine Prismer; midt i sit svævende Slot sad, fed og fæl, Edderkoppen selv. Hexen i Skoven var det, skulde vi sætte det i et Eventyr.

Vi kom til Vertshuset; der var uordentligt inde og ude, Alt var paa urette Plads. I Stuen havde Fluerne saaledes gjødet de hvidkalkede Vægge, at de kunde gjælde for malede; Meublerne vare invalide og med Støv, tykt nok til Overtræk. Landeveien udenfor gik op i bare Mødding, og over den løb Husets Datter, ung og velskabt, hvid og rød og paa bare Been, men med store Guldringe i Ørerne; Guldet skinnede i Solen mod de blomstrende røde Kinder; hendes hørgule Haar havde løst sig og hang om den smukke Skulder. Havde hun vidst sin egen Deilighed, saa havde hun bestemt vasket sig!

Vi gik hen af Veien, der laae et Huus, hvidtet

og venligt, ganske Modsætning til Gaarden; Døren stod aaben; derinde sad en ung Moder og græd ved sit døde Barn; der stod en ganske lille Dreng ved Siden af hende, den Lille saae med kloge, spørgende Øine paa Moderen, aabnede de smaa Hænder, i hvis Huulhed han skjulte en lille Sommerfugl, han havde fanget og bragt; og Sommerfuglen fløi hen over det lille Liig; Moderen saae paa den og smiilte, hun forstod vist Tilfældets Poesie.

Og Hestene vare spændte for, og Vognen rullede med os, og Billed paa Billed rullede op, i Skoven, paa Veien, og i Tanken med, Billeder i det Uendelige!

---

12. Ved Dannemora.

Kjender Du Svimmel! Ved, at hun ikke griber Dig, denne Høidernes mægtige Lore-Ley, den onde Troldhex fra Sylphidernes Land! hun omsuser sit Offer og hvirvler det i Dybet. Hun sidder paa den smalle Fjeldsti tæt ved den bratte Skrænt, hvor intet Træ, ingen Ranke findes, hvor Vandreren maa knuge sig ind til Fjeldvæggen, og roligt see fremad. Hun staaer paa Kirkens Spir og nikker til Blytækkeren, der sidder paa sit svævende Stillads; hun lister sig ind i den oplyste Sal, hen til den nerveuse, eensomt Staaende, midt paa det blanke, bonede Gulv, og det svæver under ham, Væggene træde tilbage. Hendes Finger berører et af vore Hovedhaar, og det er, som

Luften veg tilside og vi stod i et lufttomt Rum. Saaledes er hun efter vort Bekjendtskab.

Sidst mødtes vi med hende ved Dannemoras uhyre Svælg, hvorhen vi kom ad en bred, jevn, prægtig Landevei gjennem den friske Skov. Hun sad paa Fjeldvæggens yderste Kant. Hun stødte med sine sylespinkle Been til Tønden, der paa svære Bjælker hænger i Jernkjæder ud fra den taarnhøie Brokant ved Afgrunden. Den Reisende løftede ud over Dybet sin Fod, satte den paa Tønden, hvor en af Arbeiderne modtog ham og holdt ved ham, og Kjæderne raslede, Tridserne dreiede, Tønden sank langsomt svævende gjennem Luften, men han følte Farten, følte den gjennem Marv og Been, gjennem alle Nerver. I Nakken, ned af Rygraden blæste ham hendes isnende Aande, og Luften selv blev mere og mere kold, det var som Klippevæggen voxte over hans Hoved, altid høiere og høiere. Tønden gjorde en let Svingning, han følte det som et Fald, et Fald i Søvne, dette Puf i Blodet — men Farten blev ved; gik det opad igjen eller nedad? Det var ikke at skjælne i Fornemmelsen. Tønden berørte Jorden, eller rettere Sneen, den smudsig-traadte Snee, som ingen Solstraale naaer ned til, ingen Sommervarme ovenfra smelter. Der lød et Drøn inde fra den gabende mørke Hule, en tyk Damp væltede ud i den friske Luft. Den Fremmede traadte ind i de sorte Huler, det syntes at knage over ham — og Ilden brændte, Sprængningerne tordnede, Vanddampene dryppede ned, Hammerslagene lød — og atter steg han i Tønden, der hævedes i Veiret. Med lukkede Øine sad han, men Svimmelen aandede paa hans

Bryst; hans indadvendte Øie maalte gjennem Tanken det svælgende Dyb, — det var rædsomt!

„Rædsomt!“ sagde han ogsaa, den brave, agtbare Fremmede, vi traf ved Dannemoras store Svælg. Det var en Mand fra Skaane, altsaa fra samme Gade, som Sjællænderen, naar Sundet kaldes Gaden. „Havde man dog været dernede!“ sagde han og pegede paa Svælget, „rigtig nede, og var saa oppe igjen. Det er aldeles ingen Fornøielse.“

„Men, saa lad være at stige ned!“ sagde jeg, „hvorfor vil De det?“

„Man maa jo, naar man først er her!“ sagde han. „Det er det Kjedelige ved at reise, at man skal see Alting; man kan jo ikke være Andet bekjendt! det er jo en Skam for Een, naar man kommer hjem, og da ikke har seet Alting, hvad de Andre spørge om!“

„Har De ikke Lyst, saa lad være! see paa Reisen, hvad der fornøier Dem! — Gaae De her to Skridt nærmere, end De nu staaer, og bliv rigtig svimmel, saa har De fornummet Farten. Jeg skal holde paa Dem, jeg skal beskrive Dem alt det Øvrige!“

Og det gjorde jeg, og Sveden sprang ham ud af Panden.

„Ja, saadan er det!“ sagde han, „jeg kan tydeligt fornemme det!“

Jeg beskrev det smudsig-graa Sneelag, som Sol-Varmen aldrig tøer op, Kulden dernede og Hulerne og Ilden og Arbeiderne o. s. v. o. s. v.

„Ja saaledes skulde man kunne tale om det!“ sagde han. „Det kan De, for De har seet det!“

„Ikke mere end De!“ sagde jeg. „Hen til

Svælget kom jeg, Dybden saae jeg, Sneen dernede, Røgen, der væltede ud af Hullerne, men da jeg skulde skræve ud i Tønden, — tak! Svimmelen kildrede mig med sit sylelange Been, og saa blev jeg, hvor jeg var. Farten ned har jeg følt gjennem Rygrad og Fodsaaler, og det saa godt som Nogen. Farten er det Piquante. Jeg har været i Harzen inde under Rammelsberg, rutschet ved Hallein gjennem Bjerget fra Toppen ned til Saltkogeriet, vandret om i Roms og Maltas Katakomber. Hvad seer man i de dybe Gange? Mulm! Hvad føler man? Kulde og Tryk, Længsel efter Luft og Lys! — det er det Bedste, og det har vi nu!"

„Men det er dog saa mærkeligt!" sagde Manden, og tog frem sin „Handbok för Resande i Sverige", hvoraf han læste: „Dannemora-Jerngruber ere de ældste, største og rigeste i Sverrig, de bedste i Europa, have ni og halvfjerdsindstyve Aabninger, sytten ere kun under Arbeide; Maskingruben er tre og halvfemsindstyve Favne!"

I det Samme lød nede fra Dybet Klokkerne; det var til Tegn paa, at Arbeidstiden for i Dag var endt; Aftenrøden skinnede endnu heroppe paa Træernes Toppe, men nede i det dybe, langt udbredte Svælg var det Tusmørke, derfra og ud af de sorte Huller mylrede Arbeiderne frem; de saae ud som Fluer, bitte smaa, de klattrede op ad de lange Stiger, der i deelte Afsatser hang op af den steile Klippevæg; høiere og høiere gik det, opad, opad, og altid bleve de større. Jernkjæderne peb i Bjælkestilladset, og Tønden heisedes i Veiret; tre, fire unge Karle stode med Træskoe paa Tøndens Kant, sladdrede lystigt og

stødte med Foden mod Klippevæggen, saa de slingrede fra den; og dybt nede blev det mørkere og mørkere, det var, som om Afgrunden blev dybere endnu dernede.

„Det er rædsomt!" sagde Manden fra Skaane. „Man burde dog have været dernede! bare for at man kunde bande paa, man havde været der! De har dog vist været dernede!" sagde han igjen til mig.

„Tro, hvad De vil!" svarede jeg, og det Samme siger jeg til Læseren.

---

13. Svinene.

Den kjære Charles Dickens har fortalt os om Svinet, og siden den Tid komme vi i Humeur ved blot at høre det grynte. Helgenen Sanct Antonius har taget det under sin Glorie, og tænker man paa „den forlorne Søn," saa er man midt i Svinestien, og foran en saadan var det netop, at vor Vogn holdt stille ovre i Sverrig. Ved Landeveien der, tæt op til sit Huus, havde Bonden Svinesti, og det en, som der neppe findes flere af i Verden, det var en gammel Stads-Kareth; Sæderne vare tagne ud af den, Hjulene skaffede bort, og saaledes uden videre stod den paa Maven, og fire Svin vare lukkede ind i den; om disse vare de første, der havde været der, kunde man ikke see, men at den var født til Stads-Kareth, vidnede Alt om, lige til den Saffians Las,

som hang fra Loftet og vidnede om bedre Dage. Det er sandt hvert evige Ord.

„Oh!“ sagde det derinde, og Karethen klagede og knagede, det var jo en sørgelig Ende, den havde taget. „Det er forbi med det Skjønne!“ det sukkede den, det sagde den, eller det kunde den have sagt.

Vi kom her igjen om Efteraaret, Karethen stod her, men Svinene vare borte, de vare Herrer i Skoven. Regn og Rusk regjerede, Blæsten rev af Træerne alle Blade, og undte dem ikke Ro eller Hvile. Trækfuglene vare borte. „Det er forbi med det Skjønne!“ sagde Karethen, og gjennem Naturen gik samme Suk, og fra Menneske-Hjertet klang det:

„Det er forbi med det Skjønne! med den deilige grønne Skov, med det varme Solskin og Fuglenes Sang, forbi! forbi!“

Det sagde det, og det knagede i Stammerne af de høie Træer, og der hørtes et Suk, saa inderligt dybt, et Suk, lige fra Hjertet af den vilde Rosenbusk, og den, der sad der, det var Rosenkongen; kjender Du ham! han er bare Skjæg, det deiligste rødgrønne Skjæg; han er god at kjende. Gaae hen til de vilde Rosenhække, og naar i Høsten alle Blomsterne ere borte, og kun de røde Hyben staae tilbage, seer man tidt mellem disse en stor rødgrøn Mosblomst, det er Rosenkongen; der groer ham et lille grønt Blad ud af Toppen, det er hans Fjer, han er paa Rosenbusken det eneste Mandfolk af sin Slags, og ham var det, der sukkede.

„Forbi! forbi! — det Skjønne er forbi! Roserne ere borte, Træernes Blade falde af! her er vaadt, her er raat! Fuglene, som sang, tie stille, Svinene gaae paa Olden, Svinene ere Herrer i Skoven!"

Det var kolde Nætter, det var graae Dage, men Ravnen sad paa Grenen og sang alligevel: „bra', bra'!" Ravn og Krage sad paa den høie Green; de havde stor Familie, og Alle sagde de „bra' bra'!" og Mængden har jo altid Ret.

Under de høie Træer i Huulveien var der stor Søle, og her laae Svineflokken, Store og Smaa, de fandt Stedet saa mageløst; „oui! oui!" sagde de; mere Fransk kunde de ikke, men det var jo altid Noget. De vare saa kloge og saa fede!

De Gamle laae stille, for de tænkte; de Unge derimod vare saa vimse, de havde ingen Ro paa sig; een lille Griis havde Krølle paa Halen, den Krølle var Moderens Glæde, hun troede, at Alle saae paa Krøllen og tænkte kun paa Krøllen, men det gjorde de ikke, de tænkte paa sig selv og paa det Nyttige, og paa hvad Skoven var til. Altid havde de hørt, at den Olden, som de aad, voxte paa Roden af Træerne, og altid havde de derfor rodet der, men nu kom en lille Een, for det er altid de Unge, der komme med det Nye, han paastod, at Olden faldt ned fra Grenene, han havde selv faaet een lige paa Hovedet, og det havde givet ham Ideen, saa havde han gjort Jagttagelser, og nu var han ganske vis i sin Sag. De Gamle stak Hovederne sammen „øh!" sagde Svinene, „øh! Stadseriet er forbi; Qvidderiet

af Fugle er forbi! Frugter ville vi have! Hvad der kan ædes, det duer, og vi æde Alting!"

„Oui! oui!" sagde de Allesammen.

Men Svinemoderen saae paa sin lille Griis med Krøllen paa Halen. „Man maa ikke glemme det Skjønne!" sagde hun.

„Bra' bra'!" skreg Kragen og fløi ned for at blive ansat som Nattergal; een skulde der jo være, og saa blev Kragen strax ansat.

„Forbi, forbi!" sukkede Rosenkongen: „alt det Skjønne er forbi!"

Der var vaadt, der var graat, der var Kulde og Blæst, og gjennem Skoven og hen over Marken pidskede Regnen som lange Vandtaager. Hvor ere Fuglene, som sang, hvor ere Blomsterne paa Engen, og de søde Bær i Skoven? Forbi, forbi!

Da skinnede der et Lys fra Skovhuset, som en Stjerne tændtes det og kastede sin lange Straale ud mellem Træerne; der lød en Sang derinde fra; deilige Børn legede der om den gamle Bedstefader, han sad med Bibelen paa Skjødet og læste om Gud og det evige Liv, og talte om Vaaren, der atter vilde komme, talte om Skoven, der skulde grønnes paany, Roserne, der vilde blomstre, Nattergalene, der vilde synge, og det Skjønne, der igjen skulde sidde paa Høisædet!

Men Rosenkongen hørte det ikke, han sad i det vaade, kolde Veir og sukkede: „forbi, forbi!" — —

Og Svinene vare Herrer i Skoven, og Svinemoder saae paa sin lille Griis og hans Krølle.

„Der bliver altid Nogen, som har Sands for det Skjønne!" sagde Svinemoder.

---

14. Poesiens Californien.

Naturskattene afsløres os som oftest ved et Tilfælde, en Hund farvedes om Snuden ved den knuste Purpur-Snekke, og den ægte Purpurfarve var opdaget; et Par vilde Bøfler stangedes paa Amerikas guldrige Grund, og deres Horn bortskrællede Grønsværet, der dækkede den rige Guldaare.

„Ja, i gamle Dage,“ siger Mængden, „da kom Alting anderledes af sig selv! vor Tid har ikke slige Aabenbarelser, nu maa man slide og slæbe, vil man have Noget, man maa grave ned i de dybe Schachter efter Metallerne, der mere og mere tage af!“ — og pludselig rækker Jorden sin Guldfinger frem fra Californiens Halvø, og vi see der virkeliggjort Monte-Christo's taabeligt digtede Rigdomme, vi see Aladdins-Hulen med dens rige Skatte. Verdens Skatkammer er saa uendeligt rigt; vi have, for ret at tale jevnt og ligefremt, i det Høieste strøget Toppen af Maalet, men Skjeppen er endnu fuld, hele det egentlige Maal er endnu fyldt tilbage. Ogsaa i Videnskaben ligger en saadan Verden aaben for Menneskeaandens Opdagelser —!

„Men i Poesien er alt det Største og Herligste fundet og vundet!“ siger den syngnende Poet. „Lykkelig hver, der fødtes i tidligere Tider! da var der endnu mangt et Land at opdage, Poesiens rige Guld laae som Ærtset, der skinnede frem af Jordfladen!“

„Tal ikke saa! lykkelig er Du, Digter, der fødtes i vor Tid! Du arver alle de herlige Skatte, som

dine Forgængere gav Verden, Du lærer af dem, at kun det Sande er evigt, det Sande i Naturen og Mennesket.

Vor Tid er Opdagelsernes Tid, — ogsaa Poesien har sit ny Californien.

„Hvor ligger det?“ spørger Du.

Kysten er saa nær, at Du ikke tænker paa, at der er den nye Verden. Som en kjæk Leander svøm med mig over Strømmen, de sorte Ord paa det hvide Papiir bære Dig, hvert Punktum er et Bølgeslag.

Det var i Bibliotheks-Salen —, for Peer og Poul stod der rundt om Reoler med mange Bøger, gamle og nye; Manuskripter laae i Bunke, der var Landkort og Glober — der sad flittige Folk ved smaa Borde og skrev ud og skrev ind, og det var intet let Arbeide, men pludseligen — der skete en stor Forvandling — Hylderne bleve til Terrasser for de herligste Træer, med Blomster og Frugt; tunge Druer hang mellem løvfulde Ranker, og Liv og Bevægelse var der rundt om. Til blomstrende Kjæmpegrave løftede sig de gamle Folianter og støvede Manuskripter, der sprang frem harnistklædte Riddere og Konger med Guldkrone paa, og Harperne klang, og Skjoldene klang, Historien fik Poesiens Liv og Fylde, thi en Digter var traadt derind; han saae de levende Syner, aandede Blomsternes Duft, krystede Druerne og drak den hellige Saft; men selv vidste han endnu ikke, at han var en Digter, Lysbæreren for Tider og Slægter.

Det var i den friske, duftende Skov, i Afskedens sidste Time; Kjærligheds Kys til Levvel blev Indvielsens Daab for det kommende Digterliv; og Skovens friske Duft blev rigere, Fuglenes Qviddren blev Melodier, der kom Sollys og kjølende Luftstrømme. Naturen bliver dobbelt deilig, hvor en Digter gaaer.

Og som en Herkules paa Skilleveien stod han her; thi foran ham viste sig to Skikkelser, beredte at føre og tjene ham, den ene en gammel Moerlille, den anden en Yngling, smuk som Engelen, der førte Bibelens unge Tobias. I den Gamles Kjortel var virket Blomster, Dyr og Mennesker arabeskagtig i hverandre, hun havde store Briller, og holdt foruden sin Lygte en Pose, fyldt med gamle forgyldte Kort, Hexe-Apparater, og alle Overtroens Amuletter; støttende sig paa sin Krykkestok, rynket og skjælvende, var hun dog svævende som Engens Taage.

„Kom med mig, skal Du see Verden, som en Digter kan have Gavn deraf!" sagde hun. „Jeg tænder min Lygte, den er bedre end den, Diogenes bar, jeg skal lyse op for Dig!" Og Lyset skinnede; den Gamle løftede sit Hoved og stod kraftig og høi, en mægtig Qvinde-Skikkelse, Overtroen var det. „Jeg er den Stærkeste i Romantikens Rige!" sagde hun, og selv troede hun det. Og Lygtens Lys havde Fuldmaanens Glands ud over den hele Jord, ja Jorden selv blev gjennemskinnelig som Havdybets stille Vand, eller Glasbjergene i Eventyret. „Mit Rige er dit! syng, hvad Du seer, syng, som om ingen Skjald før havde sunget derom!"

Og det var, som om Scenen idelig skiftedes;

prægtige gothiske Kirker med billedmalede Ruder glede forbi, og Midnatsklokken slog, og de Døde stege fra Gravene; der, under den hældende Hyld, sad den døde Moder og svøbte sit ufødte Barn; gamle, sjunkne Ridderborge løftede sig igjen fra Mosegrunden, Vindelbroen faldt, og de saae ind i de billedsmykkede, tomme Haller, hvor ned af Galleriets skumle Trappe den dødsforkyndende hvide Kone kom med raslende Nøgleknippe. I den dybe Kjælder rugede Basilisken, Uhyret født af et Haneæg, usaarlig for hvert Vaaben, kun ei for Synet af sin egen gruelige Skikkelse, ved dens Speilbilled brister den, som Staalormen brister ved Kølleslag. Og ved Alt, hvad der viste sig, fra Altarbordets Guldkalk, engang Troldenes Drikkebæger, til det nikkende Hoved paa Galgebakken, nynnede den Gamle sine Sange, og Faarekyllingen peb og Kragen skreg fra Gjenboens Tag, og Høvlspaanen krøllede sig fra Lyset. „Døden! Døden!“ klang det gjennem den hele Spøgelseverden.

„Følg med mig til Liv og Sandhed!“ raabte den anden Skikkelse, Ynglingen, der var deilig som en Cherub; en Flamme lyste fra hans Pande, et Cherubsværd blinkede i hans Haand. „Jeg er Videnskaben!“ sagde han, „min Verden er større, den stræber efter Sandhed!“

Og der blev en Klarhed rundt om. Spøgelsebillederne blegnede; det var ikke ud over Verden, der var seet, Overtroens Lygte havde kun viist Laterna magica Billeder paa den gamle Muur-Ruin, og Vinden havde drevet vaade Dunster i Skikkelser forbi.

„Jeg giver Dig en rig Erstatning! Sandhed i det Skabte, Sandhed i Gud!"

Og gjennem den stillestaaende Sø, hvorfra Taagespøgelserne steg, mens Klokkerne klang fra den sjunkne Borg, faldt Lyset ned paa en gyngende Planteverden; een Draabe af Sumpvandet, løftet mod Lysets Straale, blev en levende Verden med Dyr i sælsomme Skikkelser, kjæmpende og nydende, en Verden i en Vanddraabe. Og Videnskabens skarpe Sværd kløvede den dybe Hvælving og lyste derind, hvor Basilisken dræbte, og Dyrets Krop opløste sig i en dødbringende Dunst, dens Klo strakte sig fra det gjærende Viinfad, dens Øine var en Luft, som brændte, naar den friske Vind berørte den. Og i Sværdet laae et Krafttryk, saa Guldgranet smededes til en Flade, tynd som det Taagelag, vi aande paa Glasruden, og i Sværdodden lyste det, saa at den tynde Spindelvævstraad syntes at svulme til Ankertoug, thi man saae de stærke Sammensnoeninger af talløse finere Traade. Og ud over Jorden selv lød Videnskabens Røst, saa Miraklernes Tid syntes vendt tilbage; henover Jorden bleve tynde Jernbaand lagte, og henad disse paa Dampens Vinger fløi med Svaleflugt de tungt belæssede Vogne, Bjergene maatte aabne sig for Tidsalderens Kløgt, Sletterne maatte løfte sig. Og gjennem tynde Metaltraade fløi med Lynets Hurtighed Tanken i Ord til fjerne Byer. „Livet! Livet!" klang det gjennem den hele Natur. „Det er vor Tid! Digter, Du eier den, syng den i Aand og Sandhed!"

Og Videnskabens Genius løftede Sværdet, det lysende, løftede det saa vidt ud i Rummet, og da —

hvilket Syn! Det var, som naar gjennem Muursprækken en Solstraale lyser ind i et mørkt Rum, og viser sig for os som en dreiende Colonne af Myriader Støvgran; men hvert Støvgran her var en Verden! det var vor Stjernehimmel, det Syn han saae.

„Et Punkt kun, et Støvgran her er din Jord, hvis Undre forbause Dig! et Støvgran kun, og dog en Stjerne mellem Stjerner. Som de Myriader Støvgran, synligt svævende i Solstraalens dreiende Søile fra Muurrevnen ind i det mørke Rum, dreier sig den lange Colonne Verdener, Du kalder din Stjernehimmel, men endnu fjernere staaer Melkeveiens hvidlige Taage, en ny Stjernehimmel, en anden Colonne, begge to Radier kun i Hjulet! men hvor stort er dette selv, hvor mange Radier gaae saaledes ud fra det store Midtpunkt, Gud.

Saa vidt naaer dit Øie, saa klar er din Tidsalders Horizont! Søn af Tiden, vælg, Hvo skal være din Ledsager! Her er din ny Bane! med din Tids Største, foran din Tids Slægter flyver Du! Som den blinkende Lucifer lyse Du i Tidens Morgenrøde.

Ja, i Videnskaben ligger Poesiens Californien! Hver den, som kun seer tilbage og ikke klart fremad, vil, ihvor høit og hæderligt han staaer, sige, at laae der en saadan Rigdom i Videnskaben, den var for længe siden benyttet af store, udødelige Skjalde, der havde aabent Blik for Kundskaben; men lad os huske, da Thespis talte fra sin Kærre, havde Verden ogsaa

Vise; Homer havde sjunget sin udødelige Sang, og der fremtraadte dog nye Arter, fødte af en Sophokles og Aristophanes; Nordens Sagaer og Mythologi var saa godt som en ukjendt Skat for Scenen, da Oehlenschläger viste, hvilke mægtige Skikkelser herfra kunde skride os forbi.

Det er ikke vor Tanke, at Digteren skal versificere de videnskabelige Opdagelser, Læredigtet er og bliver i sin bedste Form dog altid en mekanisk Dukke kun, der ikke har det friske Liv. Videnskabens Sollys skal gjennemtrænge Digteren, med klart Øie skal han opfatte Sandheden og Harmonien i det Smaa og i det uendelige Store, det skal luttre og berige Forstanden og Phantasien, vise ham nye Former, der end mere levendegjør Ordet. Selv de enkelte Opdagelser vilde give en saadan ny Flugt. Hvilken Eventyr-Verden kan ikke oprulle under Mikroskopet, naar vi deri overføre vor Menneskeverden; Electromagnetismen kan blive en Livsenstraad i nye Lystspil og Romaner, og hvormangen humoristisk Digtning vil ikke voxe frem, idet vi fra vor støvgranlille Jord med dens smaa, hovmodige Mennesker see ud i det uendelige Verdens-Alt fra Melkevei til Melkevei. Et Exempel paa, hvad vi her mene, springer frem i hiin gamle høiadelige Dames Ord: „Er hver Stjerne en Klode som vor Jord, og har Kongeriger og Hoffer — hvor uendelig mange Hoffer! Mennesket maa svimle!"

Vi sige ikke som hiin franske Forfatterinde: „lad mig kun døe, Verden har ingen Opdagelser flere!" o der er saa uendelig Meget i Hav, i Luft og i Jord,

Underværker, som Videnskaben skal hæve, Underværker, større end Digterens Phantasi kan skabe.

En Skjald vil komme, der med Barnesind, som en ny Aladdin, træder ind i Videnskabens Hule, med Barnesind sige vi, thi ellers ville Naturkræfternes stærke Aander gribe ham og gjøre ham til deres Tjener, medens han med Poesiens Lampe, der altid er og bliver det menneskelige Hjerte, staaer som Hersker, og bringer underfulde Frugter fra de dunkle Gange, og mægter at bygge Poesiens ny Slot, skabt i een Nat af tjenende Aander.

I Verden selv gjentage Begivenheder sig, Menneskecharactererne vare og blive i Aartusinder altid de samme, og som de røre sig i de gamle Skrifter, maae de røre sig i de nye, Videnskaben alene opruller altid noget Nyt! Lys og Sandhed i Alt, hvad skabt er, straaler ud herfra med altid guddommeligere Klarhed.

Mægtige Billede af Gud, bestraal Menneskeheden! Og naar dens sjælelige Øie vænnes til Glandsen, vil den ny Aladdin komme, og Du skal med ham, der kort, klart og rigt synger Skjønheden i det Sande, gjennemvandre Poesiens Californien.

IV. Af: I Spanien.

1. Indtrædelse i Spanien.

Da i Europa Jernbanerne bleve aabnede, hørte man en Skrigen, at nu var den gamle, skjønne Maade at reise paa forbi, Reise-Poesien forsvunden, Trylleriet tabt; just da begyndte Trylleriet. Vi flyve nu med Dampens Vinger, og foran os og rundt om os følger Billed paa Billed i rig Afvexling; der kastes som Bouquet til os, nu en heel Skov, nu en By, Bjerge og Dale. Vi kunne stige ud og dvæle ved alt det Skjønne, flyve det Kjedsommelige forbi, med Fuglens Flugt naae til Maalet; er det ikke som Trylleri?

Sindet forfriskes, Tanken beriges;
O kun i fattige Ord det udsiges:
Deiligt at flyve og juble i Vrimlen;
Tak for min Lykke, Fader i Himlen!

Saaledes sang og klang det i mig og ud af mig.

Over Tydskland, gjennem Schweiz, ind i Frankrig var Flugten gjort, Maalet for Reisen laae for mig, det skjønne, endnu lidet besøgte Spanien; jeg øinede alt de blaanende Pyrenæer.

I Frankrig ved Perpignan endte det med Jernbanerne, men herfra er kun nogle Timers Reise ind

i Spanien. Om Reisen der havde jeg hørt de meest afskrækkende Skildringer; Diligencerne beskreves som Pinselskasser, store, tunge Omnibusser med Indgang kun paa den ene Side, saa at man ikke kunde slippe ud, naar man væltede paa denne, og man væltede altid. Protestanterne skulde i dette Land være haanede og forfulgte som Hedninger; altid var man udsat for Overfald af Røvere, og hvad Føden angik, Maden var ikke til at døie! ja, det hørte jeg, det læste jeg, og alt Dette gik jeg nu imøde. I Perpignan, hvor Jernbanen slap, skulde jeg altsaa nu tiltræde den egentlige Reise; jeg skulde igjen ind i vor poetiske gamle Tids poetiske Kjøretøi, og jeg er ikke Poet nok til at være glad ved den gamle Tid, jeg holder mere af den nye med al den Velsignelse, den bringer, men jeg skulde nu ind i den gamle Tid, der var intet Andet for.

Klokken Tre om Morgenen afgaaer Diligencen; kjøre Klokken Tre er at staae op Klokken To, og da kan man ligesaa godt lade være at lægge sig, men jeg lagde mig dog og sov i halve Portioner; stod op, saae paa Uhret, saae paa Stjernehimlen; Klokken halv Tre kaldte jeg paa Husets Folk, der til den Tid skulde have kaldt paa mig; en Drik koldt Vand var den eneste Ting, der paa denne Tid var at opdrive, og nu vandrede afsted jeg og min Reisefælle, Jonas Collin, hen til Diligence-Contoret, et stort, sort Staldrum i den snevre Gade. Et Lys stod paa en Tønde og lod os see sex Diligencer knugede op mod hverandre; her var ikke megen Plads for de Mange, som herfra skulde afsted. Nu kom een Medreisende, nu en anden, Ingen kjendte hinanden, Ingen

talte til hinanden, Een satte sig paa en væltet Trækasse, en Anden satte sig paa en Koffert, en Tredie forsvandt i det paa Væggen hængende Seletøi, og Flere end Een bleve borte i Skurets dunkle Kroge. Vognen blev belæsset med Gods og med Mennesker, tolv Heste med klingende Bjælder spændtes for, det var storartet. Jeg sad i en Coupé hos en Moder og Datter, begge To spanske og med utilladelig store Crinoliner; vare de komne til Skagen, Moderen alene havde dækket hele den nordlige Deel af Grenen; jeg syntes, at jeg sad paa Kanten af en Ballon, der fyldtes.

Nu smældede Pidsken, vi foer afsted i Sving paa Sving i de snevre Gader, ud over Fæstningsbroer, gjennem Fæstningsværker, Omgivelser, der kunde males som Theaterdecorationer for et middelalderligt Drama. Endelig laae den aabne, brede Landevei for os; Señora sov, hun drømte vist om sit skjønne Spanien, hvor hun havde elsket, hun havde jo en Datter; jeg drømte ogsaa om Spanien, drømte med aabne Øine og vaagen Tanke, forventningsfuld efter hvad der skulde rulle op for mig. Datteren sov ikke, drømte ikke, men havde sine Tanker lukkede inde i den lille Natsæk eller store Strikkepose, hun sad og holdt paa; hendes Tanker vare i Posen, den løftede hun, den lettede hun, den generede hun mig med, nu jeg var bleven vant til Trykket af Crinolinen. Hvad mon der laae i Posen, og hvad mon der laae paa hiin Side Pyrenæerne? Ja disse mine to Tanker laae i Svøb sammen.

En stærktskinnende Lampe foran paa Vognen belyste Veien og dens Allee af Pinier og Plataner, lidt fjernere stode som Udraabstegn, de slanke Cypresser, nedslaaede Paraplyer har man kaldt dem, og

her i den skyfrie, lette Luft syntes de ogsaa at sige: nu er det forbi med Regn og Rusk, Paraplyen kan være slaaet ned, Du flyver ind i Sommerlandet Spanien. Lygtelyset bestraalede Paraplyerne, det vil sige Cypresserne, men naaede heller ikke længer; Bibelens Tohuwabohu, det Chaotiske, i Mørket Forsvindende, det Hemmelighedsfulde, var vor Verdens Plankeværk, om det der bag ved vidste vi ligesaa lidt, som jeg vidste om, hvad der laae i Jomfruens Pose, men jeg kunde tænke mig i denne det Kosteligste, det var ikke Guld eller Sølv præget i Penge, Duros og Realer, ikke kostbare Smykker, eller Pariser Damepynt, der skulde smugles over Grændsen, nei, en Digters Øine trænge snart gjennem en almindelig Sypose, jeg saae, hvad der sad, det var et heelt Mandfolk, en god Ven, et mageløst Menneske, i Photographie, fra friseret Haar til blankpoleret Støvlespids, særdeles velskabt og dog i egen Person endnu skjønnere. Jeg generede ham ved Kjærestens Side, og saa generede han som Contrafei mig igjen i sit Foderal, den store til Natsæk udviklede Sypose; snart stak den mig i Maven, snart lagde den sig paa mit Bryst, alt som den unge spanske Jomfru indtog vistnok flere høist plastiske Stillinger, holdende paa sin Rigdom, medens Mama sov og gav Roulader, dem, den Sovende giver, naar det generer at trække Veiret.

En Stjerne i Øst, ud mod Middelhavet, skinnede saa forunderlig stor og klar, jeg var uvis, om jeg saae en Stjerne eller et Fyrtaarn. Længe havde jeg ønsket at begynde en Samtale med den unge Spanierinde, lægge min hele spanske Ord-Rigdom,

næsten hundrede gangbare Gloser, i Talefigur, og til det har jeg et Slags Talent. Hvad et Fyrtaarn hedder paa Spansk, vidste jeg ikke, men nok hvad en Stjerne kaldes, og saa sagde jeg, hvad jeg vidste: „estrella!“ og det Ord slog ned og fængede, tændte Taletraaden hos den unge Spanierinde, hun talte, det var et sprudlende Væld, jeg forstod ikke et Ord af hvad hun sagde. I Dagningen saae jeg Havet og sagde „el mar!“ og nu begyndte Conversationen. „Inglés?“ sagde hun. „Danés!“ sagde jeg, og en Samtale begyndte, det vil sige, jeg gav Stikordet, hun spandt Traaden ud. Jeg sagde: „La poesia de la España, Cervantes, Calderon, Moreto —!“ jeg nævnede kun Navnene, og ved hvert Navns Nævnelse svulmede hendes Veltalenhed, saa at Mama vaagnede, hvem hun fortalte, at jeg havde talt høist interessant om spansk Literatur, men hende var det, der havde talt, for jeg kunde ikke tale.

Et Stykke Alpeland, et mægtigt Sneebjerg, løftede sig foran os, den opgaaende Sol kastede der pludseligt sine Straaler paa den hvide Snee, Bjergtoppen blev som et glødende Jern, hele Bjerget fik Glands, og da Solen kom høiere og Sneens Glød slukkedes, beholdt endnu længe Bjergets nederste Deel og den nylig natdunkle Dal et Skjær af Violetrødt. Det var et mageløst Skue, det var en Ouverture i Farver til Spanie-Dramaet, der nu begyndte for os.

Veien blev mere og mere steil opad, de fleste Passagerer stege ud af Vognen; vi gik i den friske

Morgenluft et langt, stigende Stykke mellem nøgne Klippeblokke, og før jeg tænkte det, vare vi ude af Frankrig; Pidsken knaldede, Vognen rullede, — hvor bleve de høie Pyrenæer af!

Vi vare inde i Spanien, ved den første spanske Grændseby la Junquera! Visitationen, der er skildret saa inqvisitorisk oprørende, fandt vi mild og honnet, dog fandtes her endnu den gamle Tids Besvær med Paspaategning, Betalingen var Hovedsagen. Vi drak vor Chocolade paa aaben Gade, Reisegodset blev igjen stablet paa Vognen, Passagererne klemte sammen som tidligere. Pladsen syntes at være bleven mindre, Sæderne haardere, Solen havde vi nu lige i Øinene, Señoras Sypose generede, Crinolinerne generede. Vi foer afsted over Vandsteder og Strømme, der var intetsteds Bro, og var der en, saa kjørte Diligencen dog nedenunder den, Vandet sprøitede til alle Sider, den tunge Vogn slingrede og hoppede, men fik ikke Stunder til at vælte, den tog Fart, som en tung Elephant i Veddeløb.

I Figueras stod Frokostbordet dækket, her først fik det hele Selskab hinanden at see; der var en godmodig Englænder, man fortalte, at han var Genie-Gartner, han omplantede Mennesker. Ja det er nok ikke let at forstaae. Jeg fortæller, hvad hans Reisekammerat, en lystig Franskmand, sagde. Englænderen var en rig Mand, han havde læst sig til, at det var altid blandt Folket, i den største Armod, at store Mænd fødtes for Kunst og Videnskab, og nu gik han paa Jagt efter disse, vilde finde Phænomenet og løfte det over Gjenvordighedens Gjerde, sætte det ind i Dannelsens store Have og faae der

et Træ, der kunde gjælde for hans Træ, hans Opfindelse. Saae han paa Marken en Hyrdedreng, der snittede i en Pind, strax blev Fyren sat til en Billedhugger, for at blive Phidias til førstkommende Paaske; saae han en Gadedreng ridse med Kridt paa Plankeværket en Figur, der saae ud som et Slags Menneske, saa kom Drengen i Tegneskole; skrev Vaskerkonens Søn et Vers til Urtekræmmerens Svend, som Tak for en gammel Vest, der endnu kunde slides, saa var Drengen Poet og skulde omplantes. Det var fornøieligt, og Løgn det Hele.

Bordet bugnede af Retter, Kjødmad og Fisk, Kogt og Stegt, et udmærket Frokostbord og det i Spanien, hvor man havde sagt, at der ikke var Mad at spise. Mageløse Frugter, ildfuld Viin, — og jeg fik ikke en Sauceskaal over mig eller et Fad Fisk ned ad Ryggen, som saa tidt er min Skjæbne, men jeg fik min spanske Naboerskes tunge Sypose med Kjæresten, den faldt mig lige over Skinnebenet; den Pose vilde altid i Kast med mig, støde og puffe; hendes Sypose var mig en Drillepose.

Maaltidet var endt, Alle i Vognen, tolv friske Muuldyr spændte for, de rystede deres Bjælder, vor Mayoral, det vil sige Conducteuren, var ogsaa frisk og ny, Pidsken laae ham godt i Haanden, den ny Zagal, Muuldriveren, var en pligtskyldig levende Uro, ivrig og altid i Lygtemands Bevægelse, nu oppe paa Vognen, nu nede paa Landeveien, saa oppe igjen for at springe ned, løbe Muuldyrene paa Siden eller bag efter, kylende Jordklumper paa de forreste, idelig skrigende sit Thiah! og nævne hvert Muuldyr ved Navn, der var baade „Citana og Caballero!

Masanasa og Catolina!" han skjældte, udjublede hele lange Sætninger, som Muuldyrene forstode, men jeg ikke. Mayoralen skreg med ham: „Thiah! Thiah!" og Vognen slingrede, hoppede, knagede, man kom afsted, det kan ikke negtes, Farten sagtnedes først foran den lille By Bascara, hvor vi skulde over den brede, dybe Flod Fluvia; her var en rivende Strøm, men her var ingen Bro over. En af Diligencerne, der var kjørt forud for os, bevægede sig allerede midt ude i Strømmen, en anden Diligence holdt ved Bredden, Passagererne stege ud, for tilfods et Stykke derfra at finde Baade, der satte dem over, medens den bepakkede Diligence forsøgte sit Held med at naae den anden Bred. Vor Mayoral lod staae til; Ingen af os yttrede Frygt, jeg fandt det nyt og morsomt, tænkte ikke paa Fare, den, det dog var forbundet med, som jeg senere hørte i Barcelona; just her hvor vi satte over, var tidligere en Diligence væltet i Strømmen og et Par af Passagererne druknede.

Nogle Bønder fra Bascara hjalp os; Ingen af dem havde uden en Trøie paa, og i dette Costume styrede og ledede de; Nogle holdt fast paa Vognen, Andre paa Muuldyrene, og foran disse gik den egentlige Styrmand, der vidste og kjendte Flodbunden; paa det dybeste Sted naaede Vandet dem til Brystet, vi løftede Fødderne inde i Vognen, for at de ikke skulde blive vaade, og godt gik det denne Gang.

Idet vi ud paa Eftermiddagen havde forladt den lille By Medina og nærmede os Gerona, blev Færd-

selen paa Landeveien mere og mere levende, man maatte troe, at der i Byen var en stor Fest eller et Marked. Maleriske Klæder, smukke Mennesker saae vi, Fruentimmerne livlige, leende, sladdrende, Mændene med broget Manta, ridende paa et Muuldyr, rygende deres Papirs-Cigar, den, de selv Alle vide at rulle. Vi kom ind i Byen over en uendelig lang Bro, der var saa smal, at ikke uden een Vogn ad Gangen kunde befare den; derfor var her ogsaa en Mængde Udbygninger til Holdesteder for de mødende Vogne; den fuldtpakkede Diligence syntes respecteret som Herskab, Alle vege tilside for den; inde i Byens lange, snevre Gader, troer jeg næsten, at alle mødende Vogne vare trompetede bort. Vi naaede Banegaarden, kom ud af det indeklemmende, støvslugende Kjøretøi, Jernbane-Flugten, Nutids-Trylleriet skulde igjen begynde. Ja, en Trolddom var det for mangen gammel Señora; hun gjorde ogsaa Korsets Tegn, før hun satte Foden paa Vogntrinet, og slog igjen Kors for sig derinde, før hun tog Plads i dette dæmoniske Kjøretøi uden Heste.

Hvor her var mageligt at sidde fremfor i Diligencen, Sæderne vare saa bløde, man kunde strække Benene og havde Rum til at trække Veiret. Jernbanen var her endnu noget Nyt, og derfor saae man en stor Menneskemasse ved Afgangstiden; her var ogsaa en fuld Karl med en god, ny Paraply; man tillod ham ikke, i den Tilstand han var, at kjøre med, Gensdarmerne førte ham fra Vognen, han var derover saa lynende vred, som han kunde være, og da han ikke kunde banke Soldaterne, saa bankede han sin nye Paraply, slog den mod Stenene, knækkede,

brækkede og myrdede den, saaledes skulde de Karle behandles, det var hans Tankegang, og saa fik han Luft.

Der kom en Deel ældre og yngre Præster ind i Vognen til os, Alle røge de Papirs-Cigarer. Signalpiben lød, de gamle Damer korsede sig, og vi foer afsted; Pyrenæerne laae bag os, en Vifte af grønne Skove bredte sig i det meer og meer flade Landskab; deilige Pinier løftede her deres altidgrønne Tag, Landet var en Skovpark heelt ud mod Middelhavet. Vi naaede hen til det ved Solnedgang; det strakte sig saa blaat, saa uendeligt, lange Bølger væltede i stærk Brænding op paa Sandet, tæt ved Jernbanen. Maanen kom lidt efter lidt til Kræfter, og hang saa straalende klar i den gjennemsigtige, sydlandske Luft.

Livsaligt er det dog at flyve i sine Længslers Land, flyve langs det rullende Hav, i det klare Maaneskin! ja hvor finder man Ord eller Musik til at udsynge sin Fornemmelse! hos mig bliver det Hjertets stille Lovsang, Takkens Lovsang i Gud.

Det var paa den sjette September, jeg som Barn første Gang kom til Kjøbenhavn, det var den sjette September, mange Aar derefter, jeg første Gang kom ind i Italien, og nu paa samme Dato, i samme Maaned skulde Spanien aabnes for mig, det traf sig saa; Tilfældet, som man kalder det, vilde det: i Lyon havde jeg en Dag maattet vente paa min Koffert, der gik feil paa Jernbanen; i Perpignan maatte jeg vente et Par Dage for at faae Coupé-Plads i Diligencen, og min sjette September gjorde sig gjældende.

Jeg var i fremmed Land, og følte mig dog saa hjemlig, det var Havet, som bragte det Hjemlige, det herlige Hav! det rullede her mod mig fra Afrikas Kyst med Bølgeslag, som Vesterhavet ved Jyllands Kyst; den vatrede blaagrønne Flade kjendte jeg fra en Sommeraften under Møens Klint.

Station fulgte paa Station, alle Vogne fyldtes, og endelig, Klokken var over Ti om Aftenen, naaede vi Barcelona. Den Brædeskuurs Banegaard var overfyldt af Mennesker, hvoraf Halvdelen neppe havde Noget der at gjøre. Kofferter, Kasser og Natsække kastedes imellem hverandre. Den gamle Skik, som vi ogsaa altfor længe kjendte herhjemme, at i alle Byer, hvor man steg af, skulde Tøiet eftersees, finder endnu Sted i Spanien. Her var en Rumsteren, en Trængsel, en Trykken; udenfor holdt Omnibusser nok, nogle tæt ved Udgangen, andre længere borte bag Plankeværket; hver Vogn havde sine Dragere, een greb eet Stykke, en anden et andet og løb i Galop med det til deres respective Vogne uden at bryde sig om Ens Gods blev samlet; der var en Raaben, en Skrigen, Een løb med Kofferten til den Vogn, en Anden med Natsækken til en anden Vogn og vilde putte Personen i en tredie, uagtet hver Vogn havde sin forskjellige Vei at fare; man maatte formeligt kjæmpe for at beholde sine Sager samlede, man skjændtes, man puffedes, man stod som midt i en Plyndring. Heldigviis havde jeg en dansk Ven, Hr. Schierbeck, bosiddende i Barcelona, han

hjalp os gjennem denne Ankomstens Brænding, fik Toiet havnet ovenpaa Vognen, Collin og mig indeni Vognen, men det gik næsten voldelig til, og det er svært at forstaae, at ikke et eneste Stykke, ikke engang vi selv, bleve borte i denne Forvirring, Støi og Tummel.

Vi sad i Vognen, den knagede, den bevægede sig, den foer frem. Gasbelysningen straalede, brede Gader aabnede sig med palaismæssige Bygninger og førte til den menneskeopfyldte Promenade „la rambla". Gasflammerne lyste fra Boutikerne, her var Liv og Leven. Vi holdt ved Hotellet: Fonda del Oriente, hvor to Værelser med Alkover og Balconer, ja med dækket Aftensbord ventede os. Vennerne forlode os, for at vi i Ro kunde spise og gjøre os det mageligt. Hjemligt saae her ud, godt spiste vi.

Balcondøren stod aaben, livligt og lysteligt var der nede paa den brede, med Træer beplantede Promenade. Luften over os var saa uendelig klar, ganske grønblaa, Maanen deroppe seilede som en straalende Kugle gjennem Rummet, der var saa høit, saa høit endnu bag ved den. Fra Sidegader klang Castagnetter med stærke, lydfulde Slag. Jeg kunde ikke gaae til Hvile og ønskede dog at sove i Galop, for snarest i Daglys at see den mig nye, fremmede Stad, Barcelona, Cataloniens Hovedstad.

---

2. Barcelona.

I den tidlige Morgen blev jeg vækket ved Musik; et Regiment Soldater bredte sig vidt fra hverandre i Marsch op ad Rambla. Snart var jeg nede paa den lange Promenade, der deler Byen i to Dele fra Puerta del Mar, Muur-Promenaden langs Havnen, indtil Puerta Isabel Segunda, udenfor hvilken Banegaarden til Pamplona ligger. Det var endnu ikke Spadseretid, det var snarere Forretningstid, her var Travlhed af Folk fra Byen og Folk fra Landet, Contor-Mennesker til Fods, Bønder paa deres Muuldyr, tunge Vogne med stort Læs, lette Vogne med Ingenting, Karrer og Omnibusser, Raab og Skrig, Smælden med Pidske, Klingen med Bjælder og Messingzirater paa Heste og Muuldyr, Alt krydsende, larmende, støiende mellem hverandre, man fornam, at man var i en stor By. Store, glimrende Caféer laae saa broutende der, Bordene udenfor vare allerede alle besatte. Pyntelige Barbeerstuer med portbrede Døre paa viid Gab traadte i Række med Caféerne; der sæbedes, ragedes og frisercdes. Træboder med Oranger, Græskar og Meloner traadte et Skridt mere ud paa Fortoget, her hvor et Huus, der en Kirkemuur var behængt med Skillingsbilleder, Røverhistorier, Viser og Vers, „trykte i dette Aar." Her var Meget at see, hvor skal jeg begynde, hvor skal jeg ende paa Rambla, Barcelonas Boulevard.

Da jeg forrige Aar første Gang besøgte Turin, havde jeg Fornemmelsen af, at jeg da var i Italiens Paris, her fornam jeg, at Barcelona er Spaniens Paris, det har i Alt en Luftning fra Frankrig. En af de snevre, nærmeste Sidegader var særlig opfyldt med Mennesker, her var Boutik ved Boutik, med brogede Sager; Manta, Mantiller, Vifter af Papir og af Baand prangede, gloede og lokkede, der maatte jeg om, jeg lod Tilfældet føre mig. Sidegaderne bleve endnu mere snevre, Husene mere solsky, de holde ikke af mange Vinduer, men tykke Mure og Solseil over Gaarden. Nu kom jeg paa en lille Plads, en Trompet klang, Folk stimlede sammen, nogle Gjøglere, klædte i Tricot, brogede Svømmebuxer og deres Bevidsthed, at de vare Kunstnere, fødte til at gjøgle under Tag og ikke paa Gaden, bredte et stort Tæppe ud over Brostenene, for her at vise deres Kunster. En lille, sortøiet Unge, en Mignon af det spanske Land dandsede og slog Tambourin, lod sig endevende og slaae i Knude af sin halvnøgne Papa. Jeg var, for at see det, traadt et Par Trin op ved Indgangen til en gammel Gaard med et eneste stort Vindue i maurisk Stiil; to hesteskoformede Buer støttedes af slanke Marmorsøiler; bag ved mig stod Porten halv aaben, jeg saae derind, store Geraniumhække voxede om et støvtørt Vandbassin, et mægtigt Viintræ overskyggede den halve Gaard, der syntes forladt og uddød, Træskodderne hang faldefærdige paa deres ene Hængsel i de vinduesløse Karme; indenfor var det, som om der kun boede Tusmørket med dets Flaggermuus.

Jeg gik videre, drev ind i en Gade, der var

endnu mere snever og med endnu flere Folk, end den, jeg kom fra. Kirkegængernes Gade vil jeg kalde den. Her, indkneben mellem de høie Huse, ligger Barcelonas Domkirke, den ligger uden Virkning, uden Storhed, man kan gaae den forbi, ændser den ikke, man maa først, ligesom ved mange mærkelige Personligheder, stødes paa Armen og vækkes til Opmærksomhed. Trængselen stødte mig paa Armen og fik mig med ind gjennem den lille Port, ind i den aabne Buegang, der med en Række Altre støder op til Kirken og omslutter en Orangegaard, plantet da her stod en Moskee. Endnu pladsker Vandet i de store Marmorbassiner, hvor Muselmændene vaskede deres Ansigt før og efter Bønnen. Nydeligt gjort er her den lille Broncestatuet, en Rytter paa sin Hest; den staaer frit paa et Metalrør ude i Bassinet, Vandet straaler ud for og bag af Hesten. Tæt ved svømme Guldfiske mellem saftige Vandplanter, og der bag ved det høie Gitter svømmede Gæs, heller havde jeg sagt Svaner, men man maa jo holde sig til Sandheden, vil man være original som Reisebeskriver. Springvandsrytter og levende Gæs høre ikke til for at stemme til Andagt, men her var saa meget andet Kirkeligt overveiende. Foran Altrene i Buegangen knælede Folk andægtigt, og ud fra Kirkens store, aabne Port duftede Røgelsen, klang Orgelet og Kirkesangen. Jeg traadte ind under de mægtige Hvælvinger, her var Alvor og Storhed, men Guds Sol kunde ikke trænge gjennem de malede Vinduer, et Halvmørke, forstærket ved Røgelsen, rugede herinde, min Tanke mod Gud følte sig for betynget. Jeg følte Trang efter den aabne Kirkehal, hvor Himlen

er Loft, hvor Solstraalerne skinnede som Orangetræer og de rislende Vande; derude, hvor Fromme bøiede Knæ, bar Orgelets bløde, fyldige Toner min Tanke mod Gud; der var min første Kirkegang i Spanien.

Fra Kirken kom jeg gjennem den snevre Gade ind i en anden lige saa snever, men straalende af Guld og Sølv. I Barcelona og flere spanske Byer er endnu den middelalderlige Indretning, at de forskjellige Laug, saaledes Skomagerne, have deres Gade for sig, med Udsalg, Metalarbeiderne deres Gade, og saaledes fremdeles, man har da strax det hele Udvalg for sig, jeg gik nu i Guldsmedenes Gade; her var Boutik ved Boutik med gyldne Kjæder og skjønne Smykker.

I en af Sidegaderne rev man et stort, gammelt Huus ned, Steentrappen hang svævende hen ad Muursiden gjennem flere Etager, en stor Brønd med underlige Forsiringer ragede frem imellem Gruus og Stene; det var Storinqvisitorens Huus, som nu forsvandt; længst er Inqvisitionen her forsvunden, som i vore Dage Munkene; deres Klostre staae øde.

Fra den aabne Plads ved Dronningens Palais og de smukke Bygninger der med Buegange kommer man op paa Muurpromenaden langs Havnen; Udsigten her er viid og stor, man seer det gamle Mons Jovis; Øiet kan følge den gule Zikzakstribe af Veien til Fortet Monjuich, der løfter sig stolt hugget og reist i Klippen; man seer det aabne Hav, de mange Skibe i Havnen, hele Forstaden Barceloneta, og kommer man derud, ja, da hvilken Tummel.

Gaderne ere retvinklede, lange, og har kun fattigtudseende, lave Huse; Boder med Klædningsstykker,

Diske med Madvarer, Skrimmel og Skrammel rundt om; Pakvogne, Droschker og Muuldyr bevæge sig mellem hverandre; halvnøgne Unger ryge deres Cigar, Arbeidsfolk, Matroser, Bønder og Byfolk tumle sig her i Solskin og Stov, man kommer i Trængsel, men man kan ogsaa her, om man vil, faae sig et forfriskende Bad, komme ud i Stranden, her ligge Badehusene.

I hvor varmt end Veir og Vand endnu var, rev man dog allerede de store Træskuur ned, der stod endnu kun et beskjermende Plankeværk ud mod den befærdede Landevei, og saa havde man det dybe Sand at vade igjennem, før man naaede Brændingen og fik sig et Bad, men hvor salt, hvor forfriskende! man stod op derfra som foryngET og kom med Ungdoms Appetit til Hotellet, hvor et stort, fortræffeligt Maaltid ventede. Det var, som om Verten havde lagt an paa at vise, at det er en usandfærdig Paastand, at man i Spanien ikke kjender til et godt Kjøkken.

Fra Middagsbordet begave vi os i den smukke Aften ud paa den med Spadserende opfyldte Rambla, Herrerne vare saa friserede, saa elegante og med dampende Cigar, en Enkelt gik med Lorgnet i Øiet og syntes heel og holden at være klippet ud af en fransk Modejournal, Damerne bare i Almindelighed Spanierindernes klædelige Mantille, det lange, sorte Kniplingsslør heftet i Haaret, hængende ud over Kammen, ned om Skuldrene; deres fine Haand bevægede med en ganske egen Ynde den sorte, pailletbesatte Vifte. Enkelte Damer gik franskklædt med Hat og Shawl. Folk sad paa begge Sider i Række paa Steenbænke og Stole hen under Træerne, de

sad heelt ud paa Gaden ved de opstillede Borde foran de store Caféer. Alle Pladser vare optagne, ude og inde.

I intet Land som i Spanien har jeg seet saa glimrende Caféer, en saadan Pragt og Smagfuldhed, Paris selv staaer i den Henseende langt tilbage. Een af de smukkeste, hvor jeg med Vennerne daglig kom paa Rambla, belystes af flere hundrede Gasflammer, det smagfuldt malede Loft løftede sig paa slanke Søiler, i Væggene vare gode Malerier og Speile, hvert vurderedes til tusinde Rigsdaler. Hen under Loftet løb Galerier, der førte til smaa Gemakker og Billarder; udover Haven, der prangede med Springvand og blomstrende Buske, var spændt et stort Telttag, der om Aftenen aabnedes, saa at den blaagrønne, klare Himmel var at see. Det var tidt ikke muligt, hverken ude eller inde, oppe eller nede, at finde et ledigt Bord, alle Pladser vare optagne; Folk af de meest forskjellige Klasser saae man her, elegante Herrer og Damer, høiere og laverestaaende Militaire, Bønder i Fløiel og broget Manta, løst slængt over Armen. En Mand af den ringere Klasse saae jeg komme med sine fire smaa Pigebørn, de beskuede med Nysgjerrighed, næsten Andagt, al den Pragt og Herlighed rundt om. Besøget i Caféen var vist for dem af samme Betydning, som det er for mange Børn første Gang at komme paa Komedie. Uagtet den store Menneskevrimmels livlige Talen, blev denne dog aldrig støiende; man fornam kun en egen Susen, accompagneret af et Claveer. I alle spanske større Caféer sidder hele Aftenen en Mand ved et Claveer og spiller det ene Musikstykke efter det andet, men

Ingen lægger Mærke dertil, det er som en Klang, der hører til det store Maskineri.

Paa Rambla blev det mere og mere levende, den uendelig lange Gade forvandledes til en menneskeopfyldt Festsalon.

Familielivets gjensidige Selskabelighed kjender man ikke til. Paa Promenaden, i den smukke Aften, stiftes Bekjendtskab; man kommer paa Rambla til at sidde sammen, tale med hinanden, finde Behag i hinanden, og aftaler da at mødes næste Aften igjen, Tilnærmelsen begynder, de unge Folk sætte hinanden Stævne, men før Forlovelsen er declareret, komme de ikke i Huset til hinanden. Paa Rambla finder saaledes den unge Mand sin Tilkommende.

Den første Dag i Barcelona var rig og broget, de efterfølgende ikke mindre, her var saa meget Nyt at see, saa meget Eiendommeligt og ægte Spansk, uagtet man nok fornam det franske Lands Indvirkning her saa nær Grændsen.

En af de sidste Dage jeg var i Barcelona, havde det regnet stærkt om Natten, det vedblev endnu, da jeg i Morgenstunden gik til min Banquier. Vandet havde ikke Afløb nok, det stod op over Galocherne; dyngvaad kom jeg hjem, og idet jeg var ifærd med at klæde mig om, blev meldt, at paa Rambla var Oversvømmelse, og at den tog til. Der var en Skrigen og Løben; jeg saae fra Balconen, at de lagde Gruusdynger foran Hotellet; og at oppe paa hver Side af den høiere liggende Spadseregang bølgede

en kaffeguul Strøm frem; de brolagte Dele af Rambla var et skyllende, stigende Vand. Jeg skyndte mig ned. Regnen var saa godt som holdt op, men Ulykken var i Tiltagende; jeg saae et forskrækkeligt Skuespil, Vandets frygtelige Magt.

Ude i Bjergene var Regnen falden saa voldsomt, at dens rivende Strømme snart havde fyldt den lille Flod, som løber langs Kjøreveien og Jernbanen; tidligere var her, foruden Udløbet i Havet, endnu et Afløb; det svulmende Vand løb ud i Barcelonas Voldgrav, men denne var i de sidste Aar bleven fyldt med Gruus og Steen, idet man vilde have Byggeplads for Byen, der skulde udvides. Nu var dette Afløb stoppet, Vandet strømmede til, Floden steg og steg, flød over og gjennembrød hver Hindring; snart stod Jernbanen under Vand, Kjøreveien blev som gjennemgravet, hvert Hegn brudt, Træer og Aloer revne med af den voldsomme Flod, der trængte ind af Byens Port og brusede som en Møllestrøm, kaffeguul, frem paa hver Side af Spadseregangen; den tog med sig Træboder, Varer, Karrer og Tønder, Alt hvad den fandt paa sin Vei; Græskar, Oranger, Borde og Bænke seilede afsted, ja en fraspændt Vogn, bepakket med Porcellain, blev ført af Strømmen flere Alen bort. Inde i Boutikerne gik Folk i Vand op til Hofterne; de Stærkeste derinde spændte Snore ud derfra hen over Vandet til Træerne paa den høiere Deel af Rambla, for at Fruentimmerne kunde holde sig ved disse, idet de gik gjennem den rivende Strøm; een Kone saae jeg dog blev reven med, to Karle sprang ud efter hende, hun kom i Land i bevidstløs Tilstand. Der var et Skrig, en Jamren, og som det

var paa Rambla, var det i de tilstødende snevre Gader, der heldede nedad; Vandet tog Fart, brusede som fra en brudt Dæmning, hævede sig i høie Bølger, de sloge op mod Husenes nederste Altaner; Bjælker og gamle Døre bleve stillede foran Indgang og Vinduer, for at Vandet kunde brydes og med mindre Voldsomhed styrte ind i Stuen, hvor det ellers knuste Alt. Man havde forsøgt at løfte i Steenbroen de store Dækstene i Cloakerne, at Vandet kunde faae Afløb derned, det hjalp ikke stort, det blev derimod Skyld i større Ulykke; jeg hørte derom senere, flere Mennesker vare revne med af disse Strudler og forsvundne i Afgrunden. Aldrig har jeg saaledes seet Vandets Magt, det var forfærdeligt! allerede skyllede det hen over den høitliggende Promenade, Folk flygtede, jamrede og raabte. Altaner og Tage vare fyldte med Mennesker. Paa Gaden seilede Træer og Bohave; Gensdarmerne vare overordentligt virksomme i at hjelpe og holde Orden. Vandet syntes endnu at stige. Man fortalte, at inde i Kirken ved Rambla stode Præsterne i Vand til midt paa Livet og sang Messe.

Efter en Times Forløb tog Oversvømmelsen af, Vandet sank, Folk trængte om i Sidegaderne for at see Ødelæggelsen der; jeg fulgte med gjennem et tykt, guult Dynd, det var besværligt at slippe frem. Der blev øst Vand ud af Vinduer og Døre, man blev tilsølet og overstænket. Endelig naaede jeg Pladsen, hvor Hr. Schierbeck boede; han havde ikke Anelse om den Ulykke, der var skeet; i de mange Aar han levede her, havde Regnen tidt skyllet, men aldrig bragt en saadan Oversvømmelse og Forstyrrelse. Vi fulgtes ad gjennem de dybe, dyndede Stræder, de saae ud

som Cloaker. Paa Rambla laae endnu omstyrtede Boder, væltede Vogne, Borde og Karrer. Udenfor Porten antog Forstyrrelsen en langt større Charakteer. Veien var paa flere Steder gjennemskaaren, Vandet strømmede her og dannede Fald paa Fald. Vogne med Folk fra Landet holdt i Række, de maatte stige af, vilde de ind i Byen. Bjelker fra en nærliggende Tømmerplads laae kastede hen over Marken, som man kaster et Skrabnæse=Spil. Ad store Omveie, klattrende paa omstyrtede Træer og henslængte Bjelker, naaede vi Banegaarden, den saae ud som Bæverens Bolig, halv i Vand og halv paa Land; her stod en heel Sø under Tag; et langt Stykke Vei skjultes Skinnerne af det gule Vand. Hjemveien var os ligesaa besværlig som Udveien; vi maatte springe ned i Dybder, kravle op af den vaade Jord; Vei og Sti vare gjennemskaarne med nye Strømleier; vi gik i dybt Dynd og kom som oversaucede af det tilbage til Barcelona.

Aldrig før havde jeg Forestilling om en saadan Bjergflods Magt. Jeg tænkte paa Kjølebrønd i Eventyret Undine. Jeg tænkte paa det Eventyr, der maatte kunne fortælles fra denne lille Bjergstrøm, sædvanlig kun en Bæk, indgjerdet af Aloer og Cacteer, dens Nymphe var et legende Barn, men sandt nok, Spaniens Pigebørn blive i et Nu til voxne Jomfruer, og her var Jomfruen, villiefuld og kjæk, tagen til den store By for at gjeste den og Menneskene, see ind i deres Huse og Kirker, besøge dem paa Promenaden, hvor jo alle Fremmede søge hen; jeg havde idag været Vidne til hendes Indtog.

---

3. Valencia.

Min Vandring ud i Byen begyndte tidlig næste Morgen, allerede vare Solstraalerne brændende, det vilde blive varmt op ad Dagen, jeg kjendte Solheden her fra igaar. Vi vare midt i September, Varmen knap til at udholde, hvorledes maatte her da være i den stærke Sommertid? Det havde regnet om Natten; de ubrolagte Gader stode med store Vandpytter og dyndet Grund. Pladsen udenfor Fonda, hvor ogsaa Erkebispens Palads ligger, frembød kun Søle; med store Spring satte man over og ind i en lille Gyde, hvor Domkirken ligger indkneben mellem Huse. Helten Cid, da han havde erobret Valencia, tog fra dens høie Taarn Staden og Omegnen i Øiesyn, det samme Skue begynde her de fleste Reisende deres Besøg med, jeg foretrækker først at blive hjemme paa Stedet og da senere fra Høiden at samle de bekjendte Punkter; nu gik jeg gjennem Kirken og kom fra den ud i en befærdet Gade, der forte til en udstrakt Plads, overfyldt af Mennesker tilfods og paa Muuldyr. Det var meest Bønder, kraftige Skikkelser i malerisk Dragt, de bare et Slags Plumbuxer, Zuragnelles, der naae dem til deres nøgne Knæe; Lædersandaler ere snørede om de blaae Strømper; rødt Bælte og græsgrøn Trøie med Snore bære de, Brystet nøgent og henover Skulderen malerisk kastet den stribede Manta; et Klæde, lagt som Turban om Hovedet og ovenpaa det den bredskyggede Hat, seer just prægtigt ud; iøvrigt staaer dette Folkefærd ikke i godt Ry; Kniven, siger man, sidder temmelig løs hos dem; tidligere laae de

altid i Strid med Byens Folk, der ogsaa synes at være af en anden Slægt, Noget, deres lyse Haar tyder paa. De hyppige Overfald og Mord, der for ikke mange Aar siden fandt Sted i Byen og dens Omegn, tilskrives Landboerne, nu derimod har det spanske Gensdarmeri bragt Orden og Sikkerhed, man gaaer i den mørke Nat uden al Fare i Valencias meest affides Gader. Fruentimmerne, jeg saae, vare ikke saa smukke som i Barcelona; Enkelte bare den lange, sorte Mantille, de Fleste svøbte sig i blendende gule eller ildfarvede Shawler, i det Hele var her en straalende Farvevexel, hver lille Bod bredte frem det meest Brogede, den havde, og selv hen ad Jorden var stadseligt lagt og opstillet Varer og Kjøkkenurter, især kæmpestore Løg og græsgrønne Meloner. Kurve, fulde af smaa, almindelige Snegle, det Slags, vi Dagen forud havde faaet i Suppe, prangede foran La Lonja de la seda, Silke-Børsen, en høist eiendommelig Bygning med to colossale Vinduer, store som Byporte; de give Lysning ind i en mægtig Sal, hvis Loft bæres af spiralformede Søiler, høie og slanke, som Palmetræer. Skinnende guul Silke laae i store Bundter paa Gulv og paa Disk.

Fra den livlige Deel af Byen kom jeg ind i et mere stille Qvarteer, hvor en halv Snees Karle gik og feiede med blomstrende Myrteqviste; paa begge Sider af Gaden laae paladsmæssige Gaarde med Springvand og blomstrende Rosenhækker, stribede Solseil hang ud over Balconerne, og fra en af disse tittede frem to unge Piger, de smukkeste jeg endnu havde seet i Spanien; deres Øine vare som sorte Flammer, deres Mund sagde ved et eneste Smiil

Mere, end nogen Digter kan sige i et langt Digt, Byron og Petrarca tilgive mig! Jeg kom til en stor Plads med indhegnede Haveanlæg; pragtfulde Blomster, Palmer, Gummitræer, et tropisk Lands skjønneste Værter. Solen brændte ogsaa tropisk; Tartaner var her nok af, men man sidder derinde under Laag, seer Ingenting, derfor gik jeg helst, ja naaede i Solheden ud af Porten, over Broen til Alameda, Valencias Promenade; den strækker sig mellem Guadalaviars udtørrede Flodleie og en Mængde grønne Orangehaver, hvor Plataner og Palmer omskygge hvidkalkede Landhuse. Her var Veie og Stier nok, men kun faa Mennesker, Solstraalerne faldt saa glødende, man fristedes til at hule sig en Hue af det friske, kølende Græskar og bære det paa Hovedet istedetfor Hat. Jeg kastede mig tilsidst i en Tartan, og under dens Seildugstag, strækkende mig paa de stoppede Hynder, jog jeg afsted til min luftige Stue i Fonda del Cid.

Her kom i det Samme Diligencen fra Barcelona, den, vi skulde have kjørt med; den var saa overstænket, overstøvet, et Spøgelse kun af det Kjøretøi, vi havde seet for to Dage siden; Hestene dreve af Vand, Vognen var macadamiseret af Støv, Passagererne stege ud som Hospitalslemmer, Nogle med Tøfler paa, thi ved den lange Kjørsel svulmede Fødderne i Støvlerne, Andre uden Kjole, den hang dem over Armen, Støvet hang dem i Haaret, og de Magre hang det i Kjæverne; saaledes saae Herskabet ud; den ulykkelige Centaur, den til Hesten sammenvoxede Forrider, var anderledes lidende. For fire Dage siden satte han sig til Hest her i Valencia, og derpaa i Galop, altid

i Galop, i Støv og Hede maatte han afsted, altid samme Stilling, kun at han paa Stationerne skrævede over paa et nyt Dyr og igjen paa et nyt Dyr, til han naaede Barcelona, trak saa Veiret der en Time eller to, og da igjen til Hest, „til Valencia!" brændt af Solen, halvqvalt af Støv, afsted, uden Hvile, — og nu var han her, stod igjen paa Jorden, gik, men Gangen var stiv, Ansigtet mumiestramt, Smilet den Syges Smiil, naar man siger: „De seer i Dag bedre ud!" men han veed, det er kun løs Tale.

I den tidlige Morgenstund paa den tredie Dag vi vare her, tog Collin med Banetoget til Murviedro, jeg drev om i Valencias Gader, uden at opdage noget Nyt eller Eiendommeligt. Jeg søgte just derefter og havde i den Anledning Papir og Blyant med, men jeg fandt Intet. Jo, Eet fandt jeg, men det kunde jeg ogsaa have fundet hjemme i Kjøbenhavn og i hver stor By.

Foran en Boutikaabning, der indtog hele Husets Bredde, hang et stort Klædningsstykke; det saae ud som en Stormklokke, men af Linned, spændt ud med Staaltraad eller Spanskrør. Det var det Klædningsstykke, man nu tildags kalder Crinolinen, og hvori Fruentimmerne blive alle lige tykke, saavel de unge Piger, som de gamle Koner; det er, som om de have Paraply om Tyndlivet, Noget, der ikke har med Naturen eller Vor Herre at gjøre. Dette store Strutud hang der, og da det bredte sig saa forfærdeligt vidt foran den hele Boutik, saa havde man behængt det

med alt det Nips af Klædningsstykker, man kunde finde i Boden: Børnestrømper, Halsklæder, Baand og Vifter. Crinolinen var Skilt for Boutiken, Stormklokken, der ringede til Huset, Klokken uden Knevl; Señora maa krybe i Klokken, hun er da selv Knevlen i Crinolinen. Jeg faldt ordentlig i Tanker ved det Syn, jeg tænkte fremad. Ja, om tusinde Aar, da gaae Fruentimmerne ikke med Crinoline, man nævner ikke det Navn; det staaer da kun i gamle Skrifter, og læses disse, og Menneskene da see i Billeder, hvorledes saadan en Crinoline saae ud og vor Tids Damer saae ud med den paa, saa raabe de ganske høit: „Du forbarmende Gud!" de lee, de more sig. „Det var dog en latterlig Dragt!" De læse om dens Oprindelse, det er da et Sagn; de læse om Keiserinden, ung og smuk, der i qvindelig Blyhed opfandt denne Klædning, som skjulte for Verden, at hun var Moder; og Klædningen klædte; kløgtig var hun, hun var klog, hun var smuk, og det vilde de Alle være, og saa fik de Alle Crinoline, de Tykke og de Tynde, de Lange og de Korte; det saae rædsomt ud! hvor maa hun have leet, den smukke, den unge, den kløgtige Opfinderinde, hun, som havde en Tanke derved. Og saa gik de om i Aaringer, i hendes Land, i Nabolandet, i alle Lande; Knevelen ringede ud; „det er skjønt! det er behageligt, det er saa uendeligt køligt!" Det var anno crinoline, Cholerine, Plage og Pine! Her foran Valencias Boutik klokkede den Kjøbere; jeg tegnede den af, her er den i sin Størrelse, saa stor, at den skjuler al videre Beskrivelse af Valencia.

---

4. Diligence-Fart.

Alicante er en af Hovedstationerne for Dampskibsfarten langs den spanske Kyst*). Herfra var det os meest beqvemt at indskibes til Malaga, og derfra over Land at naae Granada, men rigtignok maatte vi da opgive Murcia, der var skildret os som en af de interessanteste Byer; der skulde vi see mauriske Minder, der skulde vi see Zigeunere, og der fandtes de meest maleriske Dragter i Spanien; paa Veien kom vi igjennem den meest tropiske Deel af Landet, fik Elches berømte Palmeskov at see, den største i Europa. Alt det kunde vi ikke opgive! Rigtignok knyttede sig til den Vei de allerforfærdeligste Historier om Overfald og Plyndring. Egnen fra Alicante til Murcia og derfra videre til Cartagena var jo berygtet som Sjerra Morenas Bjerge. Imidlertid forsikkrede vor Consul og hver Spanier, vi her talte med, at vi havde Intet at befrygte; Vei-Politiet var fortræffeligt og alle Veie sikkre, man kunde reise med aaben Pengepung i Haanden, Ingen vilde tage en Døit.

Ægte spansk Diligencekjørsel maatte vi dog ogsaa prøve. Vi fik Plads. Tartanen holdt allerede Klokken To om Natten for Døren og rumlede med os i Mulm og Mørke hen til den store Pakhuusbygning, hvor Diligencen holdt; man kunde indtil Afreisen opholde sig her i den snevre, skumle Gade,

*) De spanske Dampskibe anløbe Barcelona, Alicante, Malaga og Algeciras; de franske Skibe mellem Marseille og Algier berøre kun Alicante.

eller ogsaa træde indenfor, hvor en Lampe og et halvt Lys meget sparsommeligt belyste de allernærmeste Gjenstande. Den meest Bestraalede var en halvpaaklædt, gammel Herre, der sad i Contoret, det vil sige i en stor Rosinkiste, hans Cigar dampede voldsomt, han udførte Skriverforretninger og tog mod Penge af Passagererne, som endnu ikke havde betalt. To bevæbnede Karle laae og strakte sig paa den bare Jord, og et gammelt Fruentimmer med en pjaltet Manta over sig sov paa nogle henslængte fyldte Sække. Kasser, Kister, Seletoi og Riisknipper laae hverandre iveien i det store Rum, der gjorde sig større i Mørket; et Par glødende Cigarer, langt tilbage, viste, at her var Plads, Dybde og flere Mennesker, end dem man saae.

Klokken slog Fire, før Gods og Reisende vare stuvede i den snevre, tunge, stødende Kasse, der nu knagende bevægede sig, trukken af ti bjældebesatte Muuldyr. Jeg maa ikke sige, at vi foer afsted, som vi tidligere vare vante til i Spanien, vi kom sindigt, Skridt for Skridt, Kudsken syntes nødig at ville forlade Alicantes støvede Gader. Hist og her stødte vi mod en Stump Brolægning, man maatte troe, at den var lagt ene for at give Vognen og os et Oplivelsens Skub; vort Hoved kom i nær Berørelse med Laaget paa den rumlende Kasse. Vi kjørte forbi Alameda, Lygterne vare slukkede; vi kjørte forbi vort Hotel, det syntes igjen at sove, min tykke, spanske Nabo sov allerede, før vi vare ude af Alicantes støvede Landeveis-Gade, hvor i Tusmørket Husene saae ud som store, hvidkalkede Vandbeholdninger i Vandmangelens By.

Alt som Luften lysnede og Landskabet kom frem, udfoldede dette sig i Skikkelse af en graa Papirstegning. Veien var uendelig bred, ti Vogne kunde kjøre ved Siden af hverandre, snart var her stenet og jævnt, snart dybt og opkjørt. Synskredsen laae begrændset af mørke, skaldede Bjerge. Den hele Egn var som indrettet til Røveri og Overfald; her var ikke en levende Skabning at see; sparsomt laae henkastet en enkelt Bygning, stor og udstrakt med murede Cisterner for Regnvandet; det blev solgt glasviis, var lunkent og graahvidt; blandet med Anisette smagte det dog som Medicin, og det er altid godt at vide, hvad det smager af.

Veien blev værre og værre, svarede aldeles til de meest forfærdelige Beskrivelser, der læses om spanske Landeveie. Det var, som om man kjørte over et milevidt udtørret Gadekjær. Mayoralen pidskede paa Muuldyrene, Zagalen hujede, hvinede Thiah! og tordnede ud en Ramse af Navne, det maatte gaae i en Fart! den tunge, stærktbelæssede Vogn, vi sad i, slingrede voldsomt til Høire, men kom igjen i Balance ved pludseligt at synke med Hjulene ned i et Hul til Venstre, og fik ikke Tid til at vælte, dertil var den for stærkt i Fart. Det maa for Himlens Fugle have seet ud som et Fartøi i stærk Dønning. Ikke sjelden gav Vognen et Hop over en Jordknold, saa Ens Indvolde var ved at komme i Uorden. Snart kjørte vi i udstrakte, stillestaaende Vandpytter, med hemmelighedsfulde Hjulspor-Dybder, snart over steenhaarde Skrenter, der havde forvildet sig ud paa Landeveien, bare for at vi skulde vælte, men vi væltede ikke, vi hastede saaledes afsted, at det nok var Centrifugal-

kraften, der holdt Vognen i Skranke. Og denne af Guder og Veivæsenet forladte Vei førte til den meest paradisiske Egn, en Skjønheds-Oase, som Armidas fortryllende Have; vi nærmede os Elche, vi saae den frugtbugnende Dal og dens vidtudstrakte Palmeskov, den største og skjønneste i Europa, det meest Paradisiske i hele Spanien. Mægtige Palmer strakte her deres skjældannede, lagformede Stammer, overraskende i Tykkelse og dog i deres Høide slanke. Dadlerne hang i store, tunge Klaser paa Stilk ved Stilk under den grønne Bladeskjerm; hele Underskoven var Granattræer, hvor den ildrøde Frugt skinnede frem mellem de mørke Blade; store, prægtige Granatæbler svævede i lange, lange grønne Traadstilke, hist og her stod et Citrontræ, Frugten var bleggul imod de ildfulde Granatæbler. Her var et Yppighedens Hjem, en Omgivelse for den solstraalende Sakuntala.

„Der er kun eet Elche i Spanien!“

Hele Reisen denne Dag havde oprullet for os en Omgivelse, en Natur, som den udmales os i Skildringer af det hellige Land. Vi havde kjørt over udbrændte Steenstepper, lædsket os ved Cisternernes lunkne Vand; Solstraalerne havde brændt, som de brænde i Palæstinas Dale; vi havde i den hede Luft nydt Palmernes Skygge, som Kong David nød den, og som Disciplene kjendte den paa deres Vandring.

Valencias rige Campagne kan kaldes en Kjøkkenhave, Elches Omegn er en østerlandsk Park, den er Spaniens Palmebouquet, og det er en Bouquet milevidd i Omkreds. Byen selv har omtrent to tusinde Huse og var i Romernes Tid større og mere betyde-

lig, da gik Havet herop og Elche havde en Havn. Vi kjørte et Stykke Vei langs de guulbrune Mure, de bare et Draperie af Slyngplanter i rig, frisk Fylde. I den lille Venta, hvor Diligencen holdt, drak vi vor Chocolade, og efter en Times Hvile rystede paany Muuldyrene deres klingende Messingzirater, vi pressedes igjen sammen i Diligencen, der nu foer videre mod Orihuela, hvis frugtbare Campagne staaer i det Ry hos Spanierne, at de sige: „om det regner eller ikke, saa groer dog Kornet om Orihuela".*)

Byens Pragtbygninger, den storartede Cavallerie-Caserne, det erkebiskoppelige Palads og Domkirken, har jeg ganske vist seet, men jeg husker det ikke, derimod Vertshuset her, hvor vi toge vor Middag, husker jeg, det var ikke til at glemme. Gaarden, Stuerne, Kjøkkenet, den hele Befolkning var saa ægte gammel spansk, som Nogen vil forlange. Fra Gaden kom man gjennem en Gaard, overfyldt med alle Slags forældede Kjøretøier, Gigger og Tartaner, Vogne fra høisalig Ridder Don Quixotes Tider; Diligencen kneisede her som en veldresseret Elephant mellem det øvrige Menageri af Vogne. Kalkunske Høns, Katte og andet levende Kræ fyldte den krinkelkrogede Vei til Husets Indgang, der prangede med et støvet, halvtudgaaet Viintræ, behængt med Laser og henslængte Frugtskrællinger. Den portbrede Indgang havde hverken Dør eller Tæppe, Stuerne vare overfyldte af Mennesker ved dækkede Borde, Fluerne susede i store Sværme, som vaiede her et stort, sort

*) „Lluevo o no Lluevo, trigo à Orihuela".

Flor. Ikke en ledig Stol eller Bænk var at finde, man maatte søge udenfor, finde en Steen eller Bøtte, sætte sig der under Paraply i Solskinnet. Kjøkkenet var Foreningspunktet for alle Stuerne; Blus ved Blus brændte paa Skorstenen; der stegtes og bra=sedes; Fruentimmerne, det ene mindre kjønt end det andet, unge og gamle, vare i stor Travlhed med at skrabe Rødder, skjære Kjød itu, koge, stege og varte op, og dog gik Alt med en Langsommelighed, en Søvnighed, en Ligegyldighed, der for en hungrig Mave havde noget høist Oprørende. Vertinden, et ungt, blondt Fruentimmer, opsvulmet fed, forresten hvid og rød, førte med dyb Basstemme Commandoen; hun saae ud til at have gode Kræfter, og kunde vist=nok bøie en Karl i Knæ. Hun var en ægte Typus for en ung Røverkjælling. Det syntes slet ikke at komme hende ved, at et nyt Hold af Reisende var indtruffet, og at Diligencen kun havde sin bestemte Tid at holde her; vi vare Alle trængende til at faae Noget at leve af. Flere Gange blev hun anmodet om at sørge for os, hun svarede ikke, det var, som om hun Ingen saae, Ingen hørte, sin Lystighed lod hun flagre, sin Præk førte hun høit og uafbrudt med et Par begunstigede Gjester, der sad og fik deres Foder. Da jeg, efter at have ventet næsten over en Time, tog hende i Armen og bad om idetmindste et Glas Viin, saae hun med forundret Mine paa mig, gav et halvt naadigt Nik og sagde: „Vent, til Tiden kommer!" og jeg maatte vente, vi maatte Alle vente, til Diligencen igjen holdt forspændt med de klingende Muuldyr og Mayoralen smældede med Pidsken, saa stavrede paa hendes Vink et Par gamle Koner hen,

lagde Dug paa Bordet og stillede den ene Steg frem efter den anden. Madamen stod midt paa Gulvet med de laskede Arme i Siden og satte et saa bydende, villiehavende Ansigt op, at det blev morsomt, hun burde have været malet til Vertshuusskilt.

Vi kom i Vognen og ud paa en Vei, der var, om muligt, endnu værre, end den, vi allerede havde prøvet; Hul paa Hul, en Fart over det Convexe og det Concave, vi foer hen over Jordklumper og Knolde, som Regnvand, Solvarme og Kjørsel havde skabt; det var ingen Trøst, at faa Skridt fra os glattede og banede man en god Kjørevei, der om nogle Uger vilde være færdig, behagelig at befare. Dronningen af Spanien var for Øieblikket i Sevilla; hun besøgte for første Gang Landets sydlige Provindser, ogsaa her til Murcia ventedes hun, og derfor havde Autoriteterne travlt med, at Hendes Majestæt kunde see, hvor fortræffelig Landeveien var; hun kunde tilvisse kun rose den, vi Stakler fornam tydeligere, hvorledes det stod til med Veiens Herlighed.

De nøgne, sorte Bjerge droge sig mere tilbage mod Horizonten; Agaver med deres træhøie blomstrende Stængel stode som Landeveis Veibred; Markerne vare overgroede med colossale Cacteer, besatte med deres modne, rødgule Frugt; og hen over Høiene laae den blendende røde Pimientos, spansk Peber; den ildfarvede Frugtskal spredtes ud i Solen for at tørres.

Et Par hundrede Mennesker arbeidede travlt paa

den nye Jernbane; vi sad og gispede efter Luft, smægtede efter en Draabe Vand, man bragte det i en stor Leerkrukke, der havde ligget skjult under de skyggende Cacteer, Vandet var lunkent og ildesmagende. Solstraalerne gave os et vedvarende Ildbad, jeg syntes, vi vare ikke langt fra Kogepunktet; Tartanerne holdt stille paa Veien, Hestene foran sov bestemt, Kudsken sov, Herskabet derinde strakte sig paa de udstoppede Hynder, og havde det i dette Dieblik Tankerne i Bibelen, saa var det der om Mændene i den gloende Ovn. Ikke en Fugl fløi gjennem den gløbende, tørre Luft, og al den Ild og al den Gløb, ja den syntes at samle sig i to store, lysende Dine, som saae paa mig, idet jeg traadte ind i det lave, fladtagede Huus mellem de støvede, elephantklodsede Cacteer. En tolvaars, tilfulde udvoxet Pige, en ægte Murillo-Skjønhed, meget lidet klædt paa, det var den voldsomme Varme Skyld i, sad her med en tung, saftfuld Drueklase i Haanden, Ild og Lædskedrik kunde være Omskriften for dette bacchantiske Billede. Jo, her var man i de varme Lande!

Ikke en Vind pustede, Støvet selv havde ikke Kraft til at løfte sig fra Veien, og nede i Flodleiet var ikke en Draabe Vand. Floden bliver nu ogsaa, som Spanieren kalder det, aareladt, og det i den Grad, at den nok kan synes livløs. Her, som om Valencia, er ved kunstig Vanding en Udtapning af Floden ledet om i Campagnen, som derved forvandles til en frugtbar Have; Viin, Mais, Bønner og Kjærligheds-Æbler groe i Bede, mellem Morbær og Granattræer. Vi kjørte ned i den vandløse Flodseng, langs med høie Bambusrør, Broen, vi skulde have

kjørt over, løftede sig hen over os, som var det en gammel Triumphbue.

Foran os, midt i den store Frugthave, saae vi Murcia; Domkirkens slanke Taarn kneisede høit over de andre Bygninger, som om det havde reist sig for at sige Velkommen.

---

5. Murcia.

Fra den stille Kirkeplads, hvor vi boede, kommer man snart ind i et befærdet Qvarteer, her ligger Alameda, hvor yppige Grædepile hænge deres bladfulde Grene ned i det udtørrede Flodleie; en muret, stor Bro fører over til en Plads, hvor vi fandt Tummel og Trængsel af Mennesker; maleriskklædte Bønder sad paa deres udpyntede Muuldyr, Konen eller Kjæresten havde Plads bag paa Dyret. Nøgne Unger paa to, tre Aar løb og brunede sig i Solen, En havde en Appelsinskrælling om Halsen, det var hans Udmærkelse; Laurbærtræer og blomstrende Oleander groe her bogstaveligt i Rendestenen, og den havde Vand, det klare Vand, som den offrede til den store Flods udtørrede Dybde. Vi vare imidlertid ikke her paa Veien til Zigeuner-Forstaden, hørte vi, men findes maatte den, og vi fandt den. Kunde jeg tegne, skulde jeg have hjembragt et Billede derfra.

Ved et lille, rørtækket Huus, hvor en overstøvet, blomstrende Oleanderbusk bredte sig, stod en sorthaaret Knøs, bruun i Huden, som om han var ind-

gnedet med Valnødsaft, Øinene gnistrende sorte, Træk-kene tydeligt en Gitanos, han sleb en stor Røverkniv, og blev hjulpen af en lille, nøddebruun Pige i brand-guult Skjørt; hendes ene Særkeærme manglede, men det var en nydelig Barnearm, man saae. Hun dreiede Slibestenen og rakte Tungen ud efter mig, da jeg gik forbi.

Gjennem den lange Hovedgade Calle del caballeros var Hjemveien kortest; Solen brændte, saa at man selv fik Udseende af en Gitano. Der laae ikke langt fra Kirken en Bygning, som vi antoge for en Café, indrettet med den Elegance, vi havde seet i Barcelona. Her var luftige Haller, Steensøiler bar Taget, et stort Seil var spændt ud over Haven, hvor der mellem Blomsterbede og Springvand vare stillede Bænke og smaa Borde, paa hvilke laae Bøger og Aviser. Collin og jeg gik herind, forlangte Forfriskninger, Opvarteren smilede og sagde, at vi vare i Localet for et sluttet Selskab, Byens Casino, men tilføiede, at vi kunde blive, nyde hvad vi vilde, læse Aviserne, vi vare jo Fremmede, og det var nok, kun maatte han først melde det hos en af Directeurerne, og vi erholdt strax med spansk Høflighed Tilladelsen, der spurgtes ikke om vore Navne, kun om Landet, vi vare fra.

Her var skyggefuldt, men ikke en Luftning, Varmen raadede; man skulde i den solhede Dag holde sig stille, ikke idelig være paa Vandring, men Bisselæderet sad os i Skoene; det skulde man først slide paa ved Aften, paa den høitliggende Alameda, hvorfra man seer over Floden og Campagnen, ud til Bjergene; de bestraaledes ved Solnedgang, saa at de

glødede, men kun et Øieblik, Skjæret slukkedes, og nu sprang Stjernerne frem, som om de havde ventet paa Signalet. Castagnetter klang fra et Huus, men ikke som man hører det i Norden; der klinge de, som raslede man med Træskaaler, her slaae de en Accord, udstøde en Klang, der i det stærke Taktslag svulmer i Fylde; de hævde deres Plads som selvstændige Instrumenter, de udslynge deres Melodi, det er en heel Digtning, to Hjerters hemmelige og dog høittalende Bekjendelser. Vi kjende i Norden ikke Castagnetternes Magt og høie Byrd.

Granattræ, Citrontræ, — ja slige Høibaarne,
De vare til Castagnetterne Rod,
Og disse fik Klang af det Træ, de blev skaarne,
Og Klang af den Varme, der er i vort Blod;
Fra Blodet i Hjertet heelt ud i hver Finger
Det strømmer, hvert Pulseslag høres deri;
Fra Castagnetten saa mægtigt det klinger;
Forstaaer Du det Følelsens Fyrværkeri?
Forstaaer Du de Ord, de i Klangen udstøde,
De sige, hvad Hjertet Dig siger, min Ven:
„Granattræets Blomst maa blusse og gløde,
Citrontræ, jeg tænder Dig, brænd saa igjen!
Vi favnes, vi blusse, livsalige Møde,
Og saa — Du er Aske og jeg faren hen!"

Ja, det klang fra Castagnetterne, og Castagnetternes Klang blev i Spanien min første Sang.

Fra den smalle Gade kom hen over Pladsen en Procession, den eneste, jeg saae under hele mit Ophold her i Landet; Lysene brændte med lang Tane, Bøn og Psalmesang blandede sig, jeg forstod ikke Ordene, men tænkte paa den gamle spanske Psalme

af Prudentius*), som vi have i vor danske Psalmebog. Det var en ung Piges Begravelse, Geistlige med Kors og Fane, hver Enkelt i Toget fulgte med et tændt, langt smalt Voxlys, Chordrenge svingede Røgelsekar. Høit paa formummede Mænds Skuldre bares paa sølvbroderet Tæppe den aabne Liigkiste; en ung Pige laae der, som et deiligt Voxbillede, med Blomster henover sig og Guds klare Stjernehimmel allerøverst; det var, som om hun sov, som om hun under Sang og Velsignelse skulde bringes til sit Sovekammer. Fra alle Tilskuere paa Balconerne og af alle Mødende fik den Døde en Hilsen, hun, som i sin Hvile var et Skridt nærmere de Forudgangne, end alle vi Levende ere det. Jeg fulgte Processionen om forbi Kirken og saae fra min Balcon endnu de sidste Lyspunkter af den forsvinde.

Aftenen var saa stille, saa stjerneklar; pludselig lød igjen Castagnetter, unge Hjerter mødtes eller længtes efter at mødes. Nu klingrede, ringlede og raslede det, en tung Rumlen hørtes, det var Diligencen, trukken af tolv Muuldyr, behængte med Bjælder og Messingstads; de foer afsted, Lygten foran Mayoralen skinnede hen over de jagende Muuldyr, og saa var det igjen stille paa Pladsen og i Gaderne, ogsaa Guitar og Castagnetter taug, her var Fred og Ro paa Jorden og i Himlen, Stjernerne deroppe vare saa store og klare, Luften saa let og dog saa varm, deilig at leve og aande i.

---

*) „Med Sorgen og Klagen hold Maade".

---

6. Cartagena.

Den første Time kjørte vi endnu i den frugtbare Campagne, men saa var den Herlighed forbi, Landskabet blev stenet, tørt og udbrændt; en stærk, gjennemtrængende Vind blæste fra Havet; rundtom var øde, kjedeligt og mennesketomt. Foran en eensom Bygning, ved Veien, holdt vi, og man falbød os lunkent Regnvand, der blev blandet med stram, daarlig Anisette. Klokken Fire om Eftermiddagen naaede vi Cartagena, og gjennem snevre, mørke Gader Fonda Francesa, det os særdeles anbefalede Hotel. Lange, sorte Gange, med snevre, steile Trapper, havde vi at betræde, skummelt og mørkt saae her ud; høie, fængselsagtige Kamre; Vinduerne, alle med Jernstænger, sad saa høit oppe, at man maatte krybe op paa Bordet for at see ud eller rettere see ind til Gjenboen af hans aabne Balcondør, denne var altid i nær Berørelse med de modsatte Vinduer. Et saadant Værelse fik Collin, jeg fik et med Altandør og en lille Glasrude i den tykke Muur. Her var aldeles ikke hyggeligt, uden man vil kalde det hyggeligt, at man strax boer som i Familie, lever med Gjenboens uden dog at være i deres Stue, der er en Gaderevne imellem, men den er overkommelig. Et Skridt i Luften og man er i Familien. Gardinet derovre havde man trukket tilside, Solen skinnede jo ikke, uden fra den unge Señoras Øine, og det vilde være Uret af mig at lukke dette Solskin ude fra mit Værelse.

I Afrikanerbyen,
 i Cartagena jeg boer,
I den smalle, snevre Gade,
 saa snever, Du knap det troer;
Jeg naaer med Haanden Balconen
 derovre hos Gjenbomo'er,
Hvor den deilige Datter sidder
 i Ungdommens Skjønhedsflor,
Saa fyldig, kraftig og ildfuld;
 det lange, kulsorte Haar
Nu Moderen løser af Fletning;
 det ned til Fødderne naaer.
Og Skuldren er som Antikens,
 Og Øinene som et Lyn;
Det er næsten ikke muligt
 at udholde dette Syn.
Fra Afrika brænder Luften,
 og Blodet er Ild som den; —
Nu vil jeg slukke Lampen
 og hvert et Ord med den.

Cartagena ligger lavt, kun en enkelt Gade klatrer lidt op ad Klippekysten; Skuet herfra ud over Bugt og Hav er overordentlig malerisk. Jeg gik alene denne Vei, høiere og høiere op; der mødte jeg en Bonde paa sit Muuldyr med to fyldte, tunge Sække foran sig, den ene var gaaet itu; der dryssede ud af den en okkerrød Masse; han maatte beplastre Posen med en gammel Las og et Par Naale; det var den røde Almagrojord, han bragte; den graves ved en Landsby her tæt ved, forklarede han mig, og bruges til at blandes i Snuustobakken. Endnu et Stykke gik jeg og kom til et vindueløst lille Huus;

al Lysning derinde fik det gjennem den aabne Dør; udenfor den sad en ung, nydelig Pige og syede paa sit ildrøde Skjørt; det var stor Syning, derfor havde hun taget Skjørtet af og holdt det paa Skjødet; tæt ved hende stod en lille Dreng i sin stumpede Skjorte, han lænede sig til Dørkarmen og slog Castagnetter, dog det var ikke den rette Klang. Jeg gik forbi, men maatte samme Vei tilbage; store Regndraaber faldt, der kom en Skylle, jeg tyede ind i det vinduesløse Huus til den lille Dreng med Castagnetterne og til den unge Deilighed. Hun talte til mig, som om jeg hørte hjemme i Cartagena, som om vi oftere havde seet hinanden, og var dog i sit Væsen saa qvindelig, saa nydelig, bestemt et forbyttet Grevebarn; hun gjorde et Kast med Nakken, som ciede hun hele Cartagena og stod klædt i Silke og Guld, og saa havde hun da kun et rødt Skjørt. Hun viste den lille Dreng, hvorledes han skulde slaae med Castagnetterne, og paatog sig derhos en Alvor, der var morsom. Regnen holdt altfor tidlig op, og kun Regnen gav mig Ret til at blive, men jeg hørte længe endnu hendes Castagnetslag; de ligesom besvaredes, nede hvor Gaden begyndte, ogsaa der klang Castagnetter, og da jeg kom op i min Stue, klang de fra Gjenboens Huus.

Der vare smukke Døttre, der kom unge Soldater i Besøg, de kastede deres Trøier, Castagnetterne udslyngede Rhythmer og Melodi, slog Forziringer, Triller og Trimulanter, det var sand Kunstfærdighed! Dandsen begyndte, de loe, de sang, der blev klimpret paa Guitar, den solvarme Dag slog over i stjerneklar Aften, men Luften var hed, man havde en For-

nemmelse af at blive ildnet op til Spanier. Jeg sad paa Balconen og saae over paa den lykkelige Ungdom.

De dandse med Castagnetter,
det er den hele Musik,
De see hinanden i Øiet,
det er en berusende Drik.

De hvirvle sig som Mænader,
alt i den strengeste Takt;
O hvilken uendelig Skjønhed
er dog i et Menneske lagt!

En Nellike og en Granatblomst!
i Dandsen de leve og groe.
I, som bleve Kunstens Udkaarne,
beseir i Dandsen de To.

De saae hinanden ind i Øinene, de læste deres Fremtid i Stjernerne; den lykkelige Ungdom! de saae ind i Himlen, jeg saae op i den, ud i det lysende Uendelige. De kyssede hinanden derovre og lod mig see paa det, og den ærværdige, ældre Dame, med den sorte Mantille, saae paa det, hun var bestemt Moderen, og da hun saae paa det, saa var Kysset Forlovelse. Hvor deiligt at være livsglad og ung, gaae op i Flamme! den brændte derovre, den var nær ved at tænde i Gjenbohuset, — man maatte ud paa Altanen.

Hvor Himlen har Stjerner! jeg kjender jo hver,
De hjemlige Venner, hvor funkle de her!

De sende en Luftning saa frisk og saa mild,
En Lædskedrik i den brændende Ild,
Et Vindpust over det glødende Sand,
Det er som et Kys fra det danske Land!

---

7. Malaga.

Vi længtes efter at komme i Land. Solen brændte voldsomt; tykt laae Kulstøvet fra Skorstenen hen over Skibets Dæk, Ræling og Bænke, her var ikke hyggeligt at være. Rundt om saae vi Folk og Varer landsættes og bringes ombord; Rorkarle og skjortelasede Drenge laae med Baade for at føre os iland, de vinkede, raabte, klemte sig fast til Skibet, men ingen Baad fra Sundheds-Comiteen var at see, og saa maatte vi blive. Havnen var opfyldt med Handelsskibe, og mellem disse en Mængde danske, ikke færre end fire og tyve var her, hørte jeg siden. Det hvide Kors i den røde Dug vaiede, en Hilsen fra Hjemmet, en Forudforkyndelse af hvor hjemligt vi skulde faae det her i Malaga.

En af Passagererne, en Fabrikbestyrer fra Almaden, tog sig af os, da vi endelig stege i Land, og førte os til Fonda del Oriente, et velindrettet Hotel, hvor der taltes Spansk, Fransk og Tydsk; den ene Opvarter, en ung Berliner, var især omhyggelig for os, han betragtede os som Landsmænd.

Vor Balcon vendte ud til Alameda med dens grønne Træer, Springvand og mange Spadserende;

der gik barbenede Beduiner i deres hvide Burnus, afrikanske Jøder i lange, brogede Kaftaner, Spanierinder i den klædelige sorte Mantille, Madamer i broget farvede Shawler, unge, elegante Herrer tilfods og tilhest, Bønder og Lastdragere; her var Livlighed og Bevægelse. Solseilet skyggede over vor Balcon; her sad vi og saae ud over Brimlen, ned ad Alameda, heelt ud over Havnen og Havet. Opvarteren bragte os engelsk Ale, en himmelsk Lædskedrik, efter at vi i flere Uger kun havde faaet hede Vine og lunkent Vand med Anisette. Her syntes man at kunne trives. Solen gik ned, Aftenen livede op. Jeg sad med Papirscigaren, som Spanieren ruller sig den. Det første Drag er altid Smag af Cigar; det andet, ja, saa ryger man! Stumpen af Cigaren kaster man hen for at faae en ny Papirscigar, eller en udmærket, virkelig Cigar. I Kunstens Verden, disse Digtere og Digterinder, Sangere og Sangerinder, hvor snart bliver man ikke ogsaa kjed af dem, naar de kun er Papir. Væk med Stumpen! der kommer en Havanna! Hosianna! Lær mig, Papirscigar, at jeg i min Virken kan som Du lade være at drømme om Navn og Eftermæle! lær mig at vide, jeg skal kastes hen, mit Liv var kun en Røg, uden Betydning for de Andre. Den Stemning kom, — og den gik igjen med Cigaren. Lygterne tændtes, før endnu Daglyset var slukt, Stjernerne tændtes, Folkemængden tog til dernede, de Spadserende gik under Træerne paa den jævne Jord, Kjørende og Ridende joge afsted paa Gadebrolægningen. Et Musikcorps spillede af Norma; Tanken blev Sang i den smukke, sydlige Aften.

Der under Træerne nede
paa Alameda de gaae;
Gaslamperne brænde festligt,
og Nyet staaer høit i det Blaa.

Man mærker ikke en Luftning,
ei Havet har Aandedrag,
Og Skyerne staae i Luften
som et udhugget Marmortag.

Mig bringer Synet af Skyer
igjen til den nordiske Strand,
Og Havet er Landeveien
hjem til mit Fædreland.

Jeg maatte ned paa Alameda, ned i Trængselen; smukke Qvinder med mørke, ildfulde Øine vare her at see, de bevægede med en egen Ynde den sorte, pailletbesatte Vifte, og tilvisse Sandhed er der i det gamle spanske Vers:

una muger malagueña
tiene en sus ojos un sol,
en su sonrisa la aurora
y un paraïso en su amor.

Nu var det forstaaet med levende Illustration. Folk saae allesammen ud, som om de vare i godt Humeur, som om Livet kun viste den solbelyste Side, man havde Indtrykket af Glæde og Livsfriskhed. Malaga, deilige By, her bliver jeg hjemme! jublede jeg.

Ingen kjender mig, Ingen kjender jeg,
Som i en ny Slægt vandrer jeg om;

En af Syvsoverne, synes jeg, er jeg her,
Stedet og Folket, Alt er mig nyt.
O hvilken Deilighed! jeg ret som Straaet vil
Drive paa Strømmen ned, dreie mig rundt;
Gid at jeg turde kun, Straaet tør gjøre det,
Kysse hver Blomst paa den svulmende Strøm!

I ingen af Spaniens Byer har jeg følt mig saa glad, saa hyggeligt hjemme som i Malaga; Folkelivet, Naturen, det aabne Hav, hver især saa rig og uundværlig for mig, fandt jeg her, og dertil det mig endnu vigtigere, jeg fandt elskværdige Mennesker. Vort Udenrigs-Ministerium havde forundt mig en aaben Skrivelse til alle danske Consuler, saa anbefalende og hædrende, at jeg turde vente mig den bedste Modtagelse, men intetsteds var den mere hjertelig, end i Malaga, hos den unge, danske Consul Scholtz; hans Hjem var saa lykkeligt, saa velgjørende at besøge; hans Kone svensk af Fødsel, en Veninde af Jenny Lind, var saa hjertensgod, saa livsfrisk; et Stykke nordisk Huuslighed syntes ved hende henplantet her ved Middelhavets Kyst. Børnene, leende og lystige, sluttede sig strax til mig, den ældste Datter, Trinidad, et Pigebarn paa halvfemte Aar, mærkelig udviklet for sin Alder, udtalte strax ved Middagsbordet, i hvilken Gunst jeg stod hos hende. „Papa! a mi me gusta mucho Andersen, yo lo quiero mucho!“ Hos Scholtz's Familie og Banquieren Prieß, ligesom hos min opmærksomme Ven Hr. Delius, fornam jeg saamegen Deeltagelse, at jeg næsten

syntes, at jeg ikke var i et fremmed Land. I Fonda del Oriente traf jeg sammen med en Mængde Tydskere, ugifte og bosiddende her i Malaga, velvillige Mennesker, hvem det var en Fornøielse at omgaaes, ikke et Ord Politik taltes, man var fri for al dens Rivning. Vor sædvanlige Tale dreiede sig om Byens Mærkværdigheder, mauriske Minder, Literaturen, Tyrefægtning og Operaen. Endnu nogen Tid laae en Deel af de mange danske Skibe her i Havnen, et Par af Capitainerne besøgte mig; ikke blot Landsmændene og de Personer, der stode i Forbindelse med mit danske Hjem, men hver Spanier, jeg lærte at kjende, var opmærksom og velvillig, Festdags-Humeur lyste frem. I det Solskin og i Syd-Spaniens rige Natur bliver Hjertet forynget; Kulde snerper sammen, Varmen udvider og fylder, de trykkende Baand løsne sig, Tankerne faae Flugt, man er sig selv, tør være sig selv, hindres ikke af tusinde fade, indpodede Hensyn; man er glad i Guds deilige Verden, hver Tanke, selv om den omklamrer med sine Rødder det Jordiske, løfter da ind i Himlen til Gud. Det er ikke Aarene udenfra, der skrive vor Alder, det er Sindet indenfra, der med Livets Klokkeslag melder, hvor gammel man er. Medeas Trylledrik gav Foryngelse, Reiselivets Væld har Noget af den samme Kraft. Hvor livsaligt at kunne henrives og være glad i al den Herlighed og Velsignelse, Gud har skabt. Det stærke Udbrud af denne Følelse er i Syden aldrig latterlig, kys den friske Rose, den uskyldige Barnemund, siig din Tanke med de naturlige Ord, der misforstaaes det ikke; Barnesindet hos os, saavel den Deel af

Engelen, som den af Djævelen, træder lige utilsløret frem.

I Selskab med de nye Venner, eller alene med sig selv, fremmed midt i Folkevrimlen, altid fik Humeurets Sol Lov til at skinne, forynge, gjøre glad, fylde Tanken med Glæde og Sang. Hvor var det deiligt mod Aften at gaae fra Havnen langs den aabne Strand, Søen rullede høit op paa Sandet og strøede der de meest forskjellige Gjenstande, Skeletter af Fisk, Stykker af Vrag, Laser og Frugtskaller; Fiskerne droge deres Baade gjennem Brændingen op paa Land; der paa Bjelkekanten sad gamle, solbrændte Karle og røge deres Cigar, halvnøgne Unger pladskede i Vandet, Musiken fra Alameda klang til os, lokkede og kaldte ind i Vrimlen, og der var Skjønhed at see, saa mærkelig mange Deiligheder. Her vare andalusiske Øine, og Smilet sad om Munden; der var Trolddom i hver.

„Estrella, de mi vida! hvor hun var deilig."

Hvo skal jeg troe?
Øinene to?
Lyve ei disse?
Lokkende kjæk
Er om Munden et Træk,
Det mig daarer tilvisse!

Men de Øine,
Disse Løgne,
Dette kjække Smiil om Munden,
Det er Satan dog i Grunden,
Han mig har i hendes Hænder,
Og jeg brænder!

Hvor er mit Pas! hvor er min Musa!
Forsvar mig
Mod Spaniens Medusa!
Inqvisitionen har mig.

Dog Inqvisitionen er jo nu afskaffet i Spanien, saa Meget er afskaffet, og Mere vil der blive afskaffet, men ikke andalusiske Øine, det var ogsaa en Verdenssynd. Det var, som at slukke Stjernerne, og de funkle i Spanien, paa Himlen og under de langhaarede, fine Øienlaage, ikke blot bag de kniplingsbesatte, sorte Silke-Mantiller, men hos det fattige Barn, den smukke Zigeunerske, vi saae sælge Kastanier, ja hvem der havde hende i et Billed, eie hende selv var for stort et Forlangende.

Ved Husets Muur stod en Hæk af Geranier,
Der sad hun paa Trappens Marmorsteen,
Saa ung, saa deilig, hun solgte Kastanier,
Sad med Blomst i Haaret og med bare Been.
Hun saae med to Livsens Øine paa En,
Var man ei en Fismand, strax blev man en Spanier.

Memnonsstøtten, den kolde Steen i Sandørkenen, faaer Klang, naar Solstraalerne skinne paa den, Digteren har et heelt Fyrværkeri af Sange i sig; Blus fra Nord, Blus fra Syd, lad dem lyse, lad dem klinge! Lad os ikke blive snerpede i vor sunde Følelse!

Som en Lotus paa den stille Sø
Er i Norden Qvinden;
Fra den dybe Havbund Skjønheds Frø
Groer og sætter Blomst trods Nordenvinden.

Her i Syd bag Pyrenæertinden
Groer Granatblomst, der paa Trolddoms Viis
Pludselig er Frugt fra Paradiis,
Glødende, et Flammevæld fra Inden.
Lotusblomst, hvor er Du frisk og skjær,
Tro i Hjertet, Tanker bygge der;
Spaniens Ildblomst, Trolddom eier Du,
Barnet bliver Jomfru i et Nu,
Livet er et Kys, et sødt Forsvinden.
Brænd Du mig til Aske, lad mig døe;
Lotusblomst paa Nordens dybe Sø,
Bed en Bøn for mig — hos Spanierinden.

Ja, saaledes synger bestemt hver ung, sund Poet, naar han kommer til Spanien, og jeg vil næsten troe, de gamle Poeter med, thi det er reent pinegalt at troe, at med visse Aar er Poeten udbrændt, nei, han er som sin Tip-tippetip-tippetip-Oldefader, den evigglødende, jublende Apollo, der kjører Solvognen.

I Norden, i Kakkelovns-Krogen,
Groe Eventyr deiligt i Bogen,
Men ovre bag Pyrenæernes Muur,
Der voxe de vildt i den hele Natur,
Og er Du selv ung, ret Flamme og Fyr,
Saa brænder Du op i et Eventyr!

Det er meget varmt! vi maae ud i den friske Luftning, kjøre langs Stranden. Vi kjøre til Kirkegaarden. Det er et deiligt Sted, den protestantiske Kirkegaard ved Malaga.

Hjemme i de nordlige Lande fortælles om dybe, mørke Indsøer, der forunderligt drage Menneskene til sig, og hvor den Melancholske tilsidst rives hen af en usynlig Magt og kaster sig i det lokkende Dyb; en Deel af denne forunderlige Tiltrækningskraft havde for mig Malagas protestantiske Kirkegaard; jeg kunde her forstaae, at en spleensyg Englænder tog Livet af sig for at begraves paa dette Sted; imidlertid er jeg, Gud skee Lov, ikke spleensyg og føler stor Lyst til at see endnu Mere af denne velsignede, skjønne Jord; jeg tog ikke Livet af mig, jeg gik i et Stykke Paradiis, den deiligste Have. Her stode Myrtehækker i Blomster til tusinde Brudekrandse; høie Geraniebuske omhegnede Mindetavler med Indskrift paa Dansk, Norsk kan det ogsaa kaldes, forsaavidt det var Indskrift over en Nordmand; her var Engelsk, Tydsk og Hollandsk at læse. Passionsblomster slyngede deres Ranker over mange Gravstene, Pebertræerne sænkede deres grædepiilshængende Grene ned over Hvilestedet. Her stod en enkelt Palme, der et Gummitræ, og midt i det Grønne et venligt, lille Huus pompejansk malet; herinde var Forfriskninger at faae; smukke Børn, med straalende Livsens Øine, legede der. Den hele Have omsluttedes af en vildgroet Cactus-Indhegning, hen over hvilken man saae nedenfor det udstrakte, rullende Hav; jeg troede ved den nedgaaende Sols Straaler at øine den afrikanske Kyst.

Nedenfor Kirkegaarden slynger Veien sig ind mellem Bjergene; rundt om groe Cacteer og Agaver; Alt er forunderligt vildt, eensomt og øde; Veien fører forbi et Kloster, som engang Isabella den Ca-

tholske besøgte og forærede et udskaaret, helligt Billede. Præsterne og Folket veed at fortælle om dets Mirakler. Det var, som om Natten boede derinde, fra intet Vindue skinnede Lyset ud i den tusmørke Aften; som forladt af alle Levende laae den store Bygning her i tankevækkende Eensomhed; det var derfor overraskende, ved pludselig at dreie ind paa Granada-Veien, at see tæt foran sig det levende Malaga, belyst af tusinde Gasflammer, løfte sig op mod den blaagrønne, gjennemsigtige Aftenhimmel.

Det var, som om den hele Stad strømmede til Plaza de Toros, da vi om Eftermiddagen vandrede derhen. Damer i deres sorte Silkeklædning og Mantille svævede paa de fine, nydelige Fødder gjennem Gaderne, der ere for smalle, til at Vogne kunde kjøre her; Madamer og Piger, med brogetfarvede Silkeshawler, skyndte sig afsted; pyntede Bønderkarle, i Fløiels Trøie og Beenklæder, kunstigtsyede Lædergamacher om Benene, bredskygget Hat paa Hovedet, kom flanerende med deres Cigar, og førte sig, saa at man skulde troe, det var den unge, fornemme Verden, der gik i Costume til Carneval. Udenfor Tyrepladsen holdt ridende Militair med dragne Sabler, Hestene vare urolige, vrinskede og gjorde Caprioler; Limonadehandlere, Frugtsælgere, pjaltede Drivere og Tiggere forøgede Trængselen; Solen brændte paa de hvide Mure.

Endelig vare vi inde i Amphitheatret og fik derheldigviis en Plads i Skyggen; de Tusinder, som

sad i Solskinnet, kæmpede mod det med Vifter og Solskjerm. Tyrekampens Ordning og Fremgang var, som vi havde seet det i Barcelona, men her fik vi det i hele sin Raahed og Afskyelighed.

Tolv Tyre, den ene efter den anden, skulde anfalde de stakkels halvblendede Heste. Den første Tyr stødte strax sine spidse Horn ind i Bugen paa Hesten, rev den op, saa Indvoldene væltede ud; nogle Karle stoppede igjen Tarmene ind; Dyret udholdt endnu et Angreb, humpede nogle Minuter om og bogstaveligt gik og tabte paa Arenaen afrevne favnelange Stykker af sine Tarme. Den næste Hest gik det ikke bedre, den fik Tyrens ene Horn ind i Bagdelen, saa Blodet sprøitede hen over Rækværket; kun et Par Skridt gik den og sank da sammen. En tredie Hest blev med sin Rytter kastet høit iveiret; med Nød og neppe fik Bandarilleros Rytteren frelst, Hesten blev slæbt og flænget af den rasende Tyr; det Syn var næsten ikke til at udholde, Vandet sprang mig ud af Fingerspidserne. Hest ved Hest laae som Aadsel paa Arenaen, og da først, efter at Tyren, under Publicums Jubel, havde modtaget Dødsstødet af Espada, kom Koblet af Heste, og medens den vildtlarmende Musik gjenlød, slæbtes de dræbte Dyr ud af Kamppladsen. En endnu ikke død Hest saae jeg løfte i Farten sit Hoved med de klapprende Tænder, Hovedet sank igjen, det var oprørende piinligt, ikke til at udholde; jeg var nær ved at faae Ondt; men allerede at forlade Tyrekampen, den, jeg egentlig nu for første og maaskee for sidste Gang fik at see, kunde jeg heller ikke, der laae noget Interessant og Lokkende i den Smidighed og Kraft, det sikkre Øie og den Behændighed, hvor-

med Bandarilleros og Espada tumlede sig paa Arenaen; det var som en indstuderet Leg, som en Dands paa Scenen. En enkelt Gang blev gjort et Spring høit over Tyren, idet denne i sin Vildhed styrtede frem. Alle Bandarilleros vare unge, velskabte Mennesker, prægtigt klædte i Silke og Guld. Tidt havde de deres Nød med at frelse den hjælpeløse, udstoppede Picador, der laae under Hesten, som styrtede, idet Tyren med sine Horn ved første Sammenstød løftede den høit fra Jorden; den laae endnu ikke død, men dog saaledes saaret, at den, medens Blodet tappede ud af den, faldt igjen, idet man vilde lede den fra Kamppladsen. En fjerde Tyr saae jeg dryppende af Blod sætte over Rækværket ind til de staaende Tilskuere, der da i største Hast maatte svinge sig ind paa Arenaen og igjen ud derfra, da Tyren gjennem den aabne Port kom tilbage. Den fik et Par keitede Kaardestød af Espada, Blodet strømmede den ud af Munden, Publicum peb; Espada havde allerede af den første Tyr faaet et Stik i Læggen, den blødte, hovnede og fik ham til at hinke, det taaltes ikke; et vittigt Hoved rev en Krykke fra en værkbruden Tilskuer og kastede den haanende ned til den hinkende Espada, der, da en ny Kamp begyndte, ikke længer blev taalt, men under Hylen og Piben maatte forlade Arenaen.

En anden særdeles yndet Espada, ved Navn Bacanegra, blev hilset med Jubel; han forstod ogsaa med eet Stød at fælde Tyren, den sank til Jorden og laae som en Klud. Tyrens Øre skar han af og kastede til Publicum, der jublede og smed ned til

ham igjen Alt, hvad der var at kaste, Hatte, Vifter og Cigarfoderaler.

Den næste Tyr, som blev indladt, flængede i første Sammenstød en af Hestene; det saae farligt ud for Picadoren, der laae under den. Tyren stillede sig til et nyt Angreb, men Bacanegra greb den om Halsen, saa voldsomt fast holdt han, at den blev staaende ligesom i Forbauselse, dreiede Hovedet, saae paa ham og satte saa afsted til den modsatte Side af Arenaen, og Picadoren og hans Hest bleve igjen reiste.

En Snees Heste og fem Tyre vare dræbte, endnu skulde syv kæmpe, men jeg havde idag seet Nok, var saa opfyldt og betagen deraf, at jeg forlod Arenaen, hvor Kampen senere blev endnu mere blodig og interessant, som man sagde, og fortsattes, indtil tolv Tyre vare dræbte.

Det er en raa, afskyelig Folkeforlystelse! det Samme hørte jeg udtale af flere Spaniere; de sagde, at den ikke i mange Aar vilde holde sig, og at i den sidste Tid var indgiven Ansøgning til Cortes om Afskaffelsen af disse Kampe.

Diligencen afgik først Klokken Syv. Consul Scholtz med sin Kone og lille Datter, Trinidad, stode ved Vognen, vi skulde afsted med; Hr. Delius bragte mig endnu i det sidste Øieblik Anbefalingsbreve til Venner i Granada. Klokken blev halv Otte, før vi kjørte; ti Muuldyr med klingende Bjælder fore i Galop med os henad Alameda, ned i det udtørrede Flodleie, hen forbi de lave, hvidkalkede Huse, hvor Lysene blinkede ud af de aabne Døre.

„Lev vel, Malaga! jeg hilser Dig igjen, min Kjærlighed!“

---

8. Dronningens Besøg i Granada.

Det var Torsdagen den niende October, at Dronningen holdt sit Indtog for første Gang i Granada. Fra den tidlige Morgen bølgede Menneskevrimlen gjennem Gaderne; her var Stads at see! hen over alle Balconer laae brogede, guldbroderede Tæpper, eller i det mindste et hvidt Lagen, pyntet med en rød Bord. Flag og Faner vaiede; Lamper, Ballon- og Blomsterguirlander hang saa tæt, at de dannede et heelt Solseil over den brede Gade. I det lange Stræde bag de gamle mauriske Boutiker vaiede, fra øverste til nederste Etage, lange røde og hvide Flor, som var det Luftaanders Slør i en Sylphe-Ballet; store Glaslysekroner, og over hver en svævende Guldkrone, vare ophængte; Alt arrangeret som af lyksalige Børn. Balconerne vare opfyldte med Mennesker, meest Damer, en Rigdom af spansk Deilighed. Og hvilken Farvevexel i Klæderne, særligt nede paa Gaden; Bønderne fra Campagnen og Bjergene viste sig i en Pragt til at males! her vare Grupper, her vare Motiver til Tegning; der kom en Bonde paa sit Esel, foran ham hang en Trækurv, og i den sad til hver Side en deilig lille Pige, vist hans Børn; de vare komne med til Granada

idag, for at see Dronningen og al den Herlighed; Forundring og Glæde lyste ud af deres Øine.

Først Klokken Fire om Eftermiddagen indtraf Hendes Majestæt. Man fortalte, at hun var kommen til Modtagelses-Teltet en halv Time tidligere end Autoriteterne, som der skulde hilse paa hende, og at hun havde maattet vente paa dem.

Der var en Jubel! alle Kirkeklokker ringede; store Skarer af Zigeunere dandsede med Castagnetter og underlige Stræ(nge-Instrumenter gjennem Gaderne; et støiende, bacchantisk Tog. De sorthaarede, brune Skikkelser vare forunderligt vildt udmaiede, jeg kom til at tænke paa, hvorledes Børn, naar de lege Komedie og faae Lov til at benytte hvad de ville af gamle Klæder, der hænge i Garderoben, da tage Alt og hænge paa sig. Zigeunerne havde ogsaa taget Alt, hvad der skinnede og gloede; Silkebaand, Silkelommetørklæder, Blomster og Guldstads hang i Haaret; de brusede afsted gjennem Gader og over Pladse:

„Hen til Porten Bivarrambla!"

Fra Balconer og Havemure klappede Tilskuerne. Trængselen tog til, og Musikchorene spillede rundt om; Fanfare lød: „Viva la reina!" *) Roser bleve

*) Isabella den Anden, født den tiende October 1830, er en Datter af Ferdinand den Syvende og hans fjerde Gemalinde Maria Christine. Kun tre Aar gammel kom hun paa Thronen under Moderens Regentskab; den afdøde Konges Broder, Don Carlos, gjorde Fordring paa Regjeringen. Blodige Borgerkrige brøde ud. Maria Christine indgik et morganatisk Ægteskab med Don Fernando Munoz, Officeer i Livgarden; senere hævedes han til

plukkede Blad for Blad, den hele Rose vilde være for tung i Faldet, enkelte Blade svævede ned om Dronningen, der sad i en Vogn, trukken af hvide, smukke andalusiske Heste.

Dronningen saae god og glad ud; der var i hendes Ansigt noget Aabent, der vakte Tillid og Hengivenhed; Jubelen for hende syntes inderlig og stor. Kongen sad ved hendes Side og ligeoverfor den unge Infantinde og hendes lille Broder Alfons, Prinds af Asturien. Toget kjørte til Domkirken, Dronningens første Besøg. Røgelsen strømmede gjennem den aabne Kirkeport, der var omringet af Mennesker; de hang paa Murens Udbygninger, paa Steenhelgenernes Fundament. Fra Kirken kjørte Dronningen under Mængdens Jubel til sin festlig indrettede Bolig; Lommetørklæder flagrede, Rosenblade drysfedes. Den solklare Dag skiftede over i Aftenglands, og nu var Granada Eventyrenes Stad, man var i tusind og een Nats Feeverden. Høit, hen over Gaden, hang som et Canevas Tæppe af brogede Lamper, eller som en Sky af straalende Colibrier.

Herfra, gjennem den reiste Triumphport, traadte man ud paa den nye Alameda, der langs med Darro strækker sig hen mod Byens Muur; store, brogede Balloner hang i Rækker, Guirlander ved Guirlander,

---

Hertug af Rianzaras; denne Forbindelse tillod ikke efter de spanske Love, at Moderen var Formynder, hun traadte fra, og Espartero overtog Formynderskabet; 1843 blev han styrtet, og Isabella den Anden erklæredes myndig; hun har giftet sig med Franz, Hertug af Cadix, der har faaet Titel af Konge.

hvert Huus viste sin Opfindsomhed i at illuminere; vort Hotel var kun tarveligt belyst, despragtigere derimod straalede frem der i Nærheden den store Caserne; Lamperækker i alle Affatser, Vinkler og Hjørner gave i Ild-Contur hele den forunderlige Bygnings Form; den syntes saa sammensanket, som om Affaldet fra hver tænkelig Bygnings Stiil var her taget i Brug. Her ere tunge Mure, som fra et gammelt gothisk Castel, her ere Søiler, spiralformede, som de fandtes i Kong Salomons Tempel, og i Nicherne staae Rococo Statuer, Grenaderer med Bispehuer; det ene Stykke mere barokt end det andet.

En utallig Menneskevrimmel bevægede sig frem og tilbage; alle Bænke vare optagne, Folk sad paa Stole langs Husene, men længst ude, hvor den nye Alameda ender, var ogsaa Grændsen for Illumination og Spadserende; her begynder den egentlige gamle Alameda, som, dannende en Vinkel, gaaer langs med Granadas Mure. Jeg veed ingen Spadseregang saa storartet som denne, saa ægte sydlandsk, paradisisk i den hede Sommertid. Her, som sagt, var aldeles øde, ikke et Menneske, ikke en Lampe at see.

Ældgamle, forunderlig høie Træer staae opstillede i Række, slynge deres tykke, bladfulde Grene ind i hverandre, danne et for Sollyset uigjennemtrængeligt Løvtag, der løfter sig saa høit, saa høit. Laurbærbuske, Oleander og tætbladede Hækker skjerme paa Siderne mod den stærke Sol; Xenil løber tæt forbi for snart at forenes med Darro; derom er en Sang, som Børnene synge:

Darro givet har det Løfte:
Ved Formælingen med Xenil
Bringer den i Morgengave
Plaza Nueva og Zacatin.

Det klare Vand strømmede i steenhugne Render paa begge Sider af Alleen; i denne staae to gigantisk reiste Springvand med Steenfigurer, formede af en vild Phantasie; kun i Arabesk-Slyngninger har jeg seet lignende, en Mellemting af Planter og Menneske-Vanskabninger; i deres Gruelighed øve de en Magt; man kan ikke rive sig løs fra disse barokke, eiendommelige Troldskikkelser. Vandspringene staae betegnende, som Fortids Zirater, endnu levende ved deres rislende Vandstraaler. Den Smule Sollys, der ved Dagen falder herind, er som et Smiil fra hine Tider; Aftenens Mørke er uforandret blevet det samme. Ingen Gasflamme lader sit Blink af den nye Tid lyse her. Al Festens Glands for Isabella den Anden brødes mod denne Helligdoms Skygge.

„Nu er overalt i Spanien fuldkomment sikkert!" havde man sagt, „dog" tilføiede Een og Anden, „efter Solnedgang skal man i Granada ikke gaae alene i den gamle Alameda," men just her var saa vidunderligt lokkende, saa høitløftende over Hverdagslivet! og nu, da ved Festlighederne den nye Alameda tæt ved besøgtes med Mennesker, nu da Alle vare saa glade, Alle fyldte af Fornøielsen, hvo skulde da ville øve ond Gjerning? Det var saa fristende at komme bort fra den summende Trængsel, saa lokkende at træde ind i den næsten mulmmørke, stille, store

Allee, hvor kun det rislende Vand mælede om Liv og Røre.

Jeg gik nogle Skridt fremad og holdt Haanden ud foran mig, at jeg ikke skulde støde imod. Langt nede i Alleen saae jeg et lysende Punkt, som bevægede sig. Der kom En med et Lys i Haanden; Luften var saa stille, her behøvede man ikke Lygte, man kunde trygt bære det brændende Lys, det vilde ikke viftes ud. Der kom en ung Pige, et Barn, her under Spaniens Sol kunde hun kaldes en ung, deilig Brud. Hun blev saa angst ved Mødet; stakkels Barn! Ingen ventede hun her i den mørke, affides Alameda; hun kom fra en Veninde, hvis Moder fulgte hende, de skulde til en Udkant af den belyste Promenade. Den unge Pige var sin egen Kertesvend, bar selv Lyset, der straalede ind i hendes deilige Ansigt. Hun stod stille, zittrede, syntes jeg, stod som en Gazelle, der vilde tage Løb.

„Tro ikke ondt om mig!" sagde hun. „Jeg troer kun alt Godt!" sagde jeg og talte, som jeg kunde det, men tilvisse saa overordentligt daarligt Spansk, at snart den velsignede Humor, Cervantes har lært os har sit Hjem i dette Land, gav hende Mod igjen. „De er ingen Spanier?" sagde hun. Jeg fortalte, at jeg var høit oppe fra Norden, fra Danmark, hvor engang Spanierne havde været og vi holdt af dem. „Jeg var dengang et Barn," sagde jeg, „en spansk Soldat tog mig paa sine Arme, kyssede mig og trykkede Madonnas Billede paa min Mund, det er min tidligste Erindring; jeg var den Gang tre Aar gammel!" Hun forstod, hvad jeg for-

talte; hun smilede, tog min Haand, hendes var saa fiin, Haandtrykket var som et Kys, et Barnekys.

Fra denne Aften vil jeg ridderligt forsvare Spanierinden. Men hvor blev hun af? Fortæl lidt mere! Det var min Musa, jeg mødte, Gitanaen med de havblaae Øine. — Det blev mørkt, bælgmørkt rundt om, da hun forsvandt, og derfor, til Ære for hende, vil jeg illuminere den hele Allee med mine Digte fra Granada.

I.

Held mig! Granada jeg seer,
   Mindernes selsomme By!
Rom Du ligner deri,
   her strax man føler sig hjemme.
Bjergene rundt om har Snee,
   Himlen ikke en Sky.
Fra Alamedaen smukt
   klinger Gitanaens Stemme,
Øinene blaae som i Nord,
   sneehvide Blomster i Haaret.
Havfruens Skjønhed og Blik!
   — Vandrer! er alt Du bedaaret?

II.

Ja havblaae er hendes Øine,
   men Haaret som Skovsneglens Skind;
Gjennem Øinene seer man
   lige i Tankerne ind.
Hun er saa fast som en Drue,
   Munden et Væld med Kys,
Om Tonedybet derinde
   havde en Drøm jeg nys!
Over os glødende Æbler
   i hvert Granattræ hang; —
En salomonisk Høisang
   Hjertet om Sulamith sang.

III.

I Granada er det Maaneskin,
saa klart, at Hver man kjender,
Dog Vægteren gaaer med Lygte,
og Lyset i Lygten brænder.
Hvad søger han efter? Han søger
vel Solen, der skal staae op,
Imellem Bladenes Bolstrer
en Drømmeverden er lagt;
Du Rose, bliv mit Alhambra,
med hende jeg boer i din Pragt,
Og vi ere unge —! imorgen
da falder hvert Rosenblad.
Vær Du min Erindring, skrinlagt
i dette smuldrende Qvad.

IV.

Jeg leve vil i Granada,
der Phantasus reiste sit Slot;
Men nede i Malaga grav mig
en Grav ved Havet saa blaat,
Saa udstrakt, svulmende herligt;
høit synger den rullende Sø.
I Norden jeg skar i en Græstørv
mit Navn paa den danske Ø,
Snart voxer Græsset derover,
alle Minderne døe!

Digte fra Granada, blussende Blomster, forsvindende der i al den rige Straalepragt. Raketter knaldede og lyste, Maanen selv kom, som i Wandsbecker Bote, tilsidst frem og lyste ved Illuminationen visende Sierra Nevadas Sneetinder. Og som Festglandsen var denne Dag, Aften og Nat, blev den gjennem hele sex Døgn, den Tid Dronningen for-

undte Granada sin Nærværelse. Her var en Rigdom af Enkeltheder, saa overvældende mange, at de ikke kunne samles og meddeles; jeg drev omkring ved Dag og Aften, hvorhen mine Fødder vilde føre mig. Det Eventyrlige blev hverdags.

Paa Pladsene vare opreiste Triumphbuer, meest i maurisk Stiil; smukkest og rigest var det paa den store Plads.

„— nær ved Porten Bivarrambla,“

hvor i gammel Tid Turneringerne holdtes; ogsaa nu, som ved hine beskrevne og besungne Fester, prangede alle Balconer med brogede Tæpper og skjønne Qvinder, og hvor Kamppladsen selv havde været, var nu hensat smaa Haver; Vandstraalerne sprang ud fra kunstige Lilier og Tulipaner.

Paa Plaza Nueva, hvor Gaden lukker sig over Darro, var et heelt Opstil med bemalede Figurer, udskaarne i Blikplader, Maurer og Spaniere i Kamp; de stode paa smaa Mosterrasser og skøde paa hverandre, Skuddet var en Vandstraale; afskaarne Myrtegrene, stukne ned rundt om, skulde forestille store Træer. Her var altid en Vrimmel af Børn og fornøiede Bønderfolk; smukke Skikkelser, maleriske Grupper; dog kunde man ogsaa en enkelt Gang møde et Syn, der stødte Øiet, jeg saae her en Krøbling, han var født eenarmet, det skulde sees, og derfor var Skjorteærmet revet bort; heelt oppe ved Skulderen, hvor Armen begynder, stak frem et lille Stykke Kjød, det lignede en Finger, havde kun eet Led, som det idelig bøiede, for at vække Opmærksomhed. Der laae ved Indgangen til Domkirken to Albinos, Fader og Søn, Tiggere; de syntes at sove, altid at sove, selv mens Luften

bævede af Klokkeklang og Vivaraab. En enkelt Gang, som var det Søvngængeri, løftede Faderen sig, blinkede med de røde Øine mellem de hvide Øienhaar, strakte Haanden ud efter en Gave; her foran Kirken maatte Menneskene jo være stemte til god Gjerning. De stakkels to værgeløse Flaggermuus i Menneskeskikkelse! de hvide Muus og de hvide Kaniner vare deres lysskye Kammerater, Dagen var deres Plage, Natten deres Levedag; men nu var Natten blendende som Dagen, et saadant Lyshav straalede gjennem Maurernes gamle By. Anderledes vel, men ikke prægtigere, havde Festlighederne lydt og Herligheden lyst, da Zegrier og Abencerrager i gyldne Rustninger med vaiende Faner og prangende Indskrifter, red til Kamp og Ridderspil. Halvmaanen blinkede, og Østerlandets skjønne Døttre saae til fra de silkesmykkede Balustrader. Granadas meest pragtfulde Nutidsfest var jeg Vidne til, den brændte med Orientens Farvepragt og Solglands ind i min Erindring; Sang, Castagnetter og Instrumenters Lyd blandede sig med Kirkeklokkernes Klang, en saadan Storhed gaaer ikke ind af det ene Øre og ud af det andet. Det Skjønne, det Herlige bliver i Minde.

Granada har som Rom været mig en af de interessanteste Byer i Verden, et Sted, hvor jeg troede at kunne groe fast, og dog paa begge Steder skulde jeg fornemme Stemninger, som de Lykkelige, mindre Benervede, kalde sygelige.

Bibelens Job ham kjender Du vel?
Vennernes Ord slog ham ikke ihjel,
Skrabed' tilblods kun som Potteskaar,
Saa der stod Ar til de seneste Aar,
Mærker herom, saa dybe og stærke:
Verset her, — det er ogsaa et Mærke!

Og i saadanne Stemninger skriver man Vers — Vers med bitter Smag, jeg gjorde det; til Straf skal Verset trykkes, det har ikke fortjent det, men jeg har fortjent det.

Giv af dit Hjerte til Folk og til Slægt,
Venter Du Tak, da er Du en Daare,
Staa døv og steenkold, saa faae de Respekt,
Dig de ei krænke, Dig de ei saare,
Nærme sig ei som den surrende Myg,
Nei de kun spytte ad Dig bag din Ryg.
Giv Dig ei hen til Den, Du troer kjende,
Husk, at din Ven kan blive din Fjende.
— Dog følg dit Hjerte, giv af dit Hjerte!
Venter Du Glæde —, ja, da faaer Du Smerte.

Med den Sang indeni drog jeg afsted i Granadas Gader; Lystigheden svulmede rundt om, Bønder og Soldater sad ved Bordene med Xeres og Malaga i store Ølglas, Biscuit og tunge Druer laae opstablede foran. Fyrværkeriet lyste fra Alhambra, Villaerne deroppe paa Bjerget straalede med Lamperækker. Overalt, hvor man kom, var Trængsel, Lystighed og godt Humeur, det sprudlede, aandede rundt om mig, medens Tankens Frøkorn skød Stængel og blev Træ, hvorfra de sorte, bittre Frugter kunde rystes ned i Versemaal, een eneste kan være nok.

Den, som jeg gav af mit Hjerteblod,
Hun traadte mig med sin fine Fod;
Dem, som jeg gav hvert Tankens Barn,
De dænged' mig over med Gadens Skarn,
Og gav jeg et Suk, idet jeg led,
Saa kaldte de det Utaknemlighed;
Der blæser en iiskold, skjærende Vind,
Den trænger som Gift i mit Hjerte ind,
Den kommer fra Menneskets Hjertebund,
O, maatte mit briste i denne Stund!

Afreisens Dag kom. Dampskibet Paris, der, efter at have forladt Havnen i Lissabon, ved Storm var blevet forsinket, indtraf i den tidlige Morgen og skulde ud paa Aftenen igjen gjøre Reisen tilbage; vi toge vore Pladse, jeg ordnede mine Sager til Afreisen, og da fik jeg en Overraskelse, en Skræk, en Sorg kan jeg kalde den.

Naturligviis havde jeg ladet mine Ordensdecorationer blive hjemme i Danmark, men en Efterligning i det Smaa, alle forenede ved en Guldkjæde, førte jeg med; derimellem var „Nordstjernen", netop den, Oehlenschläger havde baaret og engang, da jeg var dybt bedrøvet over altfor streng critisk Medfart som Digter, givet mig med Erkjendelsens og Opmuntringens Ord, den skulde være mig et Minde om ham, det eneste, jeg eiede; den betragtede jeg som en Amulet paa Reisen. Kun i Malaga havde jeg ved et Festmaaltid baaret denne Prydelse, i Granada viist den til en af mine Venner og derpaa lagt den hen. Flere Uger vare gaaede, og nu pludselig, idet jeg aabnede Wesken, hvori den skulde ligge, var den borte. Jeg søgte i hvert Gjemme,

rystede hvert Klædningsstykke, forgjeves. Jeg skrev til Hr. Visby i Granada derom; han lod i begge Fondaer, hvor jeg havde boet, spørge og undersøge. Consul Scholtz lod i Malagas og Granadas Aviser efterlyse det Tabte eller Stjaalne; jeg fik det aldrig. Oehlenschlägers baarne Nordstjerne, den, han havde givet mig, var tabt og kom aldrig mere igjen. Jeg var dybt bedrøvet, endnu trykker Tanken mig.

Granada, i al sin Pragt og Herlighed, var i Spanien det Sted, hvorfra meer end een piinlig og tung Erindring er tilbage. Besøget her var dyrere, end det turde være, og tog saaledes Uger fra et længere Ophold i Spanien; i Granada blev, som fortalt, jeg og min Reisefælle syg, i Granada laae i mere end eet Brev „et raakoldt Pust" fra det Land, der har min Kjærlighed og Tanke. Jeg havde en Fornemmelse af at prøve Hverdagslivets noppede Hvergarn og ikke slide Fløiel, som man skulde troe.

„Giv af dit Hjerte til Folk og til Slægt,
Venter Du Tak, da er Du en Daare!" —

Ja, den Vise har jeg allerede sunget før, men den vil gjentages, skal jeg leve.

---

9. Et Besøg i Afrika.

I den tidlige Morgenstund, den anden November, afgik Dampskib fra Gibraltar til Tanger. Collin og jeg vare allerede ombord, da vi endnu en=

gang saae vor opmærksomme Ven, Hr. Consul Mathiasen; han bragte os Hilsen fra sin Frue og en ung Ubekjendt, hans yngste Søn, der for et Par Timer siden var født i denne Morgen, en ny Indvaaner for Klippen Gibraltar.

Besætningen ombord paa Dampskibet var saagodtsom kun Maurer, vor Leietjener anbefalede os til en af disse, der var Understyrmand. Fartøiet hørte til de meget smaa og vippede stærkt paa den bevægede Sø; vi styrede tværs over Bugten mod Algeciras, gik saa langs den spanske Kyst, der var nøgen og klippefuld, heelt ind under Tarifa. Sorte, mørke Steen-Masser ragede op af Søen, Brændingen slog hen over. Europas hele Sydpynt er et vildt Fjeldland, udbrændt og øde; Byen Tarifa skjulte sig bag nøgne, sorte Klippeblokke; kun et gammelt, graasort Fyrtaarn ragede frem, omkredset af skrigende Fugle. Afrika, som vi fra Tarifa styrede over imod, i Retning af Tanger, laae smilende og frugtbart. Op bag Ceuta hævede Landet sig storartet med tre Bjergrækker, bag hverandre, den ene høiere end den anden, og een af dem saa takket udsavet, som var det Monserrat ved Barcelona; men altsom Kysten strækker sig mod Tanger, ud af Strædet, til Atlanterhavet, bliver den mere og mere lav og har grønne Høider, ikke uliig Sjællands nordlige Kyst. Med hvide Mure, fladtagede Huse og øverst en kalkhvid Fæstning fremtonede nu Tanger. Bag ved Byen syntes henslængt en lille Prøve paa Ørkenens gule Sand, og hen over dette bevægede sig et Tog af belæssede Kameler. Her er ingen Havn, ingen Læ imod den rullende Sø, selv den lange, stærke Molo er af Europæerne

bleven ødelagt, før de forlod Tanger som deres Besiddelse. Dampskibet stoppede temmeligt langt ude og kastede Anker; et Par Baade med halvnøgne, solbrændte Maurer kom under stærke Aaretag ud til os; skrigende, vinkende trængte de ind paa Skibstrappen. Jeg ventede at opdage Een eller Anden fra Drummond Hays Huus for at tage imod os, men jeg saae Ingen.

Vor Styrmand anbefalede os en af Baadene, og strax bleve vi og vort Gods ligesom revne ned i den, og i jagende Fart roet mod Kysten. Brændingen sprøitede over den ødelagte Skibsbro; Søerne kom i store Rullinger og skyllede høit op paa Sandet. En halv Snees marokkanske kaftanklædte Jøder sprang ud i Vandet og vadede hen til os. Een snappede en Koffert, en Anden en Vadsæk, en Tredie løb med Paraplyerne, det var som en Plyndring. De hørte hverken Raab eller Tale. Een greb mig ved det ene Been, en Anden ved det andet Been, og før jeg vidste det, sad jeg paa Hovedet af en Tredie, og saaledes løftet i Høiden, baaren og holdt paa, blev jeg, Collin og endnu en reisende Englænder bragt op paa det Tørre, mellem ilandtrukne Fiskerbaade og udstrakte, halvsovende Maurer; Nogle vendte sig og blev liggende, Andre reiste sig og, med en heel Skare nøgne, skrigende Drenge, fulgte os til Byens aabne, yderste Port. Vi stode der, som flyttede til Damascus eller en anden af „Tusind og een Nats“ omtalte Byer. Her, i en aaben Hal, sad, med Turban og langt Skjæg, Folk, der saae ud som de syv Vise: her var da kun de sex, og deres Viisdom kan jeg ikke tale om, da jeg ikke forstod Sproget. Vi vare i Douanen, vore Kof=

ferter maatte aabnes. Jeg kan hverken Marokkansk eller Arabisk, jeg sagde derfor kun de magiske Ord: „the english ambassador!“ og det var ogsaa Tale nok; vi fik god Behandling, Lov til at drage videre, og det gjorde vi, ledsagede af en Snees halvnøgne Barbarer; vare vi ikke ogsaa paa Barbarernes Kyst, i Landet, hvorfra i gammel Tid Sørøverne gik ud, som fra Tunis, Algier og Tripolis, for at øve Rov og Drab. Vore Ledsagere raabte og pluddrede hver=andre i Munden, Een løb med eet Stykke af vort Tøi, en Anden med et andet Stykke, Alle vilde de, ligesom Jøderne, der havde baaret os i Land, have deres Fortjeneste. Vi kom gjennem en Byport endnu, snevrere end den ud til Havnen, og nu gik vi mellem solhede, hvide Mure, Huse, med en lav Dør og et Hul i Væggen til Vindue. Fruentimmerne, som mødte os, svøbte sig tættere i deres Sække=Omhæng og listede sig som Skygger forbi. Nogle Muuldyr og en bepakket Kameel spærrede aldeles Gaden, der halsbrækkende ligger som den kan mellem Husene og fører forbi Mosteen. Porten til denne stod aaben, man turde see ind, men ikke standse; det Sted var for helligt for christne Øine.

En ung Maurer førte os til den engelske Mi=nisters Hotel, men hele Familien her var paa Landet, paa deres Landsted „Ravensrock“, der ligger ud mod Atlanterhavet, omtrent en dansk Miil fra Tanger. Vi traf imidlertid det engelske Gesandtskabs Secretair, Mr. Green, han vidste, at man ventede os, men for=sikkrede, at intet Brev fra mig var indtruffet. Fi=skeren, der skulde bringe dette, erfarede vi siden, var fra Gibraltar gaaet til Tarifa, og først tre Dage

efter vor Ankomst til Drummond Hay afleverede han Brevet, der meldte vort Komme.

Snart bleve Heste og Muuldyr bragte for os og vort Tøi, kjøre var her ikke at tænke paa, Vogne fandtes ikke, og Tangers Gader ere endelig ogsaa som et udtørret Flodleie, man maa frem over Steen, Muurbrokker og Feieskarn. Næsten alle Huse frembyde en Forening af Dør og Vindue, der tillige tjener som Disk eller Værksted; deroppe sad paa østerlandsk Maneer de Handlende og Arbeidende, meest marokkanske Jøder, i lang Slobrokskjole med Skjærf om Livet. Paa selve Gaden saae vi en Deel Arabere i hvide Burnus; Vandsælgerne gik saagodtsom kun skjorteklædte, og vare af et forunderligt vildt Udseende, med Messingzirater i deres kulsorte, purrede Haar. Flere hundrede Mile inde fra Landet komme de til Tanger, for at skaffe sig en lille Fortjeneste ved at sælge Vand; dette bære de paa Ryggen i store Gedeskindssække, som Haarene vende udad paa. Vandet sivede gjennem Skindet, bag til vare de aldeles vaade; Draaberne løb dem ned over de sortbrune Lægge. Halvnøgne, solbrændte Drenge trængte sig frem eller laae udenfor Husets Indgang og legede med Pinde; mauriske Qvinder bevægede sig forbi udeeltagende, ganske hyllede ind i deres Sækkelærreds Omhæng, de saae ud som vandrende Møllesække. Byens vestlige Port, ud mod Landet, er lav og smal; den vinklede Gyde foran var opfyldt med Folk og Fæ; det var ogsaa Markedsdag. Tæt udenfor Fæstningsmuren maatte vi gjennem en heel Leir af Beduiner og Arabere, der her med deres Kameler strakte sig i det dybe Sand. Et Par mauriske unge Knøse

ledede vore Muuldyr, Hr. Green ledsagede os. Vi rede hen over den maleriske Hede, hvor kæmpestore Cactus myldrede frem. Et Par forladte Villaer kom vi forbi, Orangetræer derinde dannede et tæt Skovkrat; vi rede videre mellem Jordskrenter med Laurbærhækker og et Buskads af Dvergpalmer. Vor Vei, om det kan kaldes en Vei, lignede snart Tangers stenede Gader, snart en smal Hedesti; den førte ind mellem Indhegninger om en Arabers landlige Bopæl og Familie-Kirkegaarden med dens Grave; nu vare vi i en Plantning af Spanskrør, og atter igjen ude paa Heden; dybt under os rullede Havet, bag ved os saae vi, hen over det mørkegrønne glindsende Skovkrat, Byen Tanger og hele Kystlandet, hvor den skumhvide Brænding dannede sin bevægelige Kantning. Mr. Green fortalte, at for ni Aar siden havde en Løve forvildet sig herop; Drummond Hay, med en Deel af Befolkningen, gjorde forgjeves Jagt paa den; her i Krattet, bag de høie Stene, havde en af Maurerne først faaet Øie paa den, dødbleg blev han staaende, uden at kunne mæle et Ord, saa stor var hans Forfærdelse. Vilde Dyr vare her nok af; Vildsviin og Pigrotter vilde vi faae at see og maaskee allerede til Natten høre Skriget af Schakalerne, der kom ind i Haven ved Landstedet; vi naaede herud efter en Times Ridt. Skinnende hvidt, stort som et Slot, præsenterede sig Ravensrock, midt i det Grønne, høit over Havet. Boliger for de forskjellige Betjente, Vaskehuus, Staldbygning, laae med hvide, flade Tage, spredte i den fra Hedestrækning indvundne Have; udenfor var et vildsomt Krat af blomstrende Myrter, store Buske med jordbær-

lignende Frugter, Dvergpalmer og vilde Orangetræer, flere af disse havde faaet Lov at blive, da Haven anlagdes. Hele Tjenerskabet, selv Fruentimmerne, bestode af Maurer; Hussein, den fornemste af Tyendet, en smuk Karl, med stadselig Turban og hvid Burnus med sorte Striber, enhver Dame kunde i vore europæiske Byer have baaret den, kom med to unge Maurer, Hamed og Boomgrais, i hvide Plusbuxer og med rød Fez; de hjalp os af Muuldyrene og førte disse til Staldene. Sir Drummond Hay, en Mand med et klogt, venligt Ansigt, tog saa hjerteligt og godt mod os, vi fornam strax, at vi vare velkomne. Fru Drummond Hay med begge de unge Døttre hilsede os paa Dansk. Det kjære Modersmaal klang paa den afrikanske Kyst, i den deiligste Natur, ved det store, rullende Atlanterhav.

Det Værelse, man anviste mig, havde den skjønneste Udsigt; til Høire, hen over Haven og den kratgroede, grønne Kyst, saae man bag Tanger de høie, blaanende Bjerge ved Ceuta og derud for det aabne Stræde mod Middelhavet, hvor Seil- og Dampskibe kom og gik. Lige for laae det spanske Kystland, fra Gibraltar-Klippen, hele den vilde Kyst med Tarifa, Trafalgar-Bugten og Bjergene op mod Cadiz. Atlanterhavet strakte sig i sin Uendelighed mod Vest.

Deiligst var her om Aftenen. Fyret ved Tarifa syntes saa nær, og enkelte Dieblikke øinede man et Blink fra det fjerne Trafalgar-Fyrtaarn; Fuldmaanen skinnede ud over det udstrakte, rullende Hav; Luften var saa uendelig gjennemsigtig, grønblaa i sin Farve; Maanen seilede i Luftrummet, de enkelte

Stjerner, der vare at see, syntes ikke at sidde fast paa den dybe Himmelgrund, de rullede som Kloder gjennem det Uendelige.

Herligt og Nyt var Alt rundt om, medens inde i Huset fandtes engelsk Comfort og de hjerteligste, de bedste Mennesker, hvis Tanke var at gjøre os Opholdet her lykkeligt og godt. Velsignede, uforglemmelige Dage og Aftener tilbragtes her, et nyt, indholdsrigt Blad i mit Livs Eventyr.

I Afrika.

Jeg er ovre i Marokko!
er det ei et Eventyr?
Norden for mig er Europa,
der jeg seer Trafalgars Fyr.
Havets Brænding har en Susen,
Toner fra den danske Strand;
Selv i Afrika jeg synes,
jeg er nær mit Fædreland;
Venners Stemme kan jeg høre,
alt det Skjønne kan jeg see;
Lad det snee der, Skyen drysse
Mandelblomster, Julesnee;
Lad det ruske, lad det regne,
Vinden gaaer til Marv og Been;
I Aartusinder dog grønnes
der den friske Bøgegreen.
Danmark, Nordens ældste Rige,
engang stort, men lille nu!
Grændsen lille, Ungdomssindet,
det har Storhed, den har Du!
Jeg i Havets Susen hører
Toner fra den danske Strand;
Hører Du igjen mit Hjertes
Banken, Du, mit Fædreland?

Her i Nærheden, under Pinier og mellem frugttyngede Orangetræer, havde en af Tangers rigeste Jøder sit Landsted; det og et Par mauriske Hytter var det eneste Naboskab; en meget lidet betraadt Fodsti slyngede sig mellem Krattet ned til Havet; paa denne var det, man for flere Aar siden først havde seet den omtalte Løve; det kom mig i Tanke, da jeg her en Dag pludselig saae et stort, gult Dyr; jeg vil ikke skjule, jeg blev et Øieblik forskrækket, det var imidlertid kun en Hund, dog disse ere heller ikke her saa ganske fredelige. Et saadant stort, herreløst Bæst havde for ikke længe siden nede i Tanger ædt et lille, levende Jødebarn. Jeg traf forresten hverken paa Ichneumon eller Vildsviin, uagtet et var for nyligt brudt ind i Haven. En Pigrotte løb tværs over Stien, hvor jeg gik, jeg fandt paa Hjemveien en af dens vældige Pigge, den tjener mig nu som Penneholder.

Der var noget forunderligt Lokkende i at fjerne sig meer og meer fra det beboede Sted, noget Pirrende i det Uvisse om, hvorhen man kom, og hvad der her kunde møde. Hele Omgivelsen var saa ny, saa fremmed, og altid susede for Øret Havets Rullen; den hele Strandbred laae med fladslikkede Stene, brogede Muslingeskaller og Conchylier. Hvilken Eensomhed hernede! og dog hvilket Liv, Verdenshavets Liv og Bevægelse! Man blev et lille tankeflyvende Insekt i denne Natur.

Hører Du Havets susende Tone,
Klang i Naturens store Accord?
Hver en Conchylie har Lyd af den samme.
Aldrig derinde i den døer den bort.

Sneglehuus nede fra Havdybets Verden,
Hvor i Koralskoven Vragene staae,
Der hvor saa Mange sank ned uden Kiste,
Bølgernes Skum er det Liglag'n, de faae;
Dybets Conchylie, dit Herskab er borte,
Du er et Lighuus med Spøgelse i;
I Dig det suser og synger, hvad Havet
Rummer, mens Tider foer det forbi.
Dig til mit lyttende Øre jeg lægger,
Suus og fortæl, hvad et Verdenshav dækker

Ved Havet, i Campagnen og paa Villaens høitsvævende Balcon, overalt satte Tanken Blomst til Digtning. Hvad kunde ikke her Cigaren fortælle? Luften var varm, Luften var let; en Vrimmel af Fiskerbaade laae som en talløs Svaneflok i Trafalgar-Bugten og ventede paa Vind; ikke en Sky var at see, uden den som Cigarens Røg lod bølge og svæve. Cigaren kunde fortælle, jeg kan det ogsaa:

— „Paa Cuba stode de sorte Piger og skare Tobaksplanter; Øinene skinnede som Stjerner, men stærkest skinnede de hos hende, den Yngste. En Kongedatter var hun fra det hede Afrika, nu Slavinde paa Vestlandets store Ø.

Paa Bladet, hun skar af Tobaksplanten, faldt en Taare; der er en Sjæl i en Taare, en Sjæl kan aldrig døe, og denne rummede Barndomsminder, Længsel og Sorg. Bladet rullede, — den brune Mumie kaldtes en god Cigar.

Det var netop den, jeg her paa Afrikas Kyst havde tændt; den dampede, Røgen bølgede, et lille Skyland, en Drømmeverden. Hvad laae deri? En Sjæl, en Taare fra Afrikas Datter.

Den løste sig, den løftede sig i hendes Fædreland, svang sig over Atlasbjergene til det ubekjendte, indre Land. Sjælen i Taaren var fri i Tankens Hjemland!

Fredagen er hellig for Maurerne, og derfor er paa denne Dag Portene til Tanger lukkede, saalænge Bønnerne læses i Moskeerne. Collin vidste det ikke og var efter vor By-Vandring gaaet ud paa Excursioner; hen paa Eftermiddagen kom han tilbage, gik fra Port til Port, men kunde ikke komme ind i Byen. I sin Omvandren kom han til Jødernes Kirkegaard; Qvinderne havde tændt Lys paa Gravene og sad med Instrumenter og sang. En gammel Jøde viste ham en Sti op til Castellet, hvor Paschaen residerer, og sagde ham, at kun ad denne Omvei kunde han paa denne Time slippe ind i Byen, kun fra Castellet var en lille aaben Laage; derigjennem naaede han til os, medens der endnu læstes Bønner i Moskeen.

Ogsaa jeg vovede mig ud i Byen og Campagnen uden Ledsager, Ingen saae ilde til mig, ja et Par af Jøderne vare endogsaa altfor opmærksomme; de kylede de smaa mauriske Unger tilside, uagtet de slet ikke stode mig iveien. En Jøde, fattig i Klæder, smi-

lende over hele Ansigtet, vilde endelig have mig med ind i en Sidegade; jeg spurgte ham, hvad der var at see: „en Jodes Huus!“ sagde han, nikkede og gjorde ydmygelige Fagter; jeg blev nysgjerrig og fulgte med ham ind i en af de snevre Slipper; vi vare ganske ene, han vilde have mig endnu længer op i dette Aflukke; jeg blev uvis, om han var til at troe. Jeg havde en Deel Guldpenge hos mig, dog Manden saae i al sin Fattigdom saa ærlig ud; Alt rundt om lovede noget Eventyrligt. Ved en lav Dør i Muren standsede han, steg et Trin ned, blev staaende, vinkede, og jeg fulgte ham. Vi kom ind i en lille, steenlagt Gaard, hvor en snavset, gammel Jødepige rumsterede. En bred Trappe førte med et Par Trin op til et lille, aabent Kammer; her laae en ung, bleg Kone, hun havde et Tæppe over sig og et lille Barn ved Brystet.

„Jødekone, Jødebarn!“ sagde Manden, loe og hoppede; han tog det lille Barn, holdt det hen mod mig, for at jeg skulde see, det var et rigtigt Abrahams-Barn. Jeg maatte give det en Skjerv. Konen tog den Pude, hun selv sad paa, og gav mig, og jeg satte mig. Manden kyssede sin blege, fine Kone, kyssede Barnet og saae meget lyksalig ud. Hele Indboet syntes kun at bestaae af nogle Laser og en stor Krukke.

Dagen derpaa fik jeg anderledes Rigdom at see i et jødisk Huus. Den rigeste Israelit havde gjennem Drummond Hay indbudet mig at see sit Hjem, see, hvorledes en af Tangers meest velhavende Jøder boede. Selv kom han at afhente mig, netop idet Drummond Hay, med den engelske Consul og

andre Venner, drog afsted til et storartet Jagtpartie, som jeg ikke havde Kjendskab og Lyst til at tage Deel i. Over eet hundrede Mennesker vare der for at jage og klappe. Jonas Collin red en udmærket arabisk Hest, en Foræring fra Keiseren af Marokko, den havde en Stamtavle, der nævnede dens femhundrede Aner. I vild Galop joge de afsted.

Den israelitiske Kjøbmand, frankiskklædt som jeg, førte mig til sit Huus; det laae i ligesaa smal en Slippe, som den, hvori jeg Dagen forud havde besøgt den fattige Jøde; Huset selv, udenfra seet, saae ikke stort bedre ud; der var et gittret, fiirkantet Hul i Muren og en lav Dør; men da jeg kom over Tærskelen, ind i den lille Forgaard, havde Alt et andet Syn. Gulvet og Trapperne vare belagte med Porcellainsfliser, Væggene syntes en blankpoleret Steen, Stuerne vare høie og luftige, med aaben Søilegang ud til Gaarden; Lyset faldt ovenfra. Herinde sad den unge Kone, iført sin kostelige Brudedragt, rimeligviis for at jeg skulde see den; ingen østerlandsk Prindsesse kunde være prægtigere klædt; Sligt havde jeg kun seet i „Tusind og een Nat", naar jeg der med Harun al Raschid gik paa Eventyr i Bagdad.

Hun bar et aabent rigt guldbroderet grønt Fløiels Skjørt, med hvidt Silketøi under; et guldindvirket, langt rødt Silkeskjærf, en Brocades Trøie med mange Knapper, hver Knap var en Perle; et Guldflor hang vidærmet ned om de nøgne Arme, der ligesom Fingrene vare besatte med kostbare Ringe. Hendes Haar var, efter jødisk Brug, raget af, kunstige Fletninger hang ned fra det turbanheftede

blaae Silkeklæde om Hovedet, paa Snippen i Panden straalede en stor Juveel. Ørenringene vare saa massive, de lignede smaa Stigbøiler. Det var en Pragt at see, ung og smuk var hun, Øinene kulsorte og Tænderne skinnende hvide. Manden dreiede hende rundt paa Gulvet, for at jeg skulde see hende fra alle Sider. Hun talte Arabisk til ham og et Par Ord paa Spansk til mig. Begge vare de glade, men endnu mere glad var deres lille treaarige Datter, hun stod i Fløiel og Guld, rakte mig leende Haand og Mund, men fik denne dog først rigtig paa Gang, da Kager og Orange-Liqueur bragtes.

Konens Broder kom til med to ældre Damer af Familien; de vare ikke i deres Brudedragt, men dog eiendommeligt klædt. Bibelen med engelsk og hebraisk Text blev fremlagt, og det var af en stor Virkning, da jeg, som enhver Skoledreng i vore Latinskoler, kunde læse op hele det første Vers af Genesis.

Den elskværdige Vert førte mig igjen til mit Hjem, men da vi paa Veien derhen kom forbi et andet velhavende jødisk Huus, der tilhørte hans Søster og Svoger, skulde jeg see det. Her havde den indre Gaard et stort Glastag, det hvilede paa grønne Søiler og løftede sig over alle tre Etager, dannende en mægtig Halle, der var behængt og belagt med kostbare Tæpper. Smaa aabne Cabinetter, eet med en Deel hebraiske Bøger og Haandskrifter, et med bibelske Tegninger, andre med huuslige Beqvemmeligheder, indbøde ret til at blive her, slaae sig til Ro, læse og bladre. Konen i Huset, en ikke længer ung Dame, klædt i mørkt, eensfarvet Tøi og med et stort

Klæde kunstigt lagt om Hovedet, tog meget forekommende mod mig; her var endnu andre Damer og nogle Børn, Alle talte de Arabisk, Manden, som kom til, kunde derimod Engelsk. En af de smaa Jødedrenge morede sig særdeles ved dette mit Besøg, han skjulte sit Ansigt i Skjørter og Gardiner, spruttede dog lydelig ud i Latter og var derfor slemt stedt, da jeg trak ham frem og spurgte om hans Navn, og hvad Andet jeg kunde finde paa at spørge om; Moderen oversatte det for ham og gav Stikordene til de Svar, han ikke kom med. Jeg saae, at han i en Krog for de andre Børn stillede sig paa Tæerne og rakte begge Arme høit i Veiret, for at vise dem hvor lang jeg var. Min lille Komiker hed Moses; en nydelig Unge var han. Gid han maa voxe og blive ligesaa lang som jeg, saa skal jeg lee!

Da vi kom ud paa Gaden, saae vi en Mængde Jøder, een af disse var heelt i rødt Atlask. Der kom en lille Negerdreng i skinnende hvid Kjortel, guldbroderet Skjærf og med Sølvringe om sine sorte Arme; man kunde see paa ham, at han havde Bevidstheden om, at han var godt klædt. Jeg spurgte, om det var en Høitid i Dag, og hørte, at baade Jøderne og Maurerne havde Fest.

---

10. Sevilla.

Vi toge ind i Fonda de Londres, min Altan vendte ud til Plaza Nueva, der i sin store Udstræk-

ning er beplantet med Alleer af frugtfyldte Oranger; Marmorbænke for de Spadserende mangle ikke. Luften var saa klar, der var saa mange Stjerner, jeg satte mig ud paa Altanen, tændte min Cigar, saae paa dens Gløb og Damp; den første Aften i Sevilla bragte et Vers om

Cigaren.

Cigarens Gløb er et Ildsted,
hvor Ildaander er tilhuse;
Den Ene blæser med Puster,
at Ilden skal ikke gaae ud;
Den Anden rører med Ildtang,
faaer Saften til at beruse;
I Dampen er der en Troldkraft,
en lille cigarfødt Gud;
Han bygger, som Fata Morgana,
det Røg-Slot Tankerne ville;
Han viser nu for mig Hjemmet
og alle Vennerne der;
Jeg glemmer, at Have og Bjerge
uendeligt vidt os skille,
At nede paa Pladsen rigt gløder
Orangens duftfyldte Træer.
— Nu lægger jeg bort Cigaren;
Sevilla, Du deilige Stad!
Jeg glemte Dig, jeg var i Danmark,
mens her med Cigaren jeg sad.

Sevilla er Murillos Fødeby, her har han længst levet og virket. Her skulde jeg see hans Storhed og Magt, et Sydens Solskin fra Aandens Verden. Fire og tyve uforglemmelige Billeder af ham for-

herlige her en af Kunstacademiets Sale. Den engelske bekjendte Genremaler John Philip og den svenske Maler Lundgreen, hvis Bekjendtskab vi havde gjort, førte os ud til Academiet. Vi kom gjennem Tegne-skolen; der opbevares et Brudstykke af en qvindelig Statue, Brystet, som Haanden hviler hen over, saa ypperligt gjengivet, at det benyttes af Eleverne til Studium. Der kunde skrives en heel tragisk Digtning knyttet til denne Torso. Italieneren Torrigiani skabte denne Statue, han var samtidig Elev med Michel Angelo, hvem han i Kaadhed slog med en Steen paa Næsen, saa at denne knak. Torregiani kom til Spanien, formede der en Madonna og meislede hende i Marmor; Arbeidet var bestilt i Sevilla af en rig Mand, men denne vilde ikke betale det. Da tog Kunstneren i sin Harme og slog Statuen i Stumper og Stykker; der blev kun heel tilbage Haanden, der hviler hen over Brystet. Det var rigtignok hans eget Værk, men det var Madonnas Billede, han slog itu, og derfor hjemfaldt han til Inqvisitionen, som i den Grad lod ham pine, at han døde deraf.

Murillo-Salen blev aabnet. Hvilke Skatte, hvilken Herlighed! for første Gang opgik for mig denne Kunstners Storhed! Ingen overtræffer ham. Hvert af disse Billeder er det en Livsens Glæde at see paa! Her er Marias Himmelfart; vi see Qvinden, deilig som Gud har skabt hende, som Mennesket, gjennemstraalet af Gud, baaren af hans hellige Engle. Sanct Franciscus af Assisi, der løfter Christus ned af Korsets Træ, fylder os ved den Inderlighed og dybe Ærbødighed, som lyser fra Helgenens Ansigt; man forstaaer ikke, hvorledes Sligt kan ved nogle

Farver bringes paa Lærredet. Her paa Væggen hænger det bekjendte Billede Madonna della servilleta, om hvis Tilblivelse man fortæller, at da Murillo en Dag havde spist hos Munkene her i Klosteret, malede han til Tak for deres Gjestfrihed Maria med Barnet; han malede det paa den Serviet, han havde for sig ved Bordet, og deraf har Billedet sin Benævnelse. Her er en Maria Bebudelse, Madonna er aldeles en ung, smuk Spanierinde; over hende svæver den Helligaand i Skikkelse af en Due, en lille Engel griber efter Duen, ligesom om han vilde fange den; der er en naiv Humor over hele dette Billede, alle de smaa Guds Engle, svævende rundt om, vise en forunderlig jordisk Barne-Interesse ved denne Begivenhed. „Hører Du," synes den Ene at sige; „hvad er det dog, der skal aabenbares?" synes en Anden at udraabe. To deilige Helgeninder saae jeg malede, Santa Justa og Santa Rufina troer jeg, de hedde, man kunde forelske sig i dem. Tilgiv, I Fromme, Protestanten, der kunde have en saadan Tanke, men de To ere virkelig saa smukke! de holde fast paa Sevillas Giralda-Taarn, at det i Jordskjælvet ikke falder; gid at de holdt paa mig. Døberen i Ørkenen, Sanct Thomas, der uddeler Almisse, ja hvert af disse er en Velsignelse at see; dog deiligst for mig var eet Billed, det jeg altid maatte vende tilbage til: den hellige Antonius; han er fremstillet som ung Mand, Skjægget begynder at komme frem paa hans Kinder, den hellige Bog ligger opslagen foran ham, og midt i Bogen sidder Jesusbarnet, saa smilende glad; Sanct Antonius bøier sig henimod Barnet, hans Hænder vove ikke at berøre

det; i hans Ansigt lyser en Inderlighed, en Glæde, velsignet at see.

Endnu et Billede af Murillo maa jeg omtale som Noget af det Uforglemmelige, jeg her har seet, nemlig hans Fremstilling af Moses i Ørkenen; det findes i Kirken la Caridád, der hører til det af Don Juan*) Tenorio stiftede Hospital for gamle, svagelige Mænd. Billedet er herligt componeret, fuldt af Liv og Bevægelse; Vandet sprudler frem, et Barn ligger ned og drikker, et andet, lidt større, venter begjerligt paa at faae af samme Skaal; der er en mageløs Sandhed og Skjønhed i disse to Børn. En deilig Dreng sidder paa et Muuldyr, aldrig glemmer jeg hans levende Ansigt! Ingen overgaaer Murillo i at male naturtro de deiligste Børneskikkelser. Lige overfor hænger, i lignende Størrelse, endnu et Billede af Murillo: Brødenes Mangfoldiggjørelse i Ørkenen; dette fik jeg imidlertid aldrig ret at see; en Maler, der copierede det, skjulte det med sit opstillede store Stillads. Her i en Krog af Kirken hænger et mærkeligt Arbeide af Valdez, Murillos Lærer; det fremstiller Tilintetgjørelsen. Man seer en Erkebisp i sin Liigkiste, Bispestaven er brudt itu, den er kun et trøstet Stykke Træ; den Dødes Legeme er i sin Opløsning, det er fremstillet med en Sandhed, der er væmmelig, og man fortæller, at Murillo, hver Gang han gik forbi dette Billede, holdt sig for Næsen, saa tro er Forraadnelsen gjengiven.

---

*) Udtales Don Kūan.

„Hvo der ikke har seet Sevilla, har intet Vidunder seet!" er et spansk Udsagn, og der er altid Sandheds Rod i et Folks Ordsprog og Talemaader. Laae Sevilla, hvor Cadiz ligger, ved det aabne, rullende Hav, vilde det være et Spaniens Venedig og dertil et levende Venedig, et Venedig i første Række, fuld af Poesi og Skjønhed, fremfor de andre Verdens-Byer, hvor storartet de end prange med Boutiker og Paladser, brede Gader og Alt, hvad en god Magistrat kan bevirke.

I Paris slider man sig træt ved at see paa Boutiker, det kan være morsomt nok, man gaaer som i Trædemølle, seer og seer, og Tiden gaaer, man kommer træt hjem og har intet Udbytte. Anderledes er det i Sevilla, Gaderne ere snevre, og man blendes ikke af Boutikerne; Huse og Gaarde see meget almindelige ud, kjedeligt overkalkede og hvidtede, det er næsten med ethvert af dem, som det er med Menneskene, udenpaa ligner den Ene saa temmelig den Anden, men indeni, ja der er Forskjelligheden, der er det, man kommer til at holde mere af end det ydre Udseende. Gaa gjennem Sevillas Gader og gjør et Indblik; Dør og Port staae aabne. El patio, som den kaldes, den lille Gaard, den er Hjertet og tillige Ansigtet, der aabenbarer for os Beboernes Smag. I een Gaard seer man en deilig Statue, i en anden en stor, kunstig udhugget Brønd; hos Naboens løfter sig maaskee en maurisk Halle med Stuccatur-Arbeide, de meest kunstige Forziringer. Lad os nu gaae tværs over Gaden, der ligger en paladsmæssig Bygning; dens Gaardsrum er en heel Rosenhave med Vandspring og Statuetter. Det lille Huus

tæt ved, der er kun en lille smal Dør ind til en ganske lille Gaard, men hvilke Pragtblomster derinde! og i hvilken Høide løfter sig her den eensomt staaende Palme. Nu staae vi ved en større Bygning, Gaarden, omgiven med Buegange, de løfte sig i tre Etager, der prange med Billeder i Oliefarve. Saaledes vexler det fremdeles. Der er Noget saa lokkende, saa tryllende i at gaae fra Huus til Huus, see ind til Familierne og kjende deres Huuslivs Poesi. Nu seent i November var her ikke det Liv, som ellers rører sig. I Foraaret skal man komme til Sevilla, i Blomsterpragtens Tid eller i den hede Sommer, da seer man her Sydboens Liv og Leven i Hjemmet; da frembyder hver nok saa lille Patio et heelt Genrebilled. Beboerne tilbringe hele Dagen hernede, et stort Solseil er høit oppe spændt over Gaarden, eller Viinløvstræet danner et tæt Tag, med sine brede, skyggegivende Blade; Familien og Tyendet sidde under det, arbeide, sladdre eller række og strække sig i drømmende Behagelighed. De blive i det Frie den lange, varme Dag, ind i Stuen komme de ikke før ud paa Natten for at sove.

Sydboen trænger til Køling og Skygge, de to Ting har Sevilla ikke Mangel paa. Alameda langs Guadalquivir er meest besøgt. Popler og Plataner skygge; Vandet gjør sine Kunster, med Spring og Fald, afkølende Luften mellem de blomstrende Hække, Mængden bevæger sig tilvogns, tilfods og tilhest og seer paa hverandre og paa de mange Skibe bag Bolværket, hvoraf nogle kom ude fra Atlanterhavet, andre fra Middelhavet. Herud mod Floden ligger det

ottekantede La Torro del Oro, hvor engang Maurerkongerne gjemte deres Skatte og hvorfra, efter Sagnet, skal gaae en underjordisk hemmelig Gang til Alcazar. En storartet Bro fører over Floden til Forstaden Triana, hvor man træffer mange Gitanos. Derude laae de gamle, rædselvækkende Inqvisitionsfængsler, nu ere de, sagde man mig, forvandlede til Oplagssted for Viin og Spirituosa. Orangehaver omslutte der hvidskinnende Huse og smukke Mennesker. Jeg kom herud. Castagnetterne klang, unge Damer dandsede saa graciøst med hele Ungdommens Ildfuldhed.

I Sevilla, som i Malaga, er Folkedands at see for Betaling, den underordnede Deel af Balletpersonalet giver disse Forestillinger. Min Stjerne vilde ikke, at jeg paa Theatret i Spanien fik spansk Dands at see, men derimod paa Landeveiene, i Haverne og i de til Folkedands indrettede Sale, hvor Ballettens „Balleriner" traadte op.

„Der dandser den smukke Dolores!" sagde en af mine unge spanske Venner; „Dolores maa De see, og De bliver ung som jeg, glad som jeg, maaskee lykkelig som jeg!" og han saae ud til at være meget lykkelig.

Hvor der dog er en himmelhvid Forskjel paa fransk Dands og spansk Dands! Lade vi Paris repræsentere Frankrig, da er Cancan den meest charakteristiske Dands for Paris, altsaa for Frankrig. Den er saa ugeneert, saa kaad, man maa tænke paa Bacchantindernes Dands, men Bacchantinderne vare plastisk skjønne med deres udslagne Haar; Grisetter,

disse Cancan-Virtuoser, komme gadeklædte, med lange Klæder, der maa løftes op, for at Benene kunne røres, og nu begynde de vilde Bevægelser, hele Pariserlivets Uro og Jagen, Spring og Spark. Den, som høiest sætter Benet over sin Cavaleers Hoved, er den bedste Cancan-Dandserinde, Nutids-Bacchantinden. Den spanske Dands derimod lader den skjønne Menneskeskikkelse vise sig i naturlige Bevægelser, Castagnetterne melde om Blodets Pulsslag; det kan svulme i Lidenskab, men aldrig ud over det Skjønne; Gratierne kunne see derpaa, men de flygte for Mænaderne. Venus kan træde op at dandse spansk Dands, men Cancan dandser hun ikke, selv om General Mars indbød hende.

Deilig var Dolores! som sprungen ud af et Murillo-Billed; de smukke Skuldre, de dreiede Arme, de bitte Fødder! Ja deiligt var det, men Hovedet var dog Hovedet for det Hele. Lynblink fra Dinene, Solstraaler i hvert Smiil, coquet, en Lidenskabens Djævleunge og dog saa himmelsk! et Barn, sagde min unge Spanier, og han blev baade Mand og Barn, ved at tale om hende. Jeg kunde godt forstaae ham, jeg kan udsynge hans Tanke:

Hun er som en Rose, saa frisk og blød!
Ja en levende Rose, baade hvid og rød,
Hun skinner for mig som Bjergtoppens Snee,
I hendes Øine er Himlen at see.
Jeg veed det nok, at Himlen hos hende
Er den, som Mahomedanerne kjende;
En Houri er hun, et djævelsk Skarn,
Og dog et mageløst Deiligheds-Barn.

Hun lyser ind i mig med Øinenes Ild,
I al den Glands farer Mennesket vild;
Hun siger da til mig, det er som et Qvad:
„Nyd Livets Minuter, pluk Blomstens Blad,
Troer Du, at en Djævel gjør Mennesket glad!"

I Ventaens frugtfyldte Have, mellem duftende Roser og Geranier, blev sunget, dandset og sladdret; Sproget klang som Musik, Castagnetterne slog Rhytmer. Paa Alameda joge unge, pyntede Herrer afsted paa prægtige, andalusiske Heste, aabne Vogne med skjønne Damer kjørte forbi, unge Piger svævede paa lette, fine Fødder hen under Platanerne, unge Mænd mødte dem, standsede, fulgte — den Fremmede gik ene og taus.

Ak, var der dog kun et eneste Sprog,
Et eneste Sprog paa Jorden;
Saa deiligt man da hinanden forstod
Fra Syd til det yderste Norden.

De Ord er' tidt sagt; men reis Du dog
Til Andalusiens Dale;
Der er et eneste fælles Sprog,
Øine og Pulse det tale.

Kun i Malaga og Granada har jeg seet saa megen Skjønhed, som her. Uden al den, uden alle disse straalende Øine, havde det maaskee endnu været koldere i Sevilla. Tør man ikke nok sige det?

Man finder det passende, finder det smukt,
Naar jeg synger om Svanernes Sang og Flugt,
Om det svulmende Hav, om Stjernernes Pragt,
Om Guds Natur i dens Fylde og Magt;
Men synger jeg ud mit Hjertes Sang,
Ved Synet af Spaniens deilige Qvinder,
Den svulmende Skjønhed, den svævende Gang,
De Øine, de Fødder, de flammende Blikke,
Saa sige de strax, det passer sig ikke,
Den nordiske Fromhed og Klædning vi savne.
Men jeg veed i Spanien ei Ord eller Navne
For Tanken, undtagen — „at kysse og favne!"
I Paradiishaven, som Spanien staaer nær,
Det Deiligste det var jo Eva der,
Og alt det Deiligste, skabt af Gud,
I Kjærlighed synger mit Hjerte ud!

---

11. Cordoba.

Een Herlighed eier Cordoba endnu fremfor nogen anden spansk By, det er den store, mærkelige Moskee, nu Byens Domkirke; den ligger i Retning med Alameda, ud mod Floden Guadalquivir, og indtager et stort Fladerum i Qvadrat, i dens Ydre er intet Overraskende, Malerisk eller Storartet. Orangegaarden foran, med de i Alleer plantede Træer, langs friske, rislende Vande, er stor og udstrakt; her hæver sig det høie Klokketaarn ligeoverfor Kirken selv, i hvis Buegange Port ved Port fører ind i det mægtige Guds Huus, reist under Kong Abdur Rhaman den Første. Ikke færre end tusinde og atten Marmor-

søiler bære Loftets Buer, det er en heel Søileplantage at see, plantet i Alleer, Side om Side og gjennemkrydsende hverandre; lave Hvælvinger, Søiler og Buer i det Uendelige, og langs med de yderste fire Vægge Alter ved Alter. Halvmørke ruger herinde, selv ved den klareste Dag; gjennem det kommer man til Midtpunktet, hvor i Maurernes Tid tusinde og atter tusinde Lamper altid straalede under det kosteligt udskaarne Loft; nu er dette brudt, og her reiser sig en høi, hvidkalket, rigt forgyldt christen Kirke, med stærkt Daglys og et stort straalende Alter, foran hvilket Røgelsekarrene svinges og Messerne synges, saa at de runge gjennem de mauriske Buer, hvor Altrene staae, hvor Capeller ere reiste for de Døde i den eneste saliggjørende Tro. En af mine Venner har betegnende sagt om Domkirken i Cordoba, at den lignede en tæt Granskov, hvor man har ladet lufte op midt i, og høie Bøge groe til Høikirke. I et af Sidecapellerne stod en Seng med en Syg, han ventede Helbredelse eller Bortgang i Gud. Paa Muren er at læse, i Guld og Farver, arabiske Indskrifter: Lov og Priis, evig Ære, Gud og Propheten Mahomed. De kniplingsagtige Udhugninger over den lave Dør henimod Guadalquivir føre Tankerne til Alcazar og Alhambra. Her under Muselmændenes Herredømme gjemtes hellige Reliqvier, et ældgammelt Manuskript af Alkoranen og Propheten Mahomeds høire Arm. De fromt Troende nærme sig kun, krybende paa deres Knæe, dette Sted, endnu det interessanteste Punkt i den hele Bygning, der her har bevaret hele sin oprindelige Skjønhed.

Medens fra Høikirken Lovsange lyde: Jesu og

Jomfru Maria, prædike Væggene i arabiske Skrifttegn: „Der er kun een Gud, og Mahomed er hans Prophet!“ Det Hele gjør et forunderligt blandet Indtryk, der tilvisse bedst løfter os ved Tolerance og Psalmesangen:

„Vi troe, vi Alle troe paa Gud!“

Moses indskrev paa Lovens Tavler: Der er kun een eneste sand Gud, og denne førte sit Folk, og Propheterne talte i hans Aand og efter hans Villie. Fra Ismaels Slægt kom en ny Prophet, han kom med Ild og Sværd, Stæder gik op i Flammer, sit Navn skrev han ind, hvor Menneske-Navn ikke tør skrives: Der er kun een Gud, og Mahomed er hans Prophet! Den eneste sande Gud har kaaret sig eet eneste Folk! Dette er Troen hos Jøder og Muselmænd. Den Christne siger: Gud blev Menneske for at frelse alle Slægter. Den christne Tro er for alle Folk og for alle Tider! Lovet være Gud i Jesus Christus!

Her i Cordobas mægtige Domkirke havde engang troende Muselmænd udjublet deres „La illah ilallah!*) nu knæler her „den eneste saliggjørende Kirkes“ fromt Troende og føler sig løftet i Frelse under Sangen Stabat mater dolorosa, Protestanten er ham en Fremmed, en nysgjerrig Reisende, en Fordømt. Det var mig, som hele Menneskehedens Stræben efter „den eneste sande Gud“, under dens egen Kortsynethed, en Forfængelighed, Ild og Kulde, havde været

*) „Der er ingen Gud, uden Gud“!

og var endnu sammentrængt og omsluttet af disse Mure. Fromme, milde Tanker lyste her gjennem min Aand og mit Hjerte.

Hvor haardt, hvor ukjærligt dømme ikke christne Brødre hverandre. „Katholicismen er en Skal uden Kjærne," siger Protestanten, medens igjen den troesglødende Katholik hverken vil erkjende Skal eller Kjærne i Protestantismen; vi ere fordømte, uden Frelse! Hvor haardt, hvor ukjærligt dømmer ikke i samme Troes Kirke Broderen sin Broder, naar denne ikke fremsiger Troen efter hans Bogstavoversættelse; det er, som om det Mystiske, det Uforklarlige, det, at Gud selv er bleven Menneske, var hele Religionens Kjærne og ikke Læren selv, dette Velsignelsens Væld fra Sandheden, fra Gud.

Tilvisse laae det i Tiden, at bruge Sværdet i Troens Sag, de vilde slaae med Sværdet, som de nu udslynge Ordet: „Du er ikke Christen!" Man veed saalidt om det Liv, som rører sig i Havdybet, hvor dog Loddet kan naae ned, og man vil vide og dømme, hvad der ligger i Menneskets religiøse Hjertedyb, hvor ikke Loddet kan kastes. „Dømmer ikke, saa skulle og I ikke fordømmes, fordømmer ikke, saa skulle og I ikke fordømmes!"

Du evige Gud, saa kjærlig og god!
Send Du mig dit Lys for min usikkre Fod,
Lys ind i mit Hjerte, det vil kun det Rette!
De Skriftens Tjenere slette fast ud,
At Du er den eneste, eneste Gud;
Hvad Christus mig lærte, jeg skal ei forgjette,
Men Du kun er Herren, der er kun een Gud
Du talte i Sønnen, Du Frelse os bragte,

I ham Du lod fødes, i ham Du lod døe.
Lys ind i mit Hjerte, derinde Du lagde
Et Sandhedens levendegjørende Frø.
Jeg kæmper, jeg svimler, dog eengang jeg havner;
O lad det gaae op for mig, hvad jeg savner!
Mig Christendomslæren er Kjærlighedslæren,
I den kom Du til os! Dig Magten og Æren!

---

12. Toledo.

Vandringen fra Alcantara-Broen om til San Martins Bro frembyder en Eensomhed, en Forladthed, men tillige en Storhed, der overvælder og betager. Ikke en levende Sjæl saae vi paa denne lange Vei, ikke en Fugl sang eller fløi forbi. Først da vi naaede hen til Martins-Broen, fik vi Mennesker at see, et Par bevæbnede Bønder paa deres Muuldyr; langsomt rede de ned ad den aabne Landevei, der snart kneb sig sammen til Fjeldsti, neppe bred nok for en Vogn.

Gjennem den skumle Byport ved Martins-Broen kommer man igjen ind i Staden; Kjøreveie og Stier paa kryds og tværs føre op over store Gruushobe og Rudera af Bygninger hen til Kirken San Juan de los Reyes; dens røde Mure ere behængte med tunge Jernlænker, som man løste af christne Fanger, da Maurerne bleve forjagne. Inde i Kirken ere mange gamle Minder; høit under Hvælvingen svæver, baaren af en Muurpille, Kirkestolen, i hvilken Isabella og Ferdinand den Katholske her

hørte Messen; under den staaer et ved sin kunstige Udskæring mærkeligt Træbilled, der forestiller Propheten Elias, et sandt Kunstværk; Klædningens Folder ere forbausende blødt og fiint udarbeidede; Prophetens Ansigt vidunderligt levende. Man holdt et brændende Lys hen for Billedets Mund, og vi saae derinde Tænder og Tunge, kunstigt fiint udskaarne.

Tæt op til Kirken støder en stor Klostergaard, den kan ogsaa kaldes Have; her var fuldt op af Oranger, Roserne blomstrede, men intet Væld sprudlede, Kummerne stode halvfyldte med tør Jord og visne Blade; rundt om laae henslængt sønderbrudte Forziringer; de aabne maleriske Buegange vare neppe til at komme frem i, saaledes havde man her henkastet og opstillet Gesimser, Alterbilleder og Torsoer af Steenhelgener; Edderkoppens Spind hang som et Sørgeflor hen over de gamle Rester.

Samme Forstyrrelse og Forladthed har man i den nærmeste Gade; i lang Strækning findes hverken Port eller Dør, hist og her, høit oppe, er anbragt et Vindue, vel tilgittret, fængselsagtigt eensomt. Ikke et Menneske var der at see; en smal Slippe med graalige Mure førte høiere op mellem store Gruushobe og mørke, eensomtliggende Huse. Ved en lille, lav Dør i den brøstfældige Muur stod en gammel Moerlille med en stor Nøgle i Haanden, hun aabnede Døren til en mellem Gruus og Ruiner halv skjult Bygning; vi traadte ind og stode i en pragtfuld maurisk Hal med lette, yndige Basrelief-Slyngninger og kniplingsagtige Udhugninger i Væggene, Loftet baaret af Marmorcolonner, Gulvet et heelt Mosaik,

men Ingen boede herinde, Edderkoppen spandt foran Indgangen sin fine, faste Traad; vi brøde den for Øieblikket.

Her var Jødernes Qvarteer, engang det rigeste i Toledo; Spaniens meest formuende Israeliter boede her, et Sagn lader dem endogsaa have bygget Toledo. Vist er det, at de i denne Stad en lang Tid havde større Rettigheder end paa noget andet Sted, her blev forundt dem at bygge flere Synagoger, uanseelige vel i det Ydre, men straalende af Rigdom og Pragt indvendig. Endnu staae her to som christne Kirker, Nuestra Señora del Transito og Santa Maria la Blanca, den sidste er den prægtigste, et Guds Tempel med salomonisk Pragt. I Væggenes kunstige Udhugninger, der ligne et Broderi i Tyl, slynge sig hebraiske Skriftsprog; fra Søilernes pragtfulde Capitæler løfte sig de hesteskoformede Buer, saa svævende lette; Templet staaer her endnu, men Israels Folk er borte; dets velindrettede Bygning rundt om ligger i Gruus, baraklignende Huse ere komne i Stedet; brogede Fiirbeen, tegnede med Farver og Guld, springe nu her ud og ind fra deres Smuthuller i denne minderige Grund. Her levede i deres Tro og Skikke Israels Folk, her taaltes de en Tid, men Trængselens Dage kom, de bleve skjændselspiinte af de Christne, derfor traadte de op mod disse, forraadte dem til Maurerne, og de Christne hevnede dette paa Slægten i mange Led. Hvilke Rædsler, hvilke Taarer og Angstens Skrig har denne Jordbund været Vidne til.

Mellem Gruushobene heroppe saae vi en omstyrtet Granitsøile; paa den sad i dette Øde, i denne

Eensomhed, en blind, gammel Tigger, svøbt i sin pjaltede Kappe; hans Ansigtstræk vare ædle, hans hvide Haar hang ham ned over Skulderen. Denne Skikkelse i denne Omgivelse bragte mig til at huske paa et Billed: Propheten Jeremias paa Jerusalems Ruiner. Mon den Gamle var ledet herop for at bede Gud lade et halvt Underværk skee, sende en Forbigaaende, der kunde give ham en Skjerv; her saae ud, som om aldrig Mennesker kom paa dette Sted. En stor Rovfugl fløi hen over os, saa tryg som i Ørkenen.

Toledos berømte Fabrik, hvor Damascenerklinger, Sabler, Dolke og Knive smedes, ligger ikke langt herfra, tæt ved Tajo-Floden i den eensomme Campagne. Fra Martins-Broen er det kun en kort Vei derud, og den fører forbi meer end eet minderigt Punkt; ude i Vandet ligge lave Rester af gamle Mure, de omsluttede engang Badekamrene, hvor Grev Julians deilige Datter Florinda søgte Køling, legede Najade og blev seet af Gothernes Konge Don Rodrigo. Paa den lille Ø tæt herved stod hans rige Slot, endnu see vi deraf et eensomt staaende Taarn. Herfra saae han den unge, badende Pige. Han fik hende i sin Magt, som Don Juan fik „Tusind og tre", men hendes Fader hevnede denne Skjendsel, hidkaldte fra Afrika Maurerne, der forjoge Gotherne og deres Konge.

Jeg kjender ikke noget mere Eensomt end den brede opkjørte Vei tæt under Toledos gamle Mure

og Skuet herfra; Campagnen laae saa sørgende, de fjerne, mørke Bjerge stode saa truende, Alt stemte til Alvor og Veemod, jeg følte mig her som ved Liigbaaren, hvor en død Storhed laae udstrakt. Toledos Kirkeklokker var det eneste Livsens Pulsslag, Kirkeklokkernes Ringning er Toledos Livstegn og Tale.

Forunderlig spøgelseagtig lød i den stille Nat Slagene af een Klokke især, den havde en saa forunderlig dyb Klang, hæs og uhyggelig, jeg maatte ved den tænke paa Autodaféernes Dødsklokke, og syntes at udenfor mine Vinduer skred forbi lydløse Phantomer, „det hellige Broderskabs“ Procession.

Ved den lyse Dag løde to Kirkeklokker, saa levende, saa klangfulde, de talte forstaaeligt et Navn, det klang ind i mit Øre; den ene Klokke sang: „Bianca! Bianca!“ den anden sang: „Sancho! Sancho!“ ja det var det og ikke Andet, hvem vilde Klokkerne minde om ved disse Navne? Ingen kunde sige mig det, men der er meget skeet i Verden, hvorom ikke findes Historier eller Sagn. I min Grublen over Klokkernes Klang forekom det mig, at Gadens Brosteen gave Gjenlyd af Hestens Hov, ridderlige Ætlinge joge afsted paa fnysende Heste, med flagrende Manke og fine, stærke Been; den tunge Jernhammer klang fra Vaabensmedens Værksted; skjønne Qvinder traadte ud paa Balconen, sang og spillede paa Luth.

Af alle Toledos Kirkeklokker er ingen saa stor og mærkelig som Kathedralens. Femten Skomagere, sagde man, kunde sidde under den og strække ud deres rispede Traad, uden at berøre hverandre. Sagnet

fortæller, at Klokkens Klang naaede lige ind i Himlen, St. Peder troede, den kom fra hans egen Kirke i Rom, men da han saae, at det ikke var Tilfældet, og at Toledo havde den største af alle Klokker, blev han vred og kastede en af sine Nøgler ned paa Klokken, saa den fik en Revne, der sees endnu. Var jeg St. Peder og havde den Stemning, jeg har, vilde jeg hellere kaste Nøglen i Hovedet paa ham, som jeg kunde see vilde først opfinde dette Sagn.

Imidlertid, det er vist, Kathedralens mægtige Klokke er Toledos Livstegn, Kirken selv det eneste Sted, hvor man maa søge hen for at see Mennesker; paa Gaden, paa Alameda findes de ikke. Architekterne sige, Domkirken er, i sin Alder og ved sin Stiil, en af de mærkeligste i Landet; Raadhuset lige udenfor er en lavklodset Bygning, jeg veed ikke hvad Stiil den hører til, uden de fiirkantede Meublers, den seer ud som en Dragkiste med to Skuffer, af hvilke den nederste er trukken ud. Paa Pladsen her viste sig kun Folk, naar de kom fra Kirken. Hvilken Pragt og Storhed derinde: hvilken forstenet, himmelhøi Løvhytte. Buerne løfte sig svimlende med kunstigt udhugne Bladeslyngninger, Daglyset straaler gjennem billedmalede, brogede Ruder. Rundt om i Gangene staaer Alter ved Alter; en Skare af Fromme, meest Qvinder, i deres sorte Mantiller, knæle her. Vi saae dem bøie sig dybt og gjøre Korsets Tegn, idet de skrede forbi een, for vort protestantiske Øie, almindelig Brosteen, der ved et af Altrene bevares bag et tyndt Jerngitter; paa Stenen her har Jomfru Maria sat sin Fod, idet hun steg ned fra Himlen til

Toledos fromme Troende, det er Legenden. Orgelet tonede, Psalmesangen lød, Kirkeklokkerne hørtes herind, stille vandrede vi i de røgelsefyldte Gange og saae bag gyldne Gittre pragtfulde Capeller straale i Glands og Rigdom, Væggene blendede Øiet ved Farver og Billedhugning. Daglyset straalede gjennem de brogede, malede Ruder ind paa Marmorsarkophagerne.

Idet vi traadte ud, slog den store Kirkeklokke sit sidste Slag for denne Dags Fest-Ringning, Luften bævede længe med rungende Tone, og saa blev det lydløst stille, Eensomheden rugede over By og Egn, Livet gled hen i Hvile, i den stille Søvn, der tilhører forsvundne Tider.

Nødigt forlader man Toledo. Det er tungt at rive sig løs med den Tanke, aldrig at skulle komme her igjen, aldrig at skulle gjensee dette Sted, der saa forunderligt vækker vor Sympathi. Mon jeg oftere skal gjensee Egnen her og synge som i denne Stund:

Vær hilset, Du Fortids Toledo,
Du ridderlige gamle By;
Hvor Maurerklinger blev' smeded',
om det gaaer i Verden Ny;
Her er saa eensomt og stille,
forfaldent, øde og stort;
Af rustædte Hængsler er faldet
Alcazars Vinduer og Port.
En ridderlig Gaard er nu Vertshuus,
min Stue en gammel Hal;
End pranger Familievaabnet
over den aabne Portal.

Her er ei Kamin, men et Ildfad, —
jeg hører den styrtende Regn,
Den skyller ned som en Syndflod
over den udbrændte Egn.
De nøgne, graagrønne Klipper
sig løfte langs Tajos Bred,
De kjende den larmende Fortid,
og Nutidens Eensomhed;
De hørte Mahomed prises,
og Chorsang til Jehova;
Nu høre de Locomotivet,
som kommer og bruser herfra; —
Og saa er igjen det stille,
Alt rundt om øde og stort;
Men deiligt snoer sig et Viintræ
om Byens ældgamle Port,
Og der, bag det gittrede Vindue,
den deiligste Rose jeg saae; —
Og den havde kulsorte Øine,
tidt vil jeg tænke derpaa.

---

13. Over Grændsen.

Vi vare inde i Frankrig. Solen skinnede, Foraaret var her, og snart naaede vi Bayonne, hvor Skinken blev disket op, et nordisk Gudemaaltid. Ilden i Kaminen var vort Juleblus; en Voxstabel, snoet om Champagneflasken, blev tændt som Julelys, Proppen knaldede, og Skaaler udbragtes for Danmark og alle Kjære der, de syntes os saa nær, og dog stode vi her endnu kun nogle Timers Vandring

udenfor Spanien; dets vinterklædte Bjerge lyste for os. Vort Farvel skulde de modtage fra Biarrits; dette besøgte Badested ligger nær Bayonne, ved den aabne „spanske Sø“. Derhen fore vi. Solen skinnede deiligt varmt, Træerne knoppedes, det var som Foraar.

Blikstille strakte sig det uendelige Hav, og dog ind imod Kysten rullede fra den glatte Flade lange Søer, de kom som en Flok sprøitende Hvaler, satte lange Skyller hen over Sandet og dannede der forskjellige Vandlag med Skum, som var det en heel Kniplingsbesætning.

Havet har bidt store Mundfuld af den porøse, steile Klippekyst, dannet store Huler, ind i hvilke dets Pulsslag fornemmes som Lyden af Kanoner. Chaotisk, vildt kastet mellem hverandre, ligge langs Kysten ude i Havet gjennembrudte Klippeblokke, som store, selsomme Søuhyrer, som Forverdenens forstenede Dyr eller som var det Vrag af sjunkne Skibe. Brændingen sprøiter favnehøit, medens det udstrakte Hav længer ude synes en stille Flade. Løfter Vinden sig, reiser den baskiske Bugt sine Bølger, da er det et Verdenshav, der her vælter mod Kysten, mod det er Niagara en Møllebæk. Fra Høiden her saae vi nu sidste Gang Pyrenæerne, Spaniens deilige Bjerge.

Jeg jubler af Fryd paa fremmed Strand,
Men Glæden har Taarer i Hjemmets Land.

Mod Hjemmets Land fløi jeg med Trækfuglenes Hær for at see Bøgen springe ud, høre Kukkeren og alle de qviddrende Fugle, gaae i det høie, friske, grønne Græs, høre Modersmaal og dansk Melodi, see trofaste Venner, medens jeg selv i mig bar en Skat af Minder.

Livet er det deiligste Eventyr, det lærte mig at juble:

Gud Fader i Himlen, hvor er Du dog god!
Jeg føler dit Aandedrag gjennem mit Blod.
Du løfter, Du leder, beskjermer og glæder,
Dit Smiil er selv i de Taarer, jeg græder.
Hvor Verden er deilig, og Mennesket med!
Ja, Ordet, som skabte, er Kjærlighed!
Jeg lever, jeg jubler, min Fryd er saa stor,
At jeg i Dig paa en Evighed troer;
Og var selv mit Liv kun den flygtende Stund,
Det var dog et Kys af din Fadermund.

V. Af: **Et Besøg i Portugal 1866.**

1. Til Grændsen.

Klokken Fire om Morgenen naaede vi Merida; det var endnu ganske mørkt, alle Huse lukkede og ikke et Menneske at see i den lange snevre Gade hen til

det Sted, hvor Diligencen skulde standse. Vi fik Folk drevet op, en Karl skaffede os et Slags Kjøretøi, en bedækket Karre, der kunde føre vort Tøi ned til Banegaarden; thi endelig her begynder det korte Stykke Jernbane, der i Spanien er fuldført som Fortsættelse til Portugal-Banen. Medens vore Sager kjørte til Stationen, førte min Reisekammerat mig i Dagningen om i nogle Gyder og Stræder for at see paa Ruiner fra Romernes Tid, Buer og Søilerækker. Jeg var saa træt, saa aldeles lidt begjerlig efter at kjende Alderdoms-Minder, at jeg uvillig og humpende, med halv søvnige Oine, i den kolde Morgenluft saae paa de gamle Steen; det var mig langt fornøieligere at høre Locomotivets Stønnen og see Dampen hvirvle ud. Egnen rundt om mindede om Roms Campagne, seet fra Jernbanen mellem Rom og Civita Vecchia. Kun kort havde vi at fare, og vi vare i den spanske Grændseby Badajoz, der er stor og anseelig med malerisk Udseende og ligger ved Floden Guadiana.

Kun hertil havde jeg taget Plads med Coureren, forvisset om, at mine Kræfter neppe sloge længere til; men jeg var stærkere, end jeg havde troet, og fandt det da beqvemmest og behageligst at følge videre med min Reisekammerat, der endnu samme Dag vilde fortsætte Reisen til Lissabon, hvor vi da kunde indtræffe næste Morgen. Et Par Timers Hvile i Badajoz vilde give Styrke dertil.

Det var da endelig en Stad at see, den eneste betydelige vi havde paa hele Reisen fra Madrid. En lang, snavset Vei førte derind fra Stationen; desuagtet benyttede ingen Andre den store rummelige

Omnibus end min Reisekammerat og jeg, samt to Damer, der pludseligt kom os i Syne. De vare vist, tænkte jeg, komne herud for at tage mod Slægtninge eller Bekjendte, de ventede. Den Ene var en ældre, noget tarvelig klædt Kone med et speidende Blik, hun sad bestandig og hviskede til den Anden; denne var en velklædt, fuldendt Skjønhed, ung og yndig, frisk som en Rose; der var Noget saa fiint i dette jomfruelige Ansigt; de store blaae Øine bag de lange mørke Øienhaar havde Noget saa drømmende; stille og næsten forlegen, syntes det, sad hun her. Det var, som om det Skjønneste, hvad Badajoz havde at fremvise, forsvandt, da hun forlod os.

Min Reiseven og jeg forfriskede os og hvilede en Times Tid i et virkeligt godt Hotel; Mad og Drikke var upaaklagelig, Stuerne høie og luftige, grønmalede Altaner med Blomster i Krukker vendte ud til Gaden. Vi gik en kort Vandring i Byen, og snart holdt igjen vor Omnibus for Døren. Vi stege ind, og forbi os svævede Skjønhedsskikkelsen, den unge, stille, drømmende Spanierinde.

„Hvor var hun deilig!“ sagde vi begge To.

„Og dog ikke Idealet!“ sagde min Reiseven; „man har for et Øieblik siden sagt mig, hvem hun er. Det stakkels Syndens Barn!“

Naar Banetoget kom, kjørte jævnlig den Gamle med Omnibus til og fra Stationen, for at vise de Fremmede sin smukke Vare, Skjønhedsblomsten, der ikke var Idealet.

Vi foer afsted; det varede kun nogle faa Minuter, og vi forlode spansk Grund og vare over den portugisiske Grændse.

Her blev ikke spurgt om Pas, kun om Navn; jeg sagde mit, man udtalte det aldeles galt og nedskrev det vist endnu mere feilagtigt. Jeg følte mig glad og halv hjemme, idet jeg havde naaet Landet, hvor Venner og et nyt Hjem ventede mig; hele Veien var nu Jernbane.

Hvilken Overgang at komme fra Spanien ind i Portugal! det var som at flyve fra Middelalderen ind i Nutiden. Rundt om saae jeg hvidtede, venlige Huse, indhegnede Skove, dyrkede Marker, og ved de større Stationer vare Forfriskninger at faae. Man ligesom fornam en ny Tids Beqvemmeligheds Brise fra England eller den øvrige levende Omverden. Malerisk smuk, med sine hvide Huse i det Grønne, skinnede i Høiden for os den første portugisiske By, Elvas.

---

2. Pinieros.

Kudsken ringede paa; to livlige, næsten fuldvoxne Drenge, O'Neills Sønner, toge med glade Ansigter mod mig, slæbte mit Tøi ind. Fru O'Neill kom mig saa fornøiet imøde, og snart fløi George, Vennen jeg besøgte, mig om Halsen. Han og Landsmænd med danske Skibe paa Tejo havde heiset Danebrog til Hilsen, da det franske Dampskib kom og de troede, at jeg var med; da det ikke var Tilfældet, tænkte han jeg nu var i Bajadoz, derhen havde han

telegrapheret, derhen vilde han have reist mig imøde; ogsaa til Madrid havde han sendt mig Breve, jeg ikke havde erholdt. Hvor var han lidet forandret og dog ældre! Øinene loe med samme Ungdomsglands; gamle Tider løftede sig i Tankerne, vort første Møde, vort Samliv i Ungdomsaarene. Der hører mange Ord til at fortælle, hvad Hjertet har i een Sum, man seer det i et Blik, som man seer Blomsten med dens mange Blade.

Frokosten blev tidligere sat frem end sædvanligt, og efter den sov jeg hele fire Timer uafbrudt, stod saa op, styrket og glad efter alle Reisebesværlighederne. Efter et Par Dages Ophold her var det for mig, som jeg allerede i mange Aar havde kjendt Huset, Familien og Synskredsen rundt om; den var for udstrakt til at tegnes i eet Billede, men nok at give med Ord; her ere de, som jeg da nedskrev dem.

Pinieros kaldes Høiden og Landstedet, vi her beboe; det er et gammelt, noget forfaldet to Etagers Landsted med rosenfarvede Mure, grønmalede Døre og Vindueskarme som de fleste ældre Huse inde i Lissabon. En Række Portraitbuster prange langs Taggesimsen. Inde i Bygningen er en Mængde Stuer og Kamre, flere staae aldeles tomme eller have kun et Sengested, et gammelt Billede eller et enkelt henstillet Huusgeraad. Udsigten strækker sig vidt rundt om, over de grønne Høider og Dale; Veien til Cintra løber tæt forbi gjennem Landsbyer, som i lang Strækning danne en fortsat Gade, der synes Forstad til Lissabon. Endnu seent i Mai ere Høiderne grønne, som hjemme i Danmark. Smaa Maismarker titte frem mellem de mange „Quintas", et

Navn, hvormed man betegner Landsted og Have. Rundt om i Kornet groe Olietræer; den store Frodighed og Friskhed, de mange Trægrupper giver det Hele noget Beslægtet med Landskabet Kent. Mod Vest er Horizonthøiderne besaaet med smaa Veirmøller, den ene tæt ved den anden, som dannede de en heel Befæstningslinie; lidt mod Syd løfte sig malerisk Cintras Bjerge, paa hvis øverste Kam man tydeligt seer det gamle Slot med dets Taarne. Tidt sænke sig Skyer over det hele Bjergland, og det er som forsvundet. Vinduerne i min Stue vendte just herud og til en Deel af Alcantara-Dalen, hen over hvilken, kjækt og storartet, paa svimmelhøie Buer, strækker sig den store Aqvæduct: Arcos dos aquas livres, „de frie Vandes Bue". Grønne Høider med Haver og Byens Mure skjule næsten aldeles Lissabon; kun en Deel af den vestlige Forstad og de mod Øst liggende Høider med Klostre og Caserner ere at see. I Horizonten bag Byen og Floden løfter sig Palmella med Bjergene St. Luis og Monte-Arrabida.

Fra Havens brat nedgaaende Muur er Udsigten især behersket af den mægtige Vandledning, der paa fem og tredive Buer strækker sig hen over Dybden; høie Træer og fire Etagers Huse ligge som for dens Fod. Øverst er en hvælvet Gang, høi og bred nok for Arbeidsfolkene, som jævnlig maa rense og istandsætte Canalen, der har smaa, aabne Taarne, gjennem hvilke den friske Luft kan virke paa det rindende Vand; det er et Slags bedækket Galeri, med en aaben smal Gang for Fodgængere. Herfra var det,

for en tyve Aar siden, at en Røver, som huserede i Egnen, sædvanligviis styrtede sine Offre ned i Afgrunden. Man fortæller, at da dette Umenneske kom i Rettens Hænder og blev spurgt, om han aldrig havde kjendt til Samvittighed, svarede han Nei; kun eengang, da han fra Vandledningen havde nedstyrtet en ung Kone, og derpaa tog hendes lille Barn og kastede det høit i Luften, for at det kunde komme bag efter hende, havde den Lille nok troet, at han legede med det, og i Glæde bredt Armene ud og leet til ham. Denne Leen, sagde han, dette Smiil havde været ham ubehageligt, det havde han ikke kunnet glemme.

I hver Belysning, naar Skyerne hængte deres Regnslør ned mod Marken, naar Solen brændte fra den skyløse Himmel, mod Aften, naar et regnbuefarvet Skjær gav sin Tinte til Luften, som i det blankklare Maaneskin, var Aqvæducten en mægtig bydende Skikkelse, der beherskede det hele Landskab. De fjerne, høit liggende Veirmøller reiste sig i det Fjerne et Stykke over Buen og afrundede dens Linie.

Haven om Pinieros omsluttedes af en Muur, som foran Huset dog var let at klattre over; en glubsk Hund, hvis Lænke strakte sig forbi den aabne Port, bevogtede Indgangen; en løs omløbende Bulldog havde ogsaa Vogtertjeneste, og foran Huusdøren sad paa sin høie Klattrestang en lille lystig Abe og viste Tænder. Den havde en stor Fornøielse i at klattre op ad Muren og kige ind ad de øverste Vinduer eller at springe paa Ryggen af Bulldoggen og sidde der som Rytter.

I Udhusene var Stald og Badekammer, desuden et Capel indviet den hellige Antonius; to Cypresser stode som stive Kirketjenere udenfor. Vandbassinet var forfaldet og næsten udtørret; i de smaa Kummer svømmede Guldfisk, det danske Flag vaiede ud mod Veien. Gamle, lave Cedertræer dannede en uigjennemtrængelig Skjerm mod de brændende Solstraaler og langs Muren en Allee, der tjente til Skiveskydning og Promenade.

Ved min Ankomst var Haven endnu i sin bedste Flor; her var en Vrimmel af Roser og ildfarvede Geranier; Slyngplanter, ikke ulig vore Skovmærker, hang med Passionsblomsterne som store Tæpper hen over Mure og Buske. Hyldetræets hvide Blomster op mod de røde Granatblomster frembøde forenede de danske Farver. Markerne rundt om havde høie Cacteer, Viinløv og mørke Cypresser, men de havde tillige saa mange Blomster og Planter, der førte Tanken til Danmark. I Kornet stod den røde Valmue og den blaae Cichorieblomst, Gaaseurten tittede saa hjemligt frem i det grønne Græs, og Olietræerne mindede om vore Pile.

Hvor Alt i dette Land er skjønt!
Den danske Mark med Korn og Grønt,
Og Sydens Cacter, Olietræer,
En Sol saa varm, en Luft saa skjær,
Alt ved det store Verdenshav,
Et Hjem saa danskt, Gud her mig gav.
Trofaste Venners Hjerteslag,
Er som Musik for mig hver Dag;
Derfor jeg veed, derfor jeg troer,
En Digtning fra mit Hjerte groer,
Der tone skal fra Strand til Strand,
Camoens, dit skjønne Fædreland.

I Sandhed, jeg følte mig hjemlig herude og længtes slet ikke efter den store Stad, der laae saa nær.

Ganske nær Pinieros, i Dalen, ud til Landeveien, ligger en Villa med en betydelig Park, som tilhører Sønnen efter en rig Banquier; her feiredes for ikke mange Aar siden Fest paa Fest; da stod Parken i riig Deilighed og havde endogsaa sit Theater, udstyret med Rigdom og Smag; Eieren lod her opføre Operetter for sine fornemme Gjester; selv Dronning Maria da Gloria indfandt sig her. Theatret brændte senere af og stod derpaa en Tid under Bygning, nu syntes Arbeidet standset; Parken selv med dens Drivhuse og chinesiske Lysthuse, der see ud som colossale Paraplyer, ere ligesom Canaler og Gange forfaldne og gjøre et sørgeligt Indtryk af Forladthed; jeg maatte tænke paa Walter Scotts Skildring af Slotshaven paa Kenilworth, hvor Grev Leicester besøger Amy Robsart. Et uendeligt langt og bredt Bassin, overfyldt med blomstrende Callaer, tildrog sig min Opmærksomhed, ligesom ogsaa to rigtig danske Rødtjørne; her stode de imidlertid med henvisnede Blomster og bidroge til at forøge det Forfaldne, hvori den hele Park syntes at hensynke; en eensom Svane svømmede om i den lille Pyt Vand, der endnu var tilbage under den skrøbelige Hængebro. Slottet, hørte jeg, var beboet af Eieren; men jeg saae Ingen der, ikke heller i Haven, med Undtagelse af den gamle Portner, som tilvisse kunde have fortalt om de livlige Dage før, da den ene prægtige Eqvipage efter den anden rullede gjennem den stor=

artede Indgangsport, da Raketter stege og tusinde Lamper lyste.

Jeg gik omkring under de høie Træer; et Par Hunde, med Rævens Hoved, viste Tænder mod mig fra et stort omstyrtet Træ i det høie, fritvoxende Græs; Sidegangene vare tilgroede, Drivhusene stode tomme, Luften ude var tung og fyldt med Uddunstninger af forraadnede Planter; jeg blev i daarligt Humeur ved at være her.

Et livligt og dertil eiendommeligt Indtryk gjør derimod en anden, ikke langt herfra liggende Villa med dens Have; den er i italiensk Stiil, gammeldags hyggelig og tilhører Marquien af Fronteira.

En høi Terrasse fra Haven sætter Hovedbygningen i Forbindelse med et lille Capel og fører hen til en Orangelund; hele Terrassen pranger med Marmorbuster af portugisiske Konger, man kan her opfriske sine historiske Kundskaber i denne Retning eller forbauses over hvor ringe disse ere. Galeriets Væg frembyder underlige storslaaede Billeder i Mosaik, alle fremstille Qvindeskikkelser, saaledes Geometrien, Astronomien, Poesien o. s. v.; nedenfor Terrassen er et stort Bassin med Baade, hvori man kan roe hen under hængende Grædepile og Pebertræer ved smaa Grotter, sælsomt pyntede med alle Arter Konchylier. I Spisesalen sees i heel Størrelse Portraitet af Slægtens Stamfader, Don Pedro de Mascarenhas, der havde indtaget den høie Stilling at være Vicekonge i Indien. Hans Krigsbedrifter ere afbildede paa de hvide og blaae Porcellains Fliser, som bedække Væggene.

Marquien af Fronteira, til hvem George O'Neill

førte mig, modtog os med stor Hjertelighed, sagde mig, at hans Huus stod mig aabent, og at han haabede, da jeg boede i det nærmeste Naboskab, jeg ofte vilde besøge ham og Parken.

Jeg følte mig snart hjemme i Omgivelserne af Pinieros og paa vor Villa i Særdeleshed. Fru O'Neill fortalte interessante Barndomserindringer fra Don Miguels Tider; den ældste af Sønnerne, George, der spillede smukt Piano, havde Læsning og interesserede sig for Naturen, sluttede sig snart til mig; den yngre Søn, Arthur, smuk og flink i at voltigere og jage afsted paa sin Hest, interesserede mig ved sin friske Livlighed; Faderen, min Ven George O'Neill, tilbragte hele Dagen, med Undtagelse af Søndag, paa sit Contor, men mod Aften saae vi ham og altid glad og livsfrisk; vi talte da Dansk sammen om gammel Tid hjemme; og kom nu Guitaren ned af Væggen eller Sønnen, George, tog Plads ved Claveret, da sang Vennen med smuk fyldig Stemme af Martha og Rigoletto. Der var endnu i Huset en ung, begavet Dame, Børnenes Lærerinde, født og opvoxet i Portugal, men af tydsk Herkomst. Der hvilede en heel romantisk Duft over hendes Forældres Historie. Moderen var, saa vidt jeg erindrer, fra Hannover og havde som ganske lille Barn med sine Forældre og Bedsteforældre forladt Europa; Skibet, der skulde føre dem til Amerika, forfeilede Coursen; den Ene efter den Anden døde af Sult, Barnet laae og sov paa de døde Legemer. Forældre og Bedsteforældre vare Liig. Matroserne gjorde Oprør mod Capitainen, de sagde, han havde ikke forstaaet at føre Skibet; de

kastede ham levende i Havet, hvor meget han end bad for sig. Den gamle Dame kunde aldrig siden glemme dette Øieblik, hun som Barn saae og oplevede. Skibet strandede paa Portugals Kyst; hun blev frelst; det var hendes Indtrædelse i Portugal, hvor hun siden har levet og lever endnu som gammel Kone. Manden var ogsaa født i Tydskland, havde som Frivillig været med i Slaget ved Waterloo, var senere gaaet paa sin Fod til Italien og bleven fanget af Røvere; men da der i hans Randsel kun var et Par Skjorter og Sokker, gave de ham fri og endog lidt Reisepenge. Han kom til Portugal, blev, troer jeg, Professor i de levende Sprog, giftede sig der og døde for nogle Aar siden. Jeg talte med den gamle Dame, hendes elskværdige, smukke Døttre og flinke Sønner, Forældrenes Historie lyste Romantik i min Stemning, og denne løftede sig ved hele Omgivelsen.

„Her er nu saa roligt og sikkert som i Danmark," sagde man til mig. „De kan sove trygt, som laae De i Kjøbenhavn; Røverne, som for Aaringer siden huserede, ere hængte; vi have en glubsk, aarvaagen Lænkehund, og ladt Gevær i Soveværelset; De kan faae det Samme, om De vil."

Den første Nat vaagnede jeg ved, at Himlen paa min Seng styrtede ned over mig, det var et Slags Overfald, om just ikke det jeg tænkte mig; Rotterne sprang paa Loftet i det gamle Huus, det lød som Fodtrin; jeg var den første Nat flere Gange oppe og saae ud i Haven; der stod en Rosenbusk, Andet var det ikke, men ved første Blik saae den i Skumringen ud som en liggende, lurende Skikkelse;

Vinden lod den nikke som Commandanten i „Don Juan", da mærkede jeg først, at det kun var et blomstrende Træ. Jeg saae ud over Marken; nede i Dalen fra Huulveien gik Mænd med brændende Fakler, hvad betød det. Rimeligviis lyste de sig hjem, hen ad den ujævne Sti. Fra Naboens Huus lød et forfærdeligt Brøl. Det var en Løve, som der var bleven optaget i Familien, en Løve fra Afrika; men den var bunden, sagde man mig, bunden som et andet glubsk Huusdyr. Vinden hylede den første Nat, den hylede alle Nætter, saa efteraarshjemlig; jeg hørte den, som da den fortalte mig om „Valdemar Daa" og „en Historie mellem Klitterne". Jeg priste min Gud, at jeg ikke var paa Havet.

„Derude, et Par Miil fra Kysten, kan det være blikstille," sagde man. „Det er den portugisiske Kystvind, som blæser og gjør Portugals Clima velsignet og sundt."

Det knagede i det gamle Huus, Træerne udenfor bøiede sig for Vindens Kast, hvor var det hjemligt, og dog var jeg milevidt fra mit Fædreland.

---

3. En Maaned i Setubal.

Carlos O'Neills Vogn holdt ved Banegaarden, og snart foer vi afsted gjennem en Deel af Byen, der ikke manglede paa grønmalede Altaner, ud igjennem Vandledningens Buer, snart i det dybe Sand,

snart over den haarde, nøgne Klippegrund; Veien synes at være bleven til ved sig selv, en Naturvei, flere Steder saa smal, at to Vogne ikke kunne komme forbi hinanden, snart bred nok for fire. I første Øieblik troede jeg at see ved alle dens Bøininger opreiste Telegraphstænger, men nærmere seet var det et langt herligere Skue, blomstrende Aloer, den ene tæt ved den anden, hver Blomsterstængel vist over ti Alen høi med henved tredive Forgreninger. Det var som Bronce-Candelabrer, der paa hver Arm bar en Skaal med gule Blomster. Foran mig, i Høiden, saae jeg Fæstningen Palmella, nærmere, mellem mægtige, skyggefulde Træer, det nu øde Munkekloster Brancanas og tæt op til dette, mit nye Hjem, Carlos O'Neills Landsted Dos Bonegos (Dukkehuset), et Navn, denne Bygning i sin Nyhed erholdt af de Omkringboende; de mange Statuer, Buster og Vaser, hvormed Huset og Havens Terrasser ere smykkede, fremkaldte Navnet.

Til Bygningens Physiognomi hører, at der høit oppe er en susende, spinkel Veirmølle, der løfter Vandstraalerne fra de dybe Brønde op til de store Bassiner, fra hvilke det gjennem Rør vælder ud og forfrisker Haven. Et stort, prægtigt Palmetag breder sin Skjerm foran min Balcon, hen over det murede Bassin og Vandspring. Haven deler sig i flere Terrasser, en bred Steentrappe fører fra den øverste ned i et stort Blomsterparti. Hvilken Farvepragt og hvilken Forskjellighed af Blomster! selv fra Muurrevnerne skyde frem Nelliker og Cactus, hvilke man hjemme i Norden vilde opelske i Drivhuset. Pebertræerne helde sig som Grædepile hen over de store

Vandkummer, hvor Guldfiskene svømme og de hvide Aakander groe; vi stige atter ned ad en Steentrappe og staae i Frugthaven. Citron- og Orangetræerne ere betyngede med Frugt, enkelte frembyde tillige deres hvide, stærktduftende Blomster. Her er Friskhed, Frodighed, Skygge og rislende Vande. Fra den øverste Vandbeholdning, hvor store Skildpadder svømme om, ledes paa maurisk Viis, gjennem Rør og hen ad Havens Muur, det friske, klare Vand ned til de forskjellige Haveterrasser og taber sig som Vanding om hvert enkelt Frugttræ. Lidt dybere ligger Viingaarden med sit bladrige Løv og de tunge saftige Druer.

Paa Pinieros var i de sidste Dage Sommeren endelig begyndt, her paa Bonegos var man midt inde i den. Det var en storartet Varme, den største Deel af Dagen lukkedes derfor alle Husets Døre og Vinduer, ikke en Solstraale kunde trænge ind; der blev halvmørkt i Stuerne, der ellers vare lyse og luftige, pyntede med Malerier, Statuer og Grupper; her var Bibliothek, Badekammer og Billard, og fremfor Alt, her var elskelige Mennesker.

Ved Dag kunde man i Haven kun holde det ud under de tætteste Træers Skygge, og vilde man over en Plet, hvor Solen skinnede, da skred man langsomt frem under sin udspændte, hvide Paraply. Morgen og Aften var det en Forfriskelse at træde ud i den stille, yndige Luft. Hvilken paradisisk Deilighed rundt om! jeg fornam en Fred, en Ro, som jeg kunde unde alle Mennesker. I Orangehaven blev tidligst Nat; Mørket lagde sig ind mellem Træerne, hvert Blad blev som et sort Fløiel, og hen

over svævede de deiligt funklende Ildfluer; Lysene blinkede fra Setubals hvide Huse; de høie Sandklitter vare endnu at see mod det mørkeblaae Ocean, og i et Nu tændtes Stjernerne. Al den Deilighed kan ikke males, ikke gives med Ord.

En snever Dal, bevoxet med Viinranker, og hvor en lille Flods gjennemsigtige Vand strømmer under blomstrende Granatbuske, gjør Grændsen mellem Villaen og det gamle Trappistkloster Brancanas, et Navn, det har efter Stifterinden Donna Branca Annas. Her, som overalt i Portugal og Spanien, bleve i Revolutionen Munkene jagne bort. Et fattigt Ægtepar boer nu i Klosteret og har Tilsyn med den store, forladte Bygning; kun en Pind lukker Porten; i Kirken er ikke længer Gudstjeneste, denne holdes i en af de smaa Stuer i O'Neills Villa, og er der ikke Plads nok, knæle de Andægtige ude i Haven foran Capellets aabne Dør.

Vor Nabo, Martinez, havde Nøglerne til Klosterets Kirke, Celler og Sale, med ham saae jeg disse; rundt om, ved at bryde Skillevæggen ned mellem de to nærmeste Celler, vare disse blevne et større Værelse med den deiligste Udsigt, deels over Dalens Orangehaver, deels til Setubal, Bugten og det aabne Hav. Øverst oppe stode endnu uforandrede Novicernes Celler; de saae ud som Fængsler med smaa Kighuller. Her høit oppe, ud mod den indre Klostergaard, er en stor tillukket Spadseregang, trist og øde, en lang Grav at gaae i, man tænker kun paa Død og Begravelse; men aabnes Porten ud til Balconen, hvis Mure og Bænke ere prydede med Porcellainsfliser, da strømmer Lys og Orangeduft

herind, og man har det deiligste Skue; dog endnu mere udstrakt er det fra Klosterets flade Tag hen over Novicernes Celler. End mere interessant blev det mig her, da jeg senere tilfods, tilvogns eller paa mit Esel havde tumlet mig fjern og nær i Dalen og paa Bjergene, hvert fremtrædende Punkt var da et kjendt Sted, hvis hele Deilighed jeg erindrede. Kloster-haven med dens Cypresser og Korktræer er ikke ved Muur eller Hegn skilt fra de omliggende Haver; i de stortudseende Landsteder boer kun Gartnerfamilien, Eieren holder sædvanlig meest af at blive i Byen.

Bjergsiden om Brancanas har et tykt Krat, der i hele den varme Sommertid forunderligt holdt sig grønt; øverst ligger Veirmølle ved Veirmølle. Haverne i Dalen prange med Citron- og Appelsinlunde, der vexle med Viinløvsalleer, hvor Rankerne støtte sig paa murede Buer; Granattræerne stode i deres Pragt med de ildrøde Blomster og de glindsende grønne Blade, Magnolietræet prangede med store, skinnende hvide Lotusblomster.

O'Neills Søn Carlos og jeg besøgte et øde lille Kloster paa Bjergsiden under Palmella; vi rede derfra op til selve Fæstningen; Landeveien her, der tidligere var den eneste mellem Setubal og Lissabon, var nu ikke til at befare med lette, almindelige Vogne, vi kom frem som over Barricader, store Stene laae løsnede og kastede omkring. Men hvilket Skue, jo høiere man steg! dybt nede Orangehaverne med Setubal, Oceanet, hele Bugten og Adofloden med dens Slyngninger.

Det blev vinterligt koldt heroppe, Vinden var gjennemtrængende som paa en Octoberdag i Norden,

jeg var glad ved at kunne tage min tykke Vinterfrakke paa; endelig vare vi under Fæstningens forfaldne Mure, og Udsigten mod Nord aabnede sig; foran Korkskovene ned mod Tejo, paa den modsatte Bred Lissabon belyst af den nedgaaende Sol, Bjergene om Cintra løftende sig i den blaae Luft. Det var ikke let at rive sig løs fra dette Skue; men Aftenen faldt paa, vi maatte vende hjemad; den Hest, min unge Ven Carlos O'Neill red, gjorde dristige Spring over Skrænter og Dybder, medens jeg fulgte den brede Vei, der i Danmark vilde kaldes halsbrækkende, vi sang vore Sange, Luften gjenlød af portugisiske og spanske, danske og svenske Melodier; saa snart vi taug, hvilede en forunderlig Taushed over hele Egnen, Mørket vældede frem fra Buskenes Tykning; her syntes at være Sceneriet til en heel Røverhistorie, og vist nok, flere end een har her udfoldet sig; for endnu ikke ti Aar siden hørte denne Egn til en af de mest berygtede; man fortalte mig om en ung Landmand, bekjendt fra Tyrefægtningerne ved den Dristighed, hvormed han kastede sig mellem Tyrens Horn og lod sig løfte, den Forvovenhed, han viste paa Vildsvinejagten; han havde engang ene tumlet med et Vildsviin, begge styrtede de til Jorden, og først der lykkedes det ham med sin Kniv at dræbe Dyret. For en halv Snees Aar siden, da Røverne endnu huserede her, red han paa Jagt med sin Tjener, denne saae i Afstand to Menneskehoveder stikke frem fra Buskene, han sagde det til sin Herre. „Det har ikke Noget at betyde," svarede denne, men under sin Manta lavede han Geværet til, og da de vare nær nok, raabte han: „svar hvem I er, eller

jeg skyder!" der fulgte intet Svar, og Kuglen gik gjennem Røverens Bryst, før denne fik løsnet Geværet, den Anden sendte nu Skud og tog derpaa Flugten, men i samme Øieblik ramte ham i Ryggen et nyt Skud af den unge Mand. Det var i Ufredstid, nu er her sikkert, kun høit oppe i de nordlige Provindser høres en enkelt Gang om Røvere og deres Færd.

En større Tour i det varme Solskin gjorde jeg en af de følgende Dage op paa det nærliggende Mont Luis. Carlos var tilfods med sit Gevær i Haab om at finde Jagt, jeg sad paa mit Esel. Fra Viinhaverne, der omgjerdes af høie, tykke Rør, kom vi ud paa den stiløse Mark, mit Esel vilde aldeles ikke frem, Carlos maatte føre det ved Tømmen, uvilligt steg det op ad Bjergstien, som kun blev kjendelig der, hvor Regnvandet havde taget Løb; snart stod os en Lyngbusk i Veien, snart en mægtig, blomstrende Tidsel med den deiligste blaae Farve; jo høiere vi kom, desto rigere blev Vegetationen, her voxte i Mængde en Slags tornløse, blegrøde Roser, en Forskjellighed af Lyng, en Rigdom af mig ubekjendte Blomster og stærktduftende Grønt; men Vei og Sti forsvandt aldeles, Stenene rullede for Eselets Fødder, det steg med Vanskelighed, altid ført og fremskyndet af Carlos, der flere Gange var ved at falde og ideligt stak Bøssepiben mod mit Ansigt. „Er den ladt?" spurgte jeg. „Ja," svarede han, og saa blev den løftet, men snart igjen sank den ned, dog rundt om var der saa megen Herlighed at see, at jeg glemte Dødens Nøglehul.

Enkelte Skyer laae tungt hen over Monte-Arra-

bida og kastede Mørke ned i den mellemliggende dybe Dal. Jo høiere vi kom, des høiere løftede sig i Horizonten det udstrakte Ocean. Den hele Natur havde en Alvor, en Stilhed, som ikke afbrødes af nogen Fugl; det var som før Dyrenes Skabelse. Flere Gange maatte jeg vende mig bort fra det mægtige Skue, idet mit Esel gik tæt ved den bratte Fjeldskrænt, og jeg følte nogen Svimmelhed ved at see ud over Dybet.

Først efter en Times Ridt naaede vi igjen nedad paa synlige Bjergstier; vi øinede et eensomt Huus, der maatte vi hen for at skaffe Eselet Vand at drikke; vi overgav det til Bonden, der tøirede det ved et stort blomstrende Laurbærtræ; Carlos meente at faae Skud, jeg fulgte ham tilfods gjennem Viinmarken ind i den løvrige Skov, hvor en klar Bæk slyngede sig og dannede smaa Fald over Klippestykkerne. Det uvante lange Ridt og den noget besværlige Vandring over den ujævne Jordbund havde gjort mig træt, Carlos skyndte sig ustandselig frem og foreslog mig at blive tilbage; her var just en smuk mosbegroet Plads mellem Myrter og Krusemynter, han skulde nok finde tilbage igjen, hvor jeg sad, og snart forsvandt han mellem Buskene.

Uforglemmelige ere mig de Minuter, jeg her, fjern fra Alle, ganske ene, tilbragte i denne Stilhed, denne Skoveensomhed. Jeg tænkte kun lidt paa Røvere eller Vildsviin, de sidste vare her at frygte. Jeg følte mig saa opfyldt af den hele Naturdeilighed, i denne lette, milde, varme Luft, det var som en Kirkegang i den store, fremmede Gudsnatur; jeg følte en Tryghed i Gud, Følelsen fik Ord:

Er Du i Verden vide,
Du er dog Hjemmet nær,
Gud aander ved din Side
I Luft og Blomst og Træer;
Du høre kan hans Stemme
I dig og rundten om,
Og føle Du er hjemme
Hvor Du i Verden kom.
Og stedes Du i Fare,
Er uforskyldt i Nød,
Han vil Dig vel forsvare,
Og der er ingen Død,
Og der er ingen Smerte;
Vort Jordlivs Stjerneskud
Er fra en Moders Hjerte
At flyve op til Gud.

Jeg hvilede nogle Minuter, men fik da Lyst at vove mig dybere ind i Pinieskoven, i den Tanke, at fandt jeg ikke Carlos, skulde jeg dog nok finde tilbage til Hytten, hvor Eselet stod. Snart blev Skovens lave Krat tættere, her var en Rigdom af blomstrende Myrtehækker; gamle Træer løftede deres Krone; Stien, hvor jeg gik, blev smallere, i korte Strækninger forsvandt den ganske; jeg var betænkt paa at vende om, da jeg foran mig, paa et stort mosgroet Klippestykke, hvor den rislende Bæk dannede et klart Bassin, saae min unge Jæger ligge at hvile sig; det var et heelt levende Billede, fuldt af Harmoni, den forunderlige Blanding af Syd og Nord, som Planteverdenen her frembød, viste sig ogsaa i hans hele Skikkelse, det kjække, mandige Ansigt, solbrændt bruunt, de kulsorte Haar og Øienbryn, de aldeles lyseblaae Øine og det sørgmodige Smiil om

Munden, maaskee lagt der i de sidste Maaneder; en eneste Søster, kun fjorten Aar gammel, Husets Skat og Kjærlighed, havde Gud kaldet til sig, det havde slukket Solskinnet i Forældrenes før saa glade Hjem, slukket Smilet om Broderens Mund.

Jeg fik ham fra at blive her længer i denne stille Eensomhed, og snart naaede vi tilbage. Hjemreisen begyndte; Fugle viste sig i Luften, min unge Ledsager fulgte sin Jagtlyst og var mig snart igjen af Syne; jeg lod Tømmerne hænge løse paa mit Esel, det vidste Veien bedre end jeg, og da jeg endelig øinede Klosteret Brancanas, saa vidste jeg, hvorhen jeg havde at styre for at naae Hjemmet. Solen brændte, mit Asen vilde kun frem i Fodgang, med Eet standsede det, spidsede Øren, udstødte et forfærdeligt Hyl, steilede og tog til at løbe. Det var en Aseninde med sin skjønne Byrde, en Landbo-Matrone, der kom. Mit Esel gjorde høie Spring, det var vanskeligt at lære det Lydighed. Tilsidst maatte jeg staae af og trække det.

Gjennemstegt af Solen naaede jeg, efter et Par Timers Vandring, Bonegos, hvor et varmt Bad igjen forfriskede Lemmerne.

Efter Solnedgang sad jeg paa Terrassen under det høie Palmetræ ved Springvandet. Naturskjønheden rundt om, Aftenens Deilighed, den Stemning, den løftede ind i, kan Erindringen gjemme, men ikke gjengive, og dog forsøgte jeg at lægge den paa Papiret, Vers for mig selv og for Vennerne.

Hvor Aftenen er deilig, forfriskende mild,
Og Stjernerne store og klare!
Ildfluer, som Gnisterne fra en Ild,
Hen over Orangerne fare.

Jeg hører det rullende Verdenshav.
Min Hjemvei, den snoer sig om Jorden,
Den friske Luftning sit Kys mig gav,
En Hilsen derhjemme fra Norden.

I den det klinger om Atterkomst,
Gud lade de Tærninger trille!
Mit Danmark, Du deiligste Kløverblomst,
Saa sød, saa frisk og — saa lille!

Jeg skrev dette lille Vers ind i en Stambog og føiede til:

Deroppe i Nordens græsgrønne Dal,
Med alle de gamle Minder,
Vil Tankerne flyve til Setubal
Til Venner og til Veninder.

Allerede havde jeg her i Setubal tilbragt en Maaned, denne med de fem Uger paa Pinieros var mere end den halve Tid, jeg havde bestemt til Opholdet i Portugal; vilde jeg altsaa endnu før Afreisen besøge Coimbra og Cintra, da maatte jeg afsted eller bestemme mig til at overvintre herude.

For Øieblikket stillede Hjemreisen sig besværlig; enten maatte jeg igjen med Diligence gjennem det nu sommerhede, urolige Spanien, eller med Dampskib fra

Lissabon til Bordeaux; hvorledes vilde Reisen videre stille sig? Hvilke Dimensioner kunde Krigen i Tydskland tage, vilde Frankrig komme med ind i denne; vilde jeg være nødt til at prøve hele Søveien fra Frankrig til England, op til Norge, for derfra at naae hjem. Et Dieblik var jeg tilsinds at blive i Portugal og see Tiden an; et andet Dieblik kom mig i Tanke det gamle Ordsprog: „Kjær Gjest bliver kjedelig, naar han sidder for længe i fremmed Huus". Jeg havde vel endnu aldrig prøvet Sandheden heraf og vilde tilvisse heller ikke her være kommen dertil, men Ordsproget var mig i Tanke; jeg tænkte saa længe over Søreisens Besværlighed og Alt hvad der kunde møde i en krigerisk bevæget Tid, at min dobbelte Natur, Frygt for Fare og Lyst til at prøve den, kom i stærk Bevægelse, og da, som altid, slog Villien Frygten ihjel. Jeg tog Bestemmelse at forlade Portugal midt i August og derfor i de faa Uger, jeg endnu havde tilbage, ret at see mig om i dette skjønne Land.

Det var ikke med let Hjerte, jeg kunde sige Lev vel til Vennerne paa Dos Bonegos, disse elskelige Mennesker, dette hyggelige Hjem, denne deilige Natur. Den sidste Aften gik jeg ind i Brancanas' Klosterhave; her var en Stilhed, en Eensomhed, en forfriskende Duft fra Træer og Buske; Stjernerne funklede; mit Sind var tungt, mit Hjerte fuldt af Veemod, min Stemning blev Sang:

Jeg Guds Verden har seet,
Jeg har grædt der og leet,
Visner hen, Roser, røde og hvide!

Naar min Stjerne gaaer ned,
Mon i Klarhed jeg veed,
Hvad ustandseligt jeg gaaer imøde?

I den rullende Sø,
Skal min Tanke der døe,
Det Levende blive det Døde?

Hvad jeg følte og sang,
Skal det døe som en Klang
I det udstrakte mægtige Øde?

I den tidlige Morgen fulgte Carlos O'Neill og Søn mig paa Jernbane og Dampskib til Lissabon, om Aftenen var jeg paa Pinieros.

Fra Havemuren saae jeg i Horizonten mod Syd i Skygge-Omrids Palmella, St. Luis og hele Bjergstrækningen Monte-Arrabida, nu et Hjemland for mig, kjendt og kjært. I Udkanten af Lissabon skinnede Lygterne, som var der stor Illumination; Vognrummel, Støi og Raab lød herud i Stilheden; jeg saae mod Byen og hen mod den store Vandledning over Alcantara-Dalen, snart skulde jeg ogsaa, og vistnok for altid, sige dette Hjem Lev vel! Alt flyver hen, skifter og omvexler.

Paa Pinieros havde Naturen heelt forandret sig i den Maaned, jeg havde været borte herfra. Græsset rundt om var afsvedet, Havens Blomster veirede hen, Passionsrankerne hang med store Frøæbler, som grønne og orangegule Æg, mellem det mørke Løv. Udenfor paa Marken laae Kornet høstet og henlagt

paa en dertil indrettet Plads, det blev ikke tærsket, men traadt af Oxer. Hele Campagnen frembød et eneste guult Stykke Land, kun Cypresserne, Figen- og Olietræerne gave Afvexling.

---

4. Fra Lissabon.

O'Neill anbefalede mig et nyt Hotel, der netop i disse Dage var blevet aabnet og laae nær hans Contor og Havnen; det var et venligt, ældre Ægtepar, jeg her flyttede ind til. Jeg spurgte om, naar der var Table d'hôte. „Saasnart De befaler!“ svarede man; jeg var endnu Husets eneste Gjest, jeg havde, om jeg vilde, alle Stuer og Sale til at bevæge mig i; men hvo gad bevæge sig? Gardinerne vare nede, Skodderne lukkede, at ikke det varme Solskin skulde trænge ind. Det var en heel Tortur at komme udenfor, man sneg sig frem i Husenes smalle Skygge; det forsøgte jeg ogsaa, thi hele Dagen at ligge paa Sengen eller gaae i de halvmørke Stuer, hvor jeg ikke fik Besøg af en eneste Bekjendt, var ikke til at udholde. Jeg styrede derfor hen til O'Neills Contor, her fandt jeg Aviserne, der sagde mig, hvorledes det stod til udenfor Portugal. Ødelagt af Varme kom jeg derhen, og ødelagt af den kom jeg igjen tilbage, først ud paa Aftenen begyndte jeg at føle nogen Velværen; det var en Vederqvægelse at komme ud paa Altanen og fornemme den friske Brise, den blæste saa velgjørende kold ind i Øinene, ind i

Munden, den blæste Livet i En. Da kunde man med Behagelighed komme paa Gaden, blande sig i Mængden, besøge Cafeer og Promenade.

Den næste Dag var solhed som den foregaaende, Dampskibet kom ikke til den Tid det var ventet, istedetfor to Dage maatte jeg blive hele fem i den solhede Stad; hver Nat blæste det stærkt, endelig lagde Blæsten sig, og da i den tidlige Morgenstund blev jeg vækket ved en stærk Dundren paa Hotellets Dør, et Bud fra Huset Tolades O'Neill bragte en skriftlig Underretning om, at nu var det franske Dampskib fra Rio under Opseiling og vilde endnu denne Formiddag afgaae til Bordeaux. I de faa Timer jeg altsaa endnu havde at blive her, vilde jeg neppe faae Vennerne fra Pinieros eller Setubal at see.

Lægen, et Par af Skibets Officerer og nogle af de Medreisende traf jeg i O'Neills Contor; en ypperlig, spansk Viin kom frem til Hilsen og Afsked. Paa mit Spørgsmaal om Havet ude var roligt, svarede Capitainen, at nu blæste det ikke mere, men at Søen gik høit; det havde stormet i flere Nætter og Dage, derfor vare de indtrufne tre Dage senere, end Bestemmelsen var. Vi gik ned til Havnen, her laae Capitainens Baad, vi toge Alle Plads; O'Neill fulgte med; Matrosernes raske Aaretag førte os snart ud paa Tejofloden, hvor Damperen Navarro laae og tog Gods og Passagerer ombord. Baadsmandspiben lød, Matroser med Hellebarder stode ved Trappen, og snart var jeg paa fransk Grund i det store Skib. Det var som et svømmende Hotel.

Paa Dækket bag ude kom man ind i en umaadelig stor Salon, med brede Gange og Borde paa begge Sider; Buffetter, Bibliothek og smukke Malerier, meest Landskaber, mellem de brede Vinduer. Udenfor, langs Salonen, strakte sig et bedækket Galeri, der om Aftenen oplystes ved flere Lygter; her sad man, her spadserede man. Udenfor Salonen, mod Skibets Midte, var Capitainens og Officerernes Kahytter, nu kom Kjøkkenet og Forraadshuset, Alt ovenpaa Dækket, saa fulgte det kæmpestore Maskineri; naar man mellem dette og de mægtige Skovlhjul var naaet over Skibets Midte, stod man paa „anden Plads", der med „tredie" for ude var opfyldt af Gods og Passagerer, og frembød det meest maleriske Skue! Aber i Buur, Huusdyr i Indelukke, Papegøier og Kakaduer, en „Noa Ark" fra Sydamerika. Hen over hele Fartøiet svævede et luftigere Dæk, der forbandtes ved Trapper og Broer. Vi vare, hørte jeg, henved fem hundrede Passagerer. Efter Frokost hos Capitainen fulgte Afsked. George O'Neill spøgte og loe, jeg var veemodig; mon vi oftere skulde gjensees, jeg kom vistnok aldrig mere til det fjerne, skjønne Land, hvor jeg havde følt mig vel og hjemlig. Fra Relingen saae jeg O'Neill roe mod Land, hørte hans muntre Lev vel! jeg fulgte med Øinene Baaden, snart forsvandt den mellem de for Anker liggende Skibe; jeg søgte ned til min Køje, den allerbageste i Fartøiet; jeg vilde ved Søens Bevægelse blive ordentlig vugget.

Nu lød Signalerne, Ankeret blev lettet, Dampen fik Lov at raade, og vi glede paa den stærkt rullende Strøm forbi Lissabons malerisk liggende Bygninger,

forbi Slot og Caserne, forbi det maurisk udseende Belem, og snart vare vi ved Flodens Munding og ude paa Atlanterhavet. Skibet ligesom hævede sig, Bølgerne løftede sig større og større; op mod Kysten sprøitede den stærke Brænding; Luften blev køligere, vi styrede længere og længere ud. Imidlertid var Salonen bleven indrettet til Spisestue, vi vare saa mange Passagerer, at vi maatte samles i to Hold ved alle Maaltider. Jeg havde allerede taget Plads, saa yderligt, saa nær Udgangsdøren som muligt, thi jeg forudsaae, det gik mig ikke længe godt at blive her. Gulvet syntes at løfte sig under mine Fødder; gjennem Vinduerne saae jeg snart kun den høie, klare Luft, snart at vi vare saa dybt nede mellem Søerne, at disse syntes som Vandfald at rulle mod Skibet. Det varede længe, før den første Ret blev bragt, jeg saae dem netop bringe Suppen, og saa maatte jeg søge ud i den friske Luft, sidde der lidende og dobbelt lidende ved at vide, at det vilde blive en endnu stærkere Søgang, naar vi kom længere ud, og at det ikke var een Nat men hele tre Nætter og fire Dage, jeg havde at blive her, ja, at dette endogsaa kunde kaldes en heldig Reise. De fleste andre Passagerer havde allerede været een og tyve Nætter og Dage ude, for dem var det en kort Fart, den vi havde tilbage, men maaskee den ubehageligste, vi skulde over den spanske Sø, Vinden blæste, den havde tidligere stormet altid fra Nordvest; jeg saae i den Retning over de store rullende Bølger og vidste, at det nærmeste Land var Grønlands Kyst.

Endnu var Cintras Høider og Skove synlige, men før Solen gik ned, bleve Omridsene svagere og

forsvandt tilsidst. Stjernerne kom frem, Luften blev kold; jeg vovede mig imidlertid ikke ned i min Kahyt, men søgte ind i den store Spisesal for her at tilbringe Natten; endnu var her livlig Tale, Kommen og Gaaen af de andre Passagerer, ud paa Aftenen bleve de færre og færre, tilsidst blev jeg ene, det var Midnat, Lysene bleve slukkede; kun fra den aabne Dør saae jeg et Skin fra en stor Lanterne. Jeg fornam de rullende Søer, hørte Bølgernes Bryden, Maskinernes Gang, Signalklokkens Slag og Svarene som fulgte. Jeg tænkte paa Søens Magt, Dampens Magt; der var i alt Dette et Slags Regelmæssighed i de hemmende Stød, Søgangen, Skibets Bevægelse; snart var jeg fortrolig med alt Dette ligesom med Signalerne, men hver Afvigelse eller ny ubekjendt Lyd vakte min Opmærksomhed, jeg kunde ikke vende Tankerne fra de Ulykker, som kunde hænde; meer og meer blev levendegjort Erindringen og Forestillingen om min Ungdoms Veninde Jette Wulff's skrækkelige Død paa det samme Hav, da Dampskibet Austria, som hun var paa, brændte, al den Rædsel jeg derom havde læst, følt og lidt under, jeg havde igjen hendes Død saa levende i Tanke og Fornemmelse.

I det brændende Skib paa det rullende Hav,
I Rædsler, som ei vi udholde at høre,
Har Du lidt, har Du endt, har Du fundet din Grav,
Dødsmaaden og Kampen naae aldrig vort Øre.

Og som jeg laae her i Natten, slog med Eet Søen voldsomt mod Skibet, det ligesom standsede et Øieblik, det var som Dampen holdt sin Aande tilbage, Maskinen ikke bevægede sig, men i næste Øieblik

var den vante Lyd og Bevægelse. Jeg tænkte paa Skibbrud, ufrivillig udmalede det sig i min Tanke, hvorledes vi sank, Vandet knuste Loftet og trængte ind, alle Lys slukkedes, man fornam det var Dødsøieblikket, men hvorlænge vilde man endnu beholde Bevidstheden. Jeg havde i dette Øieblik hele Dødsangstens Qval, Sveddraaberne trængte frem paa min Pande; jeg sprang op, løb ud af Kahytten, en enkelt Lanterne skinnede her, jeg rev Seilet tilside ved Relingen og saae ud: — Hvilken Pragt, hvilken Storhed! Hele det rullende Hav lyste som Ild; de store Bølger væltede med phosphorisk Glands. Det var, som glede vi over et Ildhav. Jeg blev saa overvældet af den hele Herlighed, at Dødsangsten i samme Nu forsvandt. Faren var ikke større, ikke mindre, end den altid kunde være, men nu tænkte jeg ikke mere paa den; Phantasien havde faaet en anden Retning, og min Tanke var Hengivelse; døer jeg i denne Nat, eller om nogle Aar, er det vel saa vigtigt for mig at leve disse; Døden kommer jo dog, og her er det i Storhed og Herlighed.

Jeg stod længe i den stjerneklare Nat og saae paa det stortrullende Verdenshav, og da jeg igjen søgte ind i Salen og strakte mig paa Sophaen, var Sindet forfrisket og glad i Hengivelse til Gud:

Du Evighedens Gaade,
Du Lys for min Forstand,
Du Kjærlighed og Naade
Saa stor den rummes kan.
Fra Dig alt Livet vælder,
Til Dig alt Liv gaaer hen,
Til Dig jeg Hoved helder,
Du Barnets store Ven.

Jeg Øinene vil fæste
Fortrøstningsfuld paa Dig,
Hvad der er mig det Bedste,
Det vil Du give mig!
O lad den Tro ei briste
Hos mig i Angstens Stund,
Og i den allersidste
Kys mig med Fadermund.

BIBL. S^{TE} GENEVIÈVE

